

PREGOVOR	1
-----------------------	---

HPD „MOSOR”

GOSPODARSKA SEKCIJA - PONOS MOSORA – Ivana Radonić i Goran Bratim Gricko.....	2
DEŽURSTVO U PLANINARSKOME DOMU „UMBERTO GIROMETTA” – Diana Baričević.....	11
GORAN GABRIĆ AMIGO – Denis Vranješ.....	12
IZLETNIČKA SEKCIJA U 2023. – Marija Blažević.....	14
OPŠ NEPREGLEDANI (PROLJEĆE 2023.) – Nataša Rumora.....	16
OPŠ KIŠNE GLISTE (JESEN 2023.) – Marko Kovač.....	18
MALA PLANINARSKA ŠKOLA 2023. – Zdravka Kapetanović.....	20
100 ŽENA NA VRH MOSORA – Emanuela Jurić.....	23
VISOKOGORSKA SEKCIJA U 2023. – Denis Vranješ.....	24
PRVA VISOKOGORSKA ŠKOLA – Mate Balić.....	27
MOSORSKI SKAKAČ – Ivan Burazin.....	34
ALPINISTIČKI ODSJEK U 2023. – Jurica Veić.....	40
ODSJEK PLANINSKOG TRČANJA - SIKIRE – Tonko Tomaš.....	46
PLANINARSKI VODIČ - Marko Kovač.....	50
MARKACIJSKA SEKCIJA U 2023. - Markacijska sekcija.....	51
FOTOSEKCIJA U 2023. – Žana Hrkać i Maja Prizmić.....	53
RADNA SKUPINA ZA OSOBE S INVALIDITETOM – Diana Baričević.....	62
ŠUMSKI DAN MOSORA – Denis Vranješ.....	65
NE OSTAVLJAJ TRAGOVI! – Ivo Jaić.....	68
SRIDOM U MOSORA – Marija Prančić.....	69

IZLETI - HRVATSKA

JABUKA – Duje Bulaja.....	70
VELEBITSKI PLANINARSKI PUT – Ivan Džaja Šeik.....	72

IZLETI - EUROPA

O JEDNOJ PLANINI I PRIJATELJSTVU – Ana Kakić.....	76
PRENJ – VJEČNO KRALJEVSTVO PLANINA – Miro Kurtović.....	80
ČVRSNICA – Sven Kranic.....	82
GODIŠNJI U CRNOJ GORI – Marko Kovač.....	85
PROKLETIJE – Marijana Mišerda Bajić.....	90
MOSORAŠI NA HAJLI – Stipica Rossini.....	94
POSJET MAKEDONIJI I BUGARSKOJ – Silvia Ursić.....	96
OLIMP - ZEMLJA GRČKIH BOGOVA - Marija Prančić.....	98
DOLOMITI (USUSRET CENTRALNOME IZLETU 2024.) – Vedrana Dobra.....	102
KONAČNO MONTE ROSA - Mario Crljen.....	106
GRAN PARADISO – Goran Majlat.....	110
GROSSGLOCKNER – Antonija Jadrijević.....	112
GROSSVENEDIGER – Ana Oštro.....	115
ANKOGEL – Ivana Matić.....	119
USPON NA MONT BLANC – Igor Piacun.....	122
VISINE I NIZINE ŠKOTSKE – Gabrijela Terze.....	130
EL TEIDE IL' TE NE IDE – Mia Ercegović.....	134

**IZLETI - AZIJA,
AFRIKA
I JUŽNA AMERIKA**

AMA DABLAM – Franko Maravić i Damir Katušić.....	139
IRAN – ZEMLJA TAROFA – Filip Medić.....	144
KILIMANJARO.....	150
KAKO JE SVE POČELO – Mate Balić.....	150
USPON DO VRHA UHURU – Tonči Kovačević.....	151
O HUTOVIMA I ONIMA KOJI SU SE BRINULI O NAMA – Marija Blažević.....	153
FLORA I FAUNA KILIMANJARA – Jelena Baleta.....	155
AFRIČKI SAN O PROTEINIMA – Nataša Rumora.....	158
VISINSKA BOLEST – Ivo Jeličić.....	159
SAFARI – Duje Bulaja.....	162
MASAI PLEME – Goran Majlat.....	164
ZANZIBAR – Sanda Doljanin.....	165
JUG JUŽNE AMERIKE – Julijana Božinova Grubišić.....	167

PLAN AKTIVNOSTI HPD-a „MOSOR” ZA 2024. GOD	172
---	-----

UVODNA RIJEČ

DRAGI ČITATELJI,

dobrodošli među stranice prvoga godišnjega časopisa Hrvatskoga planinarskoga društva „Mosor“! Svi tekstovi u njemu ispisani su sa željom da doživljaje iz jedne godišne društva (2023.) Mosoraši ostave u sjećanje povijesti i sebi samima, ali i za sjećanje nekim novim Mosorašima – da vide kako smo se brinuli o Društvu, kako smo se družili, veselili i sanjali očiju širom otvorenih. Jer tako se snovi i dosanjaju. Zanimljivo je bilo doživjeti stvaranje raznolike i bogate cjeline iz niza naizgled nepovezanih tekstova zahvaljujući trudu uredništva. Časopis je rezultat rada i ljubavi mnogih, na čemu im (vam) svima od srca zahvaljujem.

HPD „Mosor“ ima godinu manje od stogodišnje tradicije postojanja. Da, 2025., sljedeće godine, bit će jubilarna stota godina od osnutka Društva. U tih sto godina zaljubljenici u planine ugrađivali su svoje snove, znoj, nade, a poneki i svoje živote da bi Društvo išlo naprijed i došlo do današnjega trenutka u toj bogatoj

povijesti. Naši su članovi gradili planinarski dom „Umberto Girometta“ na koji smo tako ponosni i koji uz planinu Mosor predstavlja simbol našega Društva. Mosoraši su osvajali vrhove svijeta, pa i onaj najviši, Mount Everest. Mi smo, evo, zaključili da ovaj naš trenutak u postojanju Društva trebamo trajno zabilježiti. Možda svi članovi i ne znaju što sve Društvo predstavlja i gdje dragovoljno trošimo svoje vrijeme, stoga je prvi dio časopisa svojevrsna putna karta kroz sve sekcije, predjele i kutke našega bogatog djelokruga.

Mosoraški duh i želja za novim, drugačijim izazovima i krajolicima ne jenjava, pa su neki od naših članova s nama podijelili doživljaje sa svojih putovanja. Možda njihove priče nekima budu poticaj da se i sami upute u avanturu.

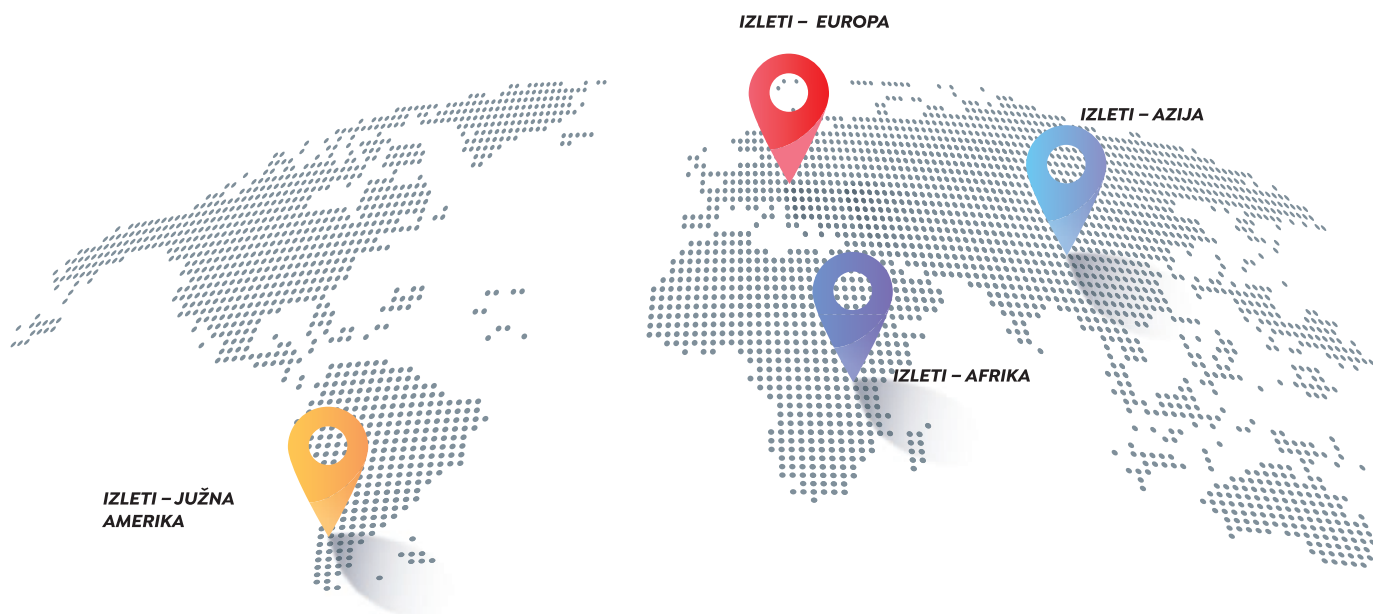
I tako sekcija po sekcija, akcija po akcija i dođemo do toga što je to što Mosor čini Mosorom.

Pa svi već znate da ga čine ljudi, a to ste vi, moji dragi Mosoraši.

Neizmjeno je važan svaki, pa i najmanji doprinos svakog člana Društva u planinarskom školovanju i volonterskom angažmanu. Uz današnji brzi tempo života teško je naći vremena za bilo što, zato se svaki trud još više cijeni. Odajemo poštovanje svojim prethodnicima gradeći na njihovim temeljima, kročeći vrlo često njihovim utabanim stazama, a najviše prenošenjem ljubavi prema planini novim članovima, posebno onim najmlađima.

Na prvoj ste markaciji staze koja vodi u šumu tekstova iz svijeta Mosoraša. Uživajte u čitanju!

piše: **Marija Blažević (Uredništvo)**

PONOS HPD-a „MOSOR”

„DOM NA LJUVAČU” (1951.)

UMBERTO GIROMETTA

KONGRES PLANINARA HRVATSKE NA MOSORU (KOLOVOZ 1934.)

Nedugo nakon osnivanja Društva davne 1925. godine, porastao je broj mladih članova i krenule su se osnivati razne sekcije prema interesima članova. U svakoj se sekciji istaknulo po nekoliko članova svojim radom, penjačkim usponima, doprinosom razvoju planinarstva – njihova su imena ušla u povijest Mosora, hrvatskog, ali i svjetskog planinarstva. Imena članova jedne sekcije možda nisu toliko poznata javnosti, ali zato su njihova djela, planinarski objekti, ostali za vječnost.

U bogatu povijest HPD-a „Mosor” ubrajaju se brojni izgrađeni i uređeni planinarski objekti. Od samog osnutka, zahvaljujući trudu i radu prof. Umberta Giromette i grupe entuzijasta oko njega, za nepunih 10 godina HPD „Mosor” bio je vlasnik, upravljač i korisnik šest planinarskih objekata na Mosoru, Kamešnici, Vagnju, Cincaru i Vidovoj gori.

Svaki objekt ima svoju priču i za vrijeme II. svjetskog rata većina ih je bila porušena ili jako oštećena. Nakon njegova završetka, članovi su se Društva okupili i ponovno pokrenuli aktivnosti. Godine 1947. na korištenje su dobivene društvene prostorije u Marmontovoj ulici, što je pomoglo redovitom sastajanjima, planiranju zadaća i dogovorima članstva, te se krenulo i s obnovom objekata. Neke nisu uspjeli obnoviti jer su se obnavljali porušeni gradovi

i sela, a nedostajalo je i građevinskog materijala i novca. Obnova planinarskih objekata na Vagnju, Kamešnici i Krug planini završila je neuspješno zbog nerazumijevanja vlasti Općine Livno, pa su prioritet u obnovi imali objekti u Hrvatskoj. Započelo se s danas najpoznatijim objektom HPD-a „Mosor”, planinarskim domom „Umberto Girometta”.

IZGRADNJA DOMA

Ideja o gradnji doma motala se po glavi Mosoraša od samog osnutka društva. Riječi prof. Giromette, legendarnog splitskog planinara, popularizatora planinarstva te predsjednika Društva, „onako kako

lađe računaju na luke, tako i planinari računaju na planinarske kuće, to su im njihova sidrišta i uporišta” savršeno opisuju tu želju i ideju Mosoraša o sigurnom utočištu planinara. Tim više što početkom 20. st. u cijeloj Dalmaciji nije postojao nijedan pravi planinarski objekt.

Ta se ideja o utočištu planinara na Mosoru ostvarila u listopadu 1929. polaganjem kamena temeljca, čemu je nazočio veliki broj planinara iz HPD-a „Mosor” i „Biokovo” na čelu s predsjednicima prof. Giromettom i ing. Orašom, a događaj su uveličali i načelnik turističkog odsjeka u ministarstvu trgovine i industrije, dr. Č. Žižek, kao i potpredsjednik središnjice HPD-a „J. Poljak” i brojni drugi uzvanici. Mjesto za gradnju odabrano je, po savjetu prof. Giromette, u samom središtu Mosora i neposrednoj blizini krškog vrela Ljuvač koje je opisao i Andrija Kačić Miošić. Taj je lokalitet bio zaštićen od udara bure uzvišenjem nazvanim Istarska glavica, a zahvaljujući svojoj poziciji, bio je i idealna polazna točka na najviše vrhove Mosora.

Nakon polaganja kamena temeljca, grupa je entuzijasta predvođena prof. Giromettom i mnogim pojedincima koji su toliko voljeli Mosor, planinarenje i druženja, u samo dvije godine u ljutom kršu, na 900 m nadmorske izgradila prekrasan dom koji već 93 godine stoji na ponos Mosoraša, ali i hrvatskog planinarstva.

UMBERTO GIROMETTA
PRED DOMOM NA MOSORU

ELEKTRIFIKACIJA DOMA

PLANINARSKI DOM NA MOSORU
(ARHIVA HPD-A „MOSOR“)

Dom je svečano otvoren 11. listopada 1931. pod imenom „Dom kraljice Marije“. Bio je prvi takav u Dalmaciji i najveći u Hrvatskoj nakon Tomislavova doma na Sljemenu. Tom događaju bili su nazočni ne samo Mosoraši, već i planinari iz drugih krajeva Hrvatske, žitelji okolnih mjesta u narodnim nošnjama, glavari poljičkih sela, predstavnici vlasti iz Splita i ostali uzvanici. Među uzvanicima su bili i predstavnici HPD-a iz Zagreba, prof. Josip Pasarić i dr. Zlatko Prebeg, te predstavnik slovenskog planinarskog društva iz Ljubljane, gosp. Horvatin. Nakon prigodnog govora prof. Giromette i svečanog otvorenja, dom je blagoslovio don Ivan Čotić, župnik iz Poljica.

OBNOVE DOMA

Za vrijeme II. svj. rata talijanska ga je vojska zapalila i gotovo do temelja srušila. Nakon ponovnog pokretanja rada društva 1948., članovi su krenuli s njegovom obnovom, što tada nije bilo nimalo jednostavno zbog nedostatka građevinskog materijala i radnika. Njihova volja i trud bili su neizmjerni i usprkos svim poteškoćama uspjeli su ga ponovno podići, doslovce iz ruševina, ali i dogradnjom istočnog krila dodatno proširiti. Mnogi su se članovi trudili na realizaciji ponovne izgradnje, ali bez koordinacije, pomoći i autoriteta Ante Margetića, izgradnja bi došla u pitanje. Novo je svečano otvorenje priređeno 9. prosinca 1951. uz nazočnost predstavnika vlasti, PSH, vojske, brojnih planinara i žitelja okolnih sela i pod novim imenom „Dom na Ljuvaču“.

Osim te velike obnove neposredno nakon II. svj. rata kad se morao gotovo iz temelja podići, planinarski dom „Umberto Girometta“ tijekom više od 90 godina imao je još četiri značajnije obnove. Druga se odvila 1967. kada su članovi Bogomir Medić, Miljenko Kriška i Nikola Podrug postavili električne instalacije u domu, treća 1975. povodom 50. godišnjice Društva, četvrta 2019. kada je renoviran gornji kat planinarskog doma, te peta 2022./2023. kada su obnovljeni krov i fasada, zamijenjeni dotrajali prozori u

blagovaonici i prizemlju, obojeni svi zatvori na zgradi, te obnovljeni sanitarni čvorovi i kupaonica u prizemlju.

Iako u jednome razdoblju planinarski dom nije bio u službenom vlasništvu HPD-a „Mosor“, ipak su vrijedni članovi godinama u njemu i okolici odrađivali manje popravke, koliko su dopuštale financije Društva. Sredinom 1990-ih izgrađena je pomoćna kućica pored pl. doma koja služi kao zimska soba, tj. sklonište kada je Dom zatvoren, a 2005. postavljen je drveni križ na najvišem vrhu Mosora te se na tom mjestu svake prve subote u listopadu služi Sveta misa.

Nakon dugogodišnje pravne bitke i primitka pravomoćne presude kojom je Dom službeno vraćen u naše vlasništvo, pokrenuta je velika volonterska akcija predvođena tadašnjim predsjednikom Denisom Vranješom. Tijekom četiri su mjeseca preko 300 neumornih volontera (većinom članova našeg Društva, ali i brojni članovi prijateljskih društava iz cijele Hrvatske i BiH), te mnogi izletnici, na svojim leđima prenijeli preko osam tona materijala i kompletno obnovili gornji kat, tj. sve spavaonice i sanitarne čvorove na gornjem katu.

OBNOVA KROVA

S tom velikom akcijom nismo stali, nego smo nastavili ulagati u svoj Dom. Tako su vrijedni članovi uredili kanale za odvodnju oborinskih voda oko cijele zgrade, obnovili i obojili blagovaonicu, zamijenili staru peć na drva novom koja bolje grije kako bi Dom bio topliji i ugodniji za mnogobrojne posjetitelje. Međutim, to su sve bili sitni popravci u usporedbi s glavnim problemom koji je mučio pl. dom desetljećima, a to je bio krov prekriven azbestnim pločama koje su predstavljale veliku opasnost, prvenstveno za zdravlje mnogobrojnih planinara i izletnika. Takav način pokrova tijekom prošlog se stoljeća masovno koristio za krovove zbog lagane nosive konstrukcije i jednostavne izvedbe, a otkrićem kancerogenosti azbesta u mnogim je državama zabranjena njegova proizvodnja. Dodatni problem bio je u

tome što su navedene ploče zbog dotrajalosti i djelovanja vremenskih prilika postale krte, što je uzrokovalo prokišnjavanje i utjecalo na vlaženje zidova unutar cijelog objekta, stvaranje gljivica u obnovljenim prostorijama na gornjem katu, te predstavljalo opasnost za instalacije i inventar planinarskog doma. Ideja o obnovi krovišta dugo je bila prisutna, ali uz sav volonterski rad i ljubav prema domu, to iz pravnih i financijskih razloga dugo nije bilo moguće provesti. Došla je i korona, sve je stalo i bilo neizvjesno.

Na jednom sastanku upravnog odbora u mandatu mene kao predsjednice Društva, odlučili smo se uhvatiti u koštac s ovim problemom. Znali smo da je to velik posao, ali bilo je „moramo, krajnje je vrijeme, Dom više ne može čekati“. Također, bili smo svjesni da unatoč velikom broju volontera koji su uvijek spremni za akcije, neke poslove ipak nećemo moći odraditi volonterski zbog specifičnosti posla koji treba obaviti, a opet su naše financijske mogućnosti bile nategnute budući da smo neprofitna organizacija i financiramo se samo od prihoda članarina i donacija. Odmah je napravljen plakat za uplatu donacija, napisan projekt i plan rada, poslali smo molbe potencijalnim donatorima i prijave na natječe koje su u tom trenutku bili otvoreni. Malo smo čekali, ali priča se ipak počela lagano kotrljati; ljudi su se počeli javljati, uplaćivati donacije i nuditi pomoć. Ni u tom trenutku nismo bili potpuno svjesni u kakav projekt ulazimo i koliki smo zalogaj odlučili zagristi. Vodila nas je ljubav prema našem planinarskom domu i želja da veliki trud mnogobrojnih volontera, koji su 2018. obnovili gornji kat i onih koji su godinama prije ulagali svoje slobodno vrijeme u održavanje Doma, ne propadne zbog vlage i prokišnjavanja. Vodila nas je i dužnost prema precima koji su prije više od 90 godina podignuli dom usred ničega te da i mi doprinesemo očuvanju Doma za buduće generacije planinara.

Nakon pozitivnog starta, vrlo smo brzo shvatili da neće sve ići glatko; rad na krovu je specifičan, skidanje azbestnih ploča moralo je

biti odrađeno pod nadzorom i od strane stručnih službi, kao i krovopokrivački radovi te je krenula potraga za njima. Za demontažu azbestnih ploča kontaktirali smo tvrtku Cian, ali problem je bio pronaći izvođača krovopokrivačkih radova zbog specifičnosti lokacije samog Doma. Pročelnik gospodarske sekcije Goran Bratim Gricko, nekoliko je mjeseci vodio razgovore s izvođačima, ali bilo je teško uskladiti njihove poslove, lokaciju Doma i razdoblje izvođenja radova koje nama odgovara. Nakon mukotrpne potrage i bezbroj upita, gospodin Perkušić, vlasnik tvrtke Dizajn Perkušić iz Žrnovnice, pristao je preuzeti posao i tijekom ljeta, kada je najmanja mogućnost za kišu, odraditi posao. Sve smo dogovorili, ali je nedostajao materijal jer se u tom razdoblju dogodio potres kod Petrinje i materijala je na tržištu kronično nedostajalo, a cijene su mu veoma narasle, što je bio udarac na naš ionako skroman budžet. Tražili smo dodatne sponzore, održivali sastanke, kucali na mnoga vrata i u tom nam je trenutku Hrvatski planinarski savez neizmerno pomogao odobrivši sredstva na natječaju za potporu obnove, održavanja i izgradnje planinarskih objekata i to čak dva puta (2021. i 2022.). Kada nam je sredinom svibnja 2021. stigla obavijest da nam je odobren iznos od 56.800,00 kn za kupnju krovnih crjepova i svega potrebnog za njihovu montažu, sreća je bila neizmerna jer smo očekivali puno niži iznos i to nam je dalo veliki vjetar u leđa. Gricko nije gubio ni tren i u nekoliko je dana nabavio sav potreban materijal u prodavaonici Kova promet d.o.o. te dogovorio njegov helikopterski transport, budući da je materijal težio par tona i ručno bi nam nošenje oduzelo nekoliko mjeseci, a htjeli smo da sve bude gotovo do zime. Ali... Želje su jedno, a mogućnosti drugo. Tako nam je dogovoreni helikopterski transport krajem lipnja otkazan zbog početka protupožarne sezone, pa smo sve do listopada redovito obilazili palete naših kupa i ostaloga građevinskog materijala složenog na heliodromu ispod Zvezdanog sela u nadi da ih nitko neće oštetiti ili ukrasti dok nam let ne bude odobren. Let je odrađen krajem listopada 2021. (nakon

još dvije odgode zbog lošeg vremena). Tu je akciju i koordinaciju s pilotima vodio Gricko, a pomogli su mu Nedjeljko Pivac, Petar Amižić, Špiro Gruica, Jakov Filipović, Ivana Radonić i Srđan Vrsalović. Kada je prva paleta kupa napokon poletjela prema Domu, znali smo da nema nazad i da će dom zaista dobiti novi krov. Toga dana helikopterom je na livadu u blizini Doma prebačeno 18 paleta krovnih kupa i raznog materijala koji su do kraja godine svaki sunčani vikend u radnim akcijama oko 100 vrijednih volontera HPD-a „Mosor“, ali i prijatelja iz drugih društava i klubova u „živom lancu“, iz ruke u ruku, prenijeli do pl. doma. Na ovaj način prebačeno je preko 4000 komada kupa ukupne težine oko 16 tona, a zadnju je prenio dječak Toma iz male planinarske škole. Zadnja se akcija simbolično poklopila s 96. obljetnicom postojanja našeg planinarskog društva, što smo proslavili uz tortu i pjesmu.

U tom nas je razdoblju obradovala još jedna lijepa vijest – pozitivan odgovor prijave na natječaj Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost koji nam je odobrio refundaciju 80 % od traženog iznosa za uklanjanje azbestnih ploča s krova, njihov helikopterski transport u nizinu i zbrinjavanje, što je iznosilo oko 130 tisuća kuna.

Nova godina započela je s još dobrih vijesti – nakon više mjeseci neuspješne potrage za drvnom

NOŠENJE GREDA

građom (koje je kronično nedostajalo na tržištu), stupili smo u kontakt s tvrtkom Bjelin Croatia d.o.o. iz Ogulina koja nam je velikodušno odobrila donaciju cjelokupne potrebne drvene građe za krovšte (oko 12 kubika) čija je vrijednost iznosila oko 50 tisuća kuna. Pozitivan šok zbog njihove ljubaznosti i činjenice da imamo svu potrebnu građu držao nas je tjednima. Petar Amižić organizirao je njezin transport iz Ogulina šleperom tvrtke F.I.R. prijevoz d.o.o. koja nam je naplatila samo trošak goriva, a tvrtka BA-COM iz Žrnovnice ljubazno nam je ustupila svoj skladišni prostor za čuvanje građe dok helikopterom ne bude prebačena do pl. doma.

Nadalje, u ožujku nam je HPS na novom Natječaju za potporu obnovi, održavanju i izgradnji planinarskih objekata u 2022. odobrio sredstva za kupnju greda, gromobrana i svega potrebnog za njegovu montažu. Ponovno su krenuli dogovori oko helikopterskog transporta jer je masa potrebnog materijala samo rasla, dogovoreni se rok za početak radova približavao, ali zbog globalne situacije (početka rata u Ukrajini) odbijen nam je zahtjev s napomenom da se ponovno javimo za mjesec dana. Volonteri Mosora ne znaju čekati praznih ruku, krenuli smo s akcijama iznošenja daske do pl. doma jer kao, „ajmo prenit koliko stignemo pa će ostalo helikopter“. Kako je volonterski duh u Mosora uvijek nemiran, akcija po akcija, daska po daska, nosilo se danima, vikendima, jutrima. U akcijama su sudjelovali stari, mladi, tko god i koliko god je mogao nositi. Došlo bi se s posla, ručalo i išlo na Mosor odraditi akciju. Prolijevao se znoj, čulo se puhanje, sjedilo se putem na daskama, nosilo se metar po metar. Kad bi akcija završila i kad bi svi skupa sjeli ispred Doma uz hladnu pivu i uz pogled na hrpu kupa koja je nakon svake akcije brzo rasla – umor bi u tren zamijenio ponos. I tako je u dva mjeseca oko 200 volontera HPD-a „Mosor“ i prijatelja iz drugih društava i klubova do pl. doma prenijelo sve daske.

Zbog nepoznatog datuma leta helikoptera koji je trebao prebaciti sav teži materijal (uključujući i 12 kubika daske koje su u

DOM U SKELI

međuvremenu ručno iznesene do Doma), tražile su se sve mogućnosti za nabavu lagane skele jer je ova koju je imao izvođač bila preteška za ručno iznošenje, a bez skele radovi nisu mogli započeti. Gricko je kontaktirao sve građevinske tvrtke u okolici koje su u ponudi imale najam skele i uspio na kraju dogovoriti najam lagane aluminijske skele u tvrtki Crivac skele d.o.o., ali kad je vlasnik čuo za koga je skela i za koju svrhu, odobrio nam ju je potpuno besplatno za cijelo razdoblje za koje nam treba. Početkom srpnja srećom je ipak stiglo odobrenje za helikopterski transport pa su teški građevinski materijal i skela u jedno jutro prebačeni na livadu u blizinu pl. doma, a onda su u brzinski organiziranoj akciji članovi HPD-a „Mosor“ u jedan vikend sve to prebacili do pl. doma i s time su radovi na krovu, nakon gotovo dvije godine priprema i mnogo odradnog pozadinskog posla, i službeno započeli. Djelatnici tvrtke CIAN d.o.o. demontirali su azbestne ploče na krovu te ih balirali u velike vreće koje je donirala tvrtka Cemex d.o.o., a zatim su na scenu nastupili djelatnici tvrtke Dizajn Perkušić d.o.o. koji su nakon montiranja skele započeli s krovopokrivačkim radovima. Radili su od ponedjeljka do petka, od jutra do mraka, kako bi vrijeme u planini maksimalno iskoristili. Gricko je nadzirao tijek radova, Špiro kuhao za majstore, razni članovi dopremali zaboravljene sitnice i sve je nekako išlo glatko.

Kao i uvijek kad se započne s nekim radovima, otvore se novi. Tako se ustanovilo da je zgrada doma u puno lošijem stanju nego smo prvotno mislili. Kako bi se taknuo neki dio, tako bi se ukazalo novo oštećenje, a kako su tu već bili i skela i majstori, odlučili smo pristati na taj dodatni trošak i sanaciju kompletnog krovnog oboda i fasade. Za izvođenje tih radova bilo je potrebno dopremiti dodatni materijal, što je bio poseban izazov. Bilo je srce ljeta, početak kolovoza, temperatura zraka nije se spuštala ispod 35 °C, članovi na godišnjima ili u poslu do grla.

Nije bilo akcije na koju se nije odavalo barem 15-ak ljudi, pa je tako u jednoj popodnevnoj akciji u samo dva sata do Doma preneseno 750 kg cementa, a neki su od sudionika kasnije odradili i noćni uspon na V. Kabal. U nekoliko je dana preneseno dodatnih 70 vreća cementa i raznog materijala za sanaciju. Što reći tim ljudima osim veliko hvala! Taj volonterski duh, zajedništvo, muka tijekom hodanja uzbrdo s vrećom cementa na leđima na 35 °C i smijanje nakon odrađenih akcija, nikad se neće zaboraviti.

Dom je svakim danom poprimao novi oblik, postajao ljepši i bili smo neizmjereno ponosni jer je uloženi trud postao vidljiv. Veliko iznenađenje tijekom radova bio je kamen ispod žbuke na istočnoj fasadi koji nas je toliko oduševio da smo fasadu odlučili ostaviti takvom. Petar Amižić i Ivan Bučan skoro su je dva mjeseca brusili i impregnirali kako bi kamen zasjao u punom sjaju. Nakon završetka krovopokrivačkih radova na krovu, Gricko i Ante Filipović montirali su gromobran, postavili H-kape na dimnjake, izvršili zadnje popravke crjepova i očistili od iglica sve oluke duž krovišta. Nediljko Pivac postavio je nove oluke oko cijelog objekta te je demontirana skela, nakon čega se više nije moglo pristupiti krovu.

Kad su krov i fasada bili gotovi, a skela skinuta, krenuli smo s uklanjanjem otpada oko Doma, čišćenjem okoliša, te smo zaključili da bi trebalo obojiti škure jer su propale od sunca i bilo ih je ružno vidjeti na

NOŠENJE CEMENTA

novoj fasadi, pa smo onda nekoliko vikenda bojali škure, pa vrata da se uklope sa škurama, pa smo odlučili da bi bilo lijepo srediti klupe ispred Doma, pa su Jakov Filipović Čiča i Ivica Mogić Čile uz pomoć nekoliko volontera izbrusili i obojili sve klupe i stolove, a slikarica Sanja Jaman ukasila je panjeve za sjedenje planinarskim motivima. Pa smo zaključili da nam je nadstrešnica ispred glavnog ulaza nekako mala, pa su Nediljko Pivac i Nino Lukić izgradili novu i veću kako bi se ulazna vrata dodatno zaštitila od vremenskih neprilika, a posjetiteljima pružila dodatna zaštita od kiše. Popravci su vukli jedni druge i u jednom trenutku rekli da moramo stati jer tako možemo unedogled. Kada je

ČILE POPRAVLJA KLUPU

Marko Kovač dronom fotografirao novo krovušte Doma iz daljine i raznih kutova, tek smo tada postali svjesni koje smo čudo napravili i postali dodatno ponosni na ljepotu našeg Doma.

SVEČANO OTVORENJE

Prvog vikenda u listopadu 2022. održano je svečano otvorenje planinarske sezone i predstavljanje radova javnosti. U subotu se održala tradicionalna misa, blagoslov novog krovušta, te je postavljena nova ploča oznake pl. doma koju su iz Zagreba donijeli predstavnici HPS-a Alan Čaplar i Vladimir Novak, a nedjelja je bila rezervirana za feštu. Vremenska nas je prognoza počastila predivnim sunčanim danom te se na Mosoru okupilo nekoliko stotina Mosoraša, prijatelja iz raznih pl. društava i naših sugrađana.

Dom je okićen, Žana Hrkać i Sonja Nikolin postavile su fotoizložbu kolaža fotografija sa svih radnih akcija iznošenja materijala, samih radova i pl. doma iz zraka. Program je otvoren pozdravnim govorom mene kao tadašnje predsjednice HPD-a „Mosor“, a nazočnima su se obratili pročelnik Gospodarske sekcije HPD-a „Mosor“ Goran Bratim Gricko, domaćin u pl. domu Špiro Gruica, glavni tajnik HPS-a Alan Čaplar i dogradonačelnik grada Splita Bojan Ivošević. Podijeljene su zahvalnice donatorima te je uslijedila pjesma, veselje i druženje do dugo u noć.

Ovaj je projekt bio ogroman zalogaj, ali nakon dvije godine planiranja, bezbroj telefonskih razgovora, poslanih molbi i e-mailova, XY radnih akcija, dva mjeseca samih građevinskih radova, uspjeli smo. Zamijenjeno je krovušte, spriječeno daljnje prokišnjanje i propadanje interijera, osigurano je bolje grijanje unutrašnjosti, te je pl. dom dobio i novu i ljepšu vizuru. Ostvaren je veliki san Mosoraša, vjerovali smo u njega i nismo se dali obeshrabriti unatoč brojnim preprekama. U krov je uloženo mnogo ljubavi, truda i znoja brojnih volontera, a najviše živaca voditelja projekta, ali isplatilo se.

Još jednom veliko hvala svim donatorima jer bez njih ovo ne bismo financijski uspjeli. Zahvaljujući

bespovratnim sredstvima Hrvatskog planinarskog saveza, OTP banke, Fonda za zaštitu okoliša, vrijednim donacijama tvrtke Bjelin d.o.o., brojnim tvrtkama i članovima, te uz dobrovoljni i marljivi volonterski rad i uloženi trud mnogobrojnih članova Društva i prijatelja – uspješno je završen ovaj izuzetno značajan projekt za HPD „Mosor“.

Ni s ovim nismo stali s ulaganjem u Dom, jer je obnova nekog objekta beskonačna. Tako smo se nedugo nakon završetka ovog projekta nastavili prijavljivati na natječaje koji bi nam omogućili financijska sredstva za daljnju obnovu Doma, ali i ostalih planinarskih objekata kojima upravljamo. Tijekom 2023. sredstvima dobivenim na natječaju Grada Splita promijenili smo sve dotrajale prozore u blagovaonici, a donacijom prijatelja Nevena i Mladena te tvrtke Lipič d.o.o. iz Zadra osam prozora u prizemlju i na katu. Svi su ti prozori, naravno, do pl. doma izneseni na rukama članova, prijatelja iz drugih društava te vodiča i instruktora na tečaju za vodiče koji se održavao u pl. domu u travnju 2023.

Sav potreban materijal za obnovu kupaonice u prizemlju kupljen je od vlastitih sredstava prikupljenih od članskih markica HPS-a, vlastite djelatnosti, ali i sredstvima dobivenim na natječaju „Sigurna i održiva planinarska infrastruktura” (SOPI) – projekt održavanja, uređenja i opremanja planinarske infrastrukture u Republici Hrvatskoj, koji HPS provodi na temelju Ugovora o provedbi projekta uređenja i opremanja planinarske infrastrukture sklopljenog s Ministarstvom turizma i sporta.

Nakon što je materijal po tradiciji do pl. doma dopremljen u rukacima naših članova Ivica Mogića Čile i Gricka, predvođenih glavnim mešтром Jakovom Filipovićem Čičom, većinu su ljeta provele u Domu kako bi Dom dobio novu kupaonicu.

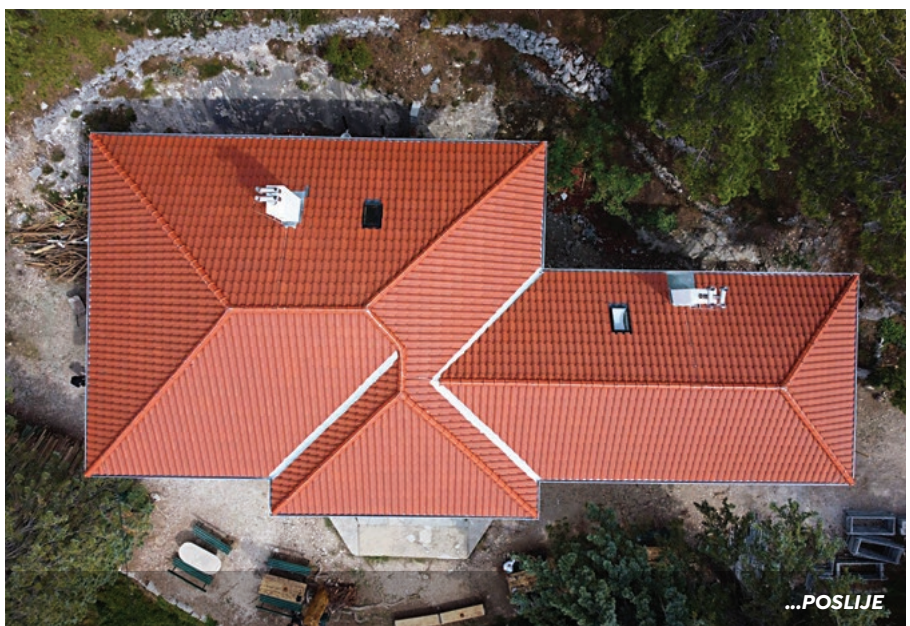
lako je pl. dom „Umberto Girometta” najpoznatiji objekt na Mosoru, naše društvo upravlja još trima objektima na Mosoru. To su planinarska kuća „Lugarnica”, te dva planinarska skloništa – „Kontejner (Ljuto kame)” i „Hrvoje Dujmić”.

POSTAVLJANJE NOVE PLOČE

PRIJE...

...POSLIJE

PLANINARSKA KUĆA „LUGARNICA”

Malo tko ne zna za jednu kamenu kućicu na predjelu Užinske kose u zapadnom dijelu planine Mosor koju je 1903. sagradila tadašnja Šumska uprava iz Splita za svoje potrebe. Koristili su je lugari iz Sitna Gornjeg koji su kontrolirali i brinuli se o tom području Mosora. Vodili su znanstvenike biologe i kasnije planinare po Mosoru, a tada jedina čvrsta građevina na Mosoru služila je kao ishodište do vrhova Mosora i prenočište za rijetke posjetitelje.

U njoj je 3. rujna 1908. osnovano Planinarsko-turističko društvo „Mosor” iz Poljica čije je sjedište bilo u Sitnu Gornjem. Osim nekoliko priređenih izleta na Mosor, Društvo nije pokazalo neku značajniju aktivnost, a početkom 1925. ujedinilo se s Planinarsko-turističkim društvom „Liburnija” iz Zadra u Primorsko-planinarsko društvo „Dinara” iz Splita, te su dobili na upravljanje i korištenje tu šumsku kuću na Užinskoj kosi, tzv. „Lugarnicu”. Zbog slabe aktivnosti i nebrige o njoj, Šumska uprava istu povjerava i ustupa Hrvatskom planinarskom društvu „Mosor” iz Splita 1936. i od tada je neprekidno u korištenju i pod upravljanjem društva. Potpuno je obnovljena i otvorena za korištenje planinarima 31. svibnja 1937., a predana je omladinskoj sekciji društva na upravljanje i gospodarenje.

SOBE

KUHINJA

Do početka II. svj. rata bila je popularno okupljalište mladih planinara HPD-a „Mosor”, ali je u II. svjetskom ratu kuća zapaljena i teško oštećena, a kako je nakon II. svj. rata prioritet bio popravak i proširenje planinarskog doma „Ljuvač”, pl. kuću „Lugarnica” započelo se obnavljati 1954., te je 19. svibnja 1957. potpuno dovršena i službeno otvorena. Od tada je više puta provaljivana i devastirana, ali mnoge generacije Mosoraša (koje je predvodio vrijedni planinar Božo Režić) uvijek su je obnavljale i uređivale društvenim i osobnim sredstvima. Mnogo se ulagalo u ovu kuću, iznosio se materijal na leđima volontera kojima je bila kao drugi dom. Stoga je zavladao velika tuga kada je u travnju 1994. u snažnom nevremenu udar

groma izazvao požar te su od kuće ostali samo goli zidovi. Mosoraši ni tada nisu posustali. Prikupljenim i dobivenim sredstvima od osiguranja, grupa entuzijasta predvođena dopredsjednikom Filipom Gojom obnovila ju je iz temelja, tj. izgradila novu planinarsku kuću uz veliku pomoć HRZ-a koje je prebacilo sav materijal helikopterima. „Lugarnica” je potpuno obnovljena te 3. srpnja 1997. svečano otvorena i do danas HPD „Mosor” njome upravlja uz pomoć glavnog koordinatora. Svaki se vikend volonteri izmjenjuju na funkciji „dežurnih” članova koji se brinu za urednost i opskrbljenost kuće, te prihvat planinara koji dolaze na noćenje. Funkciju koordinatora dugu je niz godina obnašao pok. Damir Mihanović koji je u Lugarnicu utkao svoju dušu, a zamijenio ga je i tu dužnost već skoro 10 godina obnaša Velibor Marković.

PLANINARSKA KUĆA „LUGARNICA”

Dežurni članovi i volonteri u Lugarnici nikad ne miruju i uvijek nešto popravljaju pa je tako grupa vrijednih Mosoraša tijekom 2010./2011. izgradila pomoćni objekt pored same kuće koji danas služi kao dimnjačica i sklonište kad je „Lugarnica” zatvorena. Nakon kompletne obnove, stambeni kontejner, koji je služio za zaklon i boravak Mosorašima i drugim planinarima tijekom obnove, premješten je na prostor južne padine Mosora na predio Ljuto kame i od tada služi planinarima kao sklonište tijekom radnih dana kad je pl. dom „Umberto Girometta” zatvoren.

PLANINARSKA SKLONIŠTA

Planinarsko sklonište „Kontejner (Ljuto kame)” zbog neulaganja je i vremenskih prilika tijekom godina veoma propalo te postalo gotovo neupotrebljivo. Bilo je krajnje vrijeme za njegovu obnovu budući da se nalazi na raskršću nekoliko važnih staza koje vode prema poznatim vrhovima planine Mosor (Veliki Kabal, Botajna, Sv. Jure), prijevoju Ljuto kame, mjestu Dubrava i istočnom dijelu Mosora. Tijekom 2021. vrijedna grupa Poljičana i članova popravila je trijem i zamijenila sve trule daske oko skloništa, a krajem 2022. na SOPI natječaju odobrena su sredstva za njegovu kompletnu obnovu.

Sav je materijal u ljeto 2023. helikopterom prebačen do skloništa te su od jeseni krenule radne akcije kako bi se kompletno zamijenilo krovništvo, što će omogućiti funkcionalnost spavaćeg dijela u skloništu. Velika udarna akcija predvođena Grickom i velikom zaslugom Ante Filipovića i grupe Poljičana, održana je vikend prije Božića 2023., kada je po prilično hladnom i vjetrovitom vremenu skinuto staro krovništvo, postavljeni novi krovni paneli, popravljena nadstrešnica i vanjsko ložište, napravljene nove stepenice za pristup potkrovlju skloništa, te postavljena nova peć i dimnjak u donjem dijelu skloništa, čime

je sklonište ponovno postalo funkcionalno za okrepu i noćenje mnogobrojnih planinara koji redovito obilaze Mosor.

Osim planinarskog skloništa „Kontejner”, HPD „Mosor” upravlja još jednim skloništem koje je dobilo ime po velikom planinaru i čovjeku, našem dugogodišnjem članu i nažalost pokojnom profesoru Hrvoju Dujmiću. Sklonište je postavljeno na sjevernoj strani Mosora, u dolini između vrhova Jabukovac i Veliki Kabal, na mjestu gdje se nalazi mnogo speleoloških objekata te je generaciji speleologa bio potreban objekt kao baza za njihova istraživanja. To je uređeni metalni kontejner koji je

2015. helikopterom postavljen na sadašnju lokaciju (1150 m) uz veliku pomoć HGSS-a i HRZ-a. Nakon njegova uspješnog postavljanja, članovi Gospodarske sekcije, predvođeni Grickom i Nedjeljkom Pivcem, mjesecima su ga uređivali za planinarske potrebe te je podignut krov pod kojim može noćiti 10-ak osoba. Montirani su prozori i vrata u potkrovlju, ugrađena peć na drva u prizemlju, očišćen okoliš, uređena i markirana pristupna staza i postavljena ploča s imenom skloništa „Hrvoje Dujmić”.

pišu: **Ivana Radonić i Goran Bratim Gricko**

DEŽURSTVO U PLANINARSKOM DOMU „UMBERTO GIROMETTA”

**DIANA BARIČEVIĆ,
KOORDINATORICA NOĆENJA
U PLANINARSKOM DOMU
„UMBERTO GIROMETTA”**

Planinarski dom „Umberto Girometta” vlasništvo je HPD-a „Mosor” i o njemu se u okviru svojih članskih dužnosti brinu članovi Društva. Jedna je takva članska dužnost obavljanje dežurstava vikendom s početkom u subotu u 10 sati, a završetkom u nedjelju u 16 sati.

DUŽNOSTI DEŽURNIH OSOBA

Dužnosti dežurnih osoba definirane su Pravilnikom o dežurstvu u planinarskom domu „Umberto Girometta”.

Dežurni član može imati i pomoćnika pa se može dežurati i u paru. Za vrijeme dežurstva dežurne su osobe oslobođene troškova noćenja u planinarskom domu, a dužnosti obavljaju volonterski, bez primanja naknade.

Dežurne osobe dužne su pripremiti Dom za boravak planinara, održavati ga urednim tijekom boravka planinara te ga ostaviti urednim na kraju dežurstva. U okviru obavljanja svojih dužnosti obvezne su stalno boraviti u planinarskom domu ili njegovoj okolici od početka do završetka dežurstva.

O noćenju planinara u planinarskom Domu vodi se evidencija te su dežurne osobe ovlaštene utvrditi identitet planinara na temelju

planinarske iskaznice iz koje unose podatke u evidenciju. Od osoba na noćenju prikupljaju se donacije od noćenja prema cjeniku koji je propisao Upravni odbor HPD-a „Mosor”. Dežurne osobe prikupljaju i donacije za promidžbene materijale HPD-a „Mosor”.

U slučaju nesreće ili opasne situacije, dežurne osobe dužne su obavijestiti Državnu upravu za zaštitu i spašavanje (Centar 112) i HGSS te organizirati i dati potrebnu pomoć. Dežurne osobe upozoravaju posjetitelje na obvezu poštivanja Kućnog reda i ostale odredbe sukladno Pravilniku.

Po završetku dežurstva, dežurne osobe prikupljene donacije za održavanje planinarskog Doma predaju administrativnoj djelatnici društva s kratkim izvještajem o broju planinara koji su noćili u Domu za vrijeme njegovog dežurstva te o promidžbenom materijalu.

REZERVACIJA SMJEŠTAJA

Rezervacija smještaja u planinarskom domu „Umberto Girometta” vrši se isključivo preko tajništva Društva pozivom na tel: 021/394-365, mob: 091/509-9541 ili pisanim upitom na hpd.mosor.split@gmail.com. Rezervacije se obavezno potvrđuju e-mailom.

Nitko osim administrativne djelatnice nije ovlašten primiti rezervacije noćenja. Administrativna djelatnica o upitima za noćenje obavještava koordinatoricu noćenja koja vodi evidenciju dežurstava i rezervacija.

Dežurne osobe upute dobivaju od koordinatorice noćenja.

KOORDINACIJA NOĆENJA

Za koordinaciju noćenja u planinarskom domu „Umberto Girometta” rade se godišnje tablice dežurstava i rezervacija prema vikendima. Kalendar dežurstava sadrži rubrike: Rb, TERMIN, DEŽURNI, REZERVACIJE, OSOBA, NAPOMENA.

Rb: Redni broj vikenda u godini.

TERMIN: Vikend s navedenim datumima (i danima). U slučaju rezervacija koje npr. počinju od petka, naveden je i petak, ali to ne mijenja vrijeme dežurstva koje započinje u subotu i završava u nedjelju.

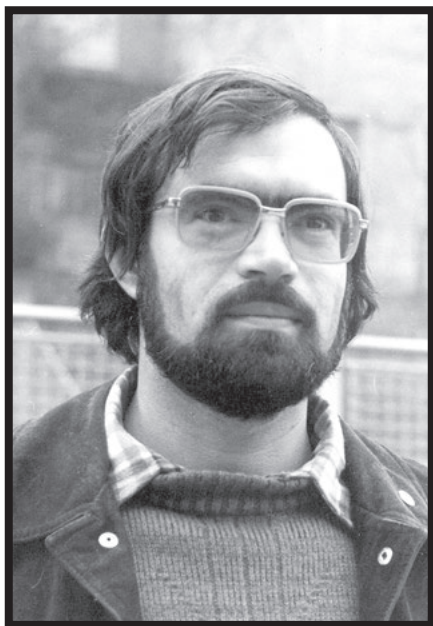
DEŽURNI: Ime i prezime osoba koje su dežurne taj vikend.

REZERVACIJE: Ime planinarskog društva, ili ime i prezime osobe koja je zatražila rezervaciju za svoju grupu ili za sebe, ili naziv događanja za koje je HPD „Mosor” rezervirao Dom za vikend.

OSOBA: Broj osoba koje su najavljene na noćenju po grupama.

NAPOMENA: Najčešće se odnosi na praznike ili događanja na taj datum te za naznake noćenja koja ne padaju na standardno sa subote na nedjelju.

U svrhu koordinacije postoji WhatsApp grupa članova koji su aktivni u obavljanjima dežurstva. U grupi se tijekom godine objavljuje ažurirani kalendar po kojem članovi mogu pratiti kada su slobodni vikendi na koje se mogu javiti za dežurstvo te koliko planinara mogu očekivati na noćenju. Članovi zainteresirani za dežurstvo mogu se javiti WhatsApp porukom te će biti uključiti u grupu. Broj za kontakt može se dobiti od HPD-a „Mosor”.

GORAN GABRIĆ *Amigo*

Goran Gabrić Amigo svojim je nevjerojatnim entuzijazmom i radnim elanom trajno zadužio svoj voljeni „Mosor” i cjelokupno hrvatsko planinarstvo. Unutar planinarske zajednice djelovao je kao speleolog, alpinist, visokogorac, planinarski vodič, gorski spašavatelj, markacist, planinarski publicist i fotograf, orijentacist, kroničar povijesti planinarstva u Splitu, instruktor i predavač te voditelj brojnih škola i tečajeva. Gotovo da nije bilo polja planinarske aktivnosti na kojoj taj istinski planinarski erudit nije ostavio neizbrisivi trag.

Amigo se rodio 23. kolovoza 1949. godine, a u Planinarski klub „Split” učlanjuje se 1965. Nakon završenog speleološkog tečaja 1968. postaje nedvojbeno najvažnijom karijekom razvoja splitskog planinarstva. Inicijator je i suosnivač Speleološkog odsjeka Planinarskog kluba „Split” (1970.) i njegov prvi pročelnik. Svojim prelaskom iz PK-a „Split” u Planinarsko društvo „Mosor” 1978. oživljava rad Speleološkog odsjeka PD-a „Mosor” i vodi ga kao pročelnik od 17. studenog 1978. kroz njegovo najuspješnije razdoblje. U prosincu 1979. vodi istraživanje Đuderine jame i tom prigodom Amigo i kolege Miran Pogačar iz SO PD-a „Mosor” i Tonči Rađa iz SO PD-a „Željezničar” u sifonskom jezeru na dnu jame pronalaze najmanje pet primjeraka čovječje ribice, čime Mosor postaje jedno od

rijetkih mjesta u kojima obitava ovaj endem dinarskog krša. Bio je i sudionikom uspješne II. speleološke ekspedicije Planinarskog saveza Hrvatske „Maroko '83”, a u rujnu 1985. organizirao je istraživanje jame Stara škola na Biokovu, prilikom kojeg je postignuta dubina od 576 m, čime je ovaj speleološki objekt u to vrijeme postao najdublji poznati u Hrvatskoj. Tom je prigodom s čak 88 sati neprekidnog boravka u podzemlju postavljen još jedan hrvatski speleološki rekord, a dno jame doseglo je čak 9 članova SO PD-a „Mosor” i SO PD-a „Biokovo”. Kruna njegove speleološke aktivnosti stigla je 1994. stjecanjem naslova instruktora speleologije na Fakultetu za

fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu s obranom instruktorskog rada „Speleološka arhiva i katastar”.

Istovremeno sa speleološkom aktivnošću, Amigo se razvijao u iznimno uspješnog alpinista i visokogorca ispenjavši više od 130 alpinističkih smjerova. Nakon završene alpinističke škole 1971. i ledenjačkog tečaja na Grossglockneru, 1972. osnovao je Alpinistički odsjek u Planinarskom klubu „Split” i također postao njegovim prvim pročelnikom. Zahvaljujući alpinističkim rezultatima, zavrijedio je poziv na II. hrvatsku alpinističku ekspediciju „Ande '74 – '75” kad se popeo na Aconcaguau (6892 m), najviši vrh južne hemisfere, te na II. splitsku alpinističku ekspediciju „Hindukush '75”, gdje je na Noshaqu, najvišem vrhu Afganistana, bivakirao u „vučjoj jami” na 7390 metara.

Sve to vrijeme neumorno je radio kao voditelj speleoloških i alpinističkih škola i tečajeva te kao voditelj i instruktor na tečajevima za planinarske vodiče HPS-a i na tečajevima GSS-a.

U Planinarskome društvu „Mosor” obnašao je najodgovorniju dužnost predsjednika u više mandata (1986. – 1995. i 2003. – 2015.), dopredsjednika (1984. – 1986.), tajnika (1998. – 2002.), člana Upravnog odbora (2015. – 2019.) i predsjednika Nadzornog odbora od 2019. sve do smrti 13. prosinca 2022. godine.

NA DOMU „UMBERTO GIROMETTA”

Zahvaljujući svojoj neizmjerljivoj energiji i ljubavi prema planinarstvu, obnašao je također brojne funkcije važne za cjelokupno hrvatsko planinarstvo, pa je tako 1976. bio suosnivač Stanice planinarskih vodiča „Split”, predsjednik Planinarskog saveza općine Split od 1982. do 1984., 2004. postaje prvim pročelnikom šibenske stanice HGSS-a, a posljednjih je godina uspješno vodio HGSS ispostavu otoka Brača. Od 2001. do 2017. bio je dopredsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog planinarskog saveza, a od 2004. do smrti član Uredničkog odbora časopisa „Hrvatski planinar”. Također je obnašao odgovorne dužnosti u Vodičkoj službi Hrvatskog planinarskog saveza i Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja od koje je mjesec dana prije smrti, na Zboru spašavatelja u Orebiću, dobio orden Sv. Bernarda za 50 godina požrtvovnog angažmana u HGSS-u.

Za svoj planinarski angažman primio je brojna priznanja, među kojima Plaketu HPS-a (1995.), nagrade Izvršnog odbora HPS-a za najboljeg planinarskog dužnosnika HPS-a (2000.) i za najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi (2008.).

Amigo je ljubav prema domovini bila podjednako važna kao i ona prema planinarstvu, pa je na samome početku Domovinskog rata pristupio 4. gardijskoj brigadi HV-a, gdje je zbog svog bogatog znanja obnašao dužnost voditelja i

instruktora na brojnim kampovima za diverzantske jedinice diljem Dalmacije, pa tako i na našem planinarskom domu „Umberto Girometta”. Iz tog se razdoblja još prepričava događaj kad je jedan od vojnika na diverzantskoj obuci pokušao na zapadnome zidu Doma srušiti spomen-ploču, podignutu 28. travnja 1940. povodom prve godišnjice smrti omiljenog predsjednika splitske podružnice HPD-a, a sve zbog uklesane posvete „Prvoborc planinarstva”. Amigo je vlastitim tijelom obranio spomen-ploču i time, kao i nebrojeno puta dotad i poslije, svima nama pružio primjer kako za uvjerenje treba biti spreman žrtvovati i ono najvrjednije. Tijekom svog vojnog puta bio je prestrojen iz splitske 4. gardijske brigade u 126. sinjsku brigadu HV-a u kojoj je obnašao dužnost glavnog operativca. Pretrpio je teško ranjavanje u glavu i leđa neposredno prije akcije Oluja, ali se već nakon minimalnog oporavka vratio na aktivnu dužnost. Umirovljen je kao časnik Hrvatske vojske.

Od Amiga smo svi mogli naučiti kako pravila moraju biti ista za sve i kako predsjednik pruža primjer svim članovima Društva, poštujući statut, pravilnike i nadasve planinarsku etiku. Ne omalovažavajući doprinos svakog člana i neprestano potičući mlađe članove Društva na konstantno planinarsko školovanje i volonterski angažman, ostvario

je kontinuirani razvoj HPD-a „Mosor”. Tri desetljeća njegova angažmana u upravnim tijelima Društva i čak 21 godina na čelu Društva rezultirale su time da je pod njegovim vodstvom „Mosor” postao najuspješnijom planinarskom udrugom u Hrvatskoj (Godišnja nagrada HPS-a 2013.).

O povijesti HPD-a „Mosor” i cjelokupnog splitskog planinarstva zasigurno nitko nije posjedovao takvo znanje poput Amiga, pa je 2000. g. izdao knjižicu povodom 75. godišnjice osnivanja splitske podružnice HPD-a „Mosor”, dok ga je smrt zatekla u trenucima kad je završavao knjigu o prvih 100 godina HPD-a „Mosor”. Kao član Uredničkog odbora časopisa „Hrvatski planinar” osiguravao je faktografsku točnost članaka, na što je uvijek posebno pazio.

Generacije Mosoraša uživale su u Amigovim strastvenim predavanjima i pričama iz povijesti Društva, crticama u kojima svjesno odabirući nikad nije bio glavnim likom. Uvijek umanjujući svoju ulogu u svakom uspjehu, priznanje nije tražio, a dobivao ga je od strane upravo onih do čijeg mu je mišljenja jedino i stalo, njegovih Mosoraša.

Dragi naš Amigo, hvala Ti na svemu što si učinio za svoj voljeni „Mosor”!

piše: **Denis Vranješ**

IZLETNIČKA SEKCIJA

HPD-a „MOSOR” U 2023. GODINI

Izletnička sekcija HPD-a „Mosor” najbrojnija je sekcija, jer kada netko postane član Društva, automatski postaje član Izletničke sekcije, tj. postaje izletnik.

Osim organizacije izleta za članove Društva, osnovna je zadaća sekcije koordinacija rada vodiča, organizacija i provođenje opće i dječje planinarske škole koje se provode prema Pravilniku o školovanju i odgovarajućim programima HPS-a, dječjim izletima, te vođenje osoba s invaliditetom.

U 2023. godini od 52 izleta koja su bila ponuđena u dokumentu „Plan aktivnosti za 2023. godinu” od strane Izletničke sekcije, realizirano je 36 izleta, što čini 69,23 % realizacije plana. Zbog kiše, manjka zainteresiranih ili odustajanja vodiča od izleta, nije realizirano 30,77 % izleta.

Činjenica je da je opao interes članova (barem u Društvu) za izlete, a odrađeni izleti nisu bili popunjeni s ukupnim kapacitetom, stoga vas i ovim putem molim da odaberete izlete koje smo pripremili za 2024. jer iza svakoga izleta stoji veliki trud vodiča koji svoj poziv odrađuju savjesno i ulažu ono najdragocjenije što imaju – svoje vrijeme.

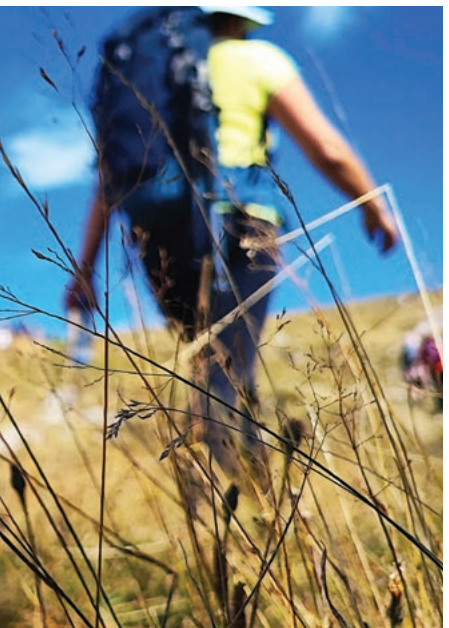
Za izlete koristimo autobuse Delminium travel d.o.o., a gdje nije bilo moguće pristupiti autobusom, članovi su se organizirali osobnim prijevozom – automobilima.

Uspješno su održane dvije opće planinarske škole. Proljetnu je vodila Nataša Rumora; u nju je upisano 53 polaznika, a završilo ih je 52. Jesensku je vodio Marko Kovač; od upisanih 58 polaznika, školu je završio 51 polaznik. Interes za upisom u opću planinarsku školu standardno je dobar i uvijek se traži mjesto više, tako da se kapacitet škole popuni u dan-dva od objave upisa. Zainteresiranih za vođenje škole, vođenje izleta u školama, kao i predavača na predavanjima opće planinarske škole, ne nedostaje.

Održana je i mala planinarska škola s voditeljicom Zdravkom Kapetanović. Školu je pohađalo 18-ero djece. Svaki je izlet bio

KANJON PROSIKA

IZLET NA SVETO BRDO – NOŠENJE
MATERIJALA ZA SKLONIŠTE „DUŠICE”

popraćen s najmanje 6 vodiča po izletu.

Vodički ispit na Malačkoj u svibnju položili su Katarina Dobronić, Emanuela Jurić, Marko Kovač, Miro Kurtović i Ivo Jaić, a tečaj na Mosoru u studenome Igor Piacun i Mate Balić.

Tečaj za nove vodiče odslušali su Ivo Jeličić, Marijo Boko, Goran Mrdaković i Tonći Kovačević, koji će ispitu pristupiti kroz 2024. Plan izleta prije početka mjeseca svi članovi dobiju na svoj e-mail, a tako će biti i ubuduće. Plan je također dostupan na web i Facebook stranici.

U 2023. putovalo se svugdje,

DANI PLANINARA HRVATSKE NA PAPUKU

MOSORAŠI NA VELEBITU

naravno uvijek s pogledom uprtim u vis prema nekome vrhu, jer to je i cilj planinarskog društva, stremiti ka visinama, pa smo ponosno razvijali Mosorovu zastavu po izletima, a u 2024. zastava će se vijoriti, sigurna sam, na još većem broju vrhova.

Te 2023. počeli smo s izletima, a gdje drugdje nego od naše matične planine Mosor, pa Putom života do ostataka Daorsona, bacali pogled s Kozjaka, preko krševitih Drveničkih stina, nastavljali tradiciju usponom „100 žena na vrh Mosora“, kanjonom Prosike, uspinjali se feratama, do Ždrila, kanjonom Bile, pa pratili stazu Maloga princa, Čičarijom iz

Schengena, preko Poštaka, do ravne Slavonije gdje se izdiže Papuk, pa Velebitom i na Vihoraški put, kanjonom Cetine, do kultnoga Lupoglava, pa na jednu od najviših planina na BiH – Čvršnicu, divili se ljepotama Kamene galerije, pa u Sarajevu upoznali ljepote okolnih planina, guštali na Mljetu, uspinjali se do moćnog Biokova, na Radušu ispod koje je biser Ramsko jezero... Ima li išta svetije od Svetoga brda? Ma vidi Kamešnice, lipa li je, na Murter s Markom, Primorskom kosom, i evo ga, već izlet iznenađenja!

Čini se da sve može stati u jednu rečenicu, ali oni koji su bili na

tim izletima znaju kako su se smijali srcem, družili se sa svojim prijateljima, ali i upoznali neke nove, udarili pokoji pečat na kontrolnim točkama HPO-a, negdje pojeli nešto ukusno, umorili se, naravno, i ponijeli pregršt priča i uspomena s tih izleta.

U prilogu časopisa imate novi plan za 2024. godinu, pogledajte ga i odaberite neke izlete po svom guštu. Podcrtajte te izlete flomasterima u šarenim bojama i počnite sanjati neke nove uspone.

piše: **Marija Blažević,**
pročelnica Izletničke sekcije
HPD-a „Mosor“

IZLET NA SVETO BRDO

ŽBEVNICA – IZLET ČIČARIJOM IZ SCHENGENA

NA KROVU HERCEGOVINE

PUT ŽIVOTA

Prije nego što sam počela planinariti, voljela sam ljeto. Samo ljeto jer jesen je bila otužna i kišovita, zima hladna i mračna, a proljeće nikako da stigne. A onda sam okrenula novu stranicu života i otkrila novi svijet koji me obuzeo svom silinom i strašću koje nisam mogla ni zamisliti. Sva godišnja doba postala su odlična, ustvari, više nisu ni postojala, postojalo je samo vrijeme kad se planinarilo ili planiralo planinarenje. Postala sam prava ovisnica. Ne znam kamo sve nisam išla, svaki vikend, svaki godišnji odmor, a ako fizički nisam bila tamo, onda sam maštala kamo ću sve ići ili sam uživala u sjećanjima.

Godine su prolazile i učinile svoje,

malo sam se smirila i poželjela da sve ono što sam prošla, ushit, prosvjetljenje, zaljubljenost, nazovimo to kako god, prenesem nekom drugom. A kako drugačije nego preko opće planinarske škole koju naš „Mosor” organizira dva puta godišnje, u proljeće i jesen.

Moram priznati da sam imala užasnu tremu i strah tko će biti ti ljudi-školarci, hoću li im biti dovoljno dobra voditeljica, što ako zakažem, što ako budu razočarani, što ako im bude dosadno (ma daj, Nataša, oladi, kome to u planini može biti dosadno!). Milijun mi se glupih misli motalo po glavi. I tako je došla veljača, naš mali kutak u Sinovčićevoj ulici napunio se ljudima šarolikim

koliko i sam svemir. Svi su bili različiti, po godinama, profesiji, izgledu, željama, osobnosti, ali jedna ih je stvar povezivala – ljubav prema planini.

I tako smo počeli tabanati, trošiti đonove svojih gojzerica i nabijati žuljeve. Prva stepenica „tko preživi, pričat će”, bio je Vickov stup. Bilo je tu i čupanja, i straha, i suza i smijeha, ali i onog najvažnijeg – pokazali su koliko su kolegijalni i voljni pomoći jedni drugima. Nakon toga je uslijedilo prekrasno Biokovo koje je nakon vatrenog krštenja bilo melem na ranu i prava uživancija. Nakon njega Svilaja sa svojim predivnim pogledom na velebnu Dinaru gdje smo se pomalo gubili pa opet pronalazili

BIOKOVSKA PANORAMA

u vježbi orijentacije, zatim Velebit, kralj među kraljevima. Pentrali smo se po Tulovim gredama, pomicali svoje granice, rušili strahove, stvarali nova prijateljstva. Pa onda opet naš Mosor, prvo noćenje u planini, ples i smijeh do zore. A proslavili smo i rođendan naše Marine, kraljice mora.

Tu smo negdje uglavili i Marjan, pa smo s članovima Alpinističkog odsjeka prvi put stavili pojas i kacigu, te se okušali u penjanju po stijenama.

Nakon toga je uslijedilo nešto sasvim drugačije, umjesto na plus nadmorske visine, otišli smo u minus. Rudelića špilja, prekrasni

špiljski sustav u podzemlju Dinare pružio je školarcima nezaboravno iskustvo valjanja u blatu, provlačenja kroz rupe i pukotine, osjećaj potpunog mraka nakon ugašenih čeonih lampi, te pranje ruku u hladnoj i kristalno čistoj Cetini.

Velebit nas je opet dočekaš raširenih ruku kad smo kroz Paklenicu prošli prema Zoljinom, a onda i Vidakovom kuku, opet se pentrajući i pomičući svoje granice, te otkrivajući čarobne ljepote ovoga kraja.

Završni smo izlet odlučili otići u obližnju nam Bosnu i Hercegovinu, točnije na planinu Bitovnju, gdje nas uvijek dočekaju naši stari prijatelji s dobrom hranom, pitama koje

mame uzdahe, osmijesima na licima i toplinom u srcima. Vani je već bio mrak, a kiša je nemilo padala u trenutku kad smo odlučili imati vježbu bivakiranja, kao da testira najupornije i kaže „pa bivak se i radi zbog lošeg vremena”. I što mislite tko je prije odustao, školarci ili kiša?

I tako su proletjela dva puna mjeseca, a svaki je školarac ostavio svoj trag u mom životu i srcu, te ih ispunio nekom novom dimenzijom. Kad sad promislim o ovome iskustvu, zahvalna sam jer mi je život dao priliku, tu privilegiju da s ovim divnim ljudima provedem nezaboravne trenutke.

I za kraj ću vam ispričati jedan vic: „Imala majka dva sina; jedan je bio planinar, a ni drugi nije bio baš normalan.” Tako da, možda će neki ljudi reći da nismo normalni, da smo ljudi ili čudni, idemo gore samo da bismo se opet spustili dole... A ja mislim da su Nepregledani baš dobro ime. Pa nek se drugi misle što to ima tamo gore u planinama da nas tjera da se mučimo, znojimo, plačemo, vraćamo izgrebani, umorni, blatnjavi, u modricama, ali s osmijesima na licima i očiju punih života. Neka mene nepregledane, ali sretno!

NEPREGLEDANI NA PL. DOMU „LOPATA”

piše: **Nataša Rumora**

Kada sam odlučio voditi opću planinarsku školu HPD-a „Mosor“, htio sam napraviti malo drugačiju školu u odnosu na prijašnje. Većinu sam predavača zadržao kao što je bilo prije, ali sam većinu izleta škole napravio prema svojim idejama. Škola se izvodi u trajanju od 2 do 3 mjeseca, te sadrži 8 večernjih termina za predavanja (16 tema) i 8 izleta u planine (od čega su 3 izleta dvodnevna). Opća planinarska škola najbolji je način za kvalitetno upoznavanje planinarstva – organizirane djelatnosti boravka i kretanja po planini. Ona je temelj daljnje edukacije i vođenja drugih planinara unutar Hrvatskog planinarskog saveza.

Prvi smo izlet putovali busom do Gornjih Brela, odakle smo planinarili Biokovom. Prvi je dio dana bilo oblačno. Kada je došlo vrijeme marende, počela je kiša, povremeno padajući sve do kraja izleta. Izuzev ozljede jedne školarke, sve je prošlo odlično. Drugi smo izlet putovali vlakom do Labina Dalmatinskog, odakle smo planinarili zapadnim dijelom Kozjaka sve do Malačke, odnosno Kaštel Starog. Kiše nije trebalo biti, ali na Crnom vrhu, kada smo radili vježbe čvorova, kiša je rekla svoje i skratila vježbe. Nakon ručka na Malačkoj, uživali smo obasjani suncem. Treći je izlet bio još jedan standardni, uspon na Bač, vrh Svilaje. Osim spomenutog vrha, prošetali smo na obližnje Orlove stine

nedaleko od istoimenog planinarskog doma. Treći izlet škole nismo imali kišu, ali smo imali jak vjetar na vrhu Svilaje gdje se radila vježba određivanja azimuta.

Četvrti se izlet škole odvio na Mosoru. Prvi je dvodnevni izlet uvijek garancija za dobar provod i kvalitetnije upoznavanje školaraca. Javnim gradskim prijevozom putovali smo do naselja Gornje Sitno, odakle smo planinarili do Doma. Nismo išli dalje od Doma zbog vježba koje su školarci morali odraditi. Grupe od 10-ak školaraca izmjenjivale su se kroz orijentacijski poligon, vježbe izrade osnovnih čvorova, te primjene prve pomoći. Krajem dana, kada je zamračilo, školarcima

je održano predavanje o sekcijama HPD-a „Mosor“, markacijskim akcijama, te planinarskim obilaznicama s naglaskom na to gdje se sve može planinariti. Oba smo dana ovog predivnog izleta imali kišu, što je rezultiralo otkazivanjem akcije markiranja planinarske staze planirane za nedjelju.

Tulove su grede destinacija za peti izlet ove opće planinarske škole. Naravno da smo ponovno imali kišu. Malo više od 40 planinara bilo je na izletu kada nas je među stijenama ispod vrha uhvatila krupa i kiša. Nešto više od polovice grupe popelo se na vrh po mokroj stijeni. Zato smo pri silasku morali biti izuzetno pažljivi. Nakon što smo izašli iz

mokrih stijena, nastavili smo hodati kružnom turom po području Tulovih greda. Odličan izlet, iako smo bili dobra četiri sata na kiši.

Šesti izlet škole planinarili smo na najviši vrh Hrvatske. Ponovno smo imali dvodnevni izlet, ovaj put na Dinaru. Iz Kijeva smo krenuli planinariti preko izvora rijeke Krčić do planinarske kuće „Brezovac” gdje smo noćili. Popeli smo se na vrh Badanj, gdje smo uživali u savršenom zalasku gledajući vrhove Italije na Apeninskom poluotoku. U nedjelju smo se popeli kroz oblak i snažan vjetar na vrh Dinare (Sinjal, 1831 m). Klekovina na vrhu bila je okovana injem, što je davalo dodatnu ljepotu u izazovnim vremenskim uvjetima. Spustili smo se u Glavaš odakle smo autobusom otišli natrag u Split.

Sedmi izlet škole posjetili smo špilju Vranjaču, odakle smo planinarili sjevernom padinom Mosora na vrh Jabukovac. Upravo je područje Jabukovca najnedostupniji i najokršeni dio Mosora. Gdje god da staneš, stojiš na škrapu. Na ovom području nema staze, preostaje samo kretanje označenim bespućem. Došli smo u zalazak sunca do planinarskoga doma „Umberto Girometta” na topli obrok, te silazak po žestokoj buri i mraku u Gornje Sitno.

Završni izlet škole održao se u Gorskom kotaru. Prvi smo dan planinarili snijegom pokrivenim Platkom

DINARA (VRH SINJAL, 1831 m)

i Snježnikom. Navečer su školarci po mraku morali napraviti bivak, improvizirano sklonište za noćenje. Bilo je zabavno analizirati rezultate, ali još je zabavnija bila večer u Velikom domu (Platak). Drugi smo dan planinarili na brdo Kamenjak u Grobničkom polju. Ovaj nas je put vrijeme služilo pa smo imali savršen zimski dan u subotu, te ugodan sunčani dan u nedjelju.

Imali smo mnogo ideja za nadimak ove nove generacije planinara, ali većina je zaključila da smo zbog vremenskih prilika zaslužili epitet vezan za kišu. Prigrlili smo ime Kišne gliste zato što volimo kišu i loše vremenske uvjete u planini. Ništa ne može spriječiti naš odlazak u planinu

jer treba voljeti sva lica planine, a ne samo one ugodne i savršene sunčane dane. Dodjelom diploma nekoliko dana prije Božića, službeno smo završili opću planinarsku školu. Edukaciju je uspješno završio 51 školarac od ukupno 58 koliko ih je bilo upisanih na početku.

Izuzetno sam sretan i ponosan na generaciju koju sam vodio, te zahvalan svim kolegama planinarima HPD-a „Mosor” koji su mi pomogli kroz predavanja i vođenje izleta ove škole. Školi je došao kraj, ali tek sada počinje planinarska avantura Kišnih glista.

piše: **Marko Kovač**

„SNJEŽNE” GLISTE

MOZAIK

Kažu da je spoj prirode i društva nešto posebno, ali još su bolji spoj priroda i društvo koje čine djeca, čime dobijete čaroliju koju nazivamo mala planinarska škola.

Pripala mi je čast biti voditeljica male planinarske škole HPD-a „Mosor” koju je polazilo 18-ero djece u dobi od 7 do 15 godina – hip, hip, hura! Prozvali su se Gušteri, iako je na početku i tijekom škole bilo svakakvih ideja i nadimaka, kao što su Crazy hamburger, Srdele i slične ludosti...

Mala planinarska škola sadrži dinamički plan (planovi i ciljevi škole) koji je prezentiran svim roditeljima, i obuhvaća šest izleta (od toga je jedan izlet dvodnevni). Datumi su izleta malo izmiješani, krivac je isključivo varljiva jesen i njezine vremenske promjene.

1. IZLET / TUGARE – OMIŠ

Vrijeme za poželjeti, srce se smije, grupa vrlo raznolika, ali simbioza na najjače već u prvim koracima. Nastavna tema bila je kretanje i boravak u planini (orijentacija i pravila ponašanja u prirodi).

Najstariji dječak u grupi, Roko Š., piše svoj osvrt nakon izleta: „Veseli dječji glasovi odjekivali su to nedjeljno jutro na autobusnoj stanici.

Autobusom smo stigli do Tugara i uputili se prema crkvi Gospe Snježne. Nakon učenja, koristeći zemljovid i kompas, svaka je grupa dobila papirić po kojem smo trebali napraviti nekoliko koraka po određenim stranama svijeta. Po ispunjenju zadatka, pronašli smo slatkiše za nagradu. Juuuuuuuuuu, kojeg li veselja! Okupili smo se oko stola ispred crkvice gdje smo naučili baš cool stvar, kako odrediti vrijeme i strane svijeta pomoću štapa, par kamenčića i sunca. Nakon toga Omiš i nastavak guštanja. Kad bi barem redovna škola bila tako zabavna kao ova naša mala planinarska, e to bi bilo ostvarenje snova.”

2. IZLET / KOZJAK

Vrijeme to jutro: kiša, kiša, kiša, tuča i tako redom... i onda sve stane prije našeg ulaska u vlak. Nebo strpljive volii! Nastavna tema ponovno je bila kretanje i boravak u planini (orijentacija i pravila ponašanja u prirodi).

Evo kako je to doživjela djevojčica Nika: „Svi smo bili jako uzbuđeni. Mislili smo da nećemo ići zbog kiše, no okupili smo se na glavnom željezničkom kolodvoru. U vlak smo ušli suhi i veseli. Iz vlaka smo izašli u Kaštel Sućurcu i krenuli. Put do doma 'Putalj' bio je jako zabavan. Neki su pjevali, neki pričali, a neki su se koncentrirali na put.

KOZJAK, NATPIS „JOŠ MALO“

U jednom trenutku trebali smo preskakati veliku, duboku lokvu, a u tom preskakanju pomogli su nam pravi profesionalci – naši vodiči i ostali planinari. Kada sam već bila umorna, kraj jedne markacije je pisalo 'JOŠ MALO!' Naši su nam vodiči dopuštali da mi vodimo i to je bilo posebno.

Napokon, stigli smo do doma 'Putalj' gdje nas je voditelj srdačno ugostio te smo tu napravili veću stanku. Taj je put bio još uzbudljiviji jer smo se morali malo pomagati rukama. S vrha smo vidjeli cijeli Split i otoke Svetac i Jabuku. Tu smo se slikali, odmorili i krenuli spuštati. Jedva čekamo sljedeći izlet!”

PENJANJE U TNT DVORANI

3. IZLET / TNT DVORANA – SLOBODNO PENJANJE

O iskustvu slobodnog penjanja na umjetnoj stijeni dječak Niko K. kaže: „Bilo je jako zanimljivo ući u dvoranu za penjanje i nije lagano bilo popeći čak i najlakši smjer. Super sam se zabavio i šalio s društvom, ali sve to vrijeme prošlo je kao sekund. Kao uspomenu imam žulj.

Trenerica nam je pokazala kako se penje i razgibava, dok je Zdravka slikavala i pomagala drugima. Jedva čekam probat se popeti na stijenu u prirodi.”

KOZJAK

4. IZLET / LUGARNICA – MOSOR

Uzbuđenje na vrhuncu, i moje i njihovo – dvodnevni izlet, spavanje u planinarskoj kući „Lugarnica” na Mosoru. Većina djece prvi put spava van kuće, bit će nam veselo na najjače. Nastavne su teme bile sljedeće: zaštita prirode, korištenje šatora, izgradnja improviziranog bivka, pružanje prve pomoći.

Naša je djevojčica Marta P. bila oduševljena: „Ovaj smo vikend bili na prespavancu u Lugarnici na Mosoru. Kad smo stigli, dočekali su nas čevapi, potom smo jeli sljezove kolačiće na vatri, palačinke i kokice. Nakon puno šetanja i penjanja, išli smo spavati. Ujutro nakon buđenja, vodiči su nam pripremili doručak, a nakon doručka smo išli po drva za vatru jer smo za ručak spremali kobasice. Kad smo se vratili, dočekali su nas vodiči i započelo je predavanje za hitnu pomoć. Prvo smo se predstavili, a onda smo jedni drugima zavijali ruke zavojem. Nakon predavanja je bio ručak, a nakon ručka spremili smo se i krenuli prema crkvi sv. Kuzme i Damjana.

Do te crkve bio je jako strm put pa je jedan vodič ostao s našim rukavcima. Stigli smo do crkve, odakle je pogled bio predivan, čak smo vidjeli i zvjezdanicu na Mosoru. Kroz prozor crkvice vidjeli smo sve što ima unutra.

TNT DVORANA

DORUČAK U LUGARNICI

ŠPILJA VRANJAČA

IZVOR JADRA

Nakon toga smo se slikali sa zastavom Planinarskog društva „Mosor” i krenuli dalje. Na putu do Gornjeg Sitnog i autobusne stanice stali smo jednom da se odmorimo i poigramo. Dočekali smo autobus jako umorni, ali presretni i oduševljeni!”

5. IZLET / ŠPILJA VRANJAČA

Ovo je bio jedan posebniji, drugačiji izlet koji je u svom dinamičkom planu imao uključen obilazak špilje Vranjače i gradele na livadi. I mali i veliki bili su razdragani i opijeni suncem. Uživali su u obilasku isto kao i u kupljenju drva i paljenju vatre... Na kraju sam dobila većinu istih upita, a najčešći je bio: „Hoćemo li imati još koji izlet s gradelama?!” Sve vam je jasno, a uz slike će vam biti još jasnije.

Tko bi rekao da smo uspjeli odrediti i ozbiljne nastavne teme na njemu: opasnosti, pomoć i spašavanje u planini, objektivne i subjektivne opasnosti, vremenske nepogode, lutanje mrakom, ozljede, HGSS, otklanjanje i izbjegavanje opasnosti.

6. IZLET / KLIŠKO POLJE – IZVOR RIJEKE JADRO

Nastavne teme na zabavan smo način usvojili tijekom posjeta Kliškome polju: planinarjenje, planinarstvo (ciljevi, članstvo, planinarske udruge, HPS, kratka povijest hrvatskog planinarstva, informacija o planinarskim djelatnostima, hrvatske planine).

Nini i Mirku K. već nedostaju naši gušterski izleti: „Koliko smo bili veseli što idemo na razgledavanje Kliškog polja i izvora rijeke Jadro, toliko smo bili i tužni, jer ovo nam je zadnji izlet s malim planinarima. Volimo se družiti, razgledavati i igrati. Volim svoj život. Drago nam je što smo stekli znanje o planinama i krajolicima koje smo posjetili te smo zaključili da moramo čuvati i održavati naše prirodne ljepote i okoliš. Ostat će nam sve u lijepom sjećanju. I dalje ćemo se igrati, razvijati prijateljstva i ići na izlete.”

POGLED S LUGARNICE

„Prije negoli u dječje ruke stavite olovku, te ruke moraju kopati, penjati se, stiskati, potezati, gnječiti, izvrnati i hvatati na široko u svojem okolišu i na velikoj paleti materijala.”

A. M.

I za kraj, hvala svima na ukazanom povjerenju!

VRIDILO JE!

piše: Zdravka Kapetanović

DODJELA DIPLOMA

100 ŽENA NA VRH MOSORA

piše: **Emanuela Jurić**

SRETNE ŽENE NA VRHU MOSORA

POZDRAVNI GOVOR

Povodom Dana žena organiziran je još jedan uspon „100 žena na vrh Mosora”, održan 12. ožujka 2023. godine. Ovaj je uspon HPD „Mosor” po prvi put organizirao davne 1974. godine po uzoru na sličnu slovensku manifestaciju „100 žensk na Triglav”. S obzirom na to da je 1974. godina mog rođenja, bila mi je čast voditi ovaj uspon na 49. godišnjicu. U ono je vrijeme to bila veoma popularna manifestacija, po nekoliko je tisuća žena pohodilo Mosor. Kolone autobusa preplavile bi Gornje Sitno. Pjevalo se i plesalo, i mlado i staro. Na starim fotografijama vidimo žene u suknjama i cipelicama kako penju put Vicka. Ove je godine to bilo u skromnijem broju, ali bilo je žena iz svih krajeva Dalmacije, čak i iz Bosne i Hercegovine.

EKIPA VODIČA SPREMNA ZA USPON

VODIČKA NA VRHU

Veselo i uz šalu, preko sto žena popelo se na Vickov stup, a za njihovu se sigurnost, uz moju malenkost, brinulo još 11 vodiča i HGSS-ovaca. Na povratku su nas dočekali naši kavaliri Suri, Alemko i Bruno s karanfilima. Nakon zasluženog fažola, zapivali smo uz naše dalmatinske pisme.

Uz pismu, smih i svitla najlipšeg grada na svitu, bio je to jedan od najlipših spustova s našeg najdražeg dnevnog boravka, kako bi mi Mosoraši rekli. Mosor je ostao u srcu svih naših sudionica. S veseljem iščekujemo 50. godišnjicu uspona „100 žena na vrh Mosora”!

PREDSJEDNIK SURI DOČEKUJE DAME S CVIJEĆEM

VISOKOGORSKA SEKCIJA HPD-a „MOSOR“ U 2023. GODINI

za Visokogorske sekcije HPD-a „Mosor“ još je jedna iznimno uspješna godina. Članovi sekcije ostvarili su veliki broj visokogorskih uspona, od Alpa sve do Himalaja, a posebno nas veseli činjenica što iz godine u godinu raste broj Mosoraša koji su zainteresirani za planinarenje u visokom gorju, planinama čiju su vrhovi viši od 3000 m i koji nakon edukacije u našoj sekciji realiziraju visokogorske uspone.

Tako su ove godine 42 člana naše mlade, i članstvom male sekcije, ispenjala najmanje jedan vrh iznad 3000 metara. To je uistinu velik uspjeh, ali i poticaj da u sljedećoj godini educiramo još veći broj članova HPD-a „Mosor“ za sigurno planinarenje visokim gorjem.

Naši su članovi bili na Ama Dablamu, Kilimanjaru i Damavandu, u Europi su se popeli na gotovo sve vrhove država koje imaju planine u visokom gorju. Tako su bili na najvišim vrhovima Francuske (Mont Blanc), Italije (Monte Bianco i Gran Paradiso), Austrije (Grossglockner) i Španjolske (Teide), ali i na vrhovima triju država kojima nedostaje samo nekoliko desetaka metara da postanu visokogorske: Njemačka (Zugspitze), Grčka (Olimp) i Bugarska (Musala). Osim njih, bili smo i na Signalkuppeu, koji je samo 500 m zračne linije udaljen od najvišeg vrha Švicarske, ali i na Piramide Vincentu na Monta Rosi, Grossvenedigeru, Rocciameloneu u

Piemontu, Marmoladi i Piz Boeu u Dolomitima, Ankogelu...

VISOKOGORSKA ŠKOLA

Visokogorsku školu zbog zahtjevnosti programa organiziramo svake parne godine, pa će sljedeća započeti s radom u veljači 2024., a voditelj će joj biti Mate Balić. Prethodna 5. visokogorska škola uspješno je okončana ispitom organiziranim od strane Komisije za vodiče HPS-a tijekom vikenda od 11. do 12. ožujka 2023. Tom je ispitu na Zavižanu pristupilo i uspješno ga položilo svih 15 polaznika naše 5. visokogorske škole i pritom znanjem oduševilo ispitnu komisiju.

Tim smo ispitom još jednom dobili potvrdu kvalitetnog dugogodišnjeg angažmana na edukaciji članova za sigurno kretanje visokim gorjem, a zahvaljujući našoj i upornosti svih udruga koje su organizirale interne visokogorske tečajeve za svoje planinarske udruge, Hrvatski je planinarski savez u siječnju 2021. donio službeni pravilnik za organizaciju viših planinarskih škola pri planinarskim udrugama u Hrvatskoj koji je gotovo identičan onome koji smo provodili još od početka 2015. godine i organizacije 1. visokogorske škole HPD-a „Mosor“.

Osim toga, pravilnikom je regulirano kako za školu možemo koristiti naš stari naziv – visokogorska škola,

VJEŽBA IZVLAČENJA IZ LEDENJAČKE PUKOTINE

pa ćemo tako nastaviti i u budućnosti. Ispitu su prethodile tri vježbe organizirane na Marjanu, Mosoru i Čvršnjici, pa su prvi ispit visokogorske škole položili: Mirela Dujmić, Tea Šamija, Mia Ercegović, Mate Balić, Tonći Kovačević, Ivo Jeličić, Igor Piacun, Vladimir Majetić, Anđelko Kovačević, Marko Kovač, Goran Mrdaković, Josip Cvitković, Antonio Drnasin, Vedran Budimac i Ivo Jaić.

TURE I VJEŽBE

Tijekom godine smo za naše članove organizirali nekoliko trening tura u sredogorju, pa smo tako u siječnju bili na Hajli u masivu crnogorskih Prokletija (organizirao Raif Parduzi) i na Čabulji u Bosni i Hercegovini (organizirao Nikola Pecarski), dok smo u ožujku bili na Troglavu iz Sajkovića (organizirao Igor Piacun). Od 18. do 19. ožujka na Čvršnjici smo održali vikend tečaj zimskog planinarenja za zainteresirane članove Društva. Tom su prigodom voditelj tečaja Denis Vranješ i dio polaznika 5. visokogorske škole, novim članovima demonstrirali korištenje dereza i cepina, izradu i tehnike kretanja naveze, samozaustavljanje cepinom, izradu sistema sv. Bernarda, korištenje lavinskog primopredajnika i spašavanje iz lavine, a noćilo se u šatorima postavljenima pod vrhom Veliki Vilić.

Vježbu stijenskih tehnika za članove Visokogorske sekcije organizirao

VJEŽBA STIJENSKIH TEHNIKA

je 28. listopada pročelnik Denis Vranješ te su tom prigodom uvježbavane tehnike izrade sidrišta u stijeni, gelendera te sistema za podizanje i spuštanje. Drugu ovogodišnju trening turu na Troglav iz Sajkovića u studenom je vodio tajnik Mate Balić, dok je zadnju organizirao pročelnik Raif Parduzi te je tom prilikom čak 26 naših članova prošlo zahtjevnu zamišljenu trasu na Biokovu, iz Velikog brda preko Krjave na Zeleni rat.

Objave visokogorske ture ove smo godine organizirali u Austriji. U lipnju se 16 članova predvođenih pročelnikom Denisom Vranješom uspješno popelo na Grossvenediger (3674 m) u austrijskim Visokim Turama, a u listopadu je čak 30 članova sekcije izašlo na Ankogel (3253 m), također u austrijskim Visokim Turama i također pod vodstvom pročelnika Denisa Vranjese. Usponi su organizirani povodom 140. godišnjice rođenja Umberta Giromette i 115. godišnjice organiziranog planinarstva u Splitu.

Zahvaljujući susretljivosti Alpinističkog odsjeka i pročelnice Ane Buklijaš (čiji su termini za sastanke četvrtkom), svakog zadnjeg četvrtka u mjeseca (počevši od rujna) – u društvenim prostorijama HPD-a „Mosor” održavamo redovite sastanke na kojima se potiču članovi sekcije da kratko prezentiraju svoje visokogorske uspone. Tijekom ta četiri sastanka od rujna do prosinca, sastancima su u prosjeku nazočila 52 člana Visokogorske sekcije što nas iznimno veseli.

U rujnu su prezentaciju održali Igor i Pave Piacun te Vlado Majetić o svom usponu na Mont Blanc koji su realizirali ovog ljeta zajedno s Dijanom Grubić. Mjesec dana kasnije prezentaciju su održali Filip Medić, Antonija Jadrijević i Stipica Rossini o usponu na Grossglockner, a u studenome Goran Majlat o usponu na Gran Paradiso. Završnu prezentaciju održao je Mate Balić, tajnik Visokogorske sekcije HPD-a „Mosor”, i voditelj nadolazeće 6. visokogorske škole HPD-a „Mosor”, prilikom čega je predstavljena prijemna tura za naše buduće visokogorske škole,

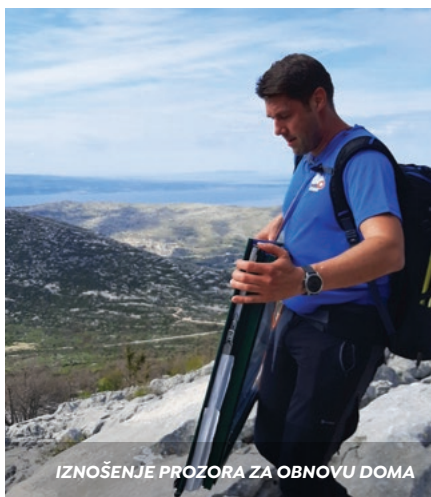

ANKOGEL (3253 m)

a to je neprekidni prolazak zamišljenom trasom od Klisa do Gata u ukupnoj dužini od 65 km i s 4810 m visinske razlike uspona. Tom su prigodom svima koji su prošli ovaj zahtjevan put dodijeljena priznanja „Mosorski skakač”, a pohod smo posvetili Goranu Gabriću Amigu kako bismo time trajno i među budućim generacijama visokogorki i visokogoraca sačuvali uspomenu na 13. prosinca 2022. preminulog predsjednika HPD-a „Mosor”. Osim toga, u naš redoviti školski kurikulum uvodimo Amigovo predavanje „Da se ne zaudobi”, koje je na posljednje dvije visokogorske škole osmislio i s posebnim žarom vodio upravo naš najdugovječniji predsjednik. Nakon domjenka, vrijedne ruke mosoraških visokogoraca temeljito su očistile društvene prostorije.

Članovi Visokogorske sekcije bili su najaktivniji tijekom radne akcije iznošenja novih prozora za planinarski dom „Umberto Girometta”, organizirane od strane Gospodarske sekcije 23. travnja, te je tom prilikom od 20-ak članova Društva njih čak četrnaest bilo iz Visokogorske sekcije. Veliki obol uspjehu ove akcije dali su i polaznici Vodičkog tečaja HPS-a koji se tog vikenda provodio na Mosoru.

Kao i prilikom obnove Doma, još se jednom pokazao snažan osjećaj društvene odgovornosti među članovima VS „Mosor”, a to smo mogli

vidjeti također i tijekom redovitih godišnjih akcija zalijevanja sadnica hrasta medunca zasađenih nedaleko od planinarskog doma nakon katastrofalnog požara u srpnju 2017. te tijekom sadnje novih sadnica hrasta medunca. U subotu, 28. listopada 2023. članovi VS „Mosor” sudjelovali su u iznošenju građe za obnovu planinarskih skloništa „Kontejner – Ljuto kame” na Mosoru i „Dušice” na Velebitu, a 22. prosinca temeljito su očistili društvene prostorije HPD-a „Mosor”.

Naš je član Anđelko Kovačević povodom Međunarodnog dana volontera (5. prosinca) nagrađen za svoj volonterski doprinos našem Društvu, pa je dobio priznanje koje svake godine dodjeljuje udruga MI. U rujanskom broju časopisa „Hrvatski planinar”, objavljena je reportaža „Naši prvi koraci

u visokom gorju”, iz pera polaznika 5. visokogorske škole, tajnika Mate Balića, u kojem je detaljno opisan tijek škole, od prijave do ispita.

Visokogorska sekcija i ove je godine povodom Dušnog dana i blagdana Svih svetih posjetila posljednja počivališta i položila cvijeće na Gljivu i grobove preminulih Mosorovih visokogoraca, ali i oca splitskog planinarstva prof. Umberta Giromette, te opet 13. prosinca na grob Gorana Gabrića Amiga povodom prve godišnjice njegove smrti.

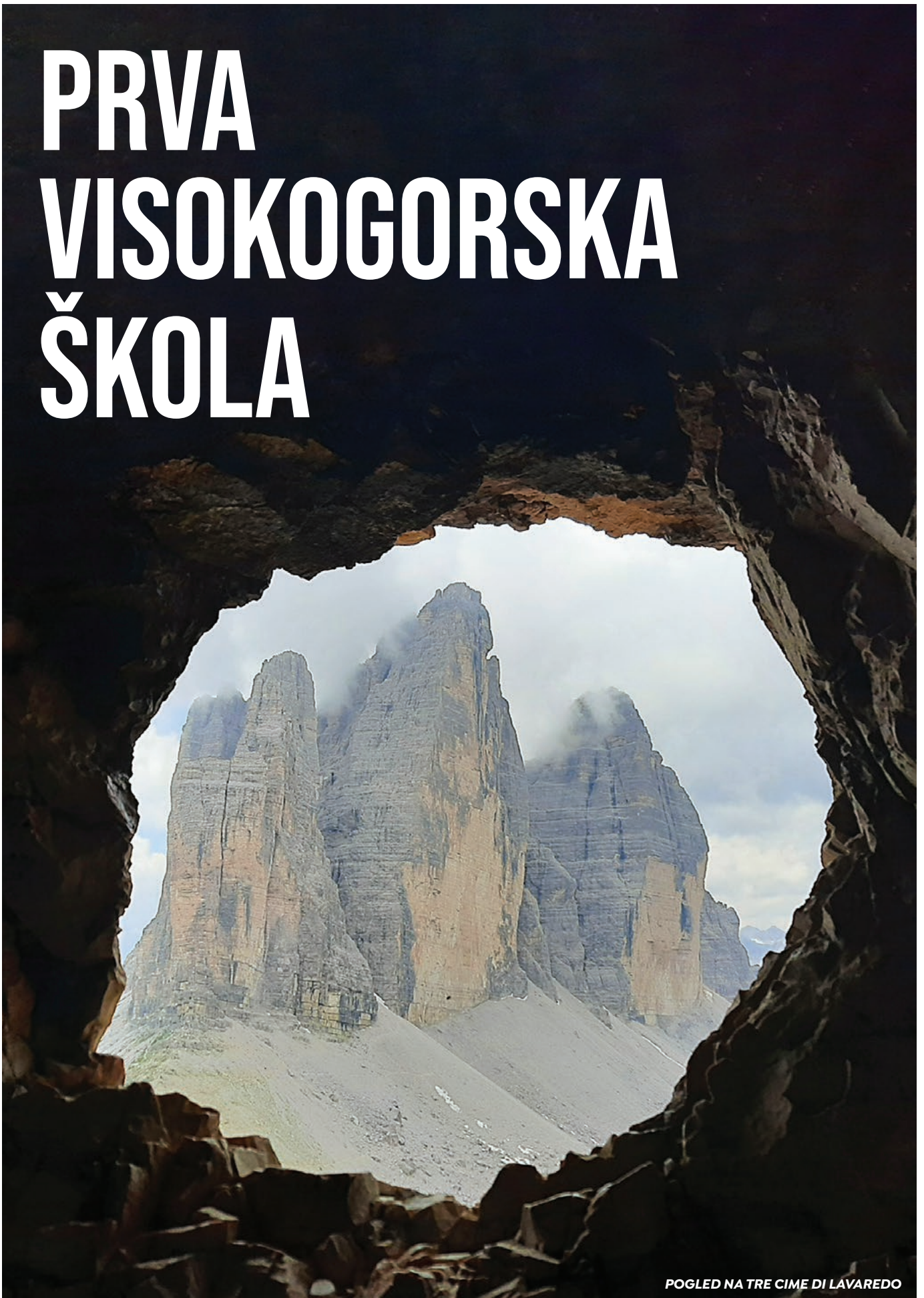
Visokogorska sekcija potiče članove na konstantno planinarsko školovanje i uključivanje u sva područja planinarske aktivnosti, pa je tako ove godine čak 7 članova Visokogorske sekcije s uspjehom položilo ispit za planinarske vodiče HPS-a: Katarina Dobronić, Emanuela Jurić, Mate Balić, Igor Piacun, Marko Kovač, Miro Kurtović i Ivo Jaić. Ivo Jeličić, Tonči Kovačević i Marijo Boko postali su vodiči pripravnici.

S obzirom na kontinuirani porast aktivnosti u Visokogorskoj sekciji, s nestrpljenjem se veselimo 2024. u kojoj nas među ostalim očekuje i 6. visokogorska škola HPD-a „Mosor”, a mlade članice i članove Društva pozivamo da nam se pridruže!

piše: Denis Vranješ,
**pročelnik Visokogorske sekcije
HPD-a „Mosor”**

PRVA VISOKOGORSKA ŠKOLA

POGLED NA TRE CIME DI LAVAREDO

Dok se od Zavižana vozim kući sa završnog ispita prve više planinarske škole pri Hrvatskom planinarskom savezu, a moji suputnici sve dublje tonu u san nakon napornog, ali i dugo iščekivanog dana, onako za sebe pokušavam rekonstruirati kako sam uopće dospio ovdje.

Iako sam već neko vrijeme bio formalni član HPD-a „Mosor“, nisam bio toliko aktivan ni u Društvu, ni na društvenim izletima. Prije nešto više od dvije godine zatekao sam se s jednim poznanikom na Svilaji pri usponu. Duje se upravo vratio s neke zimske ture na Velebitu i onako zanesen turom, pokazivao nam je slike i pričao o usponima po vrhovima Velebita koji su trajali tri dana.

Razmišljajući kako bih i ja volio doživjeti nešto slično, ali svjestan svojih limita u poznavanju zimskih uvjeta i planinarenja u takvim uvjetima, pitao sam ga mogu li se možda priključiti Visokogorskoj sekciji (čiji je on bio član) pa možda s njima odraditi koju turu i na takav način steći iskustvo. Duje mi je kao odgovor na moje pitanje samo dao broj izvjesnog Denisa Vranješa (Vinčija) i uputio me na njega s obzirom na to da je on voditelj sekcije.

ISPITIVANJE KVALITETE SNIJEGA

PREDAVANJE O KVALITETI SNIJEGA

BIVAKIRANJE U VUČJOJ JAMI

OPŠ KAO TEMELJ

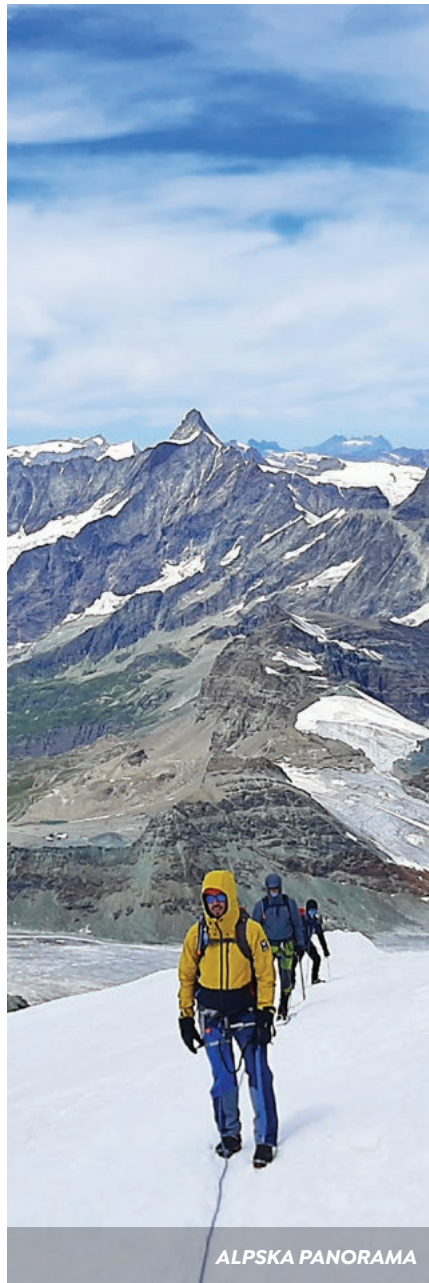
Prilikom prvog razgovora Vinči me pitao imam li završenu opću planinarsku školu. Kada je čuo da nemam, preporučio mi je da ju ipak najprije završim, a nakon toga da mu se ponovno javim kako bismo sjeli i vidjeli što me zanima, a što mi sekcija može ponuditi. Odmah nakon tog razgovora nazvao sam tajništvo Društva i otkrio da uskoro počinje opća planinarska škola u kojoj još uvijek ima mjesta. Isti sam se dan prijavio, a tri mjeseca kasnije ponovno kontaktirao Denisa, ovaj put s diplomom u ruci. Tada sam zapravo i saznao da HPD „Mosor“ ima izrazito brojnu Visokogorsku sekciju (tada gotovo 80 članova) i da u kontinuitetu radi na edukaciji mladih visokogoraca. Denis Vranješ Vinči iza sebe ima četiri samostalno organizirana

visokogorska tečaja, a sada Hrvatski planinarski savez po prvi put organizira i službenu visokogorsku školu čiji je program gotovo istovjetan.

Oduševljen idejom da mi netko kroz školu prenese svoje znanje i iskustvo, upoznaje me s odlaskom u visoka gorja, potrebnom opremom, ali i samom organizacijom potrebnom za to, prijavljujem se za istu. Ponovno je prošlo nekoliko mjeseci do početka škole, a u međuvremenu sam podignuo intenzitet odlaska u planine s ciljem da što spremniji dočekam školu i njezin početak. Onda je došao jedan utorak u veljači 2022. godine i u prostorijama Društva okupilo se petnaest mladih visokogoraca željnih znanja. Neki su mi od prije bili poznati, a s nekima ću tek ostvariti prijateljstva za cijeli život. Uz nas je voditelj škole, ali i naš najveći mentor Vinči, kao i njegova desna ruka Raif Parduži – naš dragi Rajko.

NOĆNO KRŠTENJE

U narednih šest mjeseci koliko je formalno trajala škola, Vinči je dao sve od sebe da nas uistinu pripremi za samostalni odlazak u visoka gorja. Tako je naše vatreno krštenje i prvi izlet na Čvrstnicu bilo noćno bivakiranje u snijegu u vučjim jamama podno Hajdučkih vrata. Izlet koji nam se svima duboko urezao u sjećanje i nešto što ćemo definitivno pamtititi cijeli život, po dobro-me, naravno. Na tome izletu, ali i na svim narednim po različitim vrhovima Prenja i Čvrstnice, učimo stavljati dereze (većina nas po prvi put), upoznajemo se s načinima samozaustavljanja cepinom, kacigu ne skidamo s glave, a penjački pojas, različite gurtne, karabineri, spravice i zamke postaju nam nešto bez čega ne možemo zamisliti odlazak u planine. Naučili smo i da postoji nešto što se zove 'lavinski trojček'. Simulirali smo potrage i akcije spašavanja unesrećenih u lavinama, učili kako testirati i prepoznati lavinski izložena područja, ali i kako ih prelaziti. I naravno, u svemu se tome dobro zabavljali.

Jedna od najdražih vježbi bila mi je u sklopu uspona na Malu Mojstrovku u Julijskim Alpama. Osim što smo učili kako izraditi sidrišta u snijegu u više točaka, naučili smo i da postoji nešto što se zove sv. Bernard i švicarski škripac. Definitivno osnova za svakog visokogorca! Nakon uspješno izrađenih sistema, došlo je vrijeme za zabavu. Na predivnim padinama Male Mojstrovke vježbali smo samozaustavljanje cepinom u različitim položajima i nastojali se opustiti da postignemo malo veće brzine prije zaustavljanja. Osjećali smo se kao djeca na trampolinu i cijelo se popodne „igrali” i stjecali nova znanja i vještine.

PRVI SUSRET S LEDENJAKOM

Kada smo uspješno savladali sve osnovne elemente zimskog planinarenja, na red je došao još jedan od izleta koji će trajno ostati svim školarcima u sjećanju. Nacionalni park Visoke ture („Hohe Tauern”), kao prirodna granica između Austrije i Italije, krije brojne vrhove. Najpoznatiji i najviši među njima svakako je Grossglockner.

Naš je cilj ovaj put ipak bio nešto niži Grossvenediger (3666 m). Za većinu je nas to trebao biti prvi susret s ledenjakom, ali i nekim

PRELAZAK MOSTA NA ROMANJI

vrhom većim od 3000 metara nadmorske visine. Bila je to četverodnevna tura, od čega su dva dana otpala na vožnju. Smještaj je bio u pitomom austrijskom selu pored Hinterbichla iz kojeg je u konačnici i započela naša avantura. Po izlasku iz automobila s ruksacima težim nego što smo inače naviknuti šetati (jer smo među osnovnu opremu sada dobili i dinamičku užad), imali smo tri sata lagane šetnje po lijepom zimskom vremenu do prvog planinarskog doma „Johannishutte”. Osvježili smo se uz domaću pitu i krenuli dalje prema idućem odredištu – zimskoj sobi u sklopu planinarskog doma „Defreggerhaus”, neposredno ispod 3000 m.

Po procjenama nam je trebalo tri do četiri sata po zimskim uvjetima do spomenute zimske sobe. Međutim, na pola puta do doma vrijeme se strahovito pogoršalo i iz kratkih smo rukava brzo iz ruksaka navukli sve na sebe. Vidljivost se poprilično smanjila i naredna dva sata svima nam je bilo u mislima samo da ne izgubimo iz vidokrug a onog ispred sebe. Zahvaljujući brzim reakcijama, kako voditeljica tako i kolega školaraca, uspješno smo došli do svog odredišta. Izmjerena temperatura na anemometru bila je 15 stupnjeva ispod nule, a zbog silnog vjetrova koji je puhao, stvarni je osjet bio ispod 30 stupnjeva ispod nule. S obzirom na to da je vrijeme i sutradan ujutro bilo slično, iako nešto blaže, ispravno je odlučeno da se okrećemo i ostavljamo za neki drugi put svoj prvi ledenjak i vrh iznad 3000 m.

PLES NA KIŠI

I nismo dugo čekali. Nakon što smo „odradili” jednu turu u kojoj smo se upoznali s via ferratama u okolici Sarajeva, njihovom podjelom i načinima određivanja težine, uputili smo se u Dolomite. Za opisati sve naše doživljaje i ljepote Dolomita bilo bi potrebno barem još dvije stranice, stoga to ostavljam za neki drugi put. Spomenut ću samo najimpresivnije – Marmoladu i uspon feratama na njen najviši

vrh Punta Peniu (napokon tritisućnjak – 3343 m i naš prvi ledenjak!), uspon na Monte Paterno (i ples na kiši) i na Nuvolao. Nezaboravno je i pivo u domu „Lavaredo” s pogledom na Tre Cime i neke druge snove. Približava se polako početak srpnja, a naše uzbuđenje raste... Sad, kad smo već ‘iskusni’ visokogorci, pripremamo se odmah i za svoj prvi četritisućnjak. Imamo dva cilja: prvi je Gran Paradiso, a drugi Breithorn. Ovo nam je ujedno i prvi put da se spremamo na sedmodnevnu turu.

DON'T DO THAT!

Počinjemo svoju avanturu u malenom i pitoresknom kampu „Pont Breuil”. S obzirom na to da smo kao prvi automobil stigli u kamp, pokušavamo na recepciji objasniti gospodinu da nam je plan prespavati u šatorima i sutradan ujutro zaputiti se na vrh, a po povratku prespavati u domu „Vittorio Emanuele”. Drugi bismo se dan spustili do kampa i napustili ga. Recepcionar se uporno trudio objasniti nam kako nam je plan loš jer je uspon izazovan („Don't do that!”) te da trebamo sutra samo doći do spomenutog doma, a tek se sljedeći dan zaputiti prema vrhu.

Podigli smo šatore, i dok se juha krčkala na plameniku, pristigla su i druga dva automobila, ukupno nas dvanaest planinara. Iznijeli smo sva svoja saznanja i zaključili da ćemo pokušati s prvotnim planom. Vremena imamo dovoljno i uvijek se možemo vratiti na dom prespavati te ujutro ponovno pokušati uspon. Na sreću, plan nije trebalo mijenjati. Nakon dva sata šetnje relativno uređenim putem od kampa do doma i polaganim ostavljanjem vegetacije iza nas, počinje naš uspon prema vrhu. Naš voditelj Vinči ovdje je bio prije 14 godina i tada je „ušao” u ledenjak neposredno iza doma. Međutim, zbog globalnog zatopljenja i postupnog otapanja ledenjaka, mi smo u ledenjak ušli oko 700 metara nadmorske visine više u odnosu na njega. Gotovo na 3800 metara. Tužna je činjenica da za nekoliko godina brojni visokogorci vjerojatno neće imati priliku niti to

PLES NA VRHU BREITHORNA

ponoviti. Približavajući se vrhu, sada već negdje na 4000 m, gotovo smo svi osjetili neki blagi oblik visinske bolesti. Ono što nas je definitivno sve iznenadilo je snaga koja svakim korakom nestaje iz nas. Visina i smanjeni postotak kisika polagano čine svoje. Tri naveze po četiri člana ipak su sigurno dospjele na vrh Gran Paradisa. Gore je, zbog smanjene vidljivosti i vlažnosti stijena na vrhu, Vinči brzo razvukao gelender pa smo se svi popeli do kipa Madonne koji simbolizira planinarski vrh.

Slijedio je povratak do doma po nezgodnom kamenjaru i „labirintu” stijena ispred ulaza, spavanje i ujutro spust do kampa. Od njega idemo u novi kamp. Oko 80 km dalje, dolazimo u kamp „Glair” i odlazimo u razgledavanje grada Cervinije koji se nalazi u samom podnožju Matterhorna.

S PLAŽE U SNJEŽNO CARSTVO

Ujutro idemo do žičare koja nas diže na gotovo 3500 m. Neobično je bilo vidjeti u istoj žičari ljude u kratkoj odjeći koji idu samo jednu postaju da bi uživali u prekrasnoj prirodi na temperaturi od 25 stupnjeva, kao i skijaše koji idu s nama do vrha. Izlaskom iz žičare svi nam zastaje dah. Iako smo prije samo nekoliko dana bili na moru i kupali se u krugu svojih prijatelja i

obitelji, sada su oko nas tisuće skijaša koji uživaju na ledenjaku Monte Rose.

Ulazimo ponovno u tri ledenjačke naveze po četiri člana i započinjemo svoj uspon, najprije preko skijališta, a onda polako ostavljamo skijaše iza sebe i uživamo u netaknoj ljepoti planina. Matterhorn nas je cijelim putem budno pratio i pazio na nas. Samo nekoliko sati kasnije pomalo stižemo do vrha.

Osjećaj ponosa i sreće natjerao nas je i da kratko zaplešemo na vrhu. Nažalost, uskoro se vjetar ponovno pojačao i krenuli smo natrag u podnožje grebena. Dok smo se spuštali žičarom i dok su moji dragi školarci raspravljali u koju pizzeriju idemo proslaviti svoj zadnji uspon, meni je samo prolazilo kroz glavu je li moguće da je gotovo i da je škola završila. Posljednjih šest mjeseci svi smo se izuzetno zblížili, rodila su se neka nova prijateljstva, ali i stvorile uspomene koje ćemo prepričavati godinama.

UVOD U SVIJET VISOKOGORSTVA

Na moju sreću, to nije bio kraj. Zapravo, bio je to samo uvod u svijet visokogorstva. Iako je škola bila formalno gotova, prvi ispit za višu planinarsku školu bio je najavljen tek za pola godine. U međuvremenu

smo jednom mjesečno odlazili na barem jednu višednevnu turu vježbajući i pripremajući se za sam ispit. Naravno, osim tura često smo imali i popodneve vježbe u okolici Splita.

I onda je došao taj dan... Strepili smo kao pred neki ispit u školi. Nervoza se uvukla u sve nas i

odjednom smo svi postali nesigurni. S obzirom na to da je ovo prvi ovakav ispit, nitko zapravo još ne zna što nas čeka. Mia, Tea i Marko javili su se za prvi ispitni dan, a mi ostali za drugi. Nakon vijesti da su oni položili, svi smo se malo opustili i s puno više samopouzdanja izišli na ispit. Vrabc, Alen, Eugen i Costa bili su fantastični ispitivači te sam imao osjećaj da nas zapravo educiraju, a ne ispituju.

Nakon drugog ispitnog dana s ponosom smo mogli reći kako je svih 15 članova položilo prvu višu planinarsku školu pri Hrvatskom planinarskom savezu. Vraćam se u stvarnost ugledavši svjetla grada dok se spuštam niz Klis. Dok slušam suputnike kako se polagano bude, shvaćam kako ovo nije kraj. Ispred nas je još puno učenja i vježbi, ali i obveza da ovo znanje prenesemo na neke nove mlade visokogorce željne znanja.

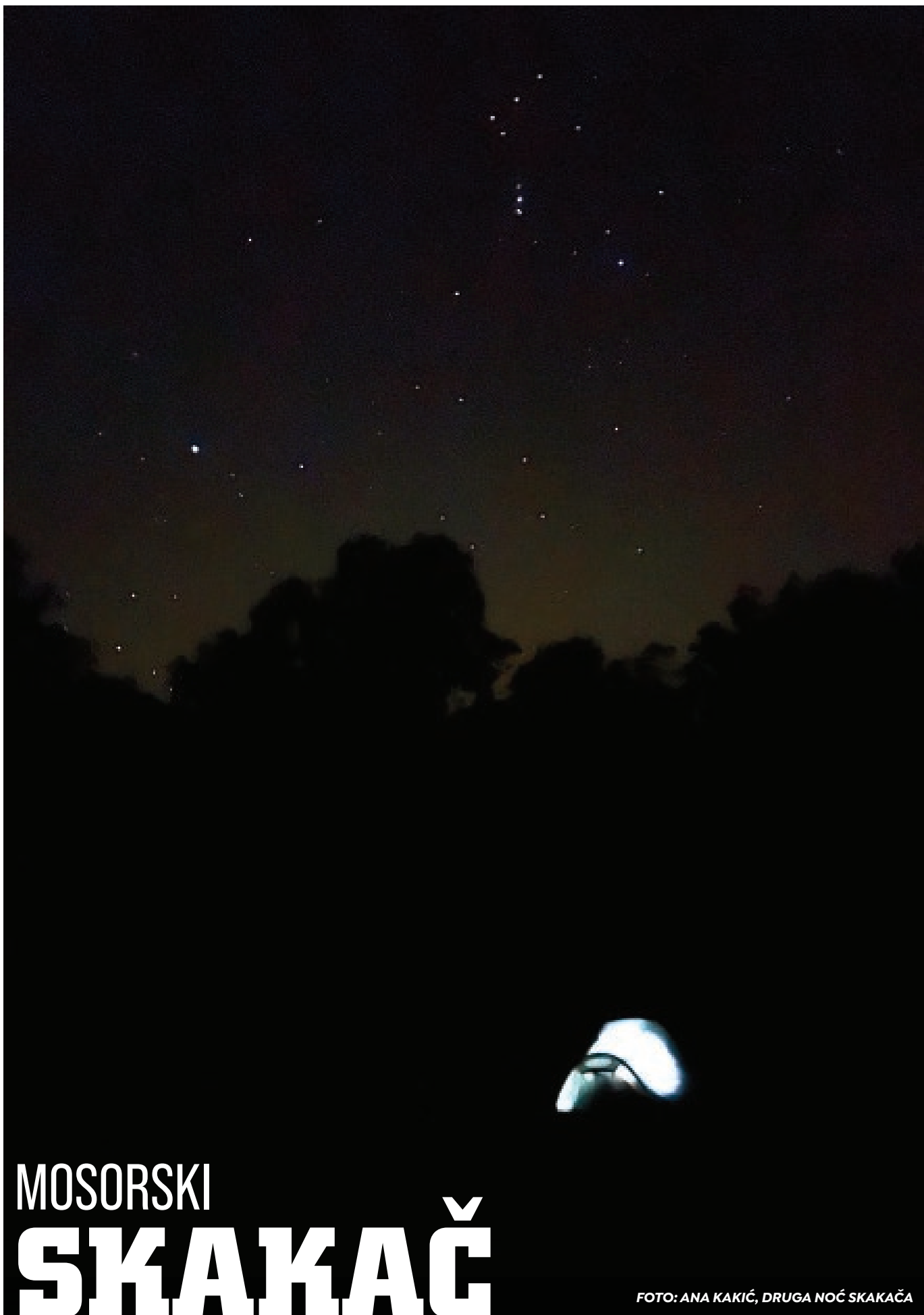
piše: **Mate Balić**

VJEŽBA KRETANJA CEPINOM I DEREZAMA

VISOKOGORSKA ŠKOLA NA DOLOMITIMA

MOSORSKI SKAKAČ

FOTO: ANA KAKIĆ, DRUGA NOĆ SKAKAČA

POČETAK PRVOG MOSORSKOG SKAKAČA
— PUNO DRAGIH I NASMIJEŠENIH LICA IZNAD KLISA

DEBELO BRDO — PRVA KONTROLNA TOČKA I PRAVI POČETAK
PUSTOLOVINE

„Kad to prođeš, sve drugo je lagano“, čuli smo mnogo puta.

Početak je ljeta, svi smo u iščekivanju koliko će biti prijavljenih za visokogorsku školu i hoće li nas „visokogorski oci“ zbilja povesti na test turu. Sjećam se kao danas kad je Vinči pričao o drugačijoj verziji Mosorskog planinarskog puta, tom famoznom Mosorskom skakaču. Prije nego što smo se okrenuli, bilo je more prijavljenih. Jasno nam je jedino da moramo proći Mosor uzduž i poprijeko. U četvrtak (12. listopada) logistiki smo predali šatore na parkingu Turske kule. Došli mi tamo, srdačno se pozdravljamo i grlimo... I gledamo ispod oka misleći: valjda ja neću biti

ta najslabija karika. Komedija! Ipak, na 15 ljudi koliko se prima u školu, prijavljena su 32 člana. Tko neće moći, tko će odustati? – nizala su se pitanja kroz šalu. U svakoj šali malo i istine. Inače, planinari su sami po sebi među najplemenitijim i najboljebroćudnijim ljudima, uvijek spremni pomoći, tako da ovo nije bilo u stilu da se nekom nešto loše dogodi, nego više: „Želim ti sve najbolje i da to ispališ bez problema, ali da ja to isto odradim još vještije i brže.“

Petak, 13. listopada, 7 sati ujutro: našli smo se ispred HGSS-a, potrpali stvari po autima, saznali da je u posljednjih nekoliko sati odustalo nekoliko ljudi, malo se nasmijali i krenuli prema Klisu.

Ostavljamo aute, Mate i Miro žele nam dobrodošlicu. Tko preživi, pričat će o ova tri dana. Razmišljam kako ovi što su odustali nisu toliko ni ljudi i mislim si: „Stari, ili reci nešto ili šuti zauvijek.“ Krećemo prema Debelom brdu, a ja se opet pitam kako sam se uspio nagovoriti na ovo? Puni je sastav naše ekipe sljedeći: Mate, Anja, Goran, Tino, Tanja, Ana O., Ana K., Andrija, Anita, Ante, Antonio, Boško, Filip, Ino, Ivana, Jere, Josip, Marija, Mateja, Mirna, Miro, Sanda, Stipe, Vlado, Zoran i Ivan.

Nije još ni 8 sati, a već se nazire da bi mogao biti pakao. Nasmijani, sretni, nestrpljivi i puni elana, na pola smo puta do Debelog brda. Divimo se Splitu, Mosoru i jedni drugima, čak i pričamo viceve (nije dugo trajalo). Do Debelog brda, naše 1. kontrolne točke, došli smo u relativno dobrom vremenu.

Gledamo se u čudu i saznajemo kako će nas kroz sljedećih nekoliko sati napustiti Marija zbog koljena. Mislim se, prerano smo se počeli osipati, ali zdravlje je zdravlje i tu nema priče. Moram spomenuti da smo na Debelom brdu po prvi put „šoto voče“ pitali jedni druge: „Koliko si vode nosio?“ Zabava počinje, sunce se diže, vidiš da nisu dovoljne ljute škrape Mosora, nego i sunce želi dat svoj doprinos i ovako zafrknu-toj turi.

Idemo po grebenu, hrabri smo, mislimo da je sve mačji kašalj i

KUNJEVOD — DOBRA ENERGIJA I POZITIVA

dolazimo preko Kunjevoda do Lugarnice. Ne znam za druge, ali znam da sam se ja toj Lugarnici veselio kao nikad u životu. Protegli noge, ručali tko je što imao i brat-ski podijelili. Pred polazak nas pozdravlja Tino.

Dio od Lugarnice prema Ljubljani valjda je bio najluđi i najteži ikad iz više razloga. Prvo, teren i uspon sami po sebi nisu bogzna šta, ali na ovoj temperaturi, s toliko kila na leđima i uz sad već ozbiljnu kalkulaciju vode do kraja dana – stvarno su potpomogli ovoj magiji.

Drugo – „fibra zraka”, već opjevana, ali nedovoljno koliko je pakleno bilo. Ne bi bila vrijedna spomena da smo negdje u Lici ili Dolomitima, ali na ovom našem kršu, sredinom listopada, stvarno tjera da se čovjek zapita koliko smo to klimu narušili.

Treće – voda. Ovdje se moran nasmijati i vratiti na sam početak teksta. Jedna od rečenica kojima se opisuje naš Mosor je, između ostalog, da vode nema ni za lijek. Odnosno, koliko ste ponijeli, toliko imate – kraj priče. Ispostavilo se da se nas više preračunalo po tom pitanju pa je počelo ozbiljno kalkuliranje i brojanje zaliha apsolutno svega u tekućem obliku.

Popeli smo se do tog famoznog Ljubljana uz osjećaj da smo se popeli na ne znam ni ja koju planinu i koji vrh. Polukiseli osmijesi pomiješani s redom iskrenih osmijeha i upitnika nad glavom, skidanje

OBID I POŠTENA OKREPA NA LUGARNICI, POČELI SE OSIPAT

naprtnjača i miomirisi naših nogu na tren su bili divan san koji je brzo prekinut kada je netko pokazao prstom prema jugu i rekao: „Eno, još tamo malo, iza toga, ni ne vidi se dobri naš Vicko, malo naprijed, vratimo se nazad i idemo na Vranjaču.” Čak je i Miro na tren zastao i zamislio se u stilu: „Mislio sam da će ovo ići brže.”

Krenuli smo dalje, u glavi nam nije ništa osim domoći se Vicka i špilje Vranjače. Dogegali smo se do Vickova stupa, a informacija da možemo ostaviti ruksake tu dok skoknemo do sljedeće kontrolne točke – Ljubirne, bila je ravna nagrada. Nikad brže ni lakše (haha) nismo odradili neku kontrolnu točku na Mosorskom skakaču.

Krenuli smo prema špilji Vranjači. Pozitiva u oblacima jer nas tamo čekaju naši dragi logističari s jelom i pićem pa smo hrabro koračali preko grebena i počeli se spuštati nakon 20-ak minuta.

Zanimljivo je što smo i logistika i mi planirali da ćemo već biti u kampu ili u neposrednoj blizini u to doba. Ona izjava da se nizbrdo i bloketa kotrlja, nema veze s vezom u ovom trenutku kad mosorski greben ostavljamo iza leđa i krećemo prema logoru ispleskani od sunca i krša. Kao, vidimo logor, a zapravo ga ne vidimo.

Noć je počela padati. Čeonke su spremne, a mi izgledamo kao patuljci koji se vraćaju iz rudnika. Vinči nam javlja da nas vide od dolje i time nam vraća želju za životom. Osmijeh nam se vratio, nikoga više nije briga šta se voda dijeli skoro na kapaljku i korak nam opet postaje moćniji. Pomislili smo: tu smo, nemamo još puno, po ure – ura, uvrh glave... Koje naivčine, koja laž i koja greška.

Od te naše misli do dolaska u kamp prošlo je više od 3 sata. Kad se sjetim ovoga, ne preostaje ništa drugo nego nasmijati se sam sebi. U ta 3 sata izmjenjivalo se smijeha, blage dehidracije, bodrenja i drastičnog smanjivanja dužine koračka. Kako smo se približavali kampu, sve smo više utihnuli kao svijeća koja je na izdisaju i zadnji moment kisika

VICKOV STUP – NIJE KONTROLNA TOČKA, ALI JEDNA OD BITNIJIH TOČKA MOSORAŠA

JUTRO U PRVOM LOGORU

hvata ne bi li još samo malo gorjela. Međutim, kad smo konačno došli pred cilj, poletjeli smo.

Mislim da govorim u ime svih kad kažem da ne znam koga mi je bilo draže vidjeti u kampu. Ljubi, gri, steni, puši, veseli se, plači, ali došli smo – odradili smo prvi dan! Jelo, piće, druženje i zaspali smo kao bebe.

DAN DRUGI

Prerano ustajanje. Rode na drvenim nogama – tako je izgledao naš izlazak iz šatora dok su nam pogledi nevjerice bježali prema stopalima. Pozdravili su nas Mirna, Zoran i Anita, a priključila se Jelena i u tren smo

oka bili spremni za pokret. Tonka i Mirela tek su krenule s Klisa i javljaju da će naša dva dana proći u jedan. Teška provokacija!

Sretno, spretno i veselo krenuli smo dalje. Divio sam se tom dijelu staze koji nisam prepoznao od večeri prije. Divljenje nije dugo trajalo jer je počeo uspon, a s njim i umor u nogama. Nije bilo zavaravanja – ljuta stina lipo će nas satrat.

Ako ignoriramo činjenicu da smo na dva mjesta tražili markacije koje nisu baš bile vidljive i da smo dva puta do Jabukovca stali i odmorili, sam uspon bio je simpatičan jer su ga neki prošli prvi put. Te činjenice bile su nam dovoljne da ne mislimo

na to koliko su nam noge umorne, koliko još imamo od toga dana i od ture općenito, pa smo se vrlo brzo našli na svojoj sljedećoj kontrolnoj točki – Jabukovcu.

Veliki Kabal bio je nit vodilja cijelog dana, svjetlo na kraju tunela, zvižda vodilja u noći i svi drugi epiteti koji idu uz to – zašto...? Nakon njega uslijedio je nikad duži spust na naš Dom i okrepa – fažol.

Bio je to najljepši godišnji odmor od jednog sata koji je svima vratio osmijeh na lice. Dobro poznata štacija Mosoraša i ostalih planinara, ugodila nas je u svom toplom krilu na tako zahtjevnom putu kao majka kad te zagri. Tu nas je napustio Josip, a mi smo krenuli prema Kontejneru. Mislili smo da nikada nećemo doći na Botajnu. Onda je uslijedio spust preko Teple pole do Dubrave gdje nas je čekala logistika.

S grebena silazimo u punoj noći s naglavnima, kad javlja Miro da je divlja svinja ispred nas. Kreće zvanje veterinarskih službi, lovaca i ne znam koga sve ne... Znoj kapa sa svakoga od nas, disanje je toliko bučno u toj opreznoj tišini da para zrak... Kako smo došli, tako smo i prošli. Osim šta je 5 puta teško uzdahnula, svinju nije bilo briga za nas Skakače. Zaključili smo da je ranjena.

U logoru su nas dočekali sretni logističari. „Jedi, pij, odmori se malo.“

JABUKOVAC - RIJETKO ISPENJAN VRH, PRVI U DRUGOM DANU

PL. DOM „UMBERTO GIROMETTA” – SPREMNI, SITI, VESELI

DRAGI NAM DIO IZ LOGISTIKE, DUBRAVA – PRED USPON MIROVIM PUTOM

ZADNJI DAN

Buđenje i misao: „Ako ste stigli do ovdje, niste ludi sad odustati!”

Noge drvene. Tko u životu nije imao žuljeve, dobio ih je. Idemo do Svetog Jure, Miro nas vodi svojim putom. Sudbino, rugaš nam se malo, ali svi smo u filmu „bring it on”. Pozdravljamo se s dragim ljudima, obećavamo jedni drugima da se vidimo na kraju priče u Gatima, u nevjerici pitamo kad su Mirela i Tonka došle.

Adrenalin je kratko trajao jer je svega 86 metara od kampa počeo strmi uspon. Svi pušu kao parne lokomotive (izuzev Mira, taj još u polusnu hoda), smiju se sebi u bradu i misle što im je ovo trebalo.

U cijeloj toj borbi duha, glave, oteknutih nogu i bolnih leđa, ipak ne posustajemo. Zovu kišu, a kad smo već bili toliko ludi da se nagovorimo na ovo, ljepše je šetati suh. Motiv za dalje bio je i taj da nas ne sustignu dvije Sikire. Došli smo do Svetog Jure. Marenda, a mi se stisli jedni uz druge jer je oblačno i vjetrovito, a mogla bi i kiša.

Nekako smo se dovukli do Trpošnjika, ustanovili da je razvaljena brava i da su miševi dali svoj doprinos, pa odmaramo vani. Nismo ni počeli jesti kad eto Sikira, Tonka i Mirela dolaze laganim korakom, svježe. Gledamo se međusobno u nevjerici, a one nakon marende šibaju dalje.

Nama je uslijedio završni uspon, ali dolijao je na kraju i Trpošnjik. „Marke nemam, nemam marke ja, da ti pišem pisma ljubavna!” pjevali smo. Sreći nema kraja. Je li ovo stvarno zadnji vrh za danas na Mosorskom skakaču?

Krenuli smo nizbrdo put Zvečanja. Sijeva na sve strane. Izbjegli smo kišu do sada, ali teren je užasan, obrastao, izrovan, odvratno strm. Osjećamo žuljeve. Pred kraj usporavamo. Sandi koljeno nije dobro, pa smo spremni za pomoć.

Slijedi lagani spust, nikad kraja. Navalu elektriciteta pred pljusak mirišeš pod nosom, uz zadnje

korake do ceste skupini se priključuju Ana, Sanda, Mate, Vlado i Ivan.

Neka ludilo počnel! Znaš ono kad pustiš vodu na crijevu za zalivanje i onda ga presaviješ pa čekaš i kad naposljetku oslobodiš, voda šibne vani? Tako je izgledalo - nebo na zemlju.

Smijeh i brzi hod uz sreću na lici- ma na ciljnoj ravnini od 3 kilometra. Prvi na cilj u Gatima dolaze Stipe, Filip i Tanja, pa onda svi ostali. Miks emocija, zagrljaji, čestitanje, piće, smijeh, nevjerica i sreća.

Jedan od onih trenutaka u živo- tu koji se pamti. Jedan od onih koji ide uz rečenicu: Koja je svrha življe- nja, ako se ne osjećaš živo? Kad si zadnji put napravio nešto po prvi put u životu? Navala hormona sre- će traje, nepovjerenje je i dalje tu, jesmo li uistinu to napravili, jesmo ga zbilja pregazili? Jedna, možda nekome mala pobjeda, svakome od nas posebna i velika u dokazivanju i natjecanju samih sa sobom.

Logistiko, nema vas svijet, samo HPD „Mosor“! Hvala vam do neba od prvog člana do zadnjeg, jer bi bez vas ovo bilo, ako ne nemogu- će, onda osjetno teže. Hvala vam na angažmanu, potpori, jelu, piću, sva- koj lijepoj upućenoj riječi, osmijehu i vjeri.

Šta reći o vodičima? Miro, ti imaš najbolje solare i punjive izvore

VELIKA FEŠTA, JOŠ VEĆA SREĆA - ZADNJI VRH SKAKAČA - LIŠNICA

energije na svijetu, umori se čovjek pratiti te pogledom, a pogotovo ići 25 koraka iza tebe. Vlado, ti si najbolja metla cijelog Balkana, tebi ide posebna zahvala što si sve s nama istrpio. Mate, ti si vodič, tiranin, entu- zijast, prijatelj, psiholog, pozitiv- ni luđak i čača na tom putu. Hvala vam!

Skakači moji, ovo je za Vas, za uspomenu, za povijest, za anale – prvi Mosorski skakač. Hvala poseb- no svakome od vas s kojima sam dijelio sve te trenutke, emocije – a bilo ih je!

Prvi su Mosorski skakači – Ivan Burazin, Tanja Burazin, Mateja Črnko, Sanda Doljanin, Antonija Dominović, Jere Drpić-Granić, Matej Perkov, Mirela Dvornik, Ana Kakić, Ante Kljenak, Andrija Kuštre, Goran Majlat, Ivana Matić, Filip Medić, Stipe Nenadić, Ana Oštro, Anja Radmilo Stričević, Antonio Skočić, Ino Vela, Mate Balić (voditelj ture), Miro Kurtović (glavni vodič) i Vlado Majetić (pomoćni vodič) – svlada- li 65 km i 4800 m nadmorske visi- ne u 3 dana.

piše: Ivan Burazin

MALI KRUG VELIKIH LJUDI, U GATIMA

ALPINISTIČKI ODSJEK HPD-a „MOSOR“ U 2023. GODINI

Duga je bila ova 2023., a u isto vrijeme i prekratka, pa evo da napravimo kratki presjek djelovanja našeg odsjeka uz kratke priče i osvrt na pojedine zajedničke ture.

TURNO TURE

Kako nam je krenula zima, koristimo snijeg za nekoliko turno tura. Ana, Ante i Jure za najvećeg nevremena u prvi mjesec kreću prema Kupresu, ali se okreću nešto malo prije granice jer su uvjeti tu subotu bili nemogući za bilo šta, pa tako i za vožnju. Snijeg je stigao sve do Dugopolja, naš nemirni duh ne da nam mira pa se dogovoramo za povratak odmah sutra, dakle u nedjelju, da ponovno pokušamo. Nalazimo se u nedjelju rano ujutro i ovaj put stižemo do Kupresa bez ikakvog problema, biramo jednu od staza koje nisu u funkciji, budući da je i otvorenje skijališta bilo isti dan. Krenuli smo lagano, s noge na nogu, dok je Bella veselo trčala oko nas i propadala u friški snijeg. Na kraju uspona pijemo zasluženu pivicu na Tikvici i skijamo nazad istim putem kroz duboki snijeg.

Sljedeća je turno tura ovaj put bila na Vran i to u sljedećem sastavu: Ana, Mateja, Nikša i Jure. Stižemo ispred Hajdučkih vrleti gdje ćemo nakon sretnog povratka uživati u njihovim specijalitetima. Po dolasku na parkiralište srećemo se s ekipom HGSS-a „Split“ koji su također na turi. Poslije smo se spojili u jednu grupu,

ali smo krenuli zasebno. Nas četvero idemo lagano, klizimo prema gore, uvjeti koji nas prate nisu bili loši do pola uspona gdje je bilo oblačno, ali mirno i bez vjetera. Po dolasku na mjesto za okrepu, mijenjaju se uvjeti, ulazimo u gustu maglu i jak vjetar koji nas prate do vrha, gdje smo se malo i sledili dok smo se pripremali za skijanje nazad. Svi smo sretno doskijali natrag do Hajdučkih vrleti unatoč lošem vremenu u gornjem dijelu planine. Slijedila je, naravno, okrepa i put pod noge kućama.

U veljači je Ana bila u Sloveniji na radionici lednog penjanja u organizaciji Komisije za alpinizam.

KUPRES – TURNO

SLOVENIJA – LEDNO PENJANJE

ŠKOLA NA ČIKOLA

VJEŽBA

LJETNA ALPINISTIČKA ŠKOLA

Nakon vikenda na snijegu, odmah sljedeći vikend idemo na Mosor, ovaj put kako bismo nastavili s ljetnom alpinističkom školom. Kako smo se odlučili eksperimentalno isprobati novi format ljetne alpinističke škole u trajanju od 6 mjeseci, tako smo započeli sa školom u listopadu 2022., a ona se protegla na 2023. godinu.

Na Mosoru je sunčano uz jaku buru, imamo u planu svoje školarce uvesti u svijet klasičnog alpinizma. Pokazujemo im kako koristiti klinove, čokove, frendove, prirodne točke međuosiguranja, prvi susret s kladivom u smjeru. Nakon pokazivanja i vježbanja po okolnim stijenama, dijelimo ih u naveze i šaljemo uz pratnju asistenata u njihov prvi klasični smjer. Kako su prvi put imali doticaj s klasičnom opremom, nakon prvih nesigurnosti počinju sve bolje koristiti opremu, a svojim radom nama asistentima u ušima pružaju najdraži zvuk udarca kladiva o klin. Nakon što su svi popeli svoje prve smjerove, oduševljenje je zračilo iz svakog od školaraca i rekli su da jedva čekaju nešto sljedeće.

Nastavljamo sa školom i sljedeća dva vikenda, ovaj put idemo u Naklice, odakle se spuštamo prema Omišu u Komornjak gdje ponovno penjemo klasične alpinističke smjerove. Redaju se izmjene naveza,

svaki put novi školarac s novim asistentom. Školarci se sve više navlače na klasiku. Osim penjanja, odrađujemo i onaj dio koji je malo stresniji za školarce – izrade sistema, ali jednom kada savladaju i to, neće više biti stresno.

Redaju se vikendi i vježbe, dolazimo i do dvodnevnog odlaska u Paklenicu gdje učimo i uživamo u prekrasnom nacionalnom parku. Školarci naporno ponavljaju stečeno znanje, što uz našu pomoć, što oni sami, i napokon dolaze do ispita.

Sam ispit odrađujemo u dva dijela; prvo rješavaju teorijska pitanja da vidimo koliko su slušali predavanja i proučavali skriptu, a drugi je dio

praktični. Praktični dio već po starom dobrom običaju odrađujemo na Malačkoj. Samim dolaskom na ispit, mi koji ispitujemo gledamo tremu i nervozu na licima školaraca, ali i mi smo bili u istoj situaciji kad smo polagali svoje ispite. Odrađujemo kratki sastanak i svatko od ispitivača dobiva svoj segment. Nakon što smo se podijelili, kandidati nam jedan po jedan dolaze na tapet i tako skoro cijeli dan, do zadnjeg kandidata. Kad ispit završi, školarce šaljemo u nabavku za tradicionalni ispitni tulum koji ćemo, također već sada tradicionalno, napraviti u kući pod Koludrom. Mi ispitivači ponovno održavamo sastanak i analiziramo ispite prije nego što objavimo

ŠKOLA NA MOSORU

MOSOR – ŠKOLARCI ODMARAJU

rezultate. Po dolasku na kuću zovemo kandidate jednog po jednog i objavljujemo im rezultate. Nakon toga krećemo s još jednim cjelovečernjim tulumom.

Što se tiče rezultata, svi su školarci iz generacije 2022./2023. položili, neki uz manje popravne, ali uspješno. Nakon toga nam nije preostalo ništa drugo nego podijeliti zaslužene diplome, gdje je bilo nekoliko iznenađenja za školarce, ali i za instruktore. Naravno da se autor ovog teksta, koji je bio među instruktorima, mora pohvaliti poklonom naših školaraca za trojku Mišo, Ante i Jure, a poklon su bili – ni manje ni više nego – lipi šareni nakurnjaci.

Eto, toliko o našoj školi koja će se u 2024. ponovno vratiti u stari format, tako da koristimo ovu priliku i pozivamo sve zainteresirane da prate objavu o novoj alpinističkoj školi.

Osvrt naše nove članice Maje Selak nakon završetka škole koja je s Josipom M., Marinom Č. i Vinkom otišla do Tulovih greda (23. travnja 2023.): „Nakon završetka ljetne alpinističke škole i jednog sasvim spontanog dogovora, pao je prvi višedušinac klasike van škole na jednom od najljepših mjesta za penjanje – Tulovim gredama. Šarolik izbor za penjače zove na povrtak. Vremenska prognoza išla nam je na ruku, a istovremeno se tamo našla i škola Alpinističkog odsjeka (PDS „Velebit“) s odličnim penjačima. Smjerova je bilo dovoljno za sve, i neka vas ne zavara što je škola tu penjala, nisu svi smjerovi lagani. Voditelj škole Ivan Propolec bio je i više nego raspoložen za dijeljenje informacija o smjerovima i njihovim pristupima, a mi smo se odlučili za smjer Dvodelni kamin IV/III od 120 m koji smo završili absailom. Ne da je bio potreban, ali, hej, zašto ne – ponavljanja (i zabave) nikad dosta. Penjali smo u dvije naveze koje su se međusobno čekale na sidrištima za što više druženja u smjeru – čemu sva ta ljepota ako se ne dijeli dojam? A bilo ih je puno i previše. Nismo šatorovali ispod smjerova kao škola, ali i to ćemo promijeniti idući put – vidimo se tamo!”

Još jedna nova članica Mateja Črnko s Petrom je išla u Sloveniju i donosi osvrt na njihove prve Alpe: „Vratili smo se kući nakon naših prvih Alpa. Malo sam tužna i smišljam sljedeće projekte i ideje za susret s ekipom iz Zagreba te plan treninga za buduće uspone. Četiri smo dana živjeli kao na manjoj ekspediciji. Odlična ekipa, ozbiljna i disciplinirana kada je potrebno, inače opuštena i uvijek spremna na šalu. 'Matica', 'Željezničar', 'Velebit' i 'Mosor', različiti klubovi koji dijele istu ljubav. Bez obzira na teške pristupe, duge silaske i krušljiv teren, svi se vraćaju iz smjerova sjajnih očiju i ispunjenih srca. Poseban je osjećaj kada ti planina dozvoli da joj se približiš na ovaj

način, a još veća zahvalnost kada se nađu iskusniji penjači, koji te povedu sa sobom u ovaj čarobni svijet. Hvala vam!”

Naravno da nam je drago kada ljudi koji završe školu nastave penjati, a još draže kad se pojave na sljedećim školama i pomognu u prenošenju znanja novim generacijama.

ALPINISTIČKI KAMP NA VELEŽU

Sada mogu reći nekoliko riječi o centralnom događaju godine (uz „Glavno da se klajmba“, naravno), a to je bio alpinistički kamp na Veležu. Zainteresiranih je sedmero: Mišina, Vinko, Nikša (koji su ujedno činili jednu od naveza) i Ivana, Ante i Jure (koji čine drugu navezu), ali nema nas sedam, nego ipak osam na kraju – još dvoje koji nedostaju su Ana i Bella, koje su sada, nažalost (ili ne) šetale po lijepim krajolicima Veleža i okolice dok smo mi penjali (Ana je imala manju ozljedu i zbog toga je čuvala Bellu, ili Bella nju, budući da je medo uvijek sveprisutan).

Krećemo u petak, 21. srpnja 2023., u popodnevnim satima nakon posla iz Splita prema Veležu. Putovanje je dugotrajno, premda kilometri ne bi tako rekli, ali je cilj ipak Bosna. Stajemo kratko u Mostaru obaviti kupovinu, u kamp stižemo oko 21 sat navečer, taman kada je pala noć. Naš drugi auto stiže posljednji, a

ranije je stigao zadivljujući broj alpinista koji su već stigli i smjestili se. Izlazimo, javljamo se ljudima koje poznajemo, upoznajemo nove ljude, smještamo se i pridružujemo grupnome sastanku oko logorske vatre gdje nam lokalni alpinisti, i oni koji već neko vrijeme penju Velež, daju savjete i pomoć pri odabiru smjerova jer smo prvi put ovdje. Po završetku sastanka, kratko piće i odlazak na spavanje budući da nas čeka dug i naporan dan.

Ujutro nakon buđenja i doručka dijelimo međusobno opremu i krećemo prema sjevernoj stijeni Veleža. Ana i Bella neko nas vrijeme prate, dok nismo među spomenuli, kada one idu čelom nazad. Naša prva naveza (Josip, Vinko i Nikša) krenula je nešto ranije nego mi (Ivana, Ante i Jure) zato što imaju duži pristup smjeru. Sam pristup smjeru traje dva puna sata, a temperatura je lagano sve veća i veća. Prvi je dio pristupa kroz šumu bio u redu, ali po izlasku iz šume sunce nas obasjava i prati ostatak dana. Nakon dva sata hoda stižemo do sipara koji vodi do ulaza u smjer koji smo odabrali, po dolasku vidimo da su dvije naveze već u smjeru, pa se odlučujemo pričekati da malo odmaknu. Kako je druga naveza krenula u penjanje, krećemo i mi ka ulazu u smjer. Po dolasku se upoznajemo s jednim Belgijancem koji osigurava svoju partnericu, a prva od triju naveza ušla je u drugu dužinu. Ovdje se navezujemo i

krećemo u penjanje. Prve dvije dužine prolaze bez ikakvih problema, ali nakon toga kreće malo sporije jer je smjer jako krušljiv i kamenje je letjelo na sve strane, a mi smo bili treća naveza. Nakon pet sati penjanja izlazimo na vrh smjera, Bogu hvala, živi i zdravi. Nakon kratkog odmora slijedila je ponovno jedna duga, duga šetnja prema kampu koja je potrajala koliko i samo penjanje smjera. U kamp stižemo oko 21 sat kada je pala noć, nedugo nakon nas stiže i naša druga naveza, živa i zdrava. Zaslužena piva, večera i spavanje. Po buđenju u nedjelju ujutro sabiremo dojmove, pojedemo doručak, pozdravimo se s domaćinima i put pod noge. Povratak doma iskoristili smo za posjet Tekiji u Blagaju i ručak u Čitluku.

POKUŠAJ USPONA NA GROSSGLOCKNER U REŽIJI ANE, ANTE, MIŠINE I JURE

O ovome već duže vrijeme razmišljamo, planiramo i odlučujemo se baš za onaj vikend kad je Slovenija poplavila, tako da nas vrijeme nije baš poslužilo. Gledamo prognozu cijeli tjedan i nemamo neke nade, ali ipak krećemo jer, kao, subota bi nas trebala pustiti za uspon. Krećemo u četvrtak u ponoć, put je do Ljubljane u redu, ali od tamo što kiša, što kiša poplavlja. Stižemo u petak rano ujutro do parkinga podno Grossa, raspoređujemo opremu i laganim korakom

krećemo prema prvom domu. Na prvom domu teške ruksake ukrčavamo u teretnu žičaru koja ih nosi na Studlhutte na 2801 metar, a mi nastavljamo šetnju prema domu. Na ovom dijelu šetnje ulazimo u gusti oblak koji nas prati do samog doma. Po dolasku se prijavljujemo na dom i raspremamo. Vrijeme nam je nakratko učinilo da vidimo planirani vrh i to je bilo to od bilo kakve vidljivosti. Večeramo u domu i nadamo se da će nas sutra pustiti u našem naumu. Po buđenju nam je sve jasno, ništa od uspona – olujni vjetrovi i snijeg sprječavaju nas da uopće i pomislimo na vrh, ali ipak se oblačimo u zimsku opremu i odlučujemo otići barem do ulaza u smjer koji smo planirali, i tako s noge na nogu stižemo do ledenjaka i našeg grebena gdje nam je trebao biti ulaz u smjer. Odrađujemo pokoju sliku i krećemo natrag prema domu. Po dolasku na dom spremamo stvari, stavljamo ruksake na leđa i idemo natrag prema autu na cjelodnevnu vožnju doma. Kako nam nije uspjelo ove godine popeti vrh, ja sam rekao da ću se vratiti, a da ne bi bio potpun neuspjeh, za to su se pobrinuli Antonia Jadrijević i Nikša Maričić koji su koji tjedan nakon nas popeli Grossglockner rutom via normale.

GLAVNO DA SE KLAJMBA

Evo laganini dolazimo do Memorijalnog skupa „Glavno da se klajmba“ u Brelima (Biokovo), koji nakon dugo vremena pohodimo

PUT POD NOGE

U DOLINI

USPON NA GROSSGLOCKNER

GROSSGLOCKNER

bez škole. Šteta što samo dvije naveze penju, Nikša i Antonija (Antini školarci koje stalno spominjem kao primjer aktivnosti i pomaganja) i Mišina i Jure. Antonija i Nikša ulaze u smjer Vjetrovita vrata, a nas dvojica u smjer Sretan put. Dok su Antonija i Nikša već ušli, Mišina i ja tražimo ulaz u Sretan put, pa jedno dobrih sat i po vremena, jer ga nema položajno na skici na Plavim gorama, ali malo-pomalo skontali smo i nalazimo ga. Nakon toga nemamo nikakvih problema i pratimo skicu koja je dobro nacrtana. Nažalost, Antonija i Nikša su odustali i spustili se ranije. Po dolasku u kamp u Brela nalazimo se s Mašom i Teom koje su već neko vrijeme na turneji po Jadranu, slušamo predavanje i potom idemo na večeru. Poslije nam dolaze Maja i Marin i opet se skupljamo u malo većem broju.

ALI NI TO NIJE SVE...

Nadalje, od grupnih aktivnosti odsjeka sudjelujemo na dvjema općim planinarskim školama HPD-a „Mosor“ gdje nove planinare uvodimo u svijet alpinizma, malo im odškrinemo vrata u nadi da će zagristi kao neki od nas, i u budućnosti nam se pridružiti. Ovo je aktivnost koju smo preuzeli u zadnjih nekoliko godina; vodimo planinare na penjanje na Marjan u lakše sportske smjerove, a potom im održimo predavanje o opremi i alpinizmu s pregršt lijepih slika s naših putovanja i dogodovština.

Kako dolazi kraj godine, tako i Komisija za alpinizam HPS-a organizira radionicu i predavanje u Paklenici gdje odlazimo opet u nelošem broju; na čelu s pročelnicom Anom Buklijaš idu još i Antonija, Jelena, Mišina, Nikša i Vinko, a tamo ih je dočekala i pročelnica komisije pri HPS-u, naša Tea. Jedan dan koristili su za edukaciju, a drugi za penjanje.

Između ostalog, tijekom godine smo pojedinačno odradili još mnogo tura i uspona po stijenama koje nas okružuju, a s istim nastavljamo i u novoj 2024. godini.

piše: Jurica Veić

GLAVNO DA SE KLAJMBA

GDSK - EKIPA NA BJKOVU

KAKO SMO POČELI?

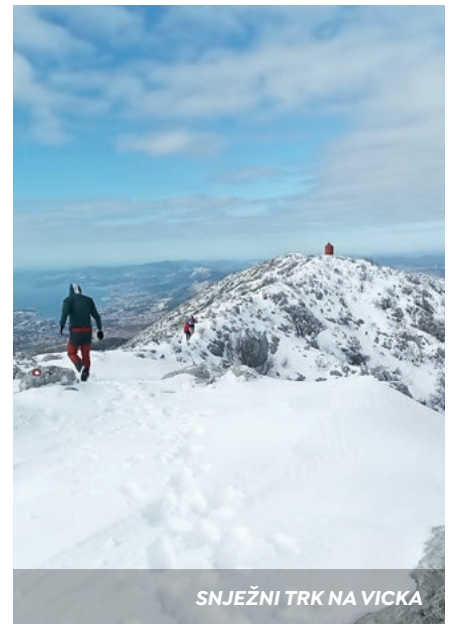
Od osnutka HPD-a „Mosor” 1925. godine, u društvu djeluju razne sekcije, a trebalo je čekati 91 godinu da se Svjetska federacija planinskog trčanja (International Skyrunning Federation) sjedini s našom krovnom Svjetskom planinskom federacijom (UIAA) pa da konačno dobijemo zeleno svjetlo za osnivanje sekcije planinskog trčanja pri HPD-u „Mosor”. Ovime ISF postaje prva sportska federacija koja je postala članicom UIAA-e.

Od 1993. svugdje se u svijetu organiziraju natjecanja u planinarskom trčanju, pa tako i na nama obližnjim planinskim masivima. Sekcija je osnovana 19. siječnja 2016. godine. Vinči je nazvao Olu i rekao vjerojatno nešto u stilu „Ola, vrime je.” Za prvi zajednički trening čekalo se do 17. studenoga 2016. (nemojte misliti da do tada nismo trenirali u ilegalni) kada četiri mušketira odrađuju trening po južnim padinama Kozjaka. Koliko je bilo zahtjevno, svjedoči izjava jednog od sudionika: „Samo delinkvent može smisliti ovakvu stazu!” A mi od tada istom rutom odrađujemo sve svečarske treninge. Ime nam je dao gostioničar na Kamešnici kada smo se, promrzli od snijega i hladnoće, došli ugrijati, a on nam je servirao rakijice uz konstataciju: „Oštra sikira ne plače.” Ove smo godine (2023.) proslavili sedmu

godinu djelovanja – a di drugo nego na našem lipom Mosoru! Dok se spremala spiza i postavljao stol u našem domu „Umberto Girometta”, oni malo hrabriji odučili su napraviti snježni trk na Vicka.

USPJESI U 2023. GODINI

Sve naše uspjehe u protekloj godini teško je sažeti u par linija teksta jer od samih početaka Sikire nastupaju na velikom broju utrka u bližoj i daljoj okolici, a tako je bilo i u 2023., tako da ćemo spomenuti samo najzanimljivije trenutke jer bi u protivnom tekst bio predug i malo

bi ga tko pročitao, a to nam nikako nije cilj.

Nama su jedni od najdražih organizatora prijatelji iz Atletskog kluba „Okit Vodice” i sezonu utrkivanja tradicionalno započinjemo na njihovoj otočnoj ligi, a to je ove godine bilo natjecanje „Murter trail”, gdje se naš Sandro Čičin-Šain po prvi put te godine penje na postolje (3. mjesto). Tada nismo ni slutili da imamo šampiona u svojim redovima. Tako se nekako, šuljajući mic po mic ispod radara konkurenciji, od uloge potpunog autsajdera dokopao titule apsolutnog pobjednika u utrci „Dalmatinska trail liga” (DTL) u muškoj kategoriji.

DTL sezona započela je u veljači 2023. utrkom „Marjan trail”. Osim pojedinačnih odličja (Boro 3.), moramo se pohvaliti štafetom koja je otrčala, uzela prvo mjesto i tako se revanširala ekipi „274KG” koja im je prošle godine uzela pobjedu doslovno u zadnjim metrima utrke. Ista družina, pojačana Sonjom, uzima i broncu kao mješovita štafeta na Splitskom maratonu. Kaže naša Tajnica 2: „Sikire ne smiju gaziti niti jedan asfalt nego splitski”, tako da nam se nastup na Split maratonu tolerira.

DTL ukupno ima 10 kola po obližnjim planinama (Mosor, Kozjak, Promina, Omiška Dinara) a neke utrke imaju status kulturnih, kao što

je primjerice „Mosor Grebbling”, ili jedna od rijetkih trekking utrka – „Jesenice Trekking”. Upravo nam na Jesenicama već godinama život zagorčava naš Dane Opara (osmišljava ono šta on naziva stazom) i svake godine ima malo više inspiracije, tako da, ako u vama čuči mali mazohist, prijavite se, bude zanimljivo kad dehidrirani i gladni počnete slagati prosto proširene rečenice s dosta glagola, imena članova obitelji i životinja, znate na šta mislimo. Oni malo pametniji idu na kraću stazu koja je uredno markirana, očišćena i, čekajući ove malo manje pametne, uživaju u hladovini uz pivo i spizu.

Tradicionalno prije utrke „Mosor Grebbling”, iznosimo okrepu na Kontejner, na što nas obvezuje višegodišnji dogovor s organizatorom. Najduža utrka je „Sivonja”, jedna od najtežih utrka na ovim prostorima (37 km / 2500 m visinske razlike), koja ide preko cijelog grebena Mosora. Naš Dane završava kao 2., a nesalomljivi Keč sa slomljenom rukom ulazi u cilj kao 27. za malo manje od 9 sati. U utrci „Tovari” (17 km / 1270 m), Sandro završava kao 5., Koračak 11., Lovre 14., a Mirela kao 6. tovarica. Kako je to Dane jednom izjavio, ovo nije utrka, nego hodočašće. Dodajte jednom, probajte hodočastiti, očistite dušu i tijelo, a i soparnika u cilju ima u neograničenim količinama.

Jedno kolo DTL-a održava se na Čvrnsnici i ono što je ovdje vrijedno spomena i divljenja je naš Lovre

DANE NA GREBBENINGU

koji je, da se malo zagrije, dan ranije otišao do Blidinja biciklom (130 km), a ako tomu još dodate činjenicu da je bio osmi mjesec, trebamo li uopće pričati o vrelini asfalta? Sutradan pobjeđuje na utrci od 34 km / 2300 m visinske razlike, i kao da se ništa nije dogodilo, u nedjelju lagano bicikla do Splita. Na istoj utrci Sandro završava kao peti, ko mu je kriv šta je iša autom.

Slijede utrke u Sinju i na Lastovu, a posljednje kolo održano je u Vela Luci. Sandro u maniri iskusnog rutinera završava utrku kao treći, uzima dovoljan broj bodova da i matematički osigurava naslov prvaka DTL-a u muškoj kategoriji. Evo što sam Sandro kaže: „DTL čini deset

LOVRE NA ČVRSNICI

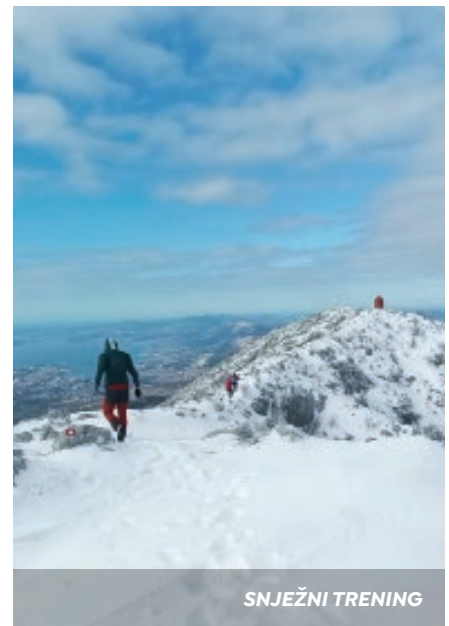
ŠTAFETA, „MARJAN TRAIL”

SANDRO, DTL POREDAK

izuzetnih utrka, od kojih je svaka posebna na svoj način. Ono što ih sve povezuje vrhunski su ljudi i sportaši koje upoznaš po putu. U svojoj prvoj natjecateljskoj godini jedina mi je želja bila nastupiti na svih deset utrka lige, ali kako je sezona odmicala, rasle su želje i ambicije, kulminirajući ukupnom pobjedom nakon neizvjesnog nadmetanja za top 3 do zadnje utrke. S nestrpljenjem iščekujem iduću sezonu." I mi svi iščekujemo sljedeću sezonu, radujemo se novim izazovima i druženjima, upoznavanju novih staza i pomicanju svojih granica, Sandro je nametnuo visoke standarde i bit će to teško pratiti.

činjenica da se sva mjesta popune samo nekoliko sati nakon otvaranja prijave. Utrka se također odvija u parovima i čine je četiri discipline (trail, MTB, kajak i via ferrata), a uz sve to organizatori ubace i još ponešto da se slučajno ne bi malo opustili. Sikire su uzurpirale postolja na ovoj utrci od samih početaka pa se ta tradicija nastavila i ove godine. Neuništivi Deda uz mlađahnog Stamičara pobjeđuje kao i svaki put do sada od kad je utrke, a tim Rogačak (Boris Koračak i Ivan Roguljić) završava kao drugi. Ovo je jedna od utrka koju bismo svakome preporučili jer ekipa iz PD-a „Perun” to odrađuje s toliko žara tako da se to rijetko viđa.

Osim DTL-a, ono što svakako moramo izdvojiti su pustolovne utrke koje uključuju više disciplina i predstavljaju priličan izazov i za one najspremnije, o čemu svjedoči činjenica da je mali postotak onih koji završavaju utrku. Utrke su u timovima, a naši Dane i Keč već su godinama nedodirljivi konkurenciji. U lipnju je održan „Cetina Adventure Race” i ranije spomenuti dvojac pod imenom Čača i Dida opravdavaju ulogu favorita i završavaju kao prvi.

Druga pustolovna utrka je nama posebno drag „Perun Adventure Race” na kojem tradicionalno nastupamo u velikom broju. Koliko je utrka popularna najbolje govori

I dok se ekipa u ljetnom periodu uglavnom odmarala i uživala u suncu, moru i ljetu, naš se vrijedni Dejo nakon, rekli bi ovako od oka, nekoliko stotina uspona do Lokve, uputio u Francusku na utrku „Mont Blanc UTMB”, jednu od najprestižnijih trail utrka svijeta, to vam je nešto kao da Hajduk opet zaigra u Ligi prvaka. Na našu, a i njegovu žalost, ne dolazi do cilja, ali nije ga to obeshrabrilo, usponi na Lokvu se nastavljaju, UTMB mora pasti, popravni smo kod profesora Jima Walmsleja zakazali za kolovoz 2024. godine.

U sezoni su se naredala i neka druga natjecanja na kojima smo sudjelovali: „Baške Oštarije trail”, „ISTRA 100 UTMB”, „Bjelasića

trail”, „Vučko trail”, „Absolute Biokovo Challenge”, „Prokletije trail”, „Jelsa trail”, „Brač trail”, a vjerojatno smo i nešto zaboravili.

Pojedini naši članovi ove su godine bili raspoloženi i za obilazak nekih planinarskih putova, to nam je novi dir nastao za vrijeme COVID pandemije kad nije bilo utrka, pa smo si morali pronaći zanimaciju i od tada se u sikiraškim krugovima stalno priča o nekim PP-ovima, GPP, SPP, BPP, i nama je to teško za PPratiti. Tako smo ove godine odradili Velebitski planinarski put, Planinarsku obilaznicu Kolijevkom hrvatske državnosti i jednu obilaznicu koja nije PP, nego naš Mosorski skakač.

Da bismo se mogli uspješno utrkivati, vjerovali ili ne, potrebno je ponekad i trenirati. Mi to redovno radimo svaki tjedan, najčešće srijedom ili četvrtkom. U 2023. smo odradili 49 treninga, a ukupno smo ih nanizali više od 350. Osim treninga, odrađeno je i nekoliko vikend tura.

ŠTA DALJE?

I za kraj, kako mi to volimo reći, naša plava balotica, treći kamenčić od Sunca, napravio je još jedan krug, nekad davno mudraci su rekli da to znači da je prošla još jedna godina.

Ne pitajte nas kakvi su nam planovi za 2024. jer to nam je u rangu pitanja „Kaš se udat?“ i „Kad će drugo?“ Idemo ležerno kao i do sada, dogovarati ćemo sve akcije u hodu, za sada se šuška o nekih 100 milja Istre, već spomenuti popravni ispit na UTMB-u, DUT za kraj sezone. Malo nas je dotukla pronatalitetna politika pa posjećenost treninga nije kao nekada, ali gledamo to s vedrije strane. S obzirom na to da teško pronalazimo nove članove voljne skitanja po brdima, odlučili smo se kao Hajduk okrenuti našoj dici i nove članove stvoriti u vlastitoj omladinskoj školi.

Čekajte još koju godinu da prvi primjerci stasaju i opet ćemo žariti i paliti na lokalnoj trail sceni, a do tada sve one željne krvi, znoja i suza pozivamo da nam se pridruže. Dođite probati, ništa vas ne košta. Isfrižane noge brzo će zacijeliti, lijepe uspomene pamte se za cijeli život, a i piva ima bolji okus nakon par sati provedenih na brdu.

piše: **Tonko Tomaš**

TRENING

JESENICE

MARIN ROGULJIĆ - NAJMLAĐA SIKIRA

TRENING NA CETINI

PLANINARSKI VODIČ

Biti planinarski vodič ne znači samo završiti tečaj i uspješno položiti ispit organiziran od strane Hrvatskog planinarskog saveza (HPS). Biti planinarski vodič poziv je koji treba odgovorno raditi jer su upravo vodiči ljudi koji većinu planinara upoznaju s ljepotom i čarima planine, odnosno planinarstva. Svi planinari čuvaju uspomenu na osobu koja ih je prvi put odvela u planine. Upravo su ti ljudi bili vodiči koji su pomogli drugima da se zaljube u planinu, te da učine svoj život sretnijim.

HPD „Mosor” ima oko 50 planinarskih vodiča koji svojim volonterskim radom doprinose radu najvećeg planinarskog društva u Dalmaciji. Nisu svi vodiči istih karakteristika i struka, ali svaki vodič treba biti primjer planinara koji je odgovoran i koji se ponaša u skladu s planinarskom etikom.

Da biste postali vodič prema standardima HPS-a, morate prvo završiti opću planinarsku školu (OPŠ). Nakon završetka škole, treba sudjelovati na tečaju za vodiča A standarda, te

uspješno položiti ispit koji je moguće polagati najranije dvije godine nakon završetka OPŠ. Nakon pohađanja tečaja, potencijalni vodič nosi titulu vodič pripravnik. Vodič pripravnik treba odraditi desetak kvalitetnih dana u planini, s naglaskom na ulogu pomoćnog vodiča, što je uvjet za pristupanje ispitu. Nakon položenog ispita, vodič pripravnik postaje punopravni vodič, te može uživati u povlasticama koje ima.

Povlastice ne bi trebale biti motivacija za vodičkim statusom. Motivacija bi trebala biti ljubav prema drugim planinarima kojima vodič želi pokazati mnoge planinarske destinacije iznimne ljepote. Planinarski vodič treba težiti istraživanju planina. Osjećaj je otkrivanja novih planinarskih destinacija neopisiv. Najbolji način za opisati neko me ljepotu neke planine je dovesti tu osobu ili grupu na planinu, kako bi svi zainteresirani doživjeli paletu emocija koju planine bude u ljudima.

piše: **Marko Kovač**

MARKACIJSKA SEKCIJA HPD-a „MOSOR” U 2023. GODINI

ZAŠTO MARKIRAMO?

Upotrijebite malo mašte i zamislite da na Mosoru nema nijedne markirane staze. S čežnjom iz Splita gledate u Mosor i tako biste rado krenuli u taj predivni svijet prirode i divljine, ali se ne usuđujete jer ne znate kojim putovima treba krenuti. Markacije vas ohrabre da krenete u istraživanje planina, pa tako i našeg Mosora.

Od početaka planinarstva u Splitu, prepoznajući važnost markiranja i želje ljudi da upoznaju planinu, „spiritus movens” HPD-a „Mosor”, profesor Umberto Girometta poticao je markiranje staza. Pod pseudonimom Spelaesus, u časopisu Novo doba 1927. godine izašao je njegov članak „O markaciji planinskih oputina u primorskom kršu”, u kojem ističe važnost markiranja staza i način na koji se trebaju markirati. HPD „Mosor” brine se za više od 80 kilometara planinarskih staza na Mosoru i potreban je veliki trud da bi se te staze održavale kako bi planinari mogli što sigurnije planirati.

Posao traži snažne, brižne i uporne ljude, reklo bi se da je sifovski, jer priroda se stalno obnavlja i staze zarastaju, a utjecajem vremenskih prilika markacije blijede. Pogotovo je to slučaj s grebenskim stazama koje su direktno izložene lošim vremenskim uvjetima i koje često moramo obnavljati. To je uporna bitka između Majke prirode, koja svojom

bujnošću i silinom vlada planinom, i markacista da osiguraju tih signale prohodnosti kako bi planinari uživali u toj ljepoti. Redovno održavanje planinarskih staza prioritet je svakog planinarskog društva jer dobro markirana staza znači sigurnost u planini. Sigurnost da se nećete izgubiti, da će vas staza odvesti na željeno mjesto i da ćete se s njome sigurni i zadovoljni vratiti iz planine, puni želje da joj se ponovno vratite.

MOSORSKE STAZE

O stazama na Mosoru brine se Markacijska sekcija HPD-a „Mosor” početkom svake godine napravi

plan koje će staze obnoviti. Plan se radi po procjeni stanja na terenu, ali ostvarenje prati veliki utjecaj atmosfere i kiša, velikih vrućina i hladnoća (a Mosor je planina koja obiluje svom tom raznolikošću), u prošloj godini organizirala 20 akcija markiranja. U tim akcijama potpuno su očišćene od raslinja i obnovljene markacije na sljedećim stazama:

Žrnovačka draga – planinarska kuća Lugarnica (staza br. 130)

Pl. dom Umberto Girometta – Vickov stup (staza br. 117)

Od križanja za Veliki Kabal prema pl. skloništu „Kontejner” (staza br. 120)

Gajna – greben (staza br. 118)

Križanje za Debelo brdo – greben prema Kunjevodu (staza br. 146)

Osim tih staza, u nekoliko akcija kompletno je očišćena izuzetno krševita i zarasla staza od križanja na stazi Vranjača – Vickov stup prema vrhu Jabukovac (staza br. 126), i od vrha Jabukovac preko planinarskog skloništa „Hrvoje Dujmić” do mosorskog grebena. Čim vremenski uvjeti budu dopuštali, planira se i obnova markacije tako da će ta, zbog svoje divlje i krševite ljepote izuzetno atraktivna staza, biti

pristupačnija planinarima. U projektu „Sigurna i održiva planinarska infrastruktura“ financiranome od strane Ministarstva turizma i sporta i HPS-a, u više akcija postavili smo pet novih putokaza. Postavljeni su putokazi kod pl. doma „Umberto Girometta“, kod pl. skloništa „Kontejner“, na križanju staza na predjelu Osoje i na križanju staza na predjelu Žrnovačka draga. Članovi sekcije očistili su i donji dio staze br. 104 koja ide od Žrnovnice prema požarnom putu, također su popravili osiguranje na stazi broj 115.

U organizaciji HPD-a „Paklenica“ sudjelovali smo na 2. markacističkom kampu organiziranom na Velikom Rujnu na Velebitu. Svojim sudjelovanjem podržali smo izvrsnu ideju naših prijatelja planinara i markacista iz Zadra. Dva dana zajedničkog rada, razmjenjivanja znanja i druženja s markacistima iz cijele Hrvatske neprocjenjivo je iskustvo.

Kako biste saznali kako je to na jednoj akciji markiranja, pročitajte tekst Maje Prizmić objavljen na našoj Facebook stranici: „U nedjelju ranom zorom markacisti su izišli na teren prikladno naoružani i odjeveni, te navalili na stazu 117, onu koja od Doma vodi do Vickova stupa. Jedna zanimljivost – nakon javnog poziva novog predsjednika HPD-a „Mosor“, Ivica Sorića, kao i bivše predsjednice Ivane, i to na samoj izbornoj skupštini, povećao nam se broj markacista za troje ljudi! Juhuuu!!!

MARKIRANJE STABALA

ČIŠĆENJE STAZE

Tako osnaženi, stazu smo obnovili gotovo do samog kraja, ma falilo je mic! Radilo se pilom i škarama i to dosta – hvala našoj muškoj ruci: Anti, Gojku i visokom visokogorcu Goranu! Učinili su lavovski dio posla. Dvije bijele i tri crvene bile su Vanja, Bobe, Vesna, Maja M. i moja malenkost. Ludilo smo se držali pravila HPS-a o markacijama, ali na jednom ultra nemogućem zavoju Ante je izgradio pravi kameni zidić da ne bi ko zalutao na oputinu. Bravo, Ante! Pratio nas je ugodno oblačan dan, bez vjetera. Na povratku svratismo do našeg Doma i našeg Špira kojeg puno pozdravljamo!”

PRIBLIŽITI PLANINU DRUGIMA

Markiranje je borba, detaljno se treba uhvatiti svake markacije i svake drače. Udri, pilaj, sijeci, bacaj, kleči, crtaj... Jako izbljedjele marke i oznake, veoma zarasle staze, predjeli prekriveni glogom i trnjem, traže planinara mirna ratnika – markacistu, koji se nauživava vjetera i hladnoće, sunca i prekrasnih pogleda, da bi omogućio putove za sve ljubitelje planina. Zadovoljstvo je svih markacista kad znaju da su svojim trudom nekome priuštiti lijepje trenutke u planini.

I za kraj, markiranje je jedna vrsta meditacije. Meditacije u planini. Koncentrirate se na bijeli i crveni kružić, opušteno uživajte u zvukovima i mirisima prirode. Sve je u nekom „slow motionu“, a planina vam to vraća osjećajem mira i ispunjenosti unutar sebe samog. Taj prekrasan osjećaj tihe sreće i spokoja nosiš sa sobom danima, u gradu, u gužvi prometa, u poslu, buci i želji da ponovno odeš planini. I da tu istu planinu približiš drugima.

piše: **Markacijska sekcija**

VRIJEDNE MARKACISTICE

FOTO SEKCIJA

POVIJEST FOTOSEKCIJE

Fotosekcija postoji od osnutka Društva i čitavo je vrijeme aktivna, posebno od 1928. kada je vodstvo sekcije preuzeo Ivo Gattin. Na Narodnom i Mihovilovom trgu bila su dva društvena ormarića prepuna planinarskih fotografija. Službeni fotografi Društva bili su I. Gattin, dr. Petar Đurković i Dragutin Stühler. Dio je tih fotografija objavljen u časopisu „Hrvatski planinar“. Planinarske motive izlagali su: I. Mateljan, I. Gattin, dr. U. Stanger, prof. U. Girometta, J. Novaković, M. Petrošić, A. Morpurgo i dr. P. Đurković. Nažalost, većina fotografija nije sačuvana.

NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

Fotografski aparati uvijek su bili nerazdvojni pratitelji planinarskih izleta. Aktivno djelovanje sekcije nastavlja se 1954. kada prof. Juraj Golubić postaje pročelnik. Aktivnost zatim popušta, a od 1957. pročelnik Petar Rajević organizira više fotografskih tečajeva. Društveni izlog ažuriran slikama iz planina, priređeno je i nekoliko izložbi. Kasnije su se izmjenjivale generacije snimatelja, pa je i fotoarhiva postala bogatija. Kasniji pročelnici sekcije M. Kriška, M. Ceglec, A. Tušek, I. Kaštelančić, D. Urlić i ostali, snimali su aktivnosti Društva i pripremili fotografije za izložbe povodom

proslava obljetnica. Razvojem tehnike snimanja napredovalo se i na tom planu, pa je na mosoraškoj alpinističkoj ekspediciji „Spitsbergen '73“ I. Kaštelančić snimao filmskom kamerom. Na alpinističkoj je ekspediciji „Hindukush '75“ Stipe Božić također snimao filmskom kamerom, kao i iduće ekspedicije koje su ostale zapisane na filmskoj vrpici, u čemu je postigao zapažen uspjeh. Akcija „100 žena na vrh Mosora“ također je snimljena na vrpici.

NOVO DOBA

Pokojna članica HPD-a „Mosor“ Dragana Oreb-Knezović (1969. – 2017.) i Sonja Nikolin 2000. organiziraju prvu izložbu planinarske fotografije koja je s vremenom privukla brojne amaterske i profesionalne fotografe. Izložba se održava svake godine u prosincu, a prerasla je u međunarodnu izložbu i svake godine privlači sve više fotografa iz regije i svijeta. Godina 2023. također je bila bogata izložbama o kojima ćemo saznati u redcima **Maje Prizmić** koji slijede.

FOTOSEKCIJA

piše: **Žana Hrkać**

IZLOŽBA „PTICE NEBESKE” AUTOR: DRAŽEN LIŠNJIĆ

Izložba planinara i zaljubljenika u prirodu, Dražena Lišnjića, ostavlja nas začuđenima raznolikošću ptica, skladnošću boja i umijećem fotografa. Fotografije prozračnošću nagovještavaju mir, ugodan duhu i oku. Ptice su simbol duše, poveznica neba i zemlje, s čežnjom ih gledamo u daljinama, u nama bude snove – neuhvatljive, nježne i snažne, satkane od perja i oblaka. Ptice nebeske! Hvala autoru što nas je zaustavio na trenutak u ovoj kontemplaciji! Dražena najviše zanima fotografiranje ptica, njihovo „hvatanje” fotoaparatom za njega je izazov, kao i raznovrsnost, jer nikad ne zna na koju će naići.

FOTO: ĐURĐICA MILOSAVLJEVIĆ, MOSORSKO CVIJEĆE (I.)

IZLOŽBA „CVJETNA RASKOŠ MOSORA” AUTORICA: ĐURĐICA MILOSAVLJEVIĆ

Đurđica Milosavljević godinama nas očarava fotografijama – pejzažima, cvijećem, leptirima, pticama. Ovaj je put izložba i tematski zanimljiva jer je o flori Mosora, gdje je za nas detektirala autohtone vrste cvijeća. Neke znamo, a neke nikad nismo vidjeli i u tome je trostruko bogatstvo fotografija: one su arhiva, informacija, umjetnost. Koliko smo puta zastali pred cvjetnim tepisima i pitali se koje je to predivno cvijeće? Nedovoljno motivirani da tražimo podatke u literaturi, da usporimo korak i stanemo, da se sagnemo i čekamo leptira.

FOTO: ĐURĐICA MILOSAVLJEVIĆ, MOSORSKO CVIJEĆE (II.)

Đurđica strpljivo čeka, osluškuje – diše s planinom, otvaraju joj se cvjetne glavice, dolaze joj gušterice i ptice, pred njom prskaju boje: visibabe plešu u haljinicama, ciklame svojim velovima, kantarion se opijen suncem žuti, more se njiše ljubičasto. Sokol leti u plavoj tišini. Moćni Mosor ponosi se svojim proljećem, diše s cvijećem, mirisima zemlje i toplinom sunca – život vrije u čudu stvaranja!

FOTO: ĐURĐICA MILOSAVLJEVIĆ, MOSORSKO CVIJEĆE (III.)

IZLOŽBA „ŽENSKA PRIČA MOSORA“

Ova je izložba priča o našim ženama, Mosorašicama i prethodnicama koje su kročile mosorskim stazama prije nas. Pod istim nebom srce nam je grijala ljepota zalaska sunca s mosorskih vrleti, napor penjanja i sreća s vrhova. Svaka u svom vremenu, širile smo krila od sreće koju samo planinska priroda može dati. Danas u planinarskim društvima imamo sve više žena svih dobi i taj broj nezaustavljivo raste! Alpinistice, vodičke, speleologinje, markacistice, instruktorice, tajnice, predsjednice, planinarke. Nemoguće je ne pomisliti na njihov doprinos Društvu i popularizaciji planinarstva, a na tim je temeljima nastala ideja za izložbu. Organizatorice su se stoga obratile planinarkama i velika se većina odazvala. Generacije žena na putu „prema gore“, vesele i nasmijane s lakoćom hodaju stazom, putom kojim ćemo i mi proslaviti Dan žena 2023. godine. Mosorske žene, hvala vam za radost koju planinom nosite, hvala na sestrinskoj i ženskoj energiji zbog koje je ovaj svijet bolji!

STARA VREMENA

SILVANA GRUICA

BAKA JELICA

MAJA

ŽENE KRAJ VICKOVA STUPA

USPON NA MOSOR

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA PRVE SPLITSKE ALPINISTIČKE EKSPEDICIJE „SPITSBERGEN '73”

Mosoraši ponosni na osmoricu veličanstvenih, Nenada Čulića, Vinka Maroevića, Ivu Kaštelančića, Borisa Sirišćevića, Ivu Kaliternu, Josipa Ganza, Zorana Paniku i Marija Ivaniševića, organiziraju izložbu u Prokulturi (kući jezika i kulture). Nakon otvaranja, posjetitelji su se družili sa sudionicima ekspedicije i imali brojna pitanja za njih.

Bilo je to vrijeme snažnog razvoja alpinizma, formiranja alpinističkih odsjeka, stjecanja znanja i iskustva što je vodilo razvoju ekspedicijskog planinarenja. Treniralo se na domaćim stijenama i dalekim destinacijama. Bio je to samozatajan sport, bez publike, nerazumljiv. Oprema je bila slabija, put dug i tegoban. Zato posebno slavimo ove pionire koji su imali viziju, put, ideju kao i vjeru da je sve ostvarivo. Vođa ekspedicije bio je najiskusniji, Nenad Čulić (sudjelovao je na alpinističkoj ekspediciji „Grenland 1971.”).

Ispenjali su četrdesetak smjetrova i pet vrhova – od toga jedan djevičanski netaknut koji su nazvali „Mosor”. Ivo Kaštelančić (pročelnik Fotosekcije) snimio je izuzetno vrijedan dokumentarni film. Što ih je nagnalo da idu u Norvešku među hladne fjordove? Slovenski alpinisti bili su inspiracija da dođu na otok na putu prema Sjevernom polu, alpinistički neotkrivenu riznicu ljepote i vrhova. Izložba donosi „starinske” fotografije istinskog pionirskog alpinizma u Splitu.

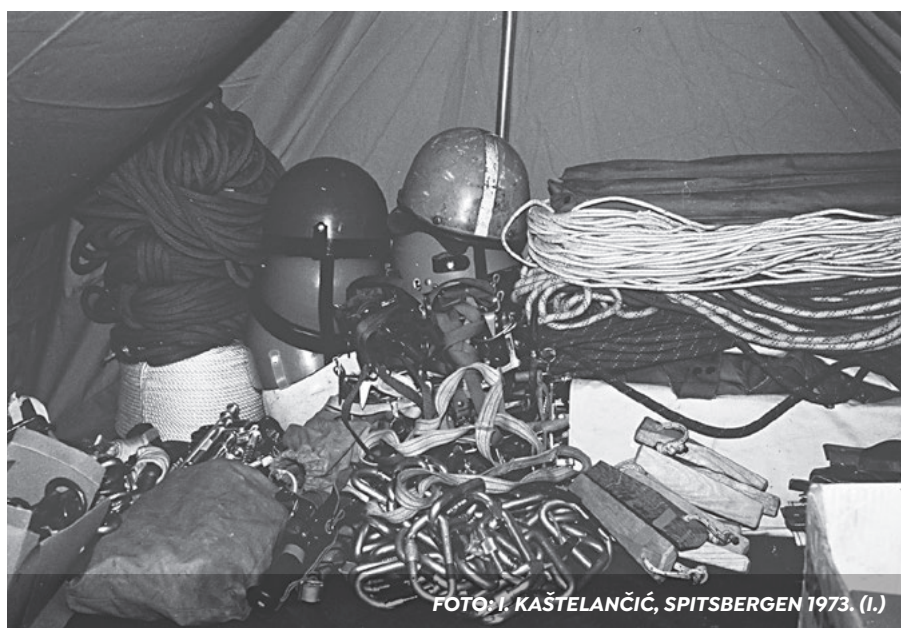

FOTO: I. KAŠTELANČIĆ, SPITSBERGEN 1973. (I.)

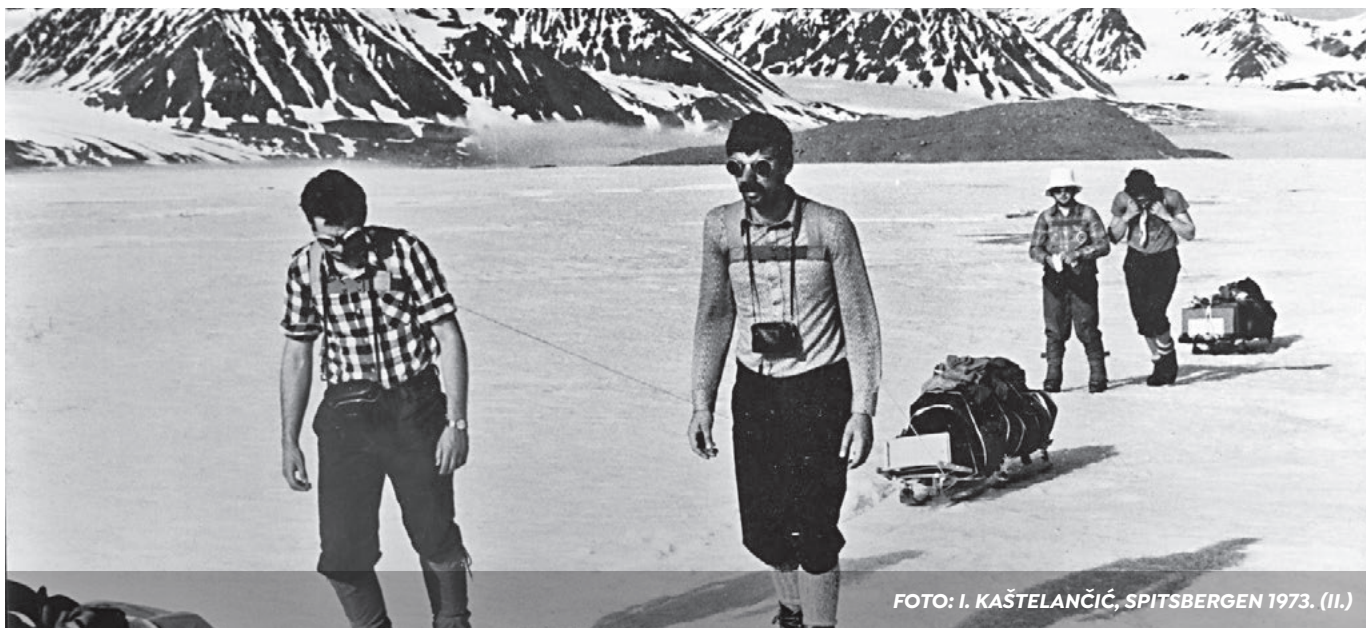

FOTO: I. KAŠTELANČIĆ, SPITSBERGEN 1973. (II.)

FOTO: I. KAŠTELANČIĆ, SPITSBERGEN 1973. (III.)

FOTO: I. KAŠTELANČIĆ, SPITSBERGEN 1973. (IV.)

FOTO: ÁGNES BERENTÉS, „DEEP PURPLE OPERATION“ (1. NAGRADA ŽIRIJA)

23. IZLOŽBA PLANINAR- SKE FOTOGRAFIJE HPD-a „MOSOR“

Izložba fotografija s temom prirode sinergija je umjetničkog oka i veličanstvene kulise prirode. Događaj privlači sve više autora čiju kvalitetu potpisuje komisija, koju ove godine čine fotografi Feđa Klarić i Valentino Bilić Prčić.

Gledajući fotografije, načas se izgubimo, sjetimo se izvorišta svog bića i da smo jedno s ovim planetom. Odlaskom u planine kao da

ostavljamo brige, ne marimo za materijalno, jer naša je sreća plavetnilo, oblaci, čudo pahulje i njezine geometrije, mekana trava, klizava stijena. Na natječaj je prispjelo 750 fotografija 70 autora iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Srbije, Crne Gore, Mađarske i Kanade. Pobjednička je fotografija mađarske autorice Ágnes Berentés „Deep purple operation“, snimljena pri spašavanju speleologa Marka Dickeja iz više od tisuću metara duboke špilje u Turskoj. Poslali smo poziv autorici da se natječe, što je rado prihvatila. Svi koji kročimo

planinama svjesni smo „krivog koraka“ koji nas može koštati života, suosjećamo s onima kojima se dogodi nezgoda jer smo to mogli biti mi, višom silom ili krivom procjenom. Fotografija prikazuje najveće ljudske kvalitete: požrtvovnost i ljubav. Atmosferičnost je fotografije u polusvjetlu praiskonske zemljine utrobe i ljudima u blatnjavim kombinizonima koji se timskim djelovanjem brinu za unesrećenu osobu.

piše: **Maja Prizmić**

FOTO: ZORAN STANKO, „SEXTEN“ (NAJBOLJA U KATEGORIJU PLANINSKIH PEJZAŽA)

FOTO: IGOR PIACUN, „STOL“ (3. NAGRADA ŽIRIJA, NAJBOLJA FOTOGRAFIJA U KATEGORIJI ALPINIZMA)

FOTO: MLADEN RADOLOVIĆ, „VELEBIT 4“ (2. NAGRADA ŽIRIJA, NAJBOLJA FOTOGRAFIJA U KATEGORIJI CRNO-BIJELE FOTOGRAFIJE)

FOTO: DRAŽEN LIŠNJIĆ, „MUFLON U IZLASKU MJESECA“ (POSEBNA POHVALA ŽIRIJA)

**IZLOŽBA „MOSORAŠKI
LJETNI ĐIR”
AUTORI: ČLANOVI HPD-a
„MOSOR”**

Tema je izložbe aktivnost Mosoraša, gdje su planinarili, koje su radove obavljali na planinarskom domu „Umberto Girometta” i slično.

EKIPA S DOMA „UMBERTO GIROMETTA” - ŽIVILI!

MIRO KURTOVIĆ, HAJDUČKA VRATA

USPON NA MOSOR

MAJA PLAZIBAT, DOLOMITI

GROSSGLOCKNER

DUJE BULAJA, GROSSVENEDIGER

Radna skupina za osobe s invaliditetom pri Komisiji za vodiče HPS-a osnovana je 2017., a kroz njezino djelovanje organizirane su aktivnosti vezane za planinarenje osoba s invaliditetom. Radnu skupinu čine vodiči i planinari sa stručnim iskustvima u vođenju osoba s invaliditetom te osobe s invaliditetom, a u njezin rad mogu se uključiti svi zainteresirani članovi HPS-a.

U tekstu će biti riječi o aktivnostima HPD-a „Mosor” u okviru Radne skupine za OSI (informacije o Radnoj skupini dostupne su na HPS-ovim stranicama: <https://www.hps.hr/info/osi/>).

PENJANJE ZA SVE

HPD „Mosor” u svoje je djelovanje uvijek uključivao osobe s invaliditetom ovisno o njihovim mogućnostima, stoga je rad naših članova kroz Radnu skupinu za OSI samo korak dalje u tim aktivnostima. Veliki iskorak prema većem uključivanju HPD-a „Mosor” u rad s osobama s invaliditetom učinila je tadašnja dopredsjednica HPD-a, Aleksandra Kuzmanić.

Prve ciljane aktivnosti društva u radu s osobama s invaliditetom Aleksandra je provodila kroz projekt „Penjanje za sve” u kojem su sudjele osobe s multiplom sklerozom, osoba koja je preboljela leukemiju

te jedna slijepa osoba. U ovim aktivnostima uz Aleksandru su sudjelovali i ostali vodiči; Denis Vranješ, Gordan Đirić, Matea Puljić, Damir Katušić... Na stranicama Društva objavljeni su članci o nekim od spomenutih aktivnosti („Penjanje za sve – kako smo spojili nespojivo”).

Na Aleksandrin poziv 18. i 19. svibnja 2019. u Split i na Mosor dolazi slijepi planinar Feručo Lazarić i to je početak naše suradnje. U subotu ga je po Splitu provela Josipa Kuzmanić, a do Doma su ga doveli Aleksandra i Marko Bilić. U nedjelju smo ih Predrag Kurtović i ja dočekali u Tugarama gdje se Feručo priključio izletu koji smo organizirali s udrugom „MS – Mogu sve” i Anjom Babić iz Zaklade „Ana Rukavina”.

Izlet od Tugara do crkve Gospe od Stomorice bio je šetnja prvom stazom prilagođenom mogućnostima osoba s invaliditetom koja je svečano otvorena u kolovozu 2010. Ovo je bio tek prvi put da tom stazom organizirano vodimo osobe s invaliditetom, nakon toga uslijedili su mnogi drugi. U knjizi „Planinarenje na slijepo” Feručo Lazarić opisuje svoj posjet Mosoru i Primorskoj kosi. Fotografija na naslovnici nastala je prilikom uspona do doma „Umberto Girometta” i prikazuje kako Marko vodi Feruča. Tehnika koju Feručo koristi pri planinarenju je držanje za ruksak.

PRVA RADIONICA RADNE SKUPINE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

U lipnju 2019. Aleksandra postaje voditeljica Radne skupine za OSI te organizira prvu Radionicu za osobe s invaliditetom u planinarstvu u Hrvatskoj.

Radionica je održana 21. i 22. rujna 2019. u Baškim Oštarijama na Velebitu i na njoj je sudjelovalo 25 sudionika iz 10 planinarskih društava, a među njima i šest naših članova: Anja Babić, Diana Baričević, Marko Bilić, Anđela Čeprnja, Josipa Kuzmanić te voditeljica Radne skupine za OSI, Aleksandra Kuzmanić. Naši članovi držali su predavanja te sudjelovali u pokaznoj vježbi o različitim tehnikama vođenja slijepih osoba.

Na radionici se upoznajemo s još tri slijepa planinara: Stankom Nemecom, Emilom Mandarićem i Željkom Brdalom. Radionica je završila usponom na Veliki Sadikovac tijekom kojeg su vodiči učili različite tehnike vođenja od prisutnih slijepih planinara (opširno izvješće na stranici: www.hps.hr/vijesti/10509/radionica-za-osobe-s-invaliditetom-osi-u-planinarstvu/). Nova radionica planirana je za 2020.

EPIDEMIJA I PLANINARENJE OSI

Početak 2020. Aleksandra i ja dogovorale smo izlet s Ivanom Tokićem, predsjednikom Županijske udruge slijepih Split, koji se nije održao zbog epidemioloških mjera. Kod vođenja slijepih osoba potreban je blizak kontakt, pa smo odlučili odgoditi izlet za bolja vremena.

Zbog epidemiološke situacije aktivnosti su se nastavile na individualnoj bazi, a radionica planirana za 2020. je otkazana.

S popuštanjem epidemioloških mjera, dogovoramo novi izlet sa Županijskom udrugom slijepih. Za izlet smo odabrale turu od Tugara do crkve Gospe od Stomorice. Feruča smo u Splitu dočekali Aleksandra, Zoran Blagojević i ja. Nakon uspona na zvonik sv. Duje, krećemo prema Mosoru. Od Sitnog do Doma vodi ga Aleksandra. Nakon pauze, prema Velikom Kablu sam ga vodila ja, a pri spustu svi naizmjenice.

Sutradan se spuštamo u Tugare gdje nas čekaju članovi Županijske udruge slijepih. Izletu su se priključili i kolege vodiči PK-a „Split” koji su sudjelovali na radionici u Baškim Oštarijama.

Pooštravanjem epidemioloških mjera tijekom 2021. ponovno zamiruje aktivnosti Radne skupine za OSI.

ALEKSANDRA I FERUČO NA MOSORSKOM
MAKADAMU 2020.

CASPERA

Šireći aktivnosti, Aleksandra i ja započinjemo suradnju s udrugom „Caspera” – udrugom žena oboljelih i liječenih od karcinoma. Prva zajednička planinarska aktivnost bila je uspon do doma „Umberto Girometta” 11. i 12. rujna 2021. kako bismo doživjeli filmski festival („Mosor Film Festival”) i posadili nova stabla („Šumski dan”).

Na usponu „100 žena na vrh Mosora” održanom 6. ožujka 2022., koji sam vodila kao glavni vodič, na inicijativu HPD-a „Mosor” sudjelovala je i udruga „Caspera” koja je 7. ožujka slavila drugi rođendan te je udruzi dana donacija umjesto uobičajene dodjele karanfila. Sljedeći izlet u suradnji s Caspericama vodila sam 21. svibnja 2022. Izlet je počeo kao šetnja od Tugara do Gospe od Stomorice, a nastavio se planinarskim stazama do Omiša. Ova tura pokazala se kao idealna za planinare početnike.

Planinarsku smo suradnju nastavile 11. ožujka 2023. usponom na Sv. Ivan Biranj na Kozjaku.

PRUŽI MI RUKU

U listopadu 2022. u Split dolazi Željko Brdal s namjerom da na Dan bijelog štapa (15. listopada) ispenje Veliki Kabal. Uspon do Doma išao je stazom od kraja makadama koja se

pokazala kao najpogodnija za voditi slijepu osobu, ali sam unatoč tome velikim dijelom Željka morala voditi tehnikom držanja za ruku, a ne tehnikom pomoću štapa koju on koristi.

U subotu ujutro slijedio je uspon do vrha. Ovaj smo put Aleksandra i ja bile same sa slijepim planinarom. Aleksandra naprijed, a ja iza Željka. Za ovu stazu to se pokazalo kao minimalan broj pratitelja. Tehnika je od skretanja za Gajnu bila 'za ruku' uz često davanje uputa točno određenog mjesta gdje treba staviti nogu. Pri spustu do Doma smo se zamijenile.

Do Doma je u poslijepodnevnim satima stigao i Feručo pa smo večer proveli uz gromoglasno pjevanje dvaju slijepa planinara. U nedjelju ujutro oprostili smo se od Feruča koji je išao svojim putem, a mi smo se nastavili družiti s pridošlim planinarima te oko podne krenuli natrag u Split. Željka su pri spustu do Sitnog vodili Željko Radenović i Mladen Palinić. Svoj pothvat Željko je opisao u časopisu „Hrvatski planinar” 2/2023 u članku „Izazovni Veliki Kabal”.

Od 2022. godine, velikim dijelom na inicijativu Željka Brdala, na nivou čitavog HPS-a pokreće se akcija „Pruži mi ruku” kojoj je cilj promovirati inkluzivno planinarenje osoba s invaliditetom. Ideja je da svako društvo unutar svojih aktivnosti organizira barem jedan izlet godišnje koji bi

ZAJEDNIČKA FOTOGRAFIJA S IZLETA 2020.

ŽELJKO I ALEKSANDRA NA SPUSTU S VELIKOG KABLA 2022.

bio prilagođen osobama s invaliditetom. Taj izlet ne mora biti isključivo izlet za osobe s invaliditetom, na njemu sudjeluju i ostali članovi. Nova voditeljica Radne skupine za osobe s invaliditetom, Kristina Marjanović, u suradnji s članovima Radne skupine za OSI, napravila je za 2023. godišnji plan izleta „Pruži mi ruku“.

U okviru tog projekta za HPD „Mosor“ sam kao glavni vodič 8. listopada 2023. organizirala izlet na Primorsku kosu od Tugara do Omiša. Taj je izlet tura za koju pouzdano znam da je mogu odraditi osobe s invaliditetom uz adekvatnu pomoć gdje je potrebno, stoga sam kao pomoćnike angažirala Mosorove vodiče i iskusne članove. Pomoćni

vodiči bili su Marko Bilić, Bruno Kuštre i Alemko Treselj, a službeni pomoćnici Anja Radmilo, Jelena Matas i Lada Treselj. Neslužbeni pomoćnici bili su svi članovi HPD-a „Mosor“ koji su se odlučili odazvati pozivu na ovaj izlet.

Od osoba s invaliditetom na izlet su se odazvali članovi Županijske udruge slijepih Split. U zahtjevnijem drugom dijelu ture pomoć su im pružili svi sudionici izleta. S predsjednikom Županijske udruge slijepih Split Ivanom Tokićem dogovoren je izlet u studenom koji je odgođen za početak 2024.

PRIMORSKA KOSA OD TUGARA DO OMIŠA (8. LISTOPADA 2023.)

FERUČO I ŽELJKO NA DOMU „UMBERTO GIROMETTA“ (16. LISTOPADA 2022.)

RADIONICA RADNE SKUPINE ZA OSOBE S INVALIDITETOM NA DOMU „UMBERTO GIROMETTA“

U dogovoru s voditeljicom Kristinom Marjanović, odlučeno je da se radionica Radne skupine za OSI održi na Mosoru 18. i 19. svibnja 2024. Na radionici mogu sudjelovati planinari iz cijele Hrvatske koji se žele aktivirati u radu s osobama s invaliditetom. Cilj radionice bit će jačanje daljnjih aktivnosti vezanih za planinarenje osoba s invaliditetom, uključujući edukaciju vodiča u vođenju OSI i edukaciju OSI o planinarenju koju svi planinari mogu proći kroz opću planinarsku školu.

Osim suradnje s već navedenim udrugama, HPD „Mosor“ otvoren je za suradnju i s drugim udrugama stoga je ovo otvoren poziv da nam se jave udruge čiji članovi žele ispuniti svoje slobodno vrijeme boravkom u prirodi.

piše: **Diana Baričević**

ŠUMSKI DAN MOSORA

Sgrebena se Mosora bura silovito obrušava na planinare koji su se u ranim jutarnjim satima prve nedjelje u studenom zaputili stazom iz Gornjeg Sitnog prema Ljuvaču. Planina uvijek iznova testira našu upornost, a uporne nesebično daruje. Pred nama je 3000 koraka do mosorske oaze. Dok jedni u rukama nose sadnice hrasta medunca, a drugi preko ramena užad, svi nose osmijeh na licu. Jutros smo na Mosoru s dva zadatka. Prvo ćemo odraditi redovitu stijensku vježbu pod Istarskom glavicom, a zatim nastaviti ono što su još 1928. započeli najstariji Mosoraši – pošumiti Mosor! Svi smo se zaputili učiniti nešto najnesebičnije što planinar može napraviti za nadolazeće generacije zaljubljenika u planinu – zasaditi stablo, znajući kako gotovo nitko od nas neće uživati u njegovoj hladovini kad sunce užeže mosorski krš. Zasaditi stablo kako bi se netko nepoznat odmarao pod njegovom krošnjom. S tom su se mišlju vjerojatno povelili Mosoraši kad su nepune dvije godine po osnutku splitske podružnice Hrvatskog planinskog društva u prosincu 1925. osnovali Šumsku sekciju i krenuli u realizaciju manifestacije „Šumski dan” posvećene pošumljavanju Mosora, a nešto kasnije i Vidove gore. Uvijek me iznova oduševljuje riječi prvog predsjednika HPD-a „Mosor”, dr. Ante Ercegovića, koji je već je na prvom sastanku po osnivanju istaknuo kako „zadaca 'Mosora' neće biti to da

samo pošumljuje naše goleti nego da i širi propagandu u narodu o važnosti i koristi pošumljavanja i da živo utječe na nadležne faktore da oni to svim sredstvima rade i podupiru.”

Mosoraši su svoj prvi „Šumski dan” planirali realizirati 20. studenoga 1927., ali se spletom okolnosti sve prolongiralo do 25. ožujka 1928., kad je napokon održano pošumljavanje ljutog krša na Ljuvaču. U tadašnjim je splitskim dnevnicima „Novo doba” 26. ožujka iste godine zabilježeno kako je četrdesetak Mosorašica i Mosoraša s mještanima podmosorskih sela usprkos snježnici i temperaturi od 2 °C zasadilo stotinjak sadnica crnog bora.

S obzirom na ljuti krš i oskudicu zemlje uokolo budućeg planinarskog doma na Ljuvaču, pošumljavalo se većinom sadnicama autohtonog crnog dalmatinskog bora (*Pinus nigra* subsp. *dalmatica*), ali i jablanima i vrbama na livadi pod planinarskim domom. Dobivali su Mosoraši od strane Banske uprave i stotine sadnica trešnji, čiji bi tek manji dio zasadili uokolo planinarskog doma, dok bi većinu poklonili mještanima obližnjih mosorskih sela.

Sve to vrijeme Šumska sekcija i njezini agilni pročelnici ing. šumarstva Igo Oraš (4. veljače 1899. – 19. siječnja 1981.) i nadšumar Ivan Draščić (15. ožujka 1882. – 19. kolovoza 1964.) neumorno su propagirali

PODJELA ZADATAKA

važnost ponovnog pošumljavanja krša, a vodstvo HPD-a „Mosor” učestalo podsjećalo na nekadašnje mosorske gajeve koji su nestali nekontroliranom sječom tijekom prva dva desetljeća 20. stoljeća.

Tako u časopisu „Novo doba” tiskanom 15. studenom 1930. nadahnutu piše dopredsjednik HPD-a „Mosor”, osnivač društva istarskih izbjeglica u Splitu „Kras”, a kasnije i ministar obalnog pomorstva, ribolova i lokalnog prometa u prvoj Narodnoj vladi Hrvatske, Uliks Stanger (13. srpnja 1882. – 16. listopada 1973.): „Planinari okupljeni u HPD-u 'Mosor' rade već godinama, po svojim slabim silama, da probude svijest šume i da zazelene pa makar samo i komadićak goleti. Oni ne očajavaju zbog neuspjeha, jer znadu da su planine vječne i da se cilj, koji su sebi postavili, mora postići. Mosor, koji je jednom već slovio kao brdo, koje je jeseni sjalo na suncu svojih hrastova poput zlata, i opet će se okтити zelenilom u proljeću i pozlatiti u jeseni; opet će u njemu da se probudi život i živa će planina biti vrelo sreće, zdravlja i blagostanja za naše gorane i primorce.”

Zahvaljujući upravo angažmanu članova društva „Kras” u pošumljavanju Mosora, Mosoraši su 1934. vrhu Ljuvaštica iznad izvora Ljuvač i planinarskog doma dali ime Istarska glavica. Pošumljavanje Mosora bilo je ključno i za odobravanje presudnih financijskih sredstava tadašnje

KOPANJE RUPA ZA SADNJU

RADNE RUČICE

Kraljevine Jugoslavije, odnosno njezinog Ministarstva šuma i ruda, za – kako je navedeno u odluci koju je prof. Girometta pročitao na skupštini 1931. – „pošumljavanje Mosora i budući nadzor šume iz prostora planinarskog doma”. Da nije bilo angažmana Mosoraša u pošumljavanju, možda danas ne bi bilo ni planinarskog doma na Mosoru. Da nije bilo Mosoraša, sigurno ne bi bilo čudesne šumske oaze uokolo livade pod Ljuvačem.

Livada je nakon višemjesečne suše napokon dočekala kišu koja je jučer natopila svaki kutak planine. Voda se prelijeva preko ruba jezera u potočić koji veselo žubori prema ponoru na južnom kraju livade. Nestajući u mosorskom kršu, svoj će put nastaviti nešto kasnije na Zagrađu, dok se konačno Žrnovnicom ne ulije u more kod Stobreča. Dio etimologa tumači nastanak imena Mosora kao spoj ilirskih riječi za planinu (mol) i izvor (sor). Možda je upravo zbog Ljuvača Mosor dobio svoje ime, ali i on posljednjih ljeta presuši, pa se sadnice u organiziranim akcijama Visokogorske sekcije zaljevaju vodom koju Mosoraši donose sa sobom iz Splita. Mukotrpan je to posao, ali ni ovoj generaciji Mosoraša društveni angažman nije stran.

Dok se s natopljene livade uspinjemo kroz visoku borovu šumu na plato koji su 1929. u kršu iskopali vrijedni radnici Marka Vukelića i

od kamenih blokova sagradili planinarski dom, do nas dopiru glasovi posljednjih godina uobičajenog nedjeljnog žamora na Ljuvaču. I ovog je vikenda planinarski dom dupkom ispunjen razdraganim planinarskim dušama. Otkad se tijekom jeseni i zime 2018. uredio interijer planinarskog doma „Umberto Girometta”, Ljuvač je opet postao omiljeno planinarsko odredište. Ta je višemjesečna radna akcija nesumnjivo bila jedinstvena u novijoj povijesti hrvatskog planinarstva. Čak 312 volonterki i volontera, ne samo Mosorašica i Mosoraša, već i planinarki i planinara iz Makarske, Sinja, Biograda na Moru, Baške Vode, Zagreba, Mostara, Kreševa i Sarajeva sudjelovalo je u iznošenju ukupno osam tona građevinskog materijala, kreveta i madraca iz Gornjeg Sitnog na Ljuvač.

Nakon popijene jutarnje kave i realizirane stijenske vježbe, zaputili smo se u ostvarenje naše današnje primarne zadaće – sadnje sadnica hrasta medunca (*Quercus pubescens* Willd.) kojima ćemo nastaviti pošumljavanje onog dijela mosorskog gaja koji je nestao u vatrenoj buktinji 17. srpnja 2017. Taj je događaj još jednom pokazao koliko su Mosoraši vezani za svoj Ljuvač, jer su se deseci naših članova žurno uključili u gašenje požara, a zatim je još tjedan dan stotinjak Mosoraša i zaljubljenika u Mosor sudjelovalo u cjelodnevnim dežurstvima na

VESELA DRUŽINA

Ljuvaču, strahujući od ponovnog rasplamsavanja vatre. Entuzijizam među članovima u tim je trenucima bio bezgraničan. „Mosor” je u tom trenutku već deset godina bio u konstantnom porastu članstva, pa je tako 2018. kupljeno čak 1200 članskih markica, što je postao najveći broj članarina u gotovo stoljetnoj povijesti HPD-a „Mosor”. Stvorili su se gotovo svi preduvjeti za zahtjevnu obnovu planinarskog doma, a onda je s koncem 2017. stigla i dugo iščekivana sudska presuda o povratku planinarskog doma „Umberto Girometta” u vlasništvo HPD-a „Mosor”. Za to su najzaslužniji bili neumoljivi odvjetnik HPD-a „Mosor” Ivo Juričko, dopredsjednica Aleksandra Kuzmanić i predsjednik HPD-a „Mosor” u vrijeme kad je pokrenut sudski spor s ciljem povratka Doma pod okrilje Društva, Goran Gabrić Amigo. Tog su se trenutka stvorili svi preduvjeti za početak obnove i nije trebalo puno čekati da se prve mosoraške Šerpe s teškim teretima na leđima zapute prema Ljuvaču. Prvu je fazu obnove vodio naš vrijedni Raif Parduzi Rajko, a ona je uključivala uređenje interijera (prvenstveno spavaonica i sanitarnih čvorova), sve kako bi se povećanim brojem noćenja osigurala potrebna financijska sredstva za drugu fazu obnove (sanacija krovišta i izgradnja teretne žičare za opskrbu pl. doma). U ljeto 2022. uspješno je okončana i druga faza obnove Doma koju je predvodio pročelnik

Gospodarske sekcije Goran Bratim Gricko. Tom je prilikom zamijenjeno krovište i uređena fasada na pl. domu, a poznavajući mosoraški polet, uvjeren sam kako će se uskoro krenuti i s realizacijom izgradnje teretne žičare. Na taj će način pogrešna ideja o izgradnji ceste do pl. doma završiti tamo gdje joj je i mjesto, u ropotarnici povijesti.

Nakon kratkog predavanja o ispravnom načinu sadnje, podijeljeni u grupe po četiri, 56 Mosorašica i Mosoraša uhvatilo se u koštac s izazovom sadnje u kršu. Snažni udarac vrha maškлина o stijenu lomi njezine ploče, otkrivajući skrivene kutke zemlje. Izvlači se ploča po ploča, red po red i stvara rupa dovoljno duboka da postane novi dom korijenju hrastića. Dok jedni energično kopaju, drugi već čekaju s pripremljenom sadnicom, a ostali skupljaju kamenje kojim će ograditi sadnicu. Najmlađi sudionici cipelama energično nabijaju zemlju oko sadnica kako je ne bi iščupao vjetar ili odnio novi pljusak. Sve je uigrano, kao da to svakodnevno rade.

A nije nimalo lako iskopati rupu u mosorskom kršu, jer su kamene ploče već na dubini od samo desetak centimetara, pa je potrebno mašklinima razlomiti kamen i doći do što veće količine zemlje. Primijeti se velika razlika u debljini podloge unatrag posljednje četiri godine – sloj zemlje sve je tanji. Korijenje izgorelih borova više ne zadržava zemlju,

BUDUĆA HLADOVINA

pa obilnije proljetne kiše većinu isperu na livadu. Ovo je bila utrka s vremenom i vjerujem kako smo dali svoj maksimum da korijenje hrastića zadrži i posljednji komadić zemlje na opožarenoj površini.

Malo iza podne zasađena je i posljednja sadnica koju smo jutros donijeli na Mosor. Volonteri su planini nesebično darovali svoje vrijeme, uzvraćajući joj za pozitivnu energiju kojom nas cijeloga života bezrezervno daruje. Uspomena na mukotran trud starih Mosoraša i dalje živi na Ljuvaču.

Opet će Mosor ujesen poput zlata zasjati na suncu svojih hrastova!

piše: **Denis Vranješ**

ŠUMSKI DANI

ODRAĐENO JOŠ JEDNO POŠUMLJAVANJE

NE OSTAVLJAJ TRAGOVE

Svi planinari koje se žele aktivnije uključiti u sustav zaštite prirode mogu to napraviti prijavom na tečaj za čuvara planinske prirode u organizaciji Komisije za zaštitu prirode Hrvatskoga planinarskoga saveza. Tečaj se obično održava svake godine, a za 2025. godinu planirano je održavanje tečaja u Dalmaciji. Ovo je izvanredna prilika da u godini proslave 100 godina HPD-a „Mosor” pridonesemo proslavi edukacijom novih čuvara planinske prirode. Svi zainteresirani mogu se informirati na stranicama HPS-a i Komisije za zaštitu prirode (<https://www.hps.hr/zastita-prirode/>) ili se mogu javiti čuvaru planinske prirode HPD-a „Mosor”.

piše: Ivo Jaić

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ - Komisija za zaštitu prirode

Ne ostavljajte tragove

...osim tragova svojih stopa...

»Ne ostavljajte tragove« je koncept zaštite okoliša i prirode koji se primjenjuje na sve aktivnosti koje uključuju provođenje slobodnog vremena u prirodi, a i šire. Ideja je jednostavna - mjesta koja obilazite ostavite u stanju jednako ili boljem nego što ste ih zatekli. Za to su potrebni znanje, etika i dobre odluke. Ovih sedam principa prilagođeno je različitim aktivnostima, ekosustavima i okruženjima.

- Planirajte unaprijed i pripremite se**
  - Informirajte se o području koje ćete posjetiti.
  - Pripremite se za nepredviđene vremenske uvjete, opasnosti i izvanredne situacije.
  - Koristite zemljopisni i orijentacijski priručnik kako biste smanjili rizik od lutanja.
- Prikupite i pokupite smeće**
  - Pospašujte hranu kako biste smanjili količinu otpada.
  - Ne ostavljajte ostatke hrane i pića.
  - Pokupite ostatak i ponosite ga do prvog odloga štita.
  - Spaljivanje toaletne papira i higijenske proizvode ili ih ponosite do najbliže kuće za smeće.
  - Za punje posudu koristite male količine biodegradnog sapuna.
- Oprezno s otvorenom vatrom**
  - Ne igrajte se s otvorenom vatrom.
  - Uštedni pažnja mogu biti pogubni na šumari biološki osjetljivog područja.
  - Zakusanje koristite legano kuko.
  - U slučaju velike potrebe za otvorenom vatrom, ako je moguće, sagrižite ogrižite kamenom. Koristite samo otpale grane koje se nalaze na tlu.
- Budite obazrivi prema drugima**
  - Poštujte druge posjetitelje i njihov dečiji prirode.
  - Budite pristojni. Ponašajte drugima kolima moćno.
  - Klom se vremena za odmor.
  - Održavajte se od drugih ili posjetitelja, ali ne narušavajte skupinu s kojim ste došli.
  - Neko previda u zvukom prirode, izbjegavajte svakako buku i glasne zvukove.
- Krećite se obilježenim putovima i kampirajte na prikladnim mjestima**
  - Najbolji put je onaj koji je obilježen i označen.
  - Najbolji put je označen put.
  - Čuvajte područja uz jezera i potoke i ne smetajte u blizini obale.
  - Dobna se mjesta za kampiranje na železničkim stanicama, a gdje ih je potrebno graditi.
  - Ako je potrebno uredi novo mjesto za kampiranje, preporučuje se to raditi na mjestima bez vegetacije.
  - Mjesta za kampiranje trebaju biti što mirnija.
  - Kampiranje u zaštićenim područjima nije dozvoljeno osim u uređenim kampovima.
- Ostavite kako ste našli**
  - Čuvajte baštinsku poglednje, ali ne dirajte kulture i povijesne objekte i spomenike.
  - Ostavite kamenje, bilje i druge prirodne predmete kako ste ih našli.
  - Ne gradite nove objekte i ne kopajte rupe u tlu.
  - Ne prebacujte kamenje, ni osake i sitne predmete izvan tla.
  - Ne ostavljajte u prirodi niti što vam donijeli sa sobom.
- Poštujte divljinu**
  - Divlje životinje promatrajte iz daljine. Nemojte ih pokušati im pristupiti.
  - Nikad ne hranite životinje. Hranjenje divljih životinja može biti pogubno zbog lovo zadržavanja, mijenja njihovo ponašanje i može ih raznim opasnostima.
  - Ako ste poverli kućni ljubimac, kontrolirajte ih u svakom trenutku.
  - Uživajte u svom kovanju životinjskog svijeta tijekom porenja, grabežnja i podizanja mladunaca.
  - Ostavite divljina voljivo.

Zvoni mobitel, Damir je: „Nedilja... Zovu lipo vrime... Jabuka...” Budući da nam je ovo već četvrti pokušaj, sve je jasno.

Nalazimo se u zoru u Dućama, Damir je već spreman i krećemo na četverosatnu vožnju prema toj udaljenoj, mističnoj hrđi. Gumenjak lagano klizi kao staklo glatkim morem. Zaobilazimo brojne kornjače (glavate želve) koje se po ovakvom vremenu sunčaju na površini. Prošli smo već i Vis i Brusnik i Svetac... Idilu prekida iglan (vrsta sabljarko) koji iskače malo ispred gumenjaka, ali je prebrz za naše fotoaparate i nestaje u dubini prije nego smo i pomislili da ga slikamo. I dalje je bonaca, a u daljini se

kroz izmaglicu već razaznaje impozantni crni stožac... Damiru se razvlači osmijeh od uha do uha: „Evo je, JABUKA!”

Još uvijek ne dijelim njegov entuzijazam, tako je bilo i prošlih puta, pa nam je more u zadnji čas ipak pokazalo zube i natjeralo nas da odustanemo. Sa svojim 100 metara visokim liticama koje se strmoglavo obrušavaju u dubinu, Jabuka omogućuje sidrenje samo na malom platou kod sjeveroistočne punte i to isključivo po idealnom vremenu.

Što je uz obalu potpuno bezazleni vjetar, ovdje je na Jabuci vjetrina koja sidrenje može učiniti potpuno nemogućim. Ipak, ovaj put imamo

sreće i uspješno pristajemo – sad se meni razvlači osmijeh od uha do uha: „Konačno, JABUKA!” Što nas je više puta otjerala, to nas je sve više i više privlačila. I evo nas, sada smo tu!

Iskravamo stvari, na brzinu navlačimo penjačku opremu i za Damirom krećemo na uspon. Plan je popeti se strmijom, sjeveroistočnom stranom, a spustiti se manje strmom, jugoistočnom. Prvi dodir s krušljivom vulkanskom stijenom otkriva da zadatak neće biti nimalo lak ni jednostavan. Sve se klima, sve se urušava i čvrsti oslonac ne postoji. Gledamo Damira, koji je već svojevrsni ekspert za Jabuku, kako brzo nestaje preko prvog skoka...

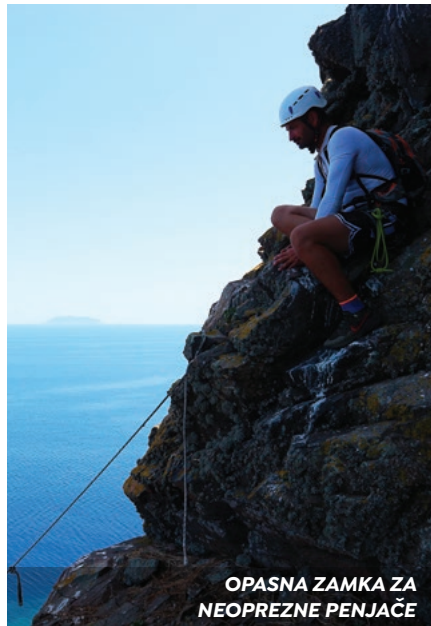
JABUKA – ISTOČNA STRANA

MJESTO ZA PRIVEZ

Pratimo ga iznimno oprezno pazeći da ne srušimo nešto na penjače ispod sebe. Dolazimo do užeta za koje nas Damir upozorava da ga ne diramo. Ništa nam nije jasno, baš bi se bilo zgodno malo pridržati za njega na ovom dijelu? Ipak, Damirovo upozorenje shvaćamo ozbiljno i ponašamo se kao da užeta nema. Nakon 10-ak metara dolazimo do mjesta gdje je uže „usidreno“... Strašno! Uže je prebačeno preko vodoravnog, klimavog kame- na i osim placebo efekta, teško da može imati ikakvu drugu funkciju, osim izazvati nesreću.

Korak po korak, kamen po kamen i već se nalazimo na vrhu 60-ak metara visoke litice koja

OPASNA ZAMKA ZA NEOPREZNE PENJAČE

ENDEMSKA CRNA GUŠTERICA

SEDLO JABUKE I STOLJETNA MASLINA U POZADINI

MANJI VRH JABUKE

nestaje u tamnomodrom plavetnilu. Podnevno sunce već dobro prži, a tamne su stijene toliko vruće da bi se bez rukavica bilo gotovo nemoguće hvatati za njih. Čak i endemske crne gušterice već polako traže toliko rijetki hlad. Odmaramo i mi malo u hladu stoljetne masline koja nekim čudom odolijeva surovosti ovog okoliša, pa nastavljamo preko sipara do sedla između dvaju vrhova Jabuke. Penjemo se prvo na manji vrh i divimo se pogledu na beskrajno plavetnilo koje nas okružuje. Još malo sipara i eto nas, po najnovijim mjerenjima, na 100,4 metra visokom vrhu Jabuke.

Promatramo nekoliko Eleonorinih sokola koji svake godine s dalekog Madagaskara dolaze upravo ovdje podignuti gnijezda. Rado bismo ostali još uživati u svakom zvuku, svakom mirisu ovog nevjerovatnog otoka, ali srpanjsko je sunce nemilosrdno pa je vrijeme za polazak. Malo sipara, pa malo osiguravanja na eksponiranoj južnoj litici, pa još malo sipara i već smo na toliko željenom osvježenju u kristalno bistrom moru.

Puni dojmova i opijeni ljepotom ovog pučinskog crnog bisera, u večernjim satima stižemo u Omiš. Tradicionalna pizza, par piva i kući na zasluženi odmor uz samo jedno pitanje: „Kad ćemo opet?“

VRH JABUKE

OSIGURAVANJE NA RUBU LITICE

piše: **Duje Bulaja**

VELEBITSKI PLANINARSKI PUT

LIPANJ 2023.

Jedna kineska izreka glasi: „Pročitati deset tisuća knjiga nije toliko korisno koliko proputovati deset tisuća kilometara!” S tom smo vodiljom krenuli na Velebitski planinarski put. Ta savršena slučajnost koja nas je spojila u ovoj životnoj avanturi samo je potvrda da se stranci s istim željama, a različitog karaktera, mogu nadopuniti te se u suštini složiti kako je priroda to ozračje koje ispunjava i liječi na zajedničkom putu prema uspjehu. U avanturu života krenuli smo Keč, Mate, Mirela i ja (Šeik).

1. DAN (19. LIPNJA)

Polazak iz Splita bio je idiličan. Nakon odrađenog radnog ponedjeljka, krećemo na AI. U Paklenici ostavljamo jedan auto kako bismo se dovezli doma s posljednje kontrolne točke, a do Zavižana nas nastavlja voziti Izbornik. Po dolasku na Zavižan vidjelo se da na VPP-u neće biti dosadno jer nam ekipa i ozračje na planinarskom domu pružaju zadovoljstvo dok veseli Zagrepčani pjevaju i nazdravljaju. Nakon zdravice s domaćinima, pripremamo hranu za ujutro i odlazimo na spavanje.

2. DAN (20. LIPNJA)

Buđenje oko 6 sati. Jutarnja higijena i bogat doručak zadržali su nas sve do 8 pa nas Izbornik čangrizavim glasom tjera na pohod VPP-a

START SA ZAVIŽANA

ROSSIJEVO SKLONIŠTE

žugajući da, ako ovako nastavimo, VPP nećemo ni završiti. Prihvaćamo kritiku te krećemo sa Zavižana (1. KT, 1594 m), lagano i veselo s 20-ak kilograma na leđima, Premužićevom stazom prema drugoj kontrolnoj točki, Gromovači (2. KT, 1676 m).

Na njoj se hrabrimo kako je Premužićeva staza ravna i u hladovini dok nam pogled pod zvizdanom puca na Rožanske kukove i otoke. Poslije pečatiranja knjižica nastavljamo prema Rossijevo skloništu koje je na manje od sat hoda od Gromovače. Staza je ravna i čista, a hladovine ima napretek. Na Rossijevo skloništu (3. KT, 1580 m) radimo prvu pauzu gdje se osvježavamo i krećemo prema Crikveni (4. KT, 1641 m). Odatle krećemo žalosni jer nas je Izbornik morao napustiti zbog privatnih obveza. Nastavljamo prema planinarskoj kući „Alan” (5. KT, 1305 m). Staza je od Crikvene do Alana održavana, dobrim dijelom u hladovini te se preporuča u bilo kojem godišnjem dobu za šetnju kako bi se nagledali ljepota sjevernog Velebita.

Na planinarskoj kući „Alan” domaćin nas iskusnim okom snima i bez presedana najavljuje da nema pive za prodati! Nakon što je vidio naša pokisla lica, ipak se smilovao te nam na kraju donio pivo. Obnavljamo energiju uz punomasni ručak od pancete i tvrdo kuhanih jaja.

Odmorni i dobro raspoloženi krećemo prema današnjem cilju,

Ograđenici (6. KT, 960 m) i Šatorini (7. KT, 1624 m). Put je dobro markiran, dug, dobrim dijelom u samom suncu. Vodu je preporučljivo nositi u potrebnim količinama jer je nema na ovoj ruti.

Ograđenica je malo planinarsko sklonište, kontejner s četiri ležajne jedinice, neodržavano, a voda koja se skuplja s krovišta nalazi se u derutnim tankovima za koje je samo pitanje vremena kad će se raspasti. Nismo našli ni pečat VPP-a. Raspremili smo ruksake, zasluženo večerali jer ipak smo danas odrađili 33 km. Nakon večere otvaramo bocu crnoga vina, uz romantiku, vatricu i zvukove cvrčaka, odlazimo na spavanje.

3. DAN (21. LIPNJA)

Nabijenih i natučenih kostiju budimo se nešto nakon 6 sati. Poslije obilatog doručka, siti i žedni krećemo ka bunarima koji su sat vremena hoda od nas. Do bunara je sama hladovina, iako do njih vodi jako strma staza. Na koncu se smijemo jer napokon pijemo čistu i hladnu vodu i punimo zalihe. Korak po korak, otprilike nakon 17 000 koraka stižemo u lijepo uređeno i namješteno sklonište Skorpovac (8. KT, 958 m). Tu nas čekaju mir i tišina, baš onako kako priliči umornim i napaćenim avanturistima. Idilu upotpunjavamo zvukovima gitare koju nam u lakim notama i s puno ljubavi prenosi Keč uz stihove njemu omiljenog Balaševića. Nakon nježnih stihova nastavljamo putovanje prema Bačića kuku (9. KT, 1307 m).

Sama pomisao na riječ kuk stvara nam osip na koži jer već je oko 50 km u nogama s 20 kg na leđima. Na našu radost, Izbornik se vratio! Kao pravi iskusni lisac, već drugog dana primjećuje da nam se Mate prepolovio i nagovješćuje nam da nas duhovi Velebita pomno prate u našim nakanama te da pripazimo na hidrataciju i hranu zbog vrućine.

S Bačić kuka pružaju se prekrasni pogledi na Dabarske kukove. Stižemo do Ravnog Dabra (10. KT, 723 m). Put od Bačić kuka do Ravnog Dabra održavan je i prilagođen manje iskusnim planinarima.

Sam naziv Dabar asocira na vodu, i da, upravo tako, dočekalo nas je pravo bogatstvo vode. Mirela, Mate i Keč zalijevali su se i hladili kao da nema sutra!

Punih trbuha i teških nogu, kroz hladovinu nastavljamo prema Baškim Oštarijama (11. KT, 924 m). To mjesto vratilo nam je osmijeh, energiju i sreću. Tuširali smo se, jeli kuhanu hranu, meditirali pod zvjezdanim nebom dok nas Papaja nije poslala na spavanje.

4. DAN (22. LIPNJA)

Na Baškima se budimo odmorni i naspavani. Osam je sati. Strmim usponom krećemo se prema Šugarskoj dulibi (12. KT, 1210 m). Nismo se mogli oteti dojmu da je počinjena devastacija prirode koja nas je zatekla odmah nakon Baških Oštarija prema Raminom koritu. Naime, teška mehanizacija u tom je trenutku lomila sva stabla i ostalu vegetaciju ispred sebe, uništavala planinarske oznake koje služe za sigurnost planinara. Ovo je bilo tužno, ali istinito! Pod dojmom devastacije nastavljamo put ka Raminom koritu. Staza je pretežno u hladovini, dobro označena te nas Keč samouvjereno vodi naprijed znajući da je danas naš dan D, dan u kojem moramo preći oko 2000 m visinske uz 35 km dužine staze.

Ramino je korito prekrasno, ali u njemu nema vode. Sam njegov kraj završava strmim usponom koji nas vodi prema Šugarskoj dulibi. Staza do Šugarske većinom je u suncu te se treba osigurati dodatnim zaliham vode. Nakon nekoliko grčeva i nabijenih leđa koji su posljedica strmog izlaza iz Raminog korita, utjehu i rekuperaciju tražimo u hladnoj vodi Šugarske dulibe. Voda je pitka, pa se osvježavamo i punimo zalihe.

Staza do Jelove ruje (13. KT, 950 m) sve je samo ne zanimljiva uz dosta makadama, loše markiranih dijelova i pod suncem. Rekao bih da je staza baš onakva kakva je i Jelova ruja, gotovo nakaradna! Tužni nakon viđenog, gotovo frustrirani, nastavljamo prema Stapu gdje nas put vodi na strme padine i slabo markiranu stazu. Keč traži izlaz kroz svoje

prečice, a Mate je u teškoj nervozil! Brojimo korake i zbrajamo visinu da shvatimo koliko još do Stapa. Zbrajali ili ne, rezultat je isti. Vremenski nam je uzelo dva i pol sata, a o visini nećemo ni pričati. Naš je Garmin sat pobucao lokaciju zbog lošeg signala te nam je GPS stalno pokazivao kako nam nedostaje samo 15 m do vrha.

U početku smo slijepo vjerovali, dok nam se nakon sat vremena nije ukazao novi vrh koji je trebalo prijeći kako bi se došlo do Stapa! Svi smo klonuli duhom. Mate se trijezno proteinima jer ga već nije bilo pola, Keč je kukao kako je odabrao krive patike, Mirela je previjala natečeno koljeno, a ja sam se pretvorio u žugalo!

Dolaskom na Stap (14. KT, 960 m) susrećemo komercijalne turiste i hrvatske šerpe, ekipu koja servira hranu, toči alkohol i priča viceve bogatim Austrijancima. Ogorčeni kapitalizmom, odlazimo na kolektivno tuširanje, večeru te uz pjesmu Papaje padamo duboko u san...

5. DAN (23. LIPNJA)

Šest je ujutro. Ne čuje se zov pijetla, ali se čuje Mirelin mobitel. Izlazimo iz svojih vreća na doručak. Polazak prema Velikom Rujnu počinje strmim usponom. Staza nam ne pruža nikakve spektakularne poglede jer se pruža dnom padine, ali ćemo je pamtit i jer smo hodali dva sata po pravom zvizdanu bez hlada uz barem milijun mušica i pčela koje su nam zujale oko glave.

Veliko Rujno (15. KT, 900 m) nalazi se na crkvenom imanju gdje nas je dočekalo obilje vode, hladovine i klupe na kojima se dalo malo i odspavati.

Nakon odmora i osvježanja, krećemo na uspon prema Strugama. Put do gore nije nas mazio. Velebit nam je darovao hladovinu, ali i veliku strminu. S već gotovo stotinu kilometara u nogama krećemo se sporo bodreći jedan drugoga da će nam večer na Vlačkom gradu biti ugodna. Dolaskom na Struge susrećemo planinare iz različitih krajeva svijeta. Ručamo, a Mati dajemo duplu porciju s obzirom na njegov trenutni

izgled. Struge su bila naša 16. KT (1380 m).

Otvaramo VPP dnevnik i proučavamo stanje preostalih kontrolnih točaka. Nismo se baš radovali jer je naša iduća kontrolna točka Vaganski vrh na 1757 m. Opet uspon. Blijedo smo se pogledali i bez riječi uputili svom cilju. Staza je do Vaganskog vrha strma i bez puno hlada, a vodu smo našli nekih sat hoda od Struga.

Na vrhu odrađujemo pečatiranje knjižica, slikavanje i bježimo glavom bez obzira ka Svetom brdu preko kamenitog grebena. Put nije zahtjevan, ali je dug. Treba nam nešto više od dva sata, ali staza je dobro označena i nema straha da se itko izgubi.

Sveto brdo (18. KT, 1751 m) je mjesto gdje bi svatko, bez obzira na VPP, trebao doći i individualno ga doživjeti. Razmišljao sam zašto je tako poseban i lijep. Nije mi trebalo dugo da zaključim kako su bogovi uvijek obitavali na najljepšim uzvisinama i da je to sigurno razlog zašto nema ljepšega pogleda. Sa Svetog brda pogled puca na cijeli Velebit, sve je na dlanu! Zaista se isplati popeti na njega.

Oснаženi dojmom, spuštamo se prema Vlačkom gradu (19 KT, 1280 m) uz zalazak sunca. Staza je strma, ali nezahtjevana, dobro markirana i ugodna za planinarenje. Dolaskom u sklonište osvježavamo se na malom izvoru vode u blizini. Nakon večere, uz grmljavinske udare s popratnim pljuskovima, odlazimo na spavanje u iščekivanju zadnjeg dana avanture.

6. DAN (24. LIPNJA)

Posljednji je dan VPP-a. Dočekuje nas sunčano jutro nakon kišne noći. Doslovce letimo prema Ivinim vodicama (20. KT, 1250 m). Put je do njih više nego savršen, staza u potpunosti očišćena, u hladu, markacije vidljive baš onako kako bi mi Dalmatinci rekli – ki po špagu! Na Ivinim vodicama kratko se zadržavamo, udaramo pečate u knjižice, slikamo se i letimo na Paklenicu gdje nas čeka naš dobri prijatelj Andrija.

Od Ivinih vodica do Paklenice treba nam oko jedan i pol sat

PREMUŽIČEVA STAZA

hoda po dobro utabanoj stazi. Dolaskom na Paklenicu (21. KT, 550 m) dočekuje nas zdravica, rakija i hladno pivo. Našem veselju nije bilo kraja jer smo pili pivo nakon 3 dana hoda pod sunčanim nebom.

Nakon kraćeg zadržavanja krećemo na posljednju, 22. kontrolnu točku (50 m). Spuštamo se po popločanoj stazi preko koje dnevno prođe nekoliko stotina ljudi. Kako smo se približavali cilju, tako su nam rasle emocije. Išli smo toliko daleko da nam se napaćeni Keč ponudio za još koji dodatni kilometar jer nije mogao obuzdati svoje strasti. Mi zdravog razuma smo ga, naravno, spriječili u njegovom naumu i odveli na ručak.

POGLED

Dolaskom u NP „Paklenica” završava naš Velebitski planinarski put, putovanje s dragim ljudima koje ću pamtili cijeli život. Za sve ovo doživjeti, vidjeti i osjetiti bilo je potrebno prevaliti 140 km uz 6100 m visinske razlike. Rekao bih da je to prava sitnica za ovako savršenu avanturu!

Hvala vam, dragi prijatelji!

piše: **Ivan Džaja Šeik**

IZLAZ IZ RAMINOG KORITA

KRAJ

GOTOVO

O JEDNOJ PLANINI *i prijateljstvu*

POGLED PREMA ERAČU

MIRO, PRENJ I JA

Jedinstveni Prenj nalazi se u našoj susjednoj Bosni i Hercegovini. Često za nje ga možemo čuti i naziv Bosanska Himalaja, što uistinu i jest, s 14 vrhova koji prelaze 2000 m. Okružen je brojnim jezerima, rijekama i planinskim masivima, a u samom srcu Prenja ovog smo se ljeta našli Miro i ja. Miro kao dugogodišnji i iskusni planinar, ja kao početnica koju je opća planinarska škola „izbacila” samo mjesec dana prije. Odlučili smo more zamijeniti dolinama i vrhovima Prenja i tako slobodne vikende provesti u planini.

Naše prijateljstvo započelo je na jednom neuspjelom zimskom usponu kada su se u malom planinarskom domu na Tušnici sasvim slučajno spojili jedan introvert i jedan ekstrovert, a prve riječi koje mi je uputio bile su: „Koliko ti možeš pričati?!” Od tada više ne postoji izlet na koji ne pozovemo jedno drugo. Iako neiskusna, pokušavala sam ga pratiti na što više tura. Po završetku moje opće planinarske škole krenuli smo razmišljati o ljetu, planinama, tišini i pogledima. Kao pravi prijatelj, Miro je poželio da upoznam Prenj i da se odmah zaljubim u najteže uspone (što će razumjeti svi koji ga poznaju). Svaka naša tura započinjala je istim pitanjem koje bih mu uputila: „Miro, mogu li ja to?” I naravno da sam mogla, uz takvu

potporu i osjećaj sigurnosti, svladali smo neke od težih uspona. Izleti su se odvijali vikendima, u raznim vremenskim uvjetima, nekada jednodnevni, a nekada višednevni. S nama su išli i ostali planinari/prijatelji, a jedina konstanta bili smo Miro, Prenj i ja.

Moj prvi kontakt s Prenjom bila je lagana tura do izvora rijeke Bijele, vrlo jednostavna i dovoljno čarobna da me na prvu privukla ideja o ljetu na Prenju. Šećući bosonogi po tada skoro presušenoj Bijeloj u samom podnožju Prenja, nismo skidali pogled s Lupoglava. Lupoglav je bio sljedeća destinacija, a ujedno i Mirov prvi službeni izlet koji je vodio kao novi vodič HPS-a. Vjerujem da

KANJON RIJEKE BIJELE

se na našim licima tada vidjelo ushićenje, njemu jer je po prvi put službeno vodio turo, a meni jer sam o toj turi slušala danima. Izvidnicu smo planirali tjednima, međutim, uvijek se nudila neka zanimljiva tura i tako je došlo vrijeme za izlet a da nismo prije prošli stazom.

USPON NA LUPOGLAV

Početak sedmog mjeseca, vrh na 2102 m, velike vrućine i hrpa nepoznatih ljudi, to su bili parametri ovog izleta koji je prošao bez greške. Prvi je auto krenuo već u noći sa subote na nedjelju oko 2 sata. Plan je bio krenuti stazom čim sunce izađe kako bismo uspjeli sve odraditi za dana. Dvadeset planinara, članova HPD-a „Mosor”, stiglo je u podnožje Prenja gdje su nas dočekali planinari iz Bosne i Hercegovine, jer se taj dan odvijao i tradicionalni uspon na Lupoglav. Broj sudionika na izletu tada se utrostručio, Mosoraši su se pomiješali s kolegama iz susjedstva i već tako rano svi su imali nešto za pričati.

Pristup samom usponu prolazio je kroz isti onaj kanjon Bijele na kojem smo bili prije svega nekoliko vikenda. Svitanje, dobro društvo, kanjon i rijeka, naveli su kolege planinare da se opuste, raspričaju i uživaju u ljepotama Prenja sve dok nismo stigli do križanja za Lupoglav odakle kreće strmi uspon. Odjednom

nitko više nije pričao, šetalo se uz rub makadama kako bi se uhvatilo što više hladna, a voda se sve više trošila. Vrlo su se brzo zaboravile ljepote kanjona Bijele i idila s pristupnog dijela. Čekao nas je dug uspon kroz grabovu šumu prema Barnom dolu. Penjući se po dobro markiranoj stazi, cijelo smo se vrijeme izdizali iznad Bijele, a pogledi su se otvarali prema Čabulji i Čvršnjici. Svakim izviranjem iz šume, lica bi se izletnika ozarila ljepotama koje su mogli vidjeti, a moj je pogled stalno pratio našeg glavnog vodiča Mira, pokušavajući pročitati s njegova lica ide li sve kako je zamislio.

Po dolasku na Barni do svi smo se rasporedili po livadi u hlad, u tišini pili vodu i divili se bojama ljetnog Prenja, ne znajući što nas sve čeka nakon pauze. Planinarska staza dalje vodi kroz točilo do izlaska na sedlo gdje se ulazi u impozantni amfiteatar između vrhova Ovča, Lupoglav i Vidina kapa. Pogledom prema gore vidimo strmi sipar koji trebamo ispenjati kako bismo stigli na sami vrh. Sada nam je već svima bilo jasno da ćemo u jednom danu vidjeti sve oblike Prenja. Dolaskom na vrh, znala sam zašto je Miro odabrao upravo ovaj izlet kao svoj prvi službeni. S vrha Lupoglava vide se svi vrhovi Prenja preko 2000 m, a gledati oduševljena lica izletnika poprilično je dobra nagrada nakon truda uloženo u organizaciju.

TISOVICA I OKOLNI VRHOVI

Sada kada je teži dio prošao, odlučili smo se na „lakše“ ture i manje društvo. Prenj smo upoznavali malo po malo, na kratkim izletima i jednostavnim turama, dok se nije pojavio produženi vikend i vrijeme za Tisovicu. Produženi vikend često je značio i noćenje u planini, daleko od gužve, signala i kratki bijeg od svakodnevnih problema. U takvim situacijama izuzetno je važno dobro društvo, a moje nije moglo biti bolje. Tisovica se nalazi u samom srcu Prenja, sjeverno od vrhova Otiš i Zelena Glava. Duga je oko 5 kilometara na nadmorskoj visini od 1200

m. Ako postoji mjesto na planini na kojem se jednim pogledom mogu vidjeti divljina i pitomina, kame- na pustinja i alpski pašnjaci, sipar i plodni humus, klekovina i plemenita munika, vrela krš i hladni planinski izvori, stada ovaca i terenska vozila i mjesta za ljude željne mira – onda je to Tisovica. Jednostavnije opisano kao mir, tišina i pogledi.

Prvu smo noć proveli u planinarskoj kući „Rapti“. Stigli smo pred zalazak sunca koji smo dočekali negdje uz makadam, na povišenom dijelu, taman toliko da se divimo bojama Prenja. Dan završavamo šetnjom prema planinarskoj kući u priči te planiranju sutrašnjeg dana. Do Tisovice smo došli terenskim vozilom kako bismo skratili put pa smo tako već na svitanju bili u dolini. Izuzetno mi je teško opisati osjećaj kada sam po prvi put došla u Tisovicu, ali kad bih to morala sročiti u nekoliko riječi, rekla bih divljenje, strahopoštovanje i zahvalnost. Iako je dolina poprilično ravna i ugodna za šetanje, nama je vrijeme tu najduže prolazilo.

Svakim sam se korakom okretala i pitala: „Koji je ono vrh?“ Miro je bio poprilično strpljiv sa mnom i nekoliko mi puta davao odgovore na ista pitanja. Pri dolasku u samu dolinu dočekala su nas tri malena psa, mješanci koji su izgledali jako pitomi. S obzirom na to da je bilo planinara koji su noćili u šatorima, pretpostavili smo da su nečiji i veći se dio puta

KAMENI AMFITEATRI

DIVOVA KUĆA

nismo obazirali na njih. Nakon određenog smo vremena shvatili da su cijelo vrijeme uz nas i da su tu kao kod kuće. Nismo htjeli da penju s nama s obzirom na ozbiljnost uspona i vrućine pa smo ih cijelo vrijeme pokušavali ostaviti.

Međutim, izgleda da su oni imali u planu taj dan planinariti i na kraju su odradili cijelu turu s nama. Kako i spada, dobili su imena Erač, Herać i Kerać. Plan nam je bio popeti se na Vjetrena brda i onda krenuti prema Eraču. Kako smo se krenuli uzdizati iznad doline, tako se sam krajolik mijenjao. Zelena polja zamijenili su nevjerovatni kameni amfiteatri, a tišina je bila sve prisutnija. Izlaskom na greben opet smo počeli brojiti vrhove, a Miro je testirao moju orijentaciju. Tada smo ugledali i drugo lice Lupoglava, ono strmije, opasnije i pojavila se želja da u budućnosti penjemo i tu stranu. Većinu puta prošetala sam sama, u tišini i divljenju jer je moj sitan korak teško hvatao Mirov ritam.

Miro je zujao okolo, skakućući po stijenama i vraćajući se svako toliko do mene da provjeri jesam li još uvijek spora. Na Erač smo stigli rano, što je iznenađujuće jer smo kroz Tisovicu išli vrlo sporo. Međutim, Prenj je htio pokazati sva svoja lica, vrijeme se naglo okrenulo i u tren je zapuhao vjetar pred nevrijeme. Jedva smo stigli obući hardshellove i kiša je krenula padati. Lako za kišu, zabrinula nas je grmljavina koja je odradila orkestarski polusatni koncert, a zatim se iznenada povukla i prepustila suncu da nas osuši.

S obzirom na Mirov dugi korak i moj strah od nevremena, već smo se poprilično nisko spustili i nije bilo smisla da se penjemo opet i osvajamo druge vrhove, što je Miru jako teško palo. Uspon smo završili pred skloništem Divova kuća, podijelili smo ono malo vode i hrane što nam je ostalo s Eračom, Heraćom i Keraćom. Tu je došlo vrijeme da se s njima oprostimo i poželimo im sreću da drugi put sretnu planinare koji nisu vegetarijanci, pa možda malo bolje i pojedu.

Naša je tura završila ponovno s terenskim vozilom koje nas je

dovelo do planinarske kuće i našeg prijevoza. Nevjerojatno je da s nekim provedeš toliko vremena, sam i bez signala, i da opet možete pričati cijelim putem prema kući.

VRH CETINA

Jedino lice Prenja koje nisam do tada stigla vidjeti je ono zimsko. Sada se već pojavio neki uzorak da se, skoro uvijek kada imam neki nemir u sebi, vraćam Prenju. Krajem studenog, kada palačinke i šetnja više nisu mogli popraviti raspoloženje, stiže Mirov poziv na Prenj, ovoga puta Međuprenje i vrh Cetina, zimski uspon u organizaciji naših kolegica i prijateljica iz Visokogorske sekcije.

Moram priznati da me je dugo trebalo nagovarati da idem, ipak je grupa tada već brojala sedam članova, a ja nisam bila spremna za druženje i prvi zimski uspon. Međutim, kako se Prenj već pokazao kao dobra ideja, u svega nekoliko sati ruksak je bio spreman, a cepin izvađen iz kutije. Po običaju, krenuli smo rano, u noći s petka na subotu. Bez stajanja smo stigli u Jablanicu gdje smo se svi smjestili u jedan kombi koji nam je skratio muke po makadamskom putu.

Prognoza je bila sve samo ne obećavajuća, ali tako to ide sa zimskim turama, zar ne?

MIRO I JA

Naše organizatorice odlučile su prirediti nam gastro iskustvo u planinarskoj kući, pa su tako penjale satima s punim ruksacima kako bi nam za večeru pripremile juhu, tjesteninu i palačinke. Polako smo se, ali sigurno penjali kroz šumu prema planinarskoj kući „Međuprenje” koja se nalazi na 1540 m. Što smo duže hodali, to je snijega bilo sve više, a teški ruksaci na leđima samo su nam odmagali. Dolaskom u planinarsku kuću koja je u izuzetnom stanju, sve smo zaboravili. Tada smo već odustali od uspona na Cetinu taj dan zbog jakog vjetera i mećave.

To je značilo samo jedno, ostali smo zarobljeni u kući cijeli dan gdje je vladala prava zimska idila. Red kolača, red palačinki i red kokića, uz poglede kroz prozor i priče o prošlim turama, uživala sam u nekoj novoj dimenziji Prenja koju do tada nisam vidjela. Koliko je pitom i čaroban Prenj ljeti, toliko je opasan i oštar zimi, pogotovo u noći. Noć je već debelo pala kada su nam na vrata pokucali izgubljeni planinari. Njih četvero, smrznuti i pomalo iznenađeni, ušli su u planinarsku kuću i ispričali nam svoje noćno iskustvo na zimskom Prenju. Ludost ili hrabrost?

Ujutro smo se svi poprilično rano probudili sa željom da napokon krenemo prema vrhu. Vjetar nije prestajao, snijeg je i dalje padao pa smo satima ostali prikovani u svojim vrećama za spavanje i čekali poboljšanje vremena. Miris kave i palačinki kao da je otjerao vjetar, a mi smo se uputili prema vrhu Cetina kroz gustu maglu.

Vrlo smo brzo zamijenili štapove za cepine, temperatura je padala, a među nama je već krenula priča kako bismo ipak trebali odustati od uspona. Cijelim nas je putem vodila ideja stići još samo do sljedeće točke, i tako smo polako stigli na sam vrh s kojeg apsolutno ništa nismo vidjeli.

Uz vjetar i snijeg, na vrhu je stvarni osjet bio $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Svi smo bili obučeni za zimske uvjete, neki su nosili grijalice za ruke i noge, a mene su grijala sjećanja na ljetne uspone na Prenju i temperature preko $+35\text{ }^{\circ}\text{C}$. Iako

USPON NA CETINU

ništa nije prošlo kako je bilo planirano, tura je bila savršena, odnosno, kako bi rekao naš pročelnik Denis Vranješ Vinči: „Dobra je atmosfera ključ svakog uspjeha.” I uistinu dobra atmosfera uvijek čini razliku. Možemo penjati sve vrhove ovog svijeta, ali što nam vrijedi cilj ako je put bio bez društva.

Sreća je u biranju s kim ćemo, a ne gdje ćemo, jer gdje ćemo možemo s bilo kim.

piše: **Ana Kakić**

MEĐUPRENJE NAKON MEĆAVE

VJEČNO KRALJEVSTVO – PLANINA

PRENJ

Tema je kratka – planina Prenj, ali varijacije na nju mogu biti brojne, već stotinu puta ispričane i opjevane, ali nikad iste, nadam se nikad i dosadne. U ovoj priči glavni junak nisam ja, niti smo junaci mi planinari, već veličanstveni, jedinstveni i neponovljivi Prenj.

Mi smo samo usputne, prolazne crtice čije postojanje samo na tren ostavi svoj trag nadajući se da ćemo u svom traganju, svatko za sebe, pronaći ono nešto što nam daje odmak od svakodnevice, bijeg od bezličnosti i iluzije slobode.

Prenju nisu bitni naši profesionalni i birokratski životni okviri, senzacionalizam, vijesti i društvene mreže.

On je bio, on jest i bit će tu, i kada naši tragovi odavno izbljede.

Prenj se udobno smjestio u srcu dinarskih planina, u sjevernom dijelu Hercegovine. Sa sjeverozapada ga miluje rijeka Neretva od Glavatičeva kod Konjica do Bijelog polja kod Mostara. S jugoistočne strane čuva ju ga masiv Veleža, Visočica s istoka, Bjelašnica sa sjeveroistoka, Bitovnja sa sjevera, Čvrstica sa zapada, dok mu je na glavi položena zlatna kruna s jedanaest šiljaka kojoj smo mi ljudi dali imena: Zelena glava (2155 m), Lupoglav (2102 m), Otiš (2097 m), Erač (2082 m), Herač, (2042 m), Osobac (2024 m), Vidina kapa (2032 m), Ovča (2021 m), Botini (2015 m), Velika kapa (2004 m) i Kerač (2019 m).

U svojoj domeni on suvereno vlada. Tu ono što je po njegovoj volji ima snagu zakona. On je neograničen, apsolutan gospodar nad životom i smrti svih koji u njega zađu, on vlada drugima po vlastitu nahođenju i bez pravnih ograničenja svojoj vlasti, uz pretpostavku postojanja neizmjenljivih prirodnih zakona. Kada se njegove prirodne zakone ne poštuje, on se pretvara u tiranina, postaje silan, strašan i nemilosrdan. Međutim, svaki put kada pred njega dođemo s poniznošću srca, čistom namjerom i željom, rastemo u njegovoj milosti i tada Prenj daje puno više, i to ne samo onu svoju divlju ljepotu koja nosi strast, već nam otvara svoja vrata i zove na

BARNI DO

početak putovanja koje donosi unutarnji mir umu, srcu i duši. Ta se vrata, jednom kad se otvore, više ne mogu zatvoriti.

Mi se iznova i iznova iskradamo kroz ta odškrinuta vrata u neki drugi način postojanja, iza njih nas očekuje nsvakodnevno, bujne šume, žubor potoka, huk vjetrova, svijetli sagovi od mirisnog cvijeća, bezdani, ponori klisura i ravne visoravni bez kraja, nepodnošljivo žarko sunce i žestoki mraz, snijeg koji sjaji na suncu i njegova mutna bijelina pod oblačnim nebom, te smrznuta tišina koraka prema zaleđenim vrhovima. To je Prenj, mrviti te i uništava, a onda te uzdigne do neba, dopusti ti biti sam sa svojim mislima, nauči te

lekciju o tebi samome, mijenja te i preobražava.

Tema je kratka – planina Prenj, ali varijacije na nju mogu biti brojne. U ovim kratkim crtama, još je jedna ispričana.

piše: **Miro Kurtović**

PRENJSKI POGLEDI

LUČOGLAV

SIPAR NA USPONU

SAMO NAPRIJED

SNJEŽNI VIKEND TEČAJ JEDNOG MACAKLINA NA ČVRSNICI

Još kao dijete jako sam volio prirodu, šetnju kroz šumu, životinje, branje gljiva i sve vezano za prirodu. Kako nam svima životi krenu u određenom smjeru, tako sam se i ja u jednom trenutku odvojio od prirode, što zbog posla, što zbog načina života. Ipak se u mom životu dogodio taj neki preokret koji me na nagovor supruge opet odveo u prirodu, točnije na Mosor. Prvim koracima po toj planini vratilo se sve ono što je dugo čučalo u meni i eksplodiralo još puno jače. Ubrzo sam shvatio da tu pripadam i da je planina ono što mi treba. Nakon nekoliko godina samostalnog planinarenja odlučio sam upisati opću planinarsku školu i krenuti u malo bolje upoznavanje planinarenja i svega što planina nosi. Osjećao sam da mogu više, da imam to u sebi. Tamo sam upoznao vrhunske ljude i ubrzo shvatio da je Visokogorska sekcija moj cilj.

Nakon diplome i ponosnog imena grupe Marini „Macaklini“, dobio sam priliku ući u Visokogorsku sekciju, a s tim su krenuli i izlet zbog kojih sam se često pitao hoću li ja to moći? Ubrzo se pojavila poruka u grupi za izlet „Vikend tečaj VS Mosor“ na Čvrsnici (25. i 26. veljače).

Planinarenje s punom opremom, vježbe i spavanje u šatoru u snijegu. Opet oni upitnici, ali bez razmišljanja se prijavim. Ubrzo dobivamo popis opreme i okvirni plan.

Vikend je sve bliži i bliži, a prognoza sve lošija i lošija. Vinči nas obavještava o odgodi tečaja za 18. i 19. ožujka. Uoči tečaja dolazi obavijest kako je vremenska prognoza idealna i da se ide na vježbu. Sreća i radost, nema više upitnika iznad glave, to je to!

Noć prije pokreta slijedi pakiranje. Srce kuca 100 na sat, nema mi spavanja noćas, adrenalin radi svoje. Zvoni alarm: ustajem kao vojnik. Nakon 2 sata vožnje stižemo u Hajdučke vrleti gdje je okupljanje, kava i doručak. Restoran s ambijentom i spizom kakav nam treba prije pokreta na turu! Već na startu snijeg nas upozorava da i ne pokušavamo ići dalje autima nego da je

vrijeme da se natovarimo i krenemo u avanturu.

Ruksaci su nam bili teški između 20 i 25 kg, plus konopi za koje smo se izmjenjivali po putu. U početku smo hodali kroz prekrasne šume pune snijega i guštali u svakom trenutku.

Dolazimo do točke gdje od Mate i Vinčija dobivamo upute da stavimo kacige, spremimo štapove i uzmemo cepine u ruke. Nedugo nakon toga Čvrsnica nam nudi prekrasni obzor, sunce dopušta da vidimo daleko naprijed sve što nas čeka, ali nas toliko vuče da zaboravljamo na težinu ruksaka i samo uživamo u svemu što proživljavamo.

SJEDIŠTE MACAKLINA

Nakon puno uspona i spuštanja dolazimo do točke gdje nam Vinči daje upute za postavljanje logora. U šatore smo manje-više raspoređeni u parovima, tako je sa mnom u šatoru Tomo, kolega Macaklin. Uzimamo lopate i počinjemo ukopavati naš šator što više možemo da od snijega stvorimo dodatnu izolaciju. Tomo radi i stepenicu ispred šatora kako bismo lakše oblačili gozjerice. Slijedi marendica i Matina obavijest da se spremamo, pa uzimamo samo osnovno i krećemo put Hajdučkih vrata. Dva mjeseca prije Čvrstice povrijedio sam koljeno pa osjetim pritisak u njemu. Očito su težina opreme, duboki snijeg i višesatno planinarenje do te točke ostavili traga, ali ipak krećem s grupom.

Nakon pola sata uzbrdice zovem Matu i obavještavam ga da ću se vratiti u kamp jer ne želim napraviti problem i sebi i grupi. Jako teška odluka, ali kroz planinarsku školu naučili smo da je osobna procjena jako važna. U iščekivanju povratka grupe s Hajdučkih vrata prokuhavao sam snijeg i punio boce za vodu koju smo u putu potrošili.

Kad se ekipa vratila, svatko je ispred svog šatora počeo s pripremom večere, pa smo se svi nakon obroka okupili oko improviziranog snježnog stola gdje se nazdravilo i čakulalo. Ubrzo smo se svi uvukli u vreće za spavanje, zatvorili šatore i krenuli na zasluženi odmor. Spavanje

OPREME NIKAD DOSTA

PEJZAŽ U SUTON

je bilo više drijemanje nego spavanje. Malo je bilo vruće, malo hladno pa malo taman, ali sve u svemu bilo me strah da će biti baš baš hladno, što nije bio slučaj.

Mogu reći da sam se taman odmorio za ono što nas čeka drugi dan. Ujutro dizanje i doručak, a nakon doručka nas Vinči i Mate okupljaju i stavljaju u naveze. Većina se nas prvi put vezala u navezu pa smo upijali svaku riječ koju su nam uputili.

Nakon uspješnog navezivanja, krećemo do svog „vježbališta” gdje nam Matina naveza demonstrira izvlačenje osobe iz provalije, što poslije svi isprobavamo. Jedan skače u improviziranu provaliju, dok se ostali bacaju s cepinima kako bi se usidrili i napravili sistem za izvlačenje te samo povlačenje osobe iz provalije. Vinči nam demonstrira izradu „suze” u snijegu, a Mate abseil.

Naizmjenice smo vježbali abseil te učili samozaustavljanje s cepinom. Nakon prve probe samozaustavljanja, krenule su prave dječje radosti: svi smo se počeli bacati na sve strane klizišta, na leđa, na trbuh, s glavom naprijed, s glavom iza...

Na koncu, došlo je vrijeme i za lavinski test. Vinči nam ga je demonstrirao te smo potom krenuli put svojih šatora kako bismo se lagano spremili za povratak prema svojim vozilima. No, tu nije bio kraj jer nas je Mate pozvao po grupama iz naveze, dao nam lavinske primopredajnike i

NOĆNA ČAKULA

PRIPREMA ZA VJEŽBU IZVLAČENJA IZ PUKOTINE

SNJEŽNO KRALJEVSTVO

sonde te nam dao zadatak pronaći unesrećenog u lavini u 15 minuta. Krenula je utrka s vremenom koju smo svi uspješno svladali. U povratku prema vozilima bilo je dosta propadanja kroz klekovinu, što je dalo čar ovoj turi. Naime, cijeli nas je vikend pratilo sunce i toplo vrijeme pa je snijeg bio mekan. Tečaj smo završili večerom. Nakon dva dana rižota i manistre, konačno meso! Uz jelo se pričalo o vježbama, narednim turama i o zadovoljstvu nakon svega što smo prošli.

Kako bi Vinči rekao, „Ponovilo se!“, a ja se veselim ponavljanju iste ili slične ture.

piše: Sven Kranic

VJEŽBA IZVLAČENJA IZ PUKOTINE

U NAVEZI

„SELF ARREST“

GODIŠNJI ODMOR U CRNOJ GORI

VELIKI TROJAN I KARANFILI U POZADINI (PROKLETIJE)

Vrhunac je turističke sezone počeo, nema uvale ni plaže na Jadranskom moru gdje nema turista. Puna četiri mjeseca radim sa stranim gostima, ali sve veća gužva na obali i planinama poput Velebita tjera me da uzmem godišnji odmor, guštam u ljetu kao što to većina ljudi u Hrvatskoj radi. Odlučio sam biti turist, tako da ću onda otići na neku novu destinaciju. Još sam 2010. godine razmišljao o planinarenju crnogorskim planinama, pa je došlo vrijeme ostvarivanja planova, da ne kažem snova.

Krajem srpnja odlučio sam uzeti godišnji na mjesec dana pa sam prvo skočio tri dana na Čvrstnicu i tjedan dana na Durmitor, uključujući

i rijeku Taru. Nakon toga sam se vratio deset dana na Lastovo, pa sam sredinom kolovoza skočio još tjedan dana na Prokletije i Komove.

DURMITOR

Često sam čitao i slušao od mnogih planinara kako je Durmitor najljepša planina Dinarida. Mnoge slike potvrđuju takve izjave, ali teško mi je zamisliti nešto ljepše od Velebita. Moram provesti nekoliko dana na Durmitoru kako bih ga mogao usporediti s Velebitom.

Wooooow je bio prvi dojam kada sam se vozio cestom prema poznatom Sedlu, 1907 m visokom cestovnom prijevoju. Sjeo sam

na terasu obližnjeg kafića i uz pivo počeo listati knjigu o Durmitoru koju sam nabavio preko Vinčija. Prvi sam put na Durmitoru bio prije šest godina, ali tada sam posjetio samo Žabljak i prošetao oko Crnog jezera. Bio je oblačan dan pa nisam mogao vidjeti punu ljepotu planine koju možeš doživjeti tek višednevnim boravkom u njoj. Sada imam tjedan dana za uživanje u ljepoti Durmitora. Vremenska je prognoza dobra. Nažalost, bilo bi mi ugodnije u društvu, ali obožavam planinariti sam, jer tada imam potpunu slobodu za istraživanje i guštanje u planini. Brzinu planinarenja prilagođavam svojim željama i potrebama, stazu kojom se krećem biram sam,

ZUBCI (DURMITOR)

bilo da idem po označenoj stazi ili na divljaka po bespuću. Na određenim lokacijama i vrhovima zadržavam se koliko želim, ovisno o tome kako se osjećam, a istražujem staze i predjele planine koje ja želim, bez diskusije zašto bih išao baš tamo. To su prednosti zbog kojih povremeno volim sam planinariti.

Prvi sam dan došao iz Splita na Sedlo, odakle sam mislio feratom doći na vrh Uvita greda (2199 m). Nadzornik NP-a „Durmitor” rekao mi je da za korištenje ferate trebam platiti 30-ak eura. Odbio sam platiti, a opremu sam vratio u auto. Mogao sam otići na feratu, ali nisam zato što sam nadzorniku rekao da neću. Vrlo sam brzo bio na spomenutom vrhu, gdje sam nazdravio sam sa sobom prvom durmitorskom vrhu. Nakon kratke pauze otišao sam na vrh Vjetrena brda (2231 m). Blizu samog vrha prošao kraj ulaza u jamu koja je 1985. godine imala titulu najdublje jame na Balkanu. U međunarodnoj su se ekspediciji spomenute godine spustili do 897,5 m dubine Vjetrene jame. Vjetrena brda ime je vrha odakle je predivan pogled prema Bobotovu kuku ispred kojeg se nalaze Zubci (2309 m), skupina nekoliko strmih uzvišenja koji oduzimaju dah, te daju dojam da se nalazim u poznatim Dolomitima, a ne na najdražoj planini Crnogoraca. Iako sam krenuo planinariti tek u 14.24, imao sam još dovoljno dnevnog svjetla pa sam odlučio skočiti na vrh Bandijerna

(2409 m). Stvarno je predivan ovaj Durmitor i jedva čekam planinarenje svim ovim vrhovima koje vidim. Okružio sam Vjetrena brda i vratio se na Sedlo travnatim bespućem Durmitora na divljaka.

Smjestio sam se u kampu „Ivan do” u šatoru na sljedeće dvije noći. Drugi dan istraživanja Durmitora odlučio sam cijeli provesti u planini obilazeći što više vrhova. Plan mi je bio običi vrh Mali Međed (2223 m), Sjeverni (2287 m) i Južni vrh (2285 m), Terzin bogaz (2303 m), Savin kuk (2313 m), Istočni vrh (2445 m), Vrh Šljemena (2455 m) i Milošev tok (2426 m). Ne samo da sam obišao spomenute vrhove, nego sam uživao u najdražem piću na svakom vrhu, spasio australski par ispod Savina kuka s kojim sam kasnije u zalazak sunca popio piće za zahvalu kraj Crnog jezera. Krenuo sam u 7 sati ujutro iz kampa. Na vrhu Milošev tok bio sam nešto prije 17 sati. Dva sata kasnije, 9 km dalje i 1000 m niže, bio sam na obali Crnog jezera. Kretao sam se u stilu mosoraških Sikira, pa sam dan kasnije odlučio provesti trčkarajući po planini.

Kružnom turom išao sam na Crvenu gredu (2164 m) preko Jablan jezera, a povratak je bio preko Zminjeg jezera. Iako je na vrhu puhalo, nisam posustao u kvalitetnoj pauzi na njemu. Kvalitetna pauza znači pivo, nešto za pod zub i proučavanje okolnih vrhova. Ne računajući kvalitetnu pauzu, trebalo mi

je tri sata za kružnu turu od nepunih 16 km uz 1000 m uspona i isto toliko silaska. Dolaskom u kamp odlučio sam spremati stvari i krenuti put Sušičkog jezera. Na putu do jezera sreo sam Mosorašicu Milenu Šijan, koja mi je rekla da su Sikire također na Durmitoru. Kakva slučajnost! Ali nastavio sam prema svojim planovima. Kod spomenutog sam jezera ostavio auto, uzeo veliki ruksak i ruksak srednje veličine na koji sam stavio šator. Dobro sam se nakrcao i krenuo put Škrke. Mnogim planinarima upravo Škrka predstavlja najljepši dio Durmitora. Nekadašnja ledenjačka dolina u kojoj se danas nalaze Veliko i Malo Škrčko jezero okruženo skoro 1000 metara visokim prirodnim zidom koji tvore strme padine planina. Mislio sam spavati u šatoru kraj Malog jezera. Padao je mrak, a ja sam otkrio da je nekadašnji planinarski dom otključan i da služi kao sklonište. Odlučio sam prespavati unutra, a glavni je razlog zašto sam odlučio spavati u planinarskom objektu to što neću morati ujutro spremati vlažni šator.

Četvrti dan istraživanja Durmitora ponovno sam imao ambiciozne planove. Na listi su mi bili vrhovi Planinica (2330 m), Bezimeni vrh (2487 m), Bobotov kuk (2522 m), Đevojka (2440 m), Šareni pasovi (2248 m), Štit (2236 m) i Prutaš (2393 m). Posljednja dva nisam obišao jer sam se na silasku sa Šarenih pasova zabrinuo za sebe. Taj je dan helikopter tražio nekog solo planinara

ŠKRKA (DURMITOR)

KUČKI I LJEVORUČKI KOM S VASOJEVIĆA KOMA (DURMITOR)

za kojeg sam dan kasnije čuo da je preminuo, pa nisam htio biti još jedan solo planinar koji je krivim korakom okončao svoj život. Dinaridi su toliko lijepi da je šteta ne obilaziti sve te planine još nekoliko desetljeća. Nakon što sam prošao kritičnih pet metara strme padine, odlučio sam krenuti natrag prema Velikom Škrčkom jezeru, uzeti svoje stvari pa natrag u Žabljak. Štit i Prutaš posjetit ću neki drugi put. Peti sam dan krenuo ujutro prema Pivskom jezeru. Cesta preko Durmitora, spust u kanjon Pive, te vožnja kroz isti je fenomenalna cesta kojom se treba provozati barem jednom u životu. Posljednji sam dan proveo na rijeci Tari. Bilo je previše ljudi, trebao sam ostati gore u planini.

PROKLETIJE

Dva tjedna kasnije dolazim natrag u Crnu Goru. Prenoćio sam u Podgorici zato što nisam htio oko ponoći tražiti mjesto za šator negdje na Komovima. Nakon noćnog razgledavanja predivnog grada na Morači, rano sam ujutro krenuo na očaravajuće Komove. Imao sam ambiciozan plan obići sva tri Koma, ali sam zbog loše vremenske prognoze obišao samo Vasojevića kom (2461 m). Spomenuti je vrh najmanje težak za planinare, dok su druga dva (Kučki i Ljevorečki) zahtjevniji za uspon prosječnom planinaru. Baš sam uživao na putu do vrha, a još više nizbrdo jer sam išao sve na divljaka po bespuću strmih padina Koma. Promjenom planova imao

sam više vremena pa sam išao ponovno uživati kretanjem van staza poput nekog čobana, odnosno istraživača planina, što ustvari postruci i jesam.

Isti sam dan došao u dolinu Grebaje, a planinarski dom „Branko Kotajlić” bio mi je baza sljedećih pet noći. Noćio sam u šatoru jer je jeftinije, ali i posebnije. Oduševljen sam reljefom ovih planina. Čuo sam od mnogih planinara da su Prokletije najljepše planine Dinarida. Vrijeme je da dobijem vlastiti dojam u vezi s tim epitetom. Prvi sam dan napravio sjeverni krug u obliku srca po području koje je najpopularnije za planinarenje na Prokletijama. Preko katuna Popadija, popeo sam se na vrh Veliki Trojan (2190 m).

KARANFILI (PROKLETIJE)

POGLED S POPADIJE NA TALIJANKU I KARANFILE (PROKLETIJE)

Grebenom sam nastavio prema Popadiji (2030 m) i Talijanki (2057 m). Grmjelo je oko mene, ali nisam odustajao od predivne planinarske staze s pogledom na čuvene Karanfile. Ispod vrha Valušnica (1879 m) napravio sam sklonište ceradom koju nosim u ruksaku jer je kiša počela biti intenzivna, a udari groma sve bliži. Nakon sat vremena odmaranja, nevrijeme je prošlo, a sunce došlo. Nema ljepših prizora u planini od onih koji slijede nakon kiše, a ja gledam na Karanfile s vrha Valušnica. Pred mrak sam se spustio natrag u dolinu Grebaje prezadovoljan dojmovima s prvog dana planinarenja ovim rajem za ljubitelje visokih planinskih vrhova. Zaslugom srpskog geografa Jovana Cvijića, ove su prekrasne planine dobile naziv Prokletije, iako su do početka 20. st. nosile naziv Trojanske planine.

Drugi sam dan planirao ići na Karanfile. Nisam znao na koje ću sve vrhove ići, ali sam krenuo za početak na vrh Karanfili (2119 m). Sunčao sam se na vrhu uz najdraže piće pa sam otišao na Karanfil Ljuljaševića (2224 m). Non-stop sam razmišljao o vrhu Očnjak (2185 m) i Velikom vrhu (2490 m), ali na kraju sam odlučio ovaj dan apsolutno uživati pa sam otišao ponovno van planinarskih staza hodati na divljaka. Prvo sam otišao na jednu malu, bezimenu glavicu iznad doline Grebaje, a kasnije sam se popeo na strmu stijenu koju lokalci zovu Čovik. Baš sam uživao penjući se na stjenovite

uzvisine koje strše iznad travnatih padina ovog dijela Prokletija. Spustio sam se natrag u bazu stazom koja nije baš popularna, ali napravio sam još jednu lijepu kružnu turu.

Treći sam dan planirao ići na najviši vrh Prokletija, Maja Jezerce. Ovaj put nisam išao sam, već mi je društvo pravila Gabrielle iz Francuske, koja je također boravila na istoj lokaciji kao i ja. Hodala je puno brže nego što sam očekivao. Ona je ostala u Dolini jezera (Buni i Jezerces), dok sam ja brzinski nastavio na Maja Jezerce (2694 m). Trebala su mi tri sata do vrha i natrag s jezera. U povratku sam se okupao u šestom, najjužnijem jezeru. Počelo je grmjeti, što je bio znak

za povratak prema 10 km udaljenom autu u naselju Vusanje. U povratku smo napravili kratku pauzu kod izvora Oko Skakavice. Još jedan prekrasan planinarski dan koji sam dosta brzo prošao. Malo manje od 30 km uz skoro 1900 m uspona i toliko silaska za manje od 10 sati izleta, odnosno nešto više od sedam sati planinarenja.

Četvrti dan istraživanja Prokletija posvetio sam Kolatama. Autom sam prošao Vusanje i parkirao ondje gdje asfalt završava nakon zaseoka Zarunice. Ponovno sam planinario sam, a nakon jučerašnjeg planinarenja bio sam uzbuđen koliko će mi trebati do vrha Zla Kolata (2535 m). Spomenuti vrh najviša je

LEDENJAČKA DOLINA U PODNOŽJU VRHA MAJA JEZERCE (PROKLETIJE)

POGLED NA ZLU KOLATU S DOBRE KOLATE (PROKLETIJE)

točka Crne Gore, iako Crnogorci više vole 13 metara niži Bobotov kuk na Durmitoru, koji je u potpunosti crnogorska planina, za razliku od Prokletija koje su većinski albanska planina. Malo manje od 2 i pol sata mi je trebalo da budem na najvišem vrhu Crne Gore. Nakon pauze sam prošetao u Albaniju do vrha Maja Kollates (2552 m), koju možemo zvati albanskom Kolatom. Vratio sam se na granicu na treću Kolatu, odnosno Dobru Kolatu (2525 m). Posljednji mi se vrh nekako najviše sviđa, iako su sva tri zanimljiva destinacija za planinarski izlet. U povratku sam svratio na piće u jedan pastirski stan koji poslužuje osvježavajuća pića uz makadamsku cestu kojom je moguće organizirati transfer džipom. Ja

sam išao pješice jer mi je tako veći gušt. Ispunjen zadovoljstvom i očaran ljepotom Prokletija, odlučio sam dan ranije krenuti natrag u Hrvatsku.

Durmitor i Prokletije stvarno su očaravajući, zaslužuju biti u vrhu liste najljepših planina Dinarida. Ljepota je subjektivna, tako da će meni i dalje Velebit ostati najljepša i najdraža planina na svijetu. Durmitor je nestvarno lijep, smatram ga puno dostupnijim za sve vrste planinara. Površinski je malen u usporedbi s Velebitom, ali određeni krajolici toliko su predivni da mi je sasvim razumljivo zašto je nekim planinarima Durmitor ljepši od Velebita. Prokletije se na engleskome jeziku nazivaju „Accursed mountains”, ili

„Albanian Alps”, što je sasvim razumljivo jer stvarno izgledaju poput Alpa. Duboke ledenjačke doline iznad kojih se uzdižu visoki, teško dostupni vrhovi, karakteristike su Alpa.

Upravo nedostupnost većini planinara, odnosno dostupnost planinarima dobre fizičke kondicije i spretnosti kretanja stjenovitim bespućem, jedan je od razloga zašto smatram Velebit ljepšim od Prokletija. Nas uglavnom impresioniraju velike vertikalne nekih vrhova, te duboke ledenjačke doline koje nisu toliko razvijene u hrvatskom dijelu Dinarida. Sve su planine lijepe, svaka nešto ima. Zato treba pohoditi svima njima!

piše: **Marko Kovač**

POGLED NA KARANFILE (PROKLETIJE)

Prokletije... Što pomisliš kad čuješ riječ Prokletije...?

Meni su Prokletije uistinu bile skoro proklete jer kada sam god trebala otići tamo, dogodilo bi se nešto što bi to spriječilo. Što je želja bila jača, to je i prepreka bilo više... Ali konačno, konačno je došao i taj prvi susret koji je bio proklete očaravajući! Nenadmašno intenzivno iskustvo koje prodire do samog ruba iskona i svrdla do najdubljih čula. Prokletije...

Jedan susret koji izaziva trajnu ovisnost. Prošle je godine (2022.) bio prvi susret, ovog ljeta drugi (2023.) u, nadam se, dugom nizu ponovljenih. Naša mala ekspedicija provela je ovo ljeto pet predivnih dana u tom još uvijek divljem i nepokorenem krajoliku. Moram priznati da smo imali ambiciozan plan koji nam je prevrtljivo srce planine poremetilo šaljući na nas munje i nevere. Ali to je još jedna od čari planinarenja – očekuj neočekivano, prihvati neprihvatljivo, snađi se i gazi. A mi smo pregazili tri vrha, svaki od njih na svoj način poseban i izazovan, nekom ludom silom krojen i postavljen....

VRH PRVI: KARANFILI – SJEVERNI VRH (2460 m)

Nakon noćenja u dolini Grebaje krećemo napojeni jutrom i ljepotom! Bili smo tu lani, znamo što nas čeka, znamo da je tura velebna,

znamo da će patiti koljena, znamo sve i ne znamo ništa!

Početni su koraci laki, preko livade ulazimo u bukovu šumu, na stazu koja vijuga kao pijanac na avliji i uspinje se bez milosti. Prednost Prokletija upravo je u tome – kad se penjete, onda se samo penjete, a kad se spuštate, onda se samo spuštate. Školski primjer planinarenja. Vodi nas naša staza preko bezbroj serpentina, šuma postaje sve rjeđa, kamena je sve više, jutarnju svježinu pomalo nadvladava sparina. Oko nas se rađaju vidici, Prokletije pomalo otkrivaju svoje najljepše lice. Nakon naherene zaravni na kojoj se još moglo naći malina, prezrelih i sočnih, nastavljamo strmo preko sipara i kamenjara do malog prijevoja (Krošnjin prolaz). Taj prijevoj zapravo je kameni portal stiješnjen među strmim liticama Karanfila, a na njemu je postavljena sajla koja olakšava uspinjanje i prelazak na drugu stranu planine. Podloga je tu vesela kombinacija zemlje i kamena i svaki je korak nužno pažljivo odraditi bez guranja i nesmotrenosti. Prolazak na drugu stranu zapravo je ulazak u jedan sasvim drugi svijet. Prislonjeni uz strmu padinu, stiješnjeni nad poštenom provalijom, na stazici koja je kombinacija stijene i nevolje promatramo taj velebni svemir koji se pred nama otvorio. Vrhovi, planine, klisure, čarobno prostranstvo kamena koje buja nad zelenim šumama i livadama na

kojima ovce izgledaju kao zrna prosa, a kuće kao tek propupale tratinčice... Staza nas vodi udesno preko izložene kamene police na koju je dijelom postavljena sajla, ali je u nekom ljutom nevremenu otkidana i uništena. Nakon toga idemo samo gore, preko izrazito strmog, krušljivog kamenjara okićena busenovima trave. Koristimo i ruke i noge, a kad se osvrnemo, promislamo kako je nemoguće da ovdje postoji ikakva staza. A sparina sada udara na najjače... Puzimo vertikalno prema svome cilju razmišljajući o zalihama vode koje imamo sa sobom i lagano izbijamo na vrh. E, to je baš vrh! Malena vršna površina stožasto naslaganog kamenja dovoljna za grupicu ljudi, s koje puca pogled na sve liposti i miline u okruženju. Prokletije u svoj svojoj divljoj raskoši prostrle su se pred našim očima kao da nas mame i izazivaju. Sve upijamo, sve promatramo, a najviše našu sljedeću destinaciju – vrh Maja Jezerce. Nemamo baš vremena za gubljenje jer je zrak nabijen i težak, a oblaci se pomalo počinju okupljati i ne bi baš bilo pametno da ih ovdje dočekamo. Istom se strmom stazom kotrljamo nizbrdo razmišljajući kako bi pogibeljna bila da je trava iti malo mokra. Nakon ponovnog prelaska kroz Krošnjin prolaz i spuštanja niz sipar, ne vraćamo se istim putem sve do doline, nego idemo desno prema Šupljim vratima. Šuplja vrata zapravo su otvor u stijeni, mala pećina urušena krova preko

KAMEN SINJAL NA VRHU

DOLINA JEZERA,
VIŠE BARA NEGO JEZERO

čijih se zidova koristeći sajlu treba uspeti kako bi se nastavio put. Ova predivna kamena formacija naziva se još i Vječni poljubac jer upravo tako i izgleda, kao poljubac dviju kamenih gromada u svojoj sili i nježnosti.

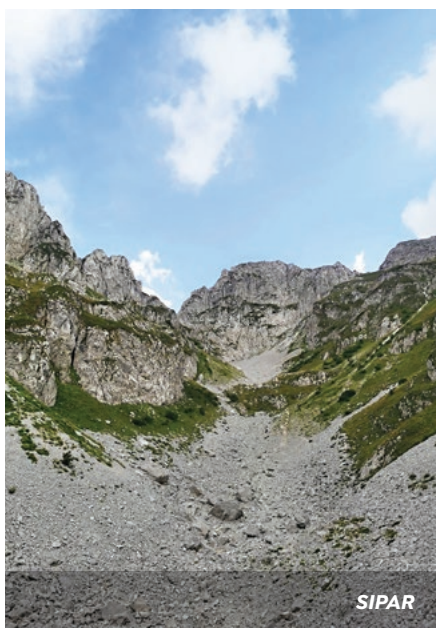
Na ovom dijelu puta počinjemo osjećati ubojiti dodir sparine, tijelo je neprirodno malaksalo, glava pomalo tutnji i svaki se korak duplo osjeti. Iako znamo da je pred nama sad samo spust, nevoljko se pokrećemo iz sjedi-lezi položaja i krećemo natrag prema dolini. I ovdje nas časti bogatstvo serpentina, zavaljanog kamenja, sipara, krušljive zemlje, konačno bukove šume i naše početne livade. Stopala su nažuljana, koljena su napaćena, majice su mokre od znoja, ruksak je ubojit, al' duša... duša je sad veća od života, sretnija od djeteta i lakša od povjetarca! I što je najbolje, sve ćemo to ponoviti!

VRH DRUGI: MAJA JEZERCE (2694 m)

Za Maja Jezerce piše sljedeće: najviši vrh u Dinarskim Alpama, drugi po visini u Albaniji i šesti po visini na Balkanu s nadmorskom visinom 2694 m, ukupne dužine staze oko 18 km. Meni su brojevi i statistike samo opterećenje, i kad me pitaju koliko ti je trebalo za uspon i koliko si se visoko popela, kažem – popela sam se do vrha, a uspon je trajao sve dok

se nisam popela. Za mene je Maja Jezerce ništa manje od jednostavne bajke. Ova bajka započinje u dolini Ropojana, odakle nas je džip prebacio do početne točke puta, karaule na Zastanu, čime se uštedi na putu i vremenu uzimajući u obzir da je to makadamski put koji je sam po sebi zamoran.

Od karaule Zastan vodi markirana staza koja se u prvom dijelu puta uspinje kroz šumu i upravo je idealna za zagrijavanje. Putem se šalimo, razmjenjuju se priče i anegdote dok neprimjetno prelazimo granicu Crne Gore i Albanije te izbijamo na početak Doline jezera. U Prokletijama se do nekih vrhova treba dugo hodati prije samog finalnog uspona, pa je tako i ovdje slučaj. To nipošto ne znači da je staza zamorna i dosadna, upravo suprotno. Dolinu jezera čini šest jezeraca, od kojih su neka pravi gorski biseri u kojima se čovjek lijepo osvježi, a neka su, barem u ljetno doba, više barice nego jezera. Nanizani su duž uske visoravni omeđene zubatim vrhovima i prate putanju staze. Izlaskom iz tog okruženja ulazimo u carstvo živog kamena koji je još uvijek, unatoč tome što je sredina ljeta, mjestimične prošaran snježnim krpama. Nije da ih je puno, ali isto vesele! Gazimo naprijed prema malom prijevoju bez muke, dan je prekrasan, sunčan i zdrav... Ni traga sparini od pretrodnog dana, zbog čega se osjećamo poletni i neopterećeni. Sam

SIPAR

prijevoj označava mjesto na kojem počinje završni uspon, odnosno mjesto na kojem se lagano osjeti ugriz adrenalina koji navre u kosti kada se pomnije promotri staza kojom moramo proći. To nije staza, to je izazovni labirint među kamenim policama dodatno opremljen dvama strmim krušljivim kuloarima koji svojim izmrcvarenim kamenjem jasno svjedoče o jačini zima i snazi prirode na tom području. Svaki je kamen nestabilan, svaki se drugi pokrene i zato je tu potrebna posebna pažnja i pribranost. Ne moram ni govoriti da tu strahu nema mjesta, ili ideš do kraja ili odmah odustaješ! Neki su komentirali kako bi bilo dobro da su tu postavljene sajle, što bi bilo sigurnije, ali meni je ovako milije. Nakon izlaska iz završnog kuloara, izbijamo na vršni greben odakle put vodi do samog vrha. Teško je riječima sažeti taj osjećaj koji te obuzme kada ugledaš oko sebe te kamene divove, sve te planine koje se protežu dokle god ti oko dopušta. I nekako mi u misli dođe riječ „shqiptar” koja u svom korijenu znači „orao”, a povezuje se i s klikom ili pokličem orla. I promislím kako mi, mali i ograničeni, možemo svemu što ne razumijemo dati pogrdnu i neprimjerenu konotaciju, nesvjesni da time vrijeđamo sebe i ističemo vlastito neznanje. Treba putovati, čitati, istraživati, biti otvorena uma... A treba se i vratiti s planine, kad smo kod toga. A to znači da treba proći krušljive kuloare i

NA VRHU KARANFILA

kameni labirint sada s dvostrukim oprezom koristeći i ruke i noge, i gdje treba otpenjivati, otpenjivati... Kad smo se spustili do prijevoja, znali smo da je najgore iza nas i da nas sad čeka šetnja i puno ugodnih koraka. Vratili smo se istom stazom, usput birajući vrhove na koje ćemo se prilikom sljedećeg posjeta uspeti i naravno da to jedva čekamo!

VRH TREĆI: GJERAVICA (2656 m)

Za ovaj bismo uspon mogli reći: „A sada nešto potpuno drugačije!” Jutro nas dočekuje tmurnim oblacima i kišicom koja lagano rosi, u zraku se miješa miris stoke i zemlje jer

put do ovog predivnog vrha počinje u Bogičevici, stočarskom kraju koji je u ovo doba godine naseljen pastirskim obiteljima i njihovim blagom.

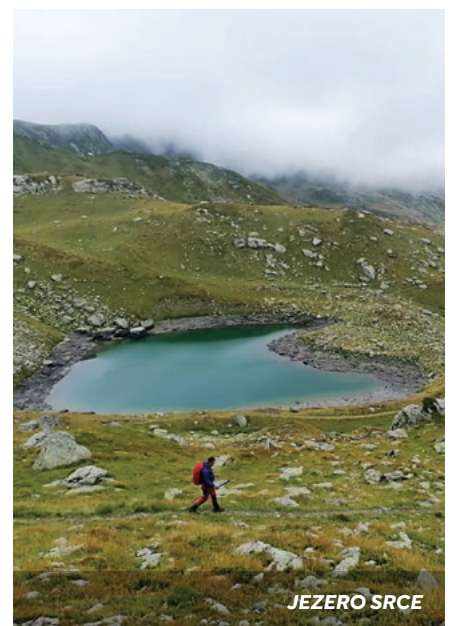
Lagano se uspinjemo travnatim brežuljkom, onako na divlje, ne slijedeći stazu, kratimo serpentine kako bismo se što prije izvukli iz zaravní i ugledali današnje odredište. To je kod Gjeravice fascinantno, kada je čovjek ugleda u daljini, pomislio bi kako tu ima bar tri dana jahanja kako bi se došlo do nje... Al' varljiva planina, ko varljivo djevojčice. Izbijanjem na početak visoravní pred nama se otvara valovito zeleno prostranstvo koje moramo pregaziti i u daljini sam vrh koji ćemo, nadamo se, ispenjati. Za razliku od prethodnih

FINALNI USPON

LJUDIKANJE NA GJERAVIČKIM VISORAVNIMA

JEZERO SRCE

dana, na put nas ispraća tmurno vrijeme, pa se neki nećkaju i lagano „ronjaju“, al' odluka je odavno donesena. Svi imamo kabanice i nema da se ne može! Koračamo u tišini, trava nam se povija pod gojzericama, podloga je meka i ugodna, prava razlika od prije prijedjenih staza. I što je najbolje od svega, hodamo po poljima divljih borovnica koje su upravo u ovo doba godine savršeno zrele i sočne. Kako je kiša sve oprala, dovoljno je sagnuti se i ubrati šaku bobica, a kad se pojedu, samo ponoviti istu kretnju. U daljini se lagano povija magla skrivajući od nas okolne planine. Na putu prema vrhu staza prolazi kraj dva jezera, prvo je jezero Ligeni Tropojes položeno u travnatij udolinici, ovalno i

U KAMENJARU GJERAVICE

mirno, idealno za kraću pauzu prije nastavka puta. Da je sunčan dan, napravile bi se tu vrhunske fotografije, ovako samo reflektira sive sjene neba. Nastavljamo dalje do jezera u obliku srca, Ligeni Zemer, odakle počinje pravi uspon koji vodi do samog vrha. Podloga se tu također mijenja i kamen preuzima svoju ulogu. Serpentine položene na boku planine izgledaju strmije i teže nego što jesu, i bez previše muke dolazimo u podnožje vrha odakle se kroz koprenastu zavjesu oblaka naziru konture planine i blaga koje skriva u svojim njedrima. Naime, u sivom kršu pod vrhom Gjeravica, skriveno je više manjih jezera koja svojom pojavom oduzimaju dah i tom okruženju daju dodatnu dozu mističnosti. Kamenim grebenom grabimo prema vrhu molećivo gledajući u oblake ne bi li se razišli i u tom tonu stižemo do cilja. Nebo kao da se poigrava nama pa oblake razmiče i nabacuje otvarajući fascinantne poglede na okolne planine. Vrijedilo je doći ovamo, iako izgleda da samo planina može ovako dramatiizirati. Nakon odmora je došlo vrijeme za povratak pa se bez previše muke pokrećemo i istim putem udaramo korake nazad. A kako se spuštamo, to se planina sve više otvara, sve ono što nam je bilo skriveno za vrijeme uspona, sada u svoj svojoj raskoši leži pred nama. Vidimo stada koza, ovaca i pastirske pse kako ih čuvaju, vidimo divlje konje, plahе i stasite, u laganom galopu, vidimo ljude koji na konjima prenose

NA GJERAVICI

netom ubrane borovnice... Vidimo jedan sasvim drugi život koji nam se čini tako dalek, ali ispravan i jednostavan. Zadnje kilometre od 24 km duge ture završavamo onako kako smo i počeli, na divlje, obronkom brda ravno do kombija gdje nas je dočekalo krepko crno vino, potpuno usklađeno s planinama oko nas!

Dakle, pet dana – od planiranih pet, ispenjana tri vrha. U danima kada kiša nije dopustila neke „jače“ destinacije, malo smo se pentrali oko Vezirove brade, kupali se u Hridskom jezeru, smucali se po Alipašinih izvorima, kafenisali u Gusinju, tražili trafiku u Plavu kako bismo kupili bon za mobilni i nadasve dobro ispunili vrijeme. Fascinantno je kako planina iz čovjeka izvuče upravo ono što čovjek u suštini jest, i koliko god se pokušao skriti, planina ga uvijek razotkrije, na iznenađenje ili razočarenje ostalih!

POVRATAK S MAJA JEZERCE

piše: *Marijana Mišerda Bajić*

MOSORAŠI NA HAJLI

Hajla, planina i vrh, tako egzotičnog imena i mističnih pogleda.

U sklopu 25. memorijalnog pohoda „Safet Mavrić Čako”, koji se održava u spomen na tragično stradalog kolegu planinara, u organizaciji Planinarsko sportskoga kluba „Hajla 2403” iz Rožaja, i Mosoraši su bili dio ovoga pohoda zahvaljujući organizaciji našeg iskusnog vodiča Raifa Parduzija (Rajka) u siječnju 2023. godine. Hajla je planina smještena između Crne gore i Kosova. Ima nekoliko vrhova koji dosežu preko 2000 m, a najveći je među njima 2403 m visok vrh koji se naziva Hajla. Ovaj je izlet, u svakom slučaju, pravi izazov. U tako malo vremena, tako puno vožnje

automobilom, malo planinarenja i puno veselog druženja s divnom ekipom koju bi svako poželio, čini se kao da je izlet trajao tjedan dana (dojmovi su se sabirali i duže).

Naše je putovanje počelo u jutarnjim satima laganom vožnjom i panoramskim razgledavanjem sela i gradova susjedne Bosne i Hercegovine i Crne gore. U kasnim popodnevnim satima došli smo u Rožaje, parkirali svoja vozila i nakon kraćega se predaha uputili terenskim vozilima do katuna Bandžov koje je bilo naše odredište za taj dan. Tamo smo se smjestili u dvama objektima gdje smo spavali dvije noći. Kako smo imali slobodnog vremena navečer, posjetili smo Dom

kulture „Dermando”, koji je smješten u ovom relativno napuštenom katunu. Dom u svojoj ponudi ima hranu i piće, koje je za svaku preporuku, pa smo se i mi malo pogostili. Proveli smo tako nekoliko sati u veselom raspoloženju, plesu i zabavi. Ipak je razum prevladao pa smo na vrijeme otišli na odmor da budemo spremni za sutrašnji uspon.

Ujutro doručujemo i uz vodstvo kolege Čazima Fetahovića krećemo na pohod, prvo do planinarskoga doma „Grope” (1980 m) gdje se okuplja mnoštvo planinara i sudionika pohoda iz cijele regije. Snijega ima poprilično. Dubok je pa se dobro propada, ali uz ovakvo društvo ništa nije teško. Čazim

PROLAZAK KROZ ŠUMU

KOLONA SRETNIH PLANINARA

SNJEŽNE PADINE

PROLAZAK DOLINOM

ima i svoju rutu kojom mi idemo, a pridružuju nam se još i drugi planinari. Ima i magle, pogledi su upućeni uglavnom kolegama ispred i iza. Nakon nekoliko sati penjanja po magli i snijegu, stižemo skoro svi na vrh, sretni i zadovoljni. Ostali smo uskraćeni za pogled s vrha, ali kako kaže kolega, nešto treba ostaviti i za drugi put. Nakon sigurnog spusta i kraćega odmora, odlazimo na večeru i druženje u Dom kulture „Dermando“, kod našeg domaćina Dude koji zaslužuje sve pohvale za uređenje ovoga doma i gostoprimstvo. Zabava za pamćenje – tko je bio, zna o čemu pričam.

U nedjelju se budimo, doručujemo i lagano napuštamo Bandžov do terencima, kako smo i stigli, te u kasnim večernjim satima stižemo u Split. Već se sutradan popunjava lista prijavljenih za izlet na Hajlu 2024. Htio bih još jednom zahvaliti svim sudionicima na predivnom druženju!

piše: **Stipica Rossini**

NA VRHU

POSJET MAKEDONIJI I BUGARSKOJ

Od 7. kolovoza do 13. kolovoza 2023. u organizaciji HPD-a „Vrgorac” ispenjala sam Titov vrh, najviši vrh Šar-planine u Makedoniji i Musalu, najviši vrh Balkana u NP „Rila” u Bugarskoj. Na izletu su sudjelovali i planinari iz HPD-a „Grabovica”, HPD-a „Veliko Brdo”, HPK-a „Sv.Mihovil”, HPD-a „Adrion”, PK-a „Extrem”, HPD-a „Sv. Ilija”, PK-a „Split” i moja malenkost iz HPD-a „Mosor”, nas 35 spremnih za penjanje i druženje. Polazimo iz Vrgorca, preko Oraha do Deleuše, Vračenovića, kroz Albaniju i duboke šume iznad kanjona i serpentina do Bllate gdje ulazimo u sjevernu Makedoniju. Noćimo u hotelu u sklopu manastira sv. Jovana

Bilogorskog na padinama planine Bistre (NP „Mavrova”).

Nastavljamo put preko Tetova prema Popovoj Šapki (1785 m). Po dolasku uzimamo opremu i s domaćim vodičima krećemo preko Vakafskih bačila. Vrijeme je oblačno i maglovito, na padinama pasu ovce koje čuvaju kangali, pastiri nas pozdravljaju svirajući svoje frulice. Divimo se prostranstvima i vrhovima koji se ukazuju dok nas vodiči upozoravaju da se trebamo brže kretati kako nas u povratku ne bi zatekla noć s niskim temperaturama. Osmijeh zadovoljstva pokazao se kad smo izašli iz oblaka i ugledali suncem obasjane masive u graničnom području Makedonije, Kosova

i Albanije. Na Golemom Turčinu (Titovu vrhu) (2748 m) gledali smo u sumrak dok su nam vodiči pričali o vrhovima i kamenitoj kuli koja je danas planinarsko sklonište. Guštam i kažem sebi da bi se trebalo vratiti na više dana, na skijanje i u proljeće promatrati leptire. Staza je markirana i tehnički nezahtjevna, trebalo nam je nešto duže od 8 sati.

Treći dan nastavljamo prema Bugarskoj do Samokova. Noćimo u zimskom središtu Borovec, podno

TITOV VRH (2748 m)

USPON PRED VRH

planine Rile po kojoj se i zove područje nacionalnog parka. Loše vrijeme s kišom i susnježicom mijenja planove te uzimamo slobodan dan za razgled grada Sofije udaljene sat vremena vožnje autom. Obišli smo sve otvorene kulturne i povijesne znamenitosti u centru grada, najviše smo bili oduševljeni eksponatima u Muzeju tračkog zlata.

I tako je došao dan za uspon na Musalu (2925 m), najviši vrh Rile i Balkanskog poluotoka. Stari je naziv Tangra, dok današnji naziv Musala nastaje od „Mus Alah” što znači „bliže Alahu”. Rila je poznata po brojnim ledenjačkim jezerima koja se nalaze na visinama između 2100 i 2500 m. Iz Borovca se žičarom penjemo do

RILSKA JEZERA

POGLED PREMA VRHU

prijevoja Jastrebac (2369 m), hodamo makadamskim putem do planinarske kuće „Musala” (2389 m), penjemo se uz jezera do planinarske kuće „Everest” (2710 m), te uz brojne planinare i izletnike markiranom stazom stižemo do maglovitog vrha gdje se nalazi meteorološki opservatorij iz 1932. pored kojeg nas je dočekala mačka. Razvedrilo se na 10-ak minuta kako bismo mogli uživati u pogledu na jedinstvena rilska jezera koja su nazive dobila po svojim oblicima. Oduševljeno smo promatrali vrhove i grebene, udisali energiju lokaliteta i opet se divili ljepoti Rile koja čuva brojne balkanske endeme.

Vraćamo se u Makedoniju i posjećujemo Ohrid, plovimo po Ohridskom jezeru, razgledavamo sojenice i manastir sv. Nauma. Posljednju večer guštamo u odličnoj hrani, vinu, pjesmi i plesu, veseleći se turama na Galičicu i albanskim vrhovima.

Zadovoljni i obogaćeni druženjima, zadivljeni ljepotama prirode, vraćamo se sretno kući nadajući se novim prilikama. Vedro!

piše: **Silvia Ursić**

MUSALA

OLIMP

-

ZEMLJA GRČKIH BOGOVA

VRH MYTIKAS
(2918 m)

Jedno popodne početkom 2023. godine na društvenim mrežama osvanuo mi je plan ture na Olimp koju tijekom ljeta organizira Ante Romac (agencija „Dinaric Guides“). Olimp – mitaska planina oko koje se čitava grčka mitologija raspreda, planina gdje žive grčki bogovi.

Opila me pomisao i poželjela sam se upustiti u tu avanturu. Meni zbilja veliku, s obzirom na to da sam friški planinar i nemam baš iskustva u planinarenju. Ipak, nisam se prijavila računajući, hajde, bit će opet prilike, moram se malo još ispraksirati, popeti svoj prvi dvijetisućnjak i steći samopouzdanja za ovakav uspon, no želja za Olimpom već se duboko urezala.

Na jednoj turi sa svojom planinarskom ekipom, kolega mi kaže: „Pa zašto ne bi išla, prilika se ne čeka, iskoristi dan.“ Pomislila sam da vrijedi pokušati, prijavila se u zadnji čas te popunila zadnje mjesto u grupi koje se otvorilo baš taj dan jer je jedna osoba odustala. Grčki su bogovi htjeli da dođem.

I tako je grupa od nas 18 planinara 19. srpnja 2023. iz Sinja krenula u ovu petodnevnu avanturu. U grupi su među ostalima bili i moji dragi Mosoraši – Mira Milišić, Anita Ivanišević Čaleta i Milan Vujčić.

Točno u ponoć nimalo pospana ekipa uputila se prema malom

turističkom gradu Katerini u Grčkoj, smještenom na obali Egejskog mora u podnožju Olimpa. Put je bio dug, trajao je 18 sati i prešli smo oko 900 kilometara. Prošli smo kroz Bosnu i Hercegovinu preko Međugorja, kroz Nikšić i Podgoricu u Crnoj Gori, vozili se uz planinski masiv Prokletija, u Tirani popili kavu. Granicu s Grčkom smo bez problema i zastoja prošli, te smo odlučili stati u Siatisti i konačno kušati grčke delicije u malom obiteljskom restoranu „John Deros“. Souvlaki s grčkom salatom i tzatzikijem nakon cjelodnevnog je putovanja bio odličan izbor. U kasnim popodnevnim satima stigli smo u Katerini, smjestili se, pripremili ruksak za sutrašnji uspon. Bili smo preuzbuđeni za spavanje pa smo se odlučili opustiti i okupati u Egejskom moru, a druženje je trajalo do sitnih sati.

Jutro je započelo užurbano, popila se kava, dobro se doručkovalo i u 8 sati smo svi bili spremni za izazove koji nas čekaju na Olimpu. Kombijima smo se dovezli do startne točke uspona, Prionije.

Prionija je najviša točka na Olimpu do koje se može doći automobilima i nalazi se na 1100 m. Bio je četvrtak pa nije bilo uobičajene gužve. Naš je cilj bio planinarski dom „Spilos Agapitos“ koji se nalazi na visini od 2100 m, što znači da smo trebali savladati 1000 m. No, to nas unatoč velikoj sparini u zraku nije nimalo zabrinjavalo, pa mi smo na Olimpu!

Olimp je planina formirana od sedimentnih stijena uglavnom škripljevca, na kojoj se nalazi najviši vrh Grčke - Mytikas (u prijevodu „nos“), visok 2918 m. Nalazi se u Tesaliji na sjeveroistoku Grčke. Olimp je dobio ime po grčkoj riječi „Olaimbos“, što znači „sjajiti“, i to je uistinu jedna sjajna planina. Zbog geološke i biološke posebnosti (bogate flore i faune), 1938. godine cjelokupni je masiv Olimpa zaštićen statusom nacionalnog parka, a 1983. godine uvršten je na UNESCO-ov popis svjetske baštine. Na Olimpu postoji 46 vrhova viših od 2000 i 47 viših od 1000 metara nadmorske visine.

Prvi se put netko popeo na Mytikas 2. kolovoza 1913., a u ekspediciji su

bili Grk Christos Kakalos iz Litohora te Švicarci Frederic Boissonas i Daniel Baud-Bovy.

Dobar dio godine (od rujna do svibnja) Olimp je prekriven snijegom, a vrhovi su mu često prekriveni gustim slojevima magle i oblacima, što izaziva zastrašujuće ljetne grmljavine. Upravo zbog tih karakterističnih vizualnih efekata, lako se može pretpostaviti da je kod starih Grka izazivao osjećaj strahopoštovanja, a time je i postao sveto mjesto.

Prema grčkoj mitologiji, u kristalnim palačama Olimpa stalno je živjelo 12 grčkih bogova. Ulaz u Olimp bila su velika vrata od oblaka i nijedan smrtnik ih nije mogao proći. Međutim, mi smo ih smrtnici ovaj put itekako prošli...

S Prionije oko podneva započijemo uspon pored informativnih ploča na planinarskoj stazi E4 koja se inače zove i „Staza magaraca“ s obzirom na to da se tom stazom redovno kreću konvoji magaraca uz pomoć kojih se opskrbljuje dom „Spilos Agapitos“. Vrućina je bila jedva podnošljiva, u Grčkoj su upravo tih dana vladali toplotni udari. Temperature su se u podnožju Olimpa penjale i do 44 °C, tako da je srećom većina planinarske staze do doma prolazila gustom mješovitom šumom koja na većoj visini prelazi u borovu šumu. Put je širok i uređen, većinom zemljani. Naše prvo

odmorište s pitkom vodom bilo je na skloništu „Pigadouli“ (1350 m), oko 2 km od Prionije. Pred sam dolazak do doma nakon 3 i pol sata uspona, vrijeme se naglo mijenja, navlače se gusti oblaci i počinje padati kiša. Sve je to praćeno grmljavinom pa smo morali ubrzati tempo kako bismo se što prije sklonili u dom. Zeus nas je ipak pozdravio.

Smještaj u domu kapaciteta 110 ljudi bilo je potrebno unaprijed rezervirati tako da nas je već čekala naša prostrana spavaonica. Raspremili smo se i zaslužno ručali. Poštovali smo kućni red doma i rano krenuli na počinak, uostalom, rano ujutro čekao nas je zahtjevan uspon na Mytikas i trebalo se dobro odmoriti.

Prije nego što je sunce obasjalo obzore, naša vesela ekipa već je bila u niskom startu kako bismo započeli najuzbudljiviji dio uspona na krov Grčke. Olakšali smo ruksave i dio opreme ostavili na domu, pripremili smo kacige i opskrbili se dodatnom litrom vode zbog vrućina koje nas čekaju, a šume više nema. Točno u 7 sati započinje naš uspon s doma put prijevoja Skala (2882 m) i dalje na Mytikas (2918 m). Kreće se dobro utabanom planinarskom stazom kroz sada već rjeđu borovu šumu, koja visinom nestaje i prelazi u goli sipar sve do Skale. Put preko sipara nešto je strmiji i naporaniji. Otvaraju nam se vidici na vrhove Skolio (2911 m) i Stefani (2909 m), ali

KULOAR I VRH MYTIKAS

POGLED NA MYTIKAS

POGLED SA SKALE

i na naš cilj – Mytikas. Dijelom puta prate nas znatizeljne divokoze i divilji konji. Nakon 3 sata bezazlenog, ali zbog vrućine napornog uspona, konačno dolazimo na prijevoj Skala. Tu radimo veći odmor kako bismo se okrijepili i pripremili za uspon vrlo strmim i zahtjevnim kuloarom na Mytikas. Vodič Ante ovdje nam je dao mogućnost odustanka od penjanja na Mytikas, ali meni nije palo na pamet sada odustati, iako je kuloar do vrha djelovao vrlo zastrašujuće i opasno. Zbog ovoga smo i došli.

Prolazak kuloara bio je vrlo zahtjevan (a još je teže otpenjanje istog).

Cijelim smo putem bili vrlo izloženi, pa je potrebno biti fokusiran i jako oprezan. Penjali smo se strmim i krušljivim stijenama uz pomoć ruku i nogu, ali i pomažući jedni drugima. Staza je donekle markirana, osigurne postoji samo na jednom dijelu gdje se nalazila jedina sajla na stazi ispod koje zjapi vertikalni pad, gazišta su uska, a pred sam vrh čekaju nas i „zle stepenice„ (‘kakoskale’, kako ih Grci zovu). To su prirodne stepenice na vrlo strmom terenu. Ovo je bila čista adrenalinska bomba nakon koje nas je Olimp nagradio nestvarno lijepim pogledom sa svog vrha na okolne planinske lance, duboke

doline i svjetlucavo Egejsko more u daljini. Zastala sam i upijala svu tu ljepotu i sjetila se onih koleginih riječi: „Uhvati dan.“ No, čekao nas je nimalo lak povratak na Skalu, a zatim istim putem nazad preko doma do kombija na Prioniji.

U ranim večernjim satima puni dojmova i još pod adrenalinom, došli smo u Leptokaryu gdje smo opušteno proslavili našu uspješno okončanu avanturu. Sutradan smo turistički obišli poznate i prekrasne grčke Meteore, pa natrag kući razmišljati o novim avanturama.

píše: **Marija Prančić**

POMALO

MOSORAŠI NA VRHU OLIMPA

ZAPADNA EUROPA

DOLOMITI

USUSRET CENTRALNOME IZLETU

30. SRPNJA – 5. KOLOVOZA 2024.

Mistični vrhovi i jezera: priča o čudesnim Dolomitima

Dolomiti u Italiji pravi su raj za ljubitelje planinarenja. Gdje god da se uputite, ispred vas se protežu zelene livade iznad kojih se nadmoćno nadvijaju planine, a kroz te ljepote prolaze mnogobrojne planinarske staze s predivnim vidicima. Dolomiti su skupina najspektakularnijih planinskih formacija na svijetu, ukrašena nekima od najljepših jezera na svijetu.

Tre Cime Di Lavaredo zaštitni su znak Dolomita i vječita inspiracija. Samo ime znači „tri vrha”: Cima Piccola (2857 m), Cima Ovest (2973 m) i Cima Grande (2999 m). Uspon do najvišeg vrha ostvario je 1896. godine Paul Grohmann, a danas Tre Cime di Lavaredo osim

planinara privlače i veliki broj penjača. Kružna staza oko Tre Cime di Lavaredo započinje kod planinarskog objekta „Auronzo” (2320 m). Staza je duga skoro 10 kilometara, a za nju je potrebno oko 3 i pol sata aktivnog hodanja. Staza nije zahtjevna, mogu je uz malo napora proći i osobe bez pretjeranog planinarskog iskustva i kondicije. Priroda je na tom mjestu posebna i upečatljiva, nestvarna i surova, ali i nježna.

LAGO DI SORAPIS

Lago di Sorapis mnogi smatraju najljepšim jezerom Dolomita. Dok je nekoć ovo jezero bila mirna oaza, danas je zbog društvenih mreža postalo popularno izletište. Za razliku od drugih jezera, do jezera Lago di Sorapis potrebno je planinariti, no

ni to više ne sprječava horde ljudi da se otisnu u potrazi za savršenom fotografijom. Njegova nevjerojatna tirkizna boja ostavlja bez daha i djeluje poput nestvarne slike.

Postoje ona mjesta čija magična privlačnost zrači kroz fotografije, no često se zna dogoditi da iza toga stoje samo dobri filteri. Nije rijetkost da ostanemo razočarani kada atrakciju vidimo uživo. Ipak, postoje ona mjesta čiji prirodni „filter” nadmašuje sve trikove. Lago di Sorapis je takvo mjesto. Ima nadnaravnu mliječno plavu boju, koja je još izraženija po oblačnom vremenu. Obično su oblaci ti koji vodama oduzmu najljepše tonove boje, ali ovdje je situacija upravo suprotna. Čak i kada se približite vodi, intenzitet je boje jednak onom na fotografijama.

LEGENDA O ZAČARANOM JEZERU LAGO DI SORAPIS

Legenda govori o dobrom kralju Sorapisu koji je imao nestašnu, svojeglavu i sebičnu kćer Misurinu. Misurina je od oca na poklon zatražila začarano vilinsko ogledalo. Vila je zauzvrat tražila od kralja da se pretvori u planinu kako bi njezinoj nastambi pružio hlad. Misurina krade ogledalo i u tom se trenutku kralj pretvara u planinu Sorapis. Tada je Misurina shvatila koliko je njezina želja bila sebična. Njezine suze natopile su podnožje planine i stvorile jezero Sorapis u kojem se do danas odražava obris kralja Sorapisa. Planina Sorapis nalazi se na čak 3205 metara, njegov je šiljak dobio naziv Dito di Dio, odnosno Prst boga.

Staza do Lago di Sorapis ubraja se među popularnije planinarske izlete u Dolomitima, no za tu je stazu potrebno maksimalno četiri sata aktivnog hodanja. Staza je uska, a zbog velikog broja ljudi često morate stati i čekati, tako da je potrebno minimalno pet sati „aktivnog” hodanja. Inače je ova staza prvotno nastala za vrijeme Prvog svjetskog rata, a koristili su je vojnici za prenošenje potrebnih stvari na magarcima. Staza u početku prolazi kroz šumu, na mahove izbija na odronjeno kamenje niz koje zna teći voda, a nije rijetkost da ljeti naletite i na led.

LAGO DI SORAPIS IZ DALJINE

LAGO DI SORAPIS

Posebno je nezaboravan pogled na Tre Cime di Lavaredo. Strm je i uspon do zahtjevnijeg dijela gdje se staza sužava te su zbog sigurnosnih razloga na pojedinim mjestima postavljene sajle i metalne stepenice koje, olakšavaju pristup i čine pojedine dionice prohodnima. Naime, kako dostižete sve veću visinu, provalije postaju sve više. Pokraj jezera se nalazi sklonište „Vandelli” (1928 m) koje nema pogled na jezero Sorapis, no zato možete uživati u pogledu na Cadinu i Misurinu. Napravljeno je davne 1891., više su ga puta uništile lavine, odroni kamenja i vatre, no svaki je put ponovno izgrađeno. Prvotni vlasnik skloništa bilo je austrijsko-njemačko alpsko društvo,

no nakon Prvog svjetskog rata za njegovo se održavanje ponovno brine Italija. Vjerovali u drevne legende ili ne, Lago di Sorapis začarat će vas toliko da ćete početi vjerovati u vilinska zrcala, zarobljenog kralja i jezero nastalo od tuge za voljenim ocem.

LAGO DI BRAIES

Kada se spomenu Dolomiti, jedna od vodećih atrakcija i simbola ovog dijela Italije je jezero Lago di Braies, odnosno Pragser Wildsee. Toliki broj posjetitelja dolazi se diviti njegovoj ljepoti da je od 2021. u srcu ljetne sezone uvedena posebna regulacija koja ograničava broj turista kako bi se zaštitilo jezero i priroda oko

LAGO DI BRAIES

njega. Inače je Lago di Braies dio nacionalnog parka „Fanes-Senes-Braies”, a nalazi se podno planine Croda del Becco (Seekofel) koja se proteže u visinu do 2810 metara.

LEGENDA O PRINCEZI I MAGIČNOM PROLAZU U PODZEMNI SVIJET NARODA FANES

Dolomitske je legende tijekom stoljeća prenosio drevni narod Ladin. Dok moderno doba nije stiglo u ovaj dio, Dolomiti su bili odsječeni od ostatka Italije, posebice za vrijeme dugih zima. Zameteni snijegom,

za vrijeme kratkih zimskih dana svoje su vrijeme provodili uz toplu vatru pričavajući razne legende. Jedna od najljepših kruži oko jezera Braies i priča o moćnom i velikom narodu Fanes čiji ga je posljednji kralj odveo u propast. Prije mnogo godina, kada su ljudi još vjerovali u bajke, u Dolomitima je živio narod Fanes koji je svoje kraljevstvo izgradio uz pomoć svizaca.

Njihovo se kraljevstvo protezalo preko livada i planina, šuma i jezera. Gramzivom kralju to nije bilo dovoljno. On je htio izgraditi najmoćnije kraljevstvo u svijetu planina. U tome mu je trebao pomoći surovi orao koji je sijao strah svojim zlatnim kandžama i vatrenim kljunom.

Kralj je zauzvrat orlu trebao žrtvovati jedno od svoje djece. Uskoro kralj dobije blizanke – Dolasillu i Luiantu.

Kraljica je doznala za pakt te Luiantu skriva kod svizaca, a njezino mjesto preuzima bijeli svizac. Orao ga je ščepao, no čim je došao do planine, svizac bježi. Kralju propada plan. U međuvremenu je Dolasilla izrasla u mudru, odvažnu i hrabru ženu koja je svog oca pratila u svim avanturama. Jednog dana put ih vodi do Srebrnog jezera gdje su patuljci nekoć davno skrili blago. Nakon duge potrage, kralj i njegova svita pronašli su srebrni kovčeg u kojem se nalazio sivi prah i bijelo krzno. Patuljci su preklinjali ohola i sebična kralja da im vrati kovčeg, no on to nije učinio. Pravedna Dolasilla patuljcima vraća kovčeg, a oni joj u znak zahvalnosti poklanjaju bijelo krzno. Savjetuju joj da od njega napravi oklop te je upozoravaju da ako krzno poprimi crvenu boju, nipošto ne smije ići u bitku.

Patuljci joj također savjetuju da sivi prah prospe u Srebrno jezero, nakon čega počinje rasti srebrna trska. Kraljeve sluge režu trsku te od nje izrađuju magične strijele. Dolasilla zauzima očevo mjesto te postaje, čini se, nepobjediva kraljica. Najveći Dolasillin neprijatelj bio je čarobnjak Spina de Mul koji je svoje ime dobio prema kosturu magarca u kojeg se pretvarao dok je izvodio čarolije. Lažima nagovara princa susjednog naroda, Elda de Neta (što znači Noćno oko), da Dolasillu izazove u

MOSORAŠI UŽIVAJU UZ LAGO DI BRAIES

bitku. Kada su se princ i kraljica našli na bojnopolju, nisu htjeli podići oružje, no čarobnjak gađa Dolasillu te je teško ozljeđuje.

Po prvi je put kraljica doživjela poraz, no u svom srcu nije izgubila – zaljubila se u Noćno oko. Princ je uzvratilo osjećaje te je obećao da će je zauvijek štiti. Obrača se patuljcima koji su živjeli u planini Latemar te ih moli da mu izrade štit koji može nositi samo on. No, on nije htio biti rame uz rame s Dolasillom samo na bojnopolju. Obrača se nekadašnjem kralju i moli za ruku njegove kćeri. Njihova je sreća bila kratkog vijeka. Kralj, opsjednut zlatom, ulazi u pakt sa susjednim narodima te obećava kako će Dolasilla izgubiti svoju iduću bitku. Kako bi do toga uistinu došlo, šalje prevarom Noćno oko daleko od Dolasille.

Mlada je kraljica trebala odabrati – hoće li otići u potragu za svojim voljenim ili će zaštititi svoj narod. Kako je bila pravedna i nesebična, odlučuje se braniti svoj narod. U tom trenutku njezin krzneni štit poprima crvenu boju te se Dolasilla sjeti upozorenja koje su joj dali patuljci. No, kraljica je morala u boj. Gubi bitku, a

time narod Fanes gubi svoje nekadašnje velebno kraljevstvo. Kralja također sustiže grozna sudbina. Za kaznu zbog izdaje vlastitog naroda biva pretvoren u kamen, a i danas se mjesto na kojem se to dogodilo naziva Falzarego Pass, odnosno Put lažnog kralja.

Princeza Luianta, koja je cijelo vrijeme živjela sa sviscima, pomaže majci i svom narodu. Svisci, koji su poznati i kao čuvari podzemlja, kroz tajni prolaz u jezeru Lago di Braies spašavaju narod Fanes te ih vode u podzemni svijet gdje žive i danas. Legenda kaže kako kraljica i princeza jednom u sto godina za vrijeme punog mjeseca u crnom čamcu plove jezerom Lago di Braies te čekaju zvuk fanfara koji nagovještava povratak nekoć velebnog kraljevstva Fanes.

LEGENDA O SKRIVENOM NACISTIČKOM BLAGU

Oko ovog jezera u Dolomitima kruži i priča o potopljenom nacističkom blagu. Nijemci su za vrijeme Drugog svjetskog rata koristili poznati Hotel Lago di Braies kao svoju bazu. Nakon što je Njemačka

izgubila rat, nacisti su navodno skrili 10 tona zlata koje bi i danas trebalo ležati na dnu mora. Blago nikad nije pronađeno, no priča i dalje kruži.

PIZ BOE

Uspon na Piz Boe idealna je prilika za sve one koji bi htjeli popeći svoj prvi vrh iznad 3000 metara. S vrha se otvara prekrasan pogled na Marmoladu, skupinu Sassolungo i ostale najviše vrhove Dolomita. Na vrhu se nalazi i planinarski dom „Capanna Fassa”.

Dolomiti svojom prirodom ostavljaju bez daha. Na svakom kutku ovog dijela Italije nalaze se prizori koji se čine posve nestvarnim, zbog toga je teško uopće nabrojati sve ljepote Dolomita. Za sve one koji žele osjetiti barem dio njihove začarane ljepote, čuti bajke i legende, ali i doživjeti vlastite, Rajko (Raif Parduži) i ja (Vedrana Dobra) pozivamo sve Mosoraše i prijatelje da nam se pridruže na izletu koji će se održati na Dolomitima od 30. srpnja do 5. kolovoza 2024. godine.

fotografije: **Jurica Pralića**
piše: **Vedrana Dobra**

PIZ BOE

Konačno Monte Rosa

Proljetne su pripreme tekle dobro, tabani se usijali na biokovskim stijenama, rezervacija doma odrađena je još na zimu. Međutim, jedan krivi korak u svibnju 2022. na stazi u BiH i uganuće zglobova učinili su put nemogućim, iako se potpisnik ovih redaka nadao da će to biti moguće do krajnjeg trenutka. Ali ako nije 2022., bit će zato 2023. Nismo momci koji odustaju tek tako.

Monte Rosa je planinski masiv smješten u istočnom dijelu Peninskih Alpa, proteže se 30 km u području granice između Italije i Švicarske. Tu možemo naći i drugi najviši vrh Alpa, Dufourspitze (4634 m), za malo ambicioznije planinare, odnosno alpiniste. U našim

je europskim okvirima to prilično visoko gorje koje zahtijeva dobru kondiciju i poznavanje kretanja na ledenjaku koji je ovdje dobro očuvan, za razliku od mnogih koji su u Alpama nestali ili upravo nestaju.

Monte Rosa ima staze za sve razine skijanja, ovisno o željama i vještinama. Isto se može reći i za uspone na vrhove za sve uzraste planinara i alpinista. S promjenom godine putovanja pomakao se i raspored na početak lipnja 2023. i otvaranje ljetne sezone planinarenja. Naravno da na internetu tražim iskustva prethodnih penjača, ali ne nalazim niti jednu priču ekipe početkom lipnja. Izgleda da svi idu u 3 ljetna mjeseca ili nema objavljenih tekstova...

Putovanje kroz Italiju prolazi uz kolone po autocesti prema Milanu, do vijugave ceste kroz dolinu Val de Gressoney gdje je naš prvi smještaj. Druga popularna ishodišna točka, Alagna Valsesia, još je uvijek uspavana sa žičarama izvan pogona tako da izbor i nije težak. Plan je bio na neki okolni triipotisućnjak prvi dan, ali vremenske prilike nisu nam naklonjene.

Kako je u blizini niz dvoraca i srednjovjekovnih tvrđava, prelazimo nakratko u turiste i krećemo u obilazak. Prvi je na redu obližnji Castel Savoia, ljetnikovac kraljice Margarite od Savoja, koji izgleda kao dvorac iz bajke s arboretumom ispred. Inače je kraljica neobično voljela planine, a popela se i sama na vrh Punta Gnifetti (ili Signalkuppe) na kojem se u njezinu čast i nalazi Margherita Hut od 1893. godine, pa je i direktno zaslužna za razvoj planinarstva u tom dijelu Alpa.

Nastavili smo dalje do susjedne doline Aosta i utvrde Castello di Verrès u istoimenom mjestu koja me podsjeća na Lovrijenac u Dubrovniku. Kiša nas kratko ometa i okrećemo se nazad, vozimo cestom kad Pero pita što je ono veliko na idućem brdu... Pokazalo se kao zgoditak, tvrđava Forte di Bard. Osim što ima ugostiteljske lokale, tu je i Muzej Alpa sa svim rekvizitima od samih početaka alpinizma, izložbeni prostori sa slikama s motivima planina... Upravo se taj dan izvodila

kostimirana predstava na otvorenom između Napoleonove vojske i vojski iz sjeverne Italije i Austro-Ugarske Monarhije. Muškete pucaju, topovi se dime na obje strane, vojnici padaju, metež rata... Na povratku Saša nalazi simpatični restoran gdje rješavamo glad nastalu od silnih uzbuđenja. Nisam ovako zamišljao prvi dan, ali nitko se ne buni.

Sljedeći dan kiše nema, sunce se probija kroz oblake kako je prognoza i obećala pa konačno krećemo. Za današnji dan u planu je obavezna aklimatizacija na vrhu Piramide Vincent (4215 m). Do prve smo stanice žičare u mjestu Stafal (1847 m) oko 8 ujutro. Radi se zapravo o sistemu od tri žičare s presjedanjima:

Stafal - Gabiet (2318 m), Gabiet - Passo Salati (2971 m) i zadnji segment Passo Salati - Punta Indren (3260 m). Parking je većinom prazan i polako nadolaze misli hoće li nam biti udaranja prtine u snijegu i više nego što smo tražili...

Ima nešto planinara uz nas i vidi se da smo debelo van vrha sezone. Zadnja je stanica Punta Indren u oblaku, izlazimo odmah na snijeg. Nakon minutu-dvije stavljamo dereze i hodamo po bijelom moru bez soli. Pratimo prtinu i polako okružujemo dugi stjenoviti greben s lijeve strane. Iza kantuna je naša kućica, „Rifugio Mantova” (3498 m), koja nam je baza za sljedeća tri dana. Višak stvari ostavljamo u sobi,

navezujemo se na užu i započinjemo pravi uspon.

Prtina do doma malo iznad nas jasna je i svježija, problema s orijentacijom neće biti. Oblaci stalno plove iznad naših glava, a temperatura je taman za penjanje. Izlazimo na čistinu iza doma „Capanna Gnifetti”, ispred nas je bjelina ledenjaka prošarana prtinom i tragovima skija. Ako tu i ima pukotina, sve su zatrpane daleko od naših očiju. Cijela se staza sastoji od blagog uspona sve do pred odvajanje na sedlo između stjenovite glavice Balmenhorna i Piramide Vincenta. Pred tim sedlom naglo se pojavljuje žarko sunce koje iznenađujuće prži, a moja se glava kuha ispod kacige.

Negdje na visini od 4000 metara počinju problemi. Osjećam mučninu i dosta teško hodam. Brzo zaključujemo da je bolje da stanem i odmorim se. Pero i Saša će nastaviti udvoje prema vrhu jer objektivnih opasnosti nema. Iako mi ovo nije drago, nisam ni pretjerano razočaran. Sjedim na ruksaku, pijem izotoničnu i čekam prijatelje.

Prava nagrada slijedi sutra, a sve je ovo ionako eksperiment, gledajući moja iskustva na ovim visinama. Dok razmišljam jesam li ipak mogao, pokušati, Pero i Saša se sa smiješkom nakon 45 minuta vraćaju s vrha. Krećemo svi nazad na zasluženi odmor. Dom je jedva trećinu popunjen. Društvo je šaroliko: Francuzi, Talijani, Nijemci, Bugari i tko zna tko sve još. A što reći za prvo iskustvo spavanja na ovoj visini? Onako, srednja žalost, nisam aklimatiziran, slab sam, ali nekih većih problema nema.

Konačno je svanuo taj veliki dan, a mi se navezujemo i postavljamo dereze ispred doma. Već je 6 ujutro i ekipe su otišle prema svojim ciljevima. Prvi sam u navezi i nekako sporo idem. Možda je kriv muesli u većim količinama. Neugodan sjevernjak puše nam u lice i prsa dobra tri sata.

Opet prelazimo istu stazu kao jučer, zavidno primjećujemo druge naveze koje imaju, čini se, slabiju užad od naše, a sve je tako dodatno teško na ovim visinama. Vjetar se

SAŠA I PERO POZIRAJU, RAVNO IZA JE VRH

pomalo smanjuje, prolazimo vrhove Balmenhorn i Ludwigshöhe s desne strane i izlazimo na bijelu, kosu čistinu s koje odlično vidimo uski greben Lyskamma. Razmišljam kako tamo ne bih zakoračio za ne znam kakve novce. Sasvim mi je dovoljan doživljaj gledati ga iz daljine. Malo ranije proletio je žuti helikopter iznad nas i sad znamo zašto. Jedan član talijanskog GSS-a spušta se na skijama, obilježava skijašku stazu odmah do naše prtine. Ispod jedne ruke nosi cijeli snop štapova za stazu koje drugom rukom postavlja. Svoje skijaške štapove nema. Usmjerava kretanje isključivo nogama i očito ga ne brinu puno ledenjačke pukotine...

Uskoro smo na prijevoju Colle de

Lys (4250 m) s kojeg se vidi naš vrh Punta Gnifetti. Bijeli je beskraj sa svih strana. Nastavljamo malo niže niz ledenjak, pa onda uzbrdo.

Zadnji dio uspona ispod samog doma „Capanna Margherita” je i najstrmiji pa još pažljivije treba odvagati svaki korak. Korak po korak i tu smo gdje smo željeli biti. Punta Gnifetti ili Signalkuppe (4554 m) je naš. Na vrhu smo samo Pero, Saša, ja, uz dva Talijana turno skijaša. Poneki zvuk aviona iznad glava i zen-spokoj. Dom je zatvoren i djelomično zatrpan snijegom, a proći će još 20-ak dana dok se ne otvori za posjetitelje. Vrijeme nas je poljubilo danas, vjetra uopće nema. Najradije bih ostao ovdje do kraja dana! Za

NA VRHU

razliku od jučer, danas ne osjećamo nikakve simptome visine.

Djelomično se navukao oblak tako da se ne vidi istočno od vrha, ali spektakl je dovoljan i s ostatkom panorame. Susjedni piramidalni vrh Zumsteinspitze nudi se za uspon, ali to je samo mašta, bit će on i drugi put na istom mjestu. Barba Lyskamm se vidi još ljepše i još je strašniji. Treba doći do daha, nešto pojesti i donekle vratiti snagu. Spust istom stazom prolazi uz dovoljan umor da i ne pomišljamo skrenuti na Parrotspitz ili druge usputne vrhove.

Oblaci su se potpuno razišli, sunce je visoko i sad neugodno udara na ledenjak, našu navezu i nekoliko turno skijaša. Polako i zalihe vode odlaze, ali ipak nije kritično. Sad se već snijeg omekšao tako da bar 20 puta propadam do koljena na donjim dijelovima staze.

Navečer se nagrađujemo tuširanjem koje se doplaćuje i treba se

dogovoriti prethodnu večer. Dom je pomalo neobičan poluprazan. Vani se spušta mećava, vrijeme za poći leći. Kako uvijek računam da neće biti baš idealno vrijeme, ostao nam je još jedan dan koji koristimo za odmor, šetnju oko doma, konzumaciju skupe pive i skupe štrudle.

Ovaj je dan dosta oblačniji, a vidljivost je slabija. Nakon podne pada snijeg, ali srećom se nas to ne tiče. Za kraj treba upozoriti na potrebu mazanja najjačom UV-zaštitom za lice i još više za usne, i to nekoliko puta tijekom dana jer rezultat našeg malog nemara nije bio nimalo lijep. Naše se putovanje nastavilo i kroz Dolomite, ali to je već neka druga priča.

*„Radi, štedi, putuj i tako u krug.“
(nepoznati autor)*

piše: **Mario Crljen**

PLANINARENJE NA GRAN PARADISU

Putovanje prema Gran Paradisu započelo je u četvrtak navečer, ispunjeno uzbuđenjem i očekivanjem avanture koja je pred nama. Došli smo na odredište u petak ujutro, spremni za nezaboravno iskustvo. Prvi dan planinarenja vodio nas je do planinarskog doma „Emanuele Vittorio II” gdje smo osjetili prvu dozu očaravajuće prirode koja nas okružuje.

Nacionalni park „Gran Paradiso” odiše bogatom poviješću i raznovrsnim ekosustavom. U njemu se čuva jedinstvena flora i fauna, a mnoge životinjske vrste, uključujući i divlje kozoroge, uživaju u zaštiti koju pruža

ovaj predivni park. Ova oaza prirode pružila nam je priliku da otkrijemo ljepotu netaknute divljine.

Tijekom uspona prema planinarskom domu, oko nas su se pružali zadivljujući prizori. Planine i doline obasjane suncem stvarale su slikoviti pejzaž dok smo uživali u mirisu alpskog cvijeća. Po dolasku u dom, vrijeme smo proveli opuštajući se i uživajući. Rano ujutro u 5 sati započeli smo uspon prema vrhu Gran Paradisa.

MADONNA NA VRHU GRAN PARADISA

PL. DOM „EMANUELE VITTORIO II”

Vremenski uvjeti za planinare-nje bili su idealni: hladno, bez obla-ka, savršen pogled na staze koje su pred nama.

Prvi koraci bili su po kamenjaru, a kasnije smo došli do prvog ledenog jezika gdje smo stavili dereze na noge i uzeli cepine u ruke. Vidici su nam se sve više i više otkrivali, a nakon 3 sata hoda došli smo do ledenjaka gdje smo se navezali konopima i konačno imali pogled na vrh.

Nakon 6 sati planinarenja stigli smo na vrh gdje su nas dočekali drugi zaljubljenici u planinarenje. Pogled s vrha bio je nevjerojatan - Mont Blanc i druge prekrasne

UNUTAR DOMA

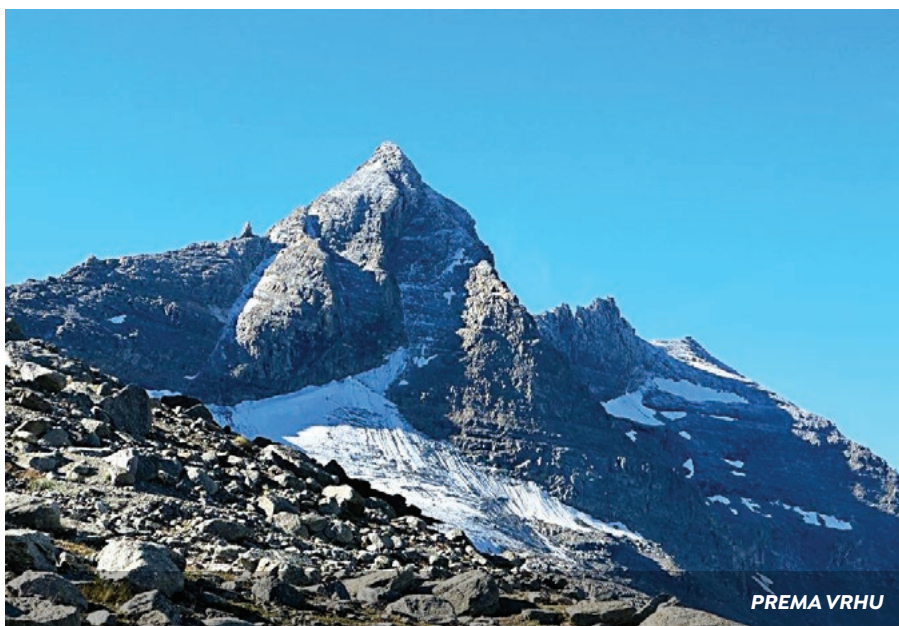
planine prostirale su se pred nama! Unatoč brojnim planinarima oko nas, osjećaj postignuća bio je neprocjenjiv.

Nakon uspona smo se vratili u planinarski dom gdje smo provele noć pričavajući dojmove i dijeleći iskustva s drugim planinarima. Sljedećeg jutra, s osmijehom na licu, krenuli smo put Splita noseći sa sobom nezaboravne trenutke s planinarenja na Gran Paradisu.

piše: Goran Majlat

NOĆNI USPON

PREMA VRHU

ZA KRAJ

Kako su majstorsko sidrište i siguran abseil bacili žuljeve u drugi plan

Stiže mi Gveričeva poruka: „Misliš li išta o Grossglockneru?” Kao i obično, odmah pristajem, bez razmišljanja. Tako moj um funkcionira. Ako krenem vagati, ništa od toga. Ponekad mi um sugerira razloge da ne idem, izmišlja šta bih drugo mogla raditi... E, pa da ga preduhitrim, pristanem na sve što me pitaju. Da odmah razjasnimo, to vrijedi samo za planinu.

Nakon 10 sati vožnje stižemo na polaznu točku. Dolina je impresivna, prava alpska, ukrašena debeljuškastim kravama, raznobojnim cvijećem, brzim planinskim potokom, te okružena bezbrojnim vrhovima među kojima ponosno dominira

najviši vrh Austrije, Grossglockner. Krećemo veselo nakrcani najnužnijom opremom, a težina je ipak impresivna. „Travelling light” koji sam htjela postići ostao je neostvaren.

Nakon samo 10 minuta osjećam da mi gojzerica dere petu. U nevjerici skidam gojzericu naivno misleći da mi čarapa krivo stoji. Do Studlhuttea na 2800 m stanje je očajno, na svakoj nozi pojavio se po jedan žulj. Zanesena ljepotom doma i zalaska sunca, stavljam problem žuljeva u drugi plan, resetiram se u glavi i odlučujem da ću ih ignorirati. Ionako imam važnijeg posla kojem se veselim cijelim bićem svojim.

Kako sam u ovih zadnjih sedam godina dosta toga planinarila i svakakvih domova vidjela, ne mogu se oteti dojmu da je ovo daleko

najljepši i najčišći dom u kojem sam bila. Pravi luksuz koji me ugodno zatekao na 2800 m, a izvan svih mojih očekivanja bila je spiza... Prava gozba!

Mi smo uzeli polupansion za 48 eura koji uključuje večeru, doručak po principu jedi koliko te volja, i jesmo, u izobilju! Jutro je bilo genijalno, mirno, vedro, sneno, a prognoza odlična. Kažu najbolja u zadnjih nekoliko tjedana. Kolone ljudi krenule su prema vrhu. Došavši na ledenjak, vezali smo se u navezu. Ja prva jer sam najlakša, pa ako upadnem u pukotinu, lakše će me izvaditi. Baš ohrabrujuće. Oduševljenje zvukom koji dereže čine kada zarezu hrskavi led baca me u delirij sreće.

Gledam nas četvero i plavo nebo, zahvalna na tom trenutku grabeći

ISPRED DOMA

prema gore. Na sreću, pukotina i nije bilo previše. Tek tu i tamo pokoja u daljini. Po svom dobrom starom običaju (a trebalo bi ga mijenjati jer i nije baš dobar), uopće nisam istraživala stazu kojom idemo. Znam da postoji alpinistički smjer i via normale. Za alpinistički još nisam spremna, a ovaj normale mi zvuči normalno. Ali to je samo u mojoj glavi.

Došavši podno smjera, ugledala sam kamenu strminu ravnu bilo kakvom ozbiljnijem ulazu u alpinistički smjer te ostajem u čudu. Kako onda izgleda alpinistički, ako je ovo normale?!

Pri ulasku u smjer podijelili smo se u dvije naveze, Stipica i Mario, Filip i ja, To se pokazalo ispravnom

odlukom jer smo se i ovako udvoje teško probijali kroz gomilu ljudi. Do sada nisam nikad penjala s derezama po kamenu. Taj mi zvuk para uši, čini me nervoznom, stvara mi dojam nestabilnosti i nesigurnosti. Svejedno grabim hrabro prema gore i pomalo počinjem vjerovati derezama, čak i uživam, iako sam u konstantnom grču i oprezu.

Doći na vrh nakon 8 sati uspona je neprocjenjivo!!! Nestvarno i posebno! Drugačijim očima gledaš svu tu ljepotu nakon što se pošteno namučiš. A moje oči i duša upile su sve to za idućih sto života. I dok pišem ovu objavu, pokušavam razumjeti ovaj miks osjećaja koji kolaju mojim mislima. Previše je ljudi bilo gore da

GUŽVA PRED VRH

POGLED S LEDENJAKA U DOLINU I OKOLNE VRHOVE

PENJANJE PREKO FIKSNE UŽADI

bih rekla kako je bilo savršeno. Neke nisam mogla ni gledati svojim očima jer su mi se činili opasnima, poput kamikaza. S druge sam strane osjećala sreću i zahvalnost prema alpinistima AO „Mosor” koji su mi omogućili da moje kretanje planinom budu sigurnije, da znam vezati čvorove bez da promislim što radim, da svoje znanje prenosim na druge...

Kad sam vidjela Filipa koji je prihvatio moju sugestiju i napravio genijalno sidrište gurtinom oko kamena, kada je sebe majstorski osigurao prateći pritom budno na mene, mojoj sreći nije bilo kraja. Ponosna na tebe, Filipe Mediću! Zadnjih desetak metara napravila sam abseil i sigurno se spustila. Bio je to moj prvi samostalni abseil. Sreća!

Na samom povratku u Studlhutte uhvatila nas je kiša i grmljavina pa smo žustrim korakom, kao da nismo 14 sati hodali, odjurili do doma samo napola mokri, zahvalni i sretni što su nam omogućili da prenoćimo.

I da, toliko mi je bilo i lijepo i teško, izvan svih očekivanja nabijeno adrenalinom, da sam svega samo nekoliko puta pomislila na svoje žuljeve kojih je do dolaska u dom bilo već tri.

piše: Antonija Jadrijević

NA SAMOM VRHU

Poznata uzrečica da planina neće nikud otići ne vrijedi za područja ledenjaka. Ovo područje Grossvenedigera prije 15-ak je godina, kada ga je naš vodič Denis Vranješ prvi put posjetio, izgledalo sasvim drugačije. Granica ledenjaka bila je puno niže, sežući gotovo do samog naselja. Kako ne bismo propustili uspon po ledenjaku Grossvenedigera zbog ubrzanog topljenja ledenjačkog područja, samo godinu dana nakon prošlogodišnjeg neuspjelog uspona u ožujku 2022., pada odluka o ponovnom pothvatu. Naš voditelj visokogorske sekcije, Denis Vranješ Vinči, odlučuje dati još jednu šansu Mosorašima, ali i Grossvenedigeru

da se bolje upoznaju. To je inače glavni vrh Venediger grupe unutar planinskog lanca Hohe Tauern, na granici austrijske države Tirol sa Salzburgom. Sa svojih 3666 m smatra se četvrtim najvišim vrhom u Austriji te je specifičan po tome što je prekriven ledenjakom.

Inicijalni je plan bio uspon sredinom travnja 2023. godine, debelo van sezone planinarenja za to područje. Inače je razdoblje planinarenja za ovo područje od lipnja do listopada, a van te sezone ovo je omiljeno područje turno skijaša. Kako nam vrijeme nije bilo naklonjeno te su se nizali dani s velikom količinom novog snijega i ekstremno niskim temperaturama, što je povećavalo i

lavinsku opasnost, tura je odgođena za lipanj.

U slatkom iščekivanju i neizvjesnosti, jer su neki od nas trebali po prvi put stupiti nogom na ledenjak, dočekali smo taj 16. lipnja 2023. i polazak prema malom austrijskom mjestu Hinterbricht. Tu smo nakon cjelodnevnog puta proveli prvu noć. Ujutro prvo kombijem, a nakon toga šestosatnim usponom stižemo na sve jer dom „Defreggerhouse“, u kojem smo trebali noćiti drugu noć, nije bio otvoren već dvije godine i nismo imali nikakvih informacija o njegovu otvaranju. Tako su se među opremom za ledenjak (koja uključuje pojas, kacigu, zamke, karabinere,

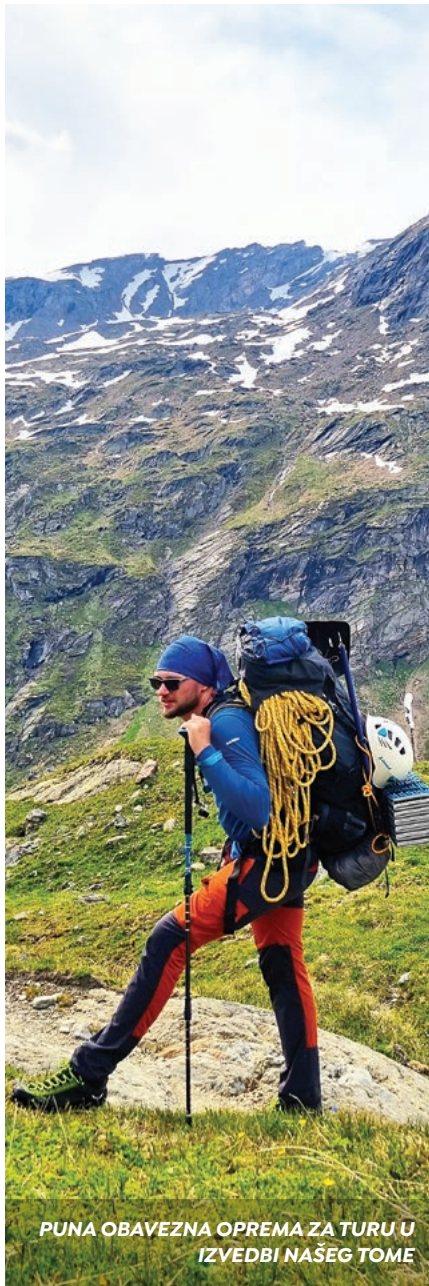
BAJKOVITO MJESTO HINTERBRICHT U PODNOŽJU MASIVA HOHE TAUERN

spravice, konope...) u ruksaku našle još i zimske vreće, karimati, šatori, kuhala... jer na zimsku sobu koja prima 12 ljudi nismo mogli stopostotno računati.

Mada brojke ne upućuju na ekstreman uspon, ipak je tih 900 m uspona pod punom opremom koja je prelazila i 20 kg, bilo jako naporno, pogotovo na visinama oko 3000 m, kad se ponekima već počinju javljati simptomi visinske bolesti. Korak se skrati, a noge postanu teške, dah sve plići i češći.

Kako smo se približavali lokaciji doma, počeli smo primjećivati nešto čudno na objektu. Izgledalo je kao da su škure otvorene, ali nam je sve to djelovalo nestvarno. Pa zar je moguće da je dom ipak otvoren? Uslijedilo je još veće iznenađenje, momak koji je zaposlen u domu došao je samo taj vikend pripremiti objekt za sezonu i počastio cijelu ekipu pivom. Ubrzo smo se sprijateljili i to poslijepodne i predvečer proveli u toplom ambijentu zatvorenog doma, dok smo noć ipak proveli u zimskoj sobi, a dio ekipe odvažio se i na spavanje u šatorima na snijegu. Cijeli nas je vikend pratilo izvrsno vrijeme, sunčano i taman ugodno hladno, kako i priliči za to područje.

Osvanula je konačno nedjelja i rani ustanak jer na ledenjak treba izaći sa suncem. Alarmi, šuškanja i pripreme počele su već u noćnim

PUNA OBAVEZNA OPREMA ZA TURU U
IZVEDBI NAŠEG TOME

satima kako bismo bili spremni na vrijeme. Osjećala sam se tako sigurno jer sam bila u navezi s tri iskusna polaznika zadnje visokogorske škole (Matom, Tonćijem i Ivom), tako da sam mogla opušteno uživati, mada trenutci gaženja preko određenih dijelova ledenjaka gdje vidiš njegovo otapanje ispod kore, bude strahopoštovanje prema tom remek-djelu prirode.

Cijeli uspon na vrh preko ledenjaka imao je i jedan neočekivani trenutak kada je Goranu ispao mobitel i otklizao niz ledenjak. Njegov tim u navezi ipak je odlučio spustiti se niz ledenjak, van staze, kako bi ga dohvatili.

Kako smo nastavljali prema vrhu, nizali su se nestvarni prizori snježnog pokrivača, ispresijecani ponekom navezom drugih planinara koji su došli istraživati to predivno područje kao i mi. Pri samom vrhu dočekao nas je prilaz nalik na malo širi žilet s provalijama na obje strane, ali nas ništa nije moglo spriječiti da završimo svoju misiju zbog koje smo prevalili toliki put. Svi smo se uspješno popeli i ovom prilikom čestitam svim svojim dragim članovima visokogorske sekcije na uspješnom usponu, a to su bili Denis, Vlado, Mate, Tonći, Ivo, Tea, Stipica, Duje, Ino, Goran, Jere, Ivo J. i Tomo!

Na povratku je snijeg već omekšao ne dopuštajući predugo

NIKAD BOLJA PIVA OD ONE KOJOJ SE NE NADAŠ

žavanje na ledenjaku, stoga smo krenuli natrag do doma „Defreggerhous“ po stvari i spust na 2121 m kako bismo noćili u domu „Johannishuütte“. Cijelim su nas tim spustom pratili svisci koje smo čak mogli i hraniti koliko su bili pitomi.

Neki su se spuštali s mislima na hladnu pivu kojom su se počastili po dolasku u dom, drugi s mislima na topli štrudel kakav postoji samo u austrijskim

domovima. Prisjećanjem na nagradu koja slijedi nakon uspješnog uspona, završavam i ja ovu priču o usponu na Grossvenediger koja je prije svega imala elemente bajke, a ne visokogorske ture.

Ponovilo se!

piše: Ana Oštro

PRIPREME ZA NOĆENJE U ŠATORU NA 3000 m

ZIMSKA SOBA DOMA „DEFREGGERHOUS“

PRIPREMA VISOKOGORACA ZA IZLAZAK NA LEDENJAK

PRILAZ NAVEZE SAMOM VRHU GROSSVENEDIGERA

VS „MOSOR” NA VRHU GROSSVENEDIGERA, NEDOSTAJU IVO J. I JERE

USPON NA ANKOGEL

8. - 10. RUJNA 2023.

PRVI DAN: MALLNITZ

V eć u ranim jutarnjim satima grupa od 30 članova Visokogorske sekcije „Mosor“ krenula je na trodnevnu turu u Alpama.

Prvo odredište bio je grad Mallnitz (koji broji samo 800 stanovnika), poznata skijaška i planinarska destinacija koja se nalazi u središtu Nacionalnog parka „Visoke Ture“ („Hohe Tauern“) na 1287 m. Pri samom dolasku dočekuju nas ljubazni domaćini naviknuti na mnogobrojne turiste. Nakon par kratkih obavijesti i brzog raspripremanja, već smo na ulicama Mallnitza.

Šetnja gradom ostavlja bez daha, a sklad prirode i ljudi vode vas u svijet Heidi dok spoj prošlosti i sadašnjosti uočavate na svakom koraku.

Nekima malo hrabriji nije bilo strašno ni zajašiti zmaja! Osim muzeja, prirode i nacionalnog parka, grad nudi pregršt dobrih trgovina, barova i restorana. Na našu žalost, hranu nismo probali jer kuhinje rade do 20 sati, ali zato imaju samoposlužne aparate s hranom. Naravno, mi Dalmatinci takvi kakvi jesmo, navikli da sve radi do kasnih sati, nismo to doživjeli kao upozorenje, ali... Kakvi bi smo mi to planinari bili kada ne bismo bili spremni i na takve nedaće? Koja kovanica za slaninu i sir, višak hrane u ruksacima,

JAHANJE ZMAJA

nekoliko spretnih i složnih ruku i večera je zagarantirana. Tako siti odlazimo na počinak, spremni za novu avanturu.

DRUGI DAN: ANKOGEL

Buđenje, doručak i već smo na putu prema svome cilju. Ankogel je planina u grupi Ankogel u istočnom lancu Visokih tura u Austriji. Druga je to najviša planina u skupini, a žičara iz Mallnitza koja se penje do 2631 m, čini Ankogel jednim od najpriступaćnijih alpskih vrhova. Za malo veće entuzijaste postoji i planinarska staza iz Mallnitza koja traje 7 sati.

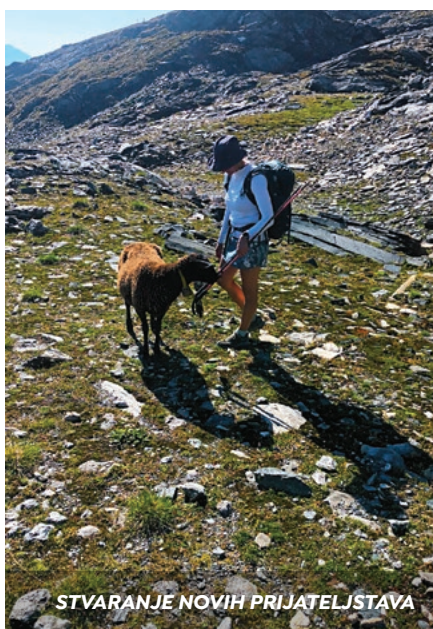
CENTAR MALLNITZA

Vožnja žičarom („Ankogelbahn“) traje 15-ak minuta i vodi sve do planinarskog doma „Hannoverhaus“ koji je udaljen 10 minuta hoda. Slijedi nam prijava u dom, razmještaj po sobama, kratka kavica i već su gozzerice na nogama! Staza od planinarskog doma do početka samog ledenjaka („Lassacher Kees“) nije zahtjevna i podsjeća na pitomu stranu našeg Mosora.

Ledenjak je relativno blag i vodi prema usjeku („Radeck Scharte“) odakle se po stjenovitom i malo eksponiranom grebenu uspinjemo do vrha Mali Ankogel („Kleine Ankogel“) na 3096 m. On je neka vrsta sekundarnog vrha i niži je od Ankogela za 150 metara. Staza

POGLED IZ ŽIČARE

STVARANJE NOVIH PRIJATELJSTAVA

PLANINARSKI DOM „HANNOVERHAUS“

koja vodi od Malog Ankogela prema vrhu prolazi desnom stranom grebena i zahtjevnija je. Istočna padina Ankogela po kojoj se uspinjemo prilično je strma i prekrivena granitnim pločama koje nisu najstabilnije, pa tu treba biti jako oprezan. S vrha na kojem je križ, pruža se vrlo lijep pogled prema glavnim Visokim Turama gdje jasno vidimo Hochalmspitze, Säuleck i prema zapadu najviši vrh Austrije, Grossglockner.

Vrijeme nam je bilo predivno: sunce, ugodnih 20 stupnjeva bez vjetrova što nam je omogućilo da uživamo u Ankogelu. I nema veze što smo bili skučeni prostorom jer „gdje čeljad nije bijesna, ni kuća nije tijesna“.

POGLED NA ANKOGEL S MALOG ANKOGELA

MARKACIJA

KUPANJE U JEZERU

Slijedila je zajednička fotografija i povratak u dom na zasluženi odmor. Većina nas se zadovoljila ležanjem na terasi doma upijajući posljednje zrake sunca, dok je nekolicina mosoraških Sikira odlučila opustiti svoje mišiće u malom jezeru koji se nalazi 10 minuta hoda od planinarskog doma.

Večerali smo u klasičnom alpskom stilu, a nije manjkalo ni desert jer smo proslavili rođendan dvoje naših članova. Druženje, prepričavanje dojmova s ture, pokoja zdravica i već je došlo vrijeme spavanja. Pravila se doma moraju poštovati. Važno je napomenuti da osim pravila za spavanje, za boravak u domu morate imati planinarsku iskaznicu OAV-a za tekuću godinu i tanku vreću za spavanje.

TREĆI DAN: SEEBODEN

Posljednje odredište naše trodnevne ture je grad Seebodenu, poznat po svojim popularnim atrakcijama kao što su Bonsai muzej, dvorac Sommeregg, Muzej mučenja, mnogobrojni parkovi te jezero Millstatter. Nije nas iznenadilo što je temperatura jezera bila idealna za kupanje s obzirom na to da su kupači kostim i šugaman bili obavezni dio naše opreme.

Ograničeni vremenom, jer do Splita ima šest sati vožnje, kratko smo uživali u plivanju jezerom, ali

sasvim dovoljno da bismo se osvježili li za povratak. Vrijeme druženja polako je došlo kraju. Stisak ruke, poneki zagrljaj i svi smo se zaputili prema svojim domovima. Ovim smo usponom obilježili značajne obljetnice za splitsko i hrvatsko planinarstvo: 115 godina organiziranog planinarstva u Splitu, 140 godina od rođenja Umberta Giromette i 180 godina od prvog zabilježenog penjačkog uspona u Hrvatskoj koji je izvela Dragojla Jarnević.

Ponosni smo i na činjenicu što se ovim usponom čak šest naših

najmlađih članova koji su u proteklih godinu dana završili opću planinarsku školu HPD-a „Mosor”, popelo na svoj prvi vrh u visokom gorju, napravivši prvi korak iznad 3000 metara nadmorske visine i to na planini za koju se vezuje rađanje alpinizma davne 1762. godine.

Punog srca utonuli smo u san željno iščekujući neku novu avanturu.

Ponovilo se!

piše: **Ivana Matić**

SEEBODEN

USPON NA

MONT BLANC

KOLOVOZ 2023.

**SUDJELOVALI:
DIJANA GRUBIĆ,
VLADO MAJETIĆ,
IGOR PIACUN,
PAVE PIACUN**

DOLAZAK U CHAMONIX (1000 m)

četvrtak, 3. kolovoza 2023.

Evo nas, došli. Došli na lice mjesta nakon devet godina od ideje 2014. kada sam se iz Švicarske vratio s regate Bol D'Or gdje sam prvi put vidio tog veličanstvenog snježnog diva kako izviruje iz oblaka dok smo ga prelijetali avionom za Ženevu.

Ideja je spavala šest godina. Tih smo se dana početkom 2021. počeli penjuckati po Mosoru na nagovor mog dragog prijatelja i vrsnog planinara. Pave, tada 16-godišnjak, postavio mi je pitanje ko iz topa: „Jel ti još uvijek misliš ić na Mont Blanc?”

„Može”, odgovorio sam, ali „step by step”, prvo opća, pa visokogorska škola, ako nas prime, pa oprema, pa puno zimskih i ledenjačkih tura, pa financije, pa onda eventualno... No odmah sam sebi rekao da ću napraviti sve što mogu, a ako ne uspijemo, nema veze, dobro ćemo se zabaviti. I jest nam bilo lijepo. Iza nas je toliko divnih uspomena, i sad nas sutra čeka početak najluđe ture do sad.

Smjestili smo se u skijaško-planinarskome domu „Chalet-Ski-Station” iz kojeg se gledajući s našeg prozora visoko u oblacima pojavljivao i nestajao naš bijeli MB i toranj Aiguille du Midi do kojeg će nas sutra dovesti žičara.

AKLIMATIZACIJA NA TORNJU AIGUILLE DU MIDI (3842 m)

petak, 4. kolovoza 2023.

Kad mi je Dija prije sedam mjeseci izložila ideju da za aklimatizaciju odaberemo uspon žičarom na 3842 m, mislio sam da to neće biti dovoljno i da se nećemo dovoljno zagrijati za predstojeći uspon. Međutim, ispalo je izvrsno. Negdje prije Nove godine donijeli smo odluku da idemo nas troje. Znao sam tad da nam još netko fali, jer smo na različite načine tvrdoglavi, alfe, žustri. Trebao nam je netko da nas uravnoteži i smiri. Tako nam se pridružio Vlado. On će znati s mojim 18-godišnjim sinom, jer Pave i ja - stara priča oca i sina... Ako nas četvero budemo međusobno dobri i ako nam Mont Blanc dopusti, mogli bismo uspjati.

Rano ujutro ukrcavamo se pod punom ratnom spremom u kabini žičare koja je prepuna turista. Plan je bio izaći na ledenjak prema domu „Cosmiques”. Prognoza u drugom dijelu dana nije bila baš bajna – magla i mećava. Razlijenjeni, opaljeni suncem i opijeni visinom, mantali smo unaokolo s ratničkim ruksacima, konopima i cepinima po tom golemom kompleksu – svojevrsnom muzeju visinske bolesti, smještenom na samom špicu granitnog vrha i uživali u pogledu kao i ostali turisti. No kad nas je počela obuzimati dosada, odlučili smo izaći kroz ledeni tunel na ledenjak. Preskočili smo ogradu koja turistima brani izlazak, navukli dereze, navezali se i s cepinima u rukama krenuli niz snježnu padinu.

Već je dobro ugrijalo kad nam se iza stijene ukazao raskvašeni žilet. Snimali smo ga odozgo kao i planinare koji se s njim muče. Procijenili smo da nema smisla riskirati na aklimatizaciji i s obzirom na prognozu, donijeli smo odluku da ne idemo dalje. Vrijeme smo iskoristili da čekiramo jedan drugom opremu. Navezivali smo se,

IZLAZAK IZ LEDENOG TUNELA, VALLÉE BLANCHE

razvezivali, guštali na suncu. Vratili smo se u kompleks i pravac u kantu na sendvič i čaj. Kad sam nakon marende izašao na terasu, počeo je padati gusti snijeg, a toranj je nestao u oblaku nošenom jakim vjetrom. Dobro da nismo sad negdje dolje u ledenom bespuću. Ma ne bi nama bilo loše, dapače, mi to jako volimo, ali nismo zbog toga danas ovdje. Stoga nazad dolje u Chamonix na pivo, večeru, pogled na prognozu i u krpe. Eh, da

– prognoza. Stalno Prognoza. Non-stop Prognoza. Te ovoliko onoliko km/h, te magla, te popravila se, te pokvarila se. Danima se gleda Prognoza. Dobra Prognoza, loša Prognoza...

Već se dan prije počela kvartiti, pa je naš uspon na vrh u nedjelju ili ponedjeljak bio jako neizvjestan. Utorak je bio bombon, ali nismo imali smještaj nakon spusta, a na zadnji vlak u 16 ne bismo stigli. Stoga je jedino rješenje bilo rezervirati smještaj „Tête Rousse”.

BLANC

MARC KARGEL - UNSPLASH - MONT BLANC

USPON NA DOM „TÊTE ROUSSE” (3167 m)

subota, 5. kolovoza 2023.

Ustali smo rano, još je bio mrak, doručak i put prema 20 km udaljenom Saint Gervaisu gdje je prva stanica našeg vlakića. Planinari s rezervacijom domova na ruti Goûter imaju privilegiju ići do zadnje stanice ispod skloništa „Orlovo gnijezdo” („Refuge Nid d’Aigle”) na 2372 m. Nakon procedure pokazivanja dokumenata i rezervacija, čekali smo karte i pogled nam je odlutao prema obližnjem kafiću gdje smo u svitanje uživali u zadnjoj dobroj kavi u sljedećih par dana.

Tramway du Mont-Blanc počeo je voziti još 1907. kao parna lokomotiva, a pruga se godinama penjala sve više i više. Danas je, naravno, električni, ali je zadržan nekakav starinski štih, pa tako vagoni još uvijek nose ime po kćerima prvog vlasnika: Marie, Jeanne, Anne i Marguerite. Iskricali smo se na zadnjoj stanici i prema Teti Rozi („Refuge Tête-Rousse”) na 3149 m. Nekakvih 3,5 km i 800 m uspona. Termosica mi se odmah na početku strovalila u provaliju, pa sam sljedećih dan-dva gledao šta ću i kako ću. Pitati ove što se spuštaju, kupiti? Friški je snijeg pao dan prije i ima ga već na 2500 m, što je dobro za sutrašnji prelazak preko Grand Couloira koji bi trebao bit tvrd, s manjim šansama za

NA PUTU ZA „TÊTE ROUSSE”: SPOMENIK POGINULOM PLANINARU, U DRUGOM PLANU AIGUILLE DU MIDI

lavine. Teoretski bi se moglo popeći i do doma „Goûter” (3815 m). No, kuloar se ne bi smio prolaziti po danu. Statistike kažu da je 75 % lavina u kuloaru između 10 i 16 sati. Zbog mnogobrojnih nesreća na tom mjestu (namjerno izostavljam njegov nadimak), postavljene su razne kamere, senzori, svašta nešto, sve da bi se dokučilo što se tu zbiva. Pa je zabilježeno da se po danu kamenje kotrlja u nekakvom ritmu svako 17 minuta. Rolling Stones. Dijana i Pave otišli su naprijed, a Vlado i ja s noge na nogu, po-ma-lo.

Na ledenjaku ispred Tete Roze čekao nas je Pave kojeg je planinska policija pitala za rezervacije domova koje su bile kod mene i Dijane, no

našli su ga po imenu na spisku. Sjeli smo kod drvene kućice gdje dežura planinska policija i gledali oštricu ledenjaka s krijestom snijega nošenom hladnim vjetrovima visoko iznad i metalnu kapsulu doma „Goûter” do kojeg se dolazi preko jako strme hrpe granitnih, razbacanih stijena ispresijecanih trima kuloarima. Smjestili smo se u domu „Tête Rousse” i uspjeli rezervirati smještaj za utorak. Vlado i ja smo piva ma proslavili uspješan početak ture, dosad je sve išlo dobro. Bilo je puno sitnih detalja koje smo trebali uklopiti u slagalicu, a najvažniji je kakva će među nama biti atmosfera. Bila je izvrsna i obećavajuća. Popodne se povremeno čula grmljavina lavine iz kuloara, no s tim smo bili načisto, nismo ga spominjali.

USPON NA DOM „GOÛTER” (3835 m)

nedjelja, 6. kolovoza 2023.

Plan je bio biti na kuloaru u cik zore. Dereze smo odmah obukli kod doma. Po vedrom, prohladnom jutru osvanuli smo na kuloaru oko 6.30 nakon pola sata hoda od doma. Kuloar je bio zaleđen, tako da se nije moglo jurcati po njemu. Trebalo nam je vječnu minutu za prolaz. Prvo Dija, pa Pave, Vlado, i na kraju ja. Krenuli smo dalje strmom stazom koja se u neko doba izgubila, a dočekale su nas zaleđene

GREBEN LEDENJAKA DES BOSSONS PREMA DOMU „GOÛTER”

DIJANA, VLADO I PAVE - AKLIMATIZACIJSKI USPON NA 4250 m

smeđe gromade granita ponegdje osigurane sajlama i klinovima. Uz škripu dereza, Vlado i ja kretali smo se polako, dok su ono dvoje jurcili ne obazirući se na Vladine dovike: „Eeej, vas dvoje, di je priša?” Okupili smo se nakratko kod napuštenog doma, te se ubrzo ukrcali na greben ledenjaka.

Već je preko 3800 m. Friški vjetar nosio nam je snijeg u lice. Sunce i oblaci brzo se izmjenjuju, pa tako i prizori od kojih se naprosto ježiš od ljepote.

Smjestili smo se u novi, topli, dom „Goûter” prepun planinara iz svih krajeva svijeta. Malo poslije nas stigli su Hirohito i Yamamoto, dva starija Japanca koji su nas pratili već drugi dan. Dok smo Dija i ja čilali u suncem okupanoj blagovaonici, Vlado i Pave odoše ledenjakom gore na 4100 m. Sa svakim metrom uspona vjetar im je bivao sve jači, taj dan se nitko nije penjao na vrh zbog jakog vjetra. Upoznao sam grupu mladih Tekšašana koji su trebali sutra penjati vrh kao i mi, ali prognoza za sutradan bila je kao i danas, ako ne i gora. Kažu da je jednom davno postojalo

jedno kopno i da su, eto, Hrvatska i Teksas bili susjedi. Oni nisu imali rezervaciju za utorak, pa su odlučili sutra napasti. U neko doba kasno popodne, eto ti dva Litvanca s vrha. Uspjeli su, ali je potrajalo, čekali su dugo prije vrha i između dva refula trk na vrh. Ovo im je bio treći pokušaj. Nazdravili smo skupa i slušali njihovu priču.

ČEKANJE I AKLIMATIZACIJA

ponedjeljak, 7. kolovoza 2023.

Moj stari znanac još iz doba jedrenja, meteorolog Jure Jerman, javio mi je da vrijeme nije dobro danas, ali zato je sutradan idealno. Razni drugi meteorološki modeli također su davali povoljne vremenske uvjete za sutra, vedro i SW vjetar na udare do 30 km/h. Ništa, nećemo danas uzalud trošiti energiju. Popeli smo se jedno 350 m poviše doma i uživali na zubatom suncu, punili krvna zrnca. Kasnije smo u domu s nestrpljenjem dočekivali naveze koje su se vraćale, pa tako i Tekšašane koji nisu uspjeli. Danas nitko nije popeo zbog

prejakog vjetra. Odlučio sam da više neću pratiti prognozu, kao da sam htio zapečatiti dobre uvjete za sutra.

Ali nije uspjelo, predvečer je na oglasnoj ploči bila izvješena vremenska prognoza (MeteoFrance) koja je davala udare 75 km/h na 4000 m, vrh u oblaku. To je značilo da je na vrhu još jači vjetar. Povirio sam na prognozu MeteoBlue – isto. Još smo prije odlučili ići dokle god budemo mogli bez obzira na uvjete. Ako ne uspijemo, bar ćemo se dobro zabaviti.

U francuskom alpskom sustavu (IFAS) koji ocjenjuje ukupnu težinu, ruta Goûter klasificira se kao PD („peu difficile” ili malo teška). Mislim se, to vrijedi u laboratorijskim uvjetima. U ova tri dana, od stotine planinara koji su se tu motali, na vrh se popelo nas malo, moguće je izbrijati na prste dvije ruke. Svake godine između 20 i 30 tisuća planinara kreće na Mont Blanc, 100 ih pogine. Do 1994. zabilježeno je između 6000 i 8000 smrtnih slučajeva, više nego na ijednoj drugoj planini

ZAVRŠNI USPON NA MONT BLANC (4808 m)

utorak, 8. kolovoza 2023.

Krećemo nešto prije 4 sata. Ovih je dana svako malo padao snijeg, pa da ne bismo prtili, mudro smo krenuli pola sata nakon večerne. Noć je oblačna, pro hladna, malo poviše $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Vlado korača prvi u ritmu po-ma-lo, noga ispred noge, kako je penjao i Kilimanjaro. Za nje ga je navezan moj 18-godišnji prijatelj i nastljednik Pave, pa Dija i ja kao druga naveza. Dijana je nedavno popela Damavand. Ja sam također prikupio nešto krvnih zrnaca ove godine. Nepoznanica mi je Pave, nije još bio preko 3000 m. No izuzetno je fizički spreman, s dosta zimskih uspona, naprosto uživa u tim uvjetima i u zadnje se vrijeme po ledu kreće izuzetno tehnički dobro i sigurno.

Dogovor je da idemo polako bez pauza tako da nam organizam ima vremena adaptirati se na manjak kisika koji je s visinom sve veći. Čeka nas 12 km s 1080 m uspona i 2530 m silaska. Snijega začudo nema pretjerano, otpuhala ga je tramontana, a led je dobar, tvrd. U daljini uzbrdo vidimo zmiiju svjetala, iako nema previše ljudi večeras prema gore. Neke nas naveze prestižu, a neke mi prestižemo. Polako crnina ispred nas počinje blijedjeti, na istoku se pojavljuje narančasta linija. Vjetar je sve

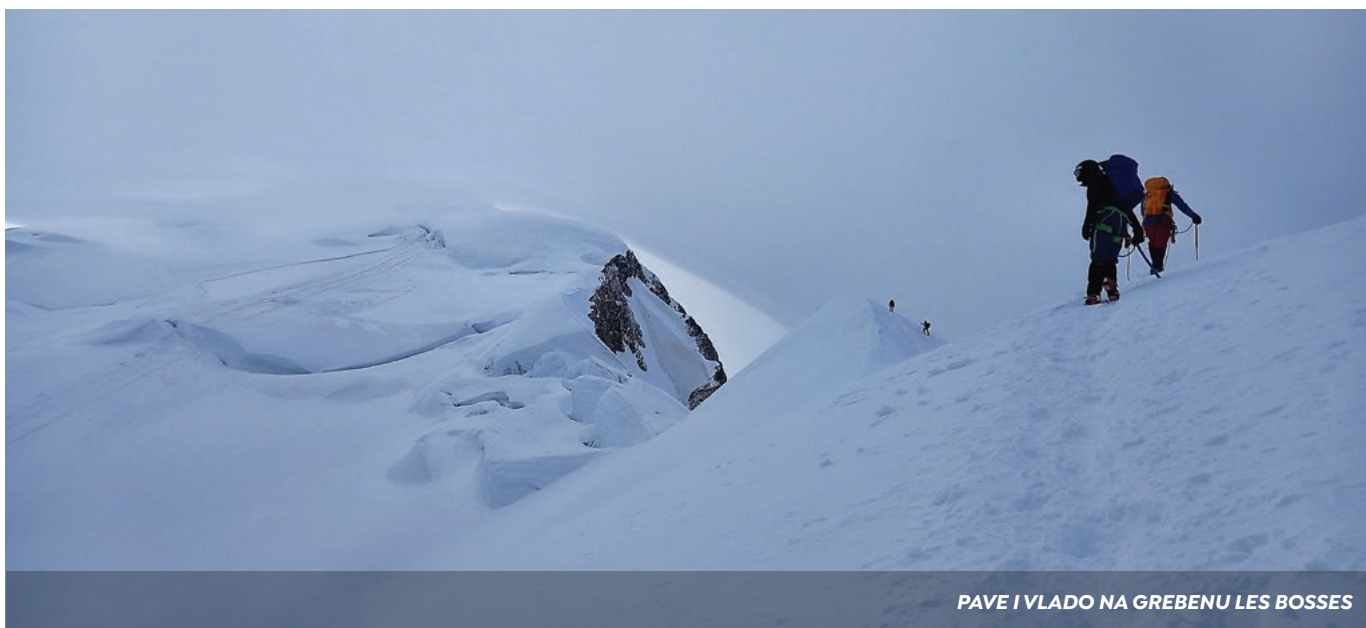
MONT BLANC SE BUDI

jači, nekakav čudan zastor od oblaka spušta se na nas, siv i proziran, a u donjem dijelu kao nožem odrezan. Zaobilazimo Dome du Goûter na 4304 m i blagom se padinom spuštamo prema skloništu „Vallot” iznad kojeg počinje jako strm uspon prema grebenu Les Bosses. Sklonište „Vallot” u blizini opservatorijske stаницe nalazi se na 4362 m. Izgleda kao velika limenka može primiti 15-ak ljudi. U njemu je strogo zabranjeno boraviti duže bez ozbiljne potrebe, samo u hitnim slučajevima. U skloništu je nedavno postavljena hiperbarična komora za prvu pomoć kod težih simptoma visinske bolesti.

Ulazimo jedan po jedan ispod skala kao da idemo na tavan. Iako

nema grijanja, u njemu je barem 5 stupnjeva toplije, ako ne i više. Pave negoduje što smo stali jer se vrijeme kviri, ali trebala nam je stanka. Dobro mi je došlo malo čaja, dva dima cigarete, energetska pločica, kontrola opreme, dodatni flis, resetiranje mozga prije završnog uspona. Nakon 15-ak minuta izliječemo van. Počinje strmi, vijugavi uspon, snijeg je fin i tvrd, dereze veselo škripuckaju. Uključavamo se na valoviti greben, lijeva noga u Francuskoj, desna u Italiji. Penjemo se valovitim grebenom na Grande Bosse (4513 m), Petite Bosse (4547 m), Rocher de Tournette (4677 m).

Vjetar već dobro brije, a vidljivost se smanjuje doslovno svakim

PAVE I VLADO NA GREBENU LES BOSSES

**JOŠ MALO... NA SLICI NEMA ZVUKA,
ALI MENI HUJI VJETAR U UŠIMA DOK JE GLEDAM**

NA VRŠNOM ŽILETU PRVA NAVEZA ULAZI U OBLAK

korakom. Ne vidimo vrh. Jedna je naveza prošlišala kraj nas nizbrdo u tišini. Druga u trku vikne da se ne može dalje zbog jakog vjetra. Solo jedan za drugim prvo Japanac, pa za njim Talijan žure niz greben. Talijana pitam kako je gore. Kaže da se morao usidriti ledenim vijkom da ga vjetar ne odnese. Shvatio sam to kao šalu. Čestitam mu, daje mi besu i zaželi sretan uspon. Gdje su sad stari Hirohito i Yamamoto? Sinoć su se i oni navezivali. Greben se postepeno sužava u vršni žilet širok pola metra. Škripa dereza i cepina koji para led više se ne čuje, a ni misli više ne čujem od vjetra. Samo jedna misao - korak po korak... Dok pišem ovaj tekst u toplini doma i

na bambusovu slamku srčem aperol spritz, istovremeno sam naježen tamo na grebenu i guštam. I odjednom smo tu, ali gdje je vrh, ništa se ne vidi? U toj bjelini osjećam da idemo nizbrdo. Pogledam na GPS - prošlišali smo vrh. Vraćamo se, pokušavamo razviti Mosorovu zastavu, ali jedva uspijevamo. Pave snima kratki film i okida par grupnih selfija dok se Dijana, Vlado i ja borimo sa zastavom.

Brže nazad dok još možemo. Na početku žileta zaustavlja nas jaki reful, a snijeg nošen vjetrom ledi nam naočale. Zalegli smo, zari-li cepine u snijeg. Vadim druge naočale, ali se i one lede dok ih stavljam na kacigu. Ne smijemo

tu dugo ostati, opasno je, a može se još pogoršati. Skidam naočale i kroz poluzatvorene kapke nešto i vidim, vjetar je malo popustio. Kratki dogovor i krećemo. Di ja i ja smo prešli naprijed, hodamo pognuti, vjetar nas ipak ne zanosi. Okrećem se, Pave i Vlado su blizu iza nas. Još malo, još koji korak i evo nas na ipak nešto širem grebenu. Počinje strmiji spust, svakim korakom osjećam olakšanje. Mislim da smo prošli naj-gore. Sad polako s noge na nogu natrag. Nigdje nikog. Roba nam je zaledena, s obrva i kose vise mosuri.

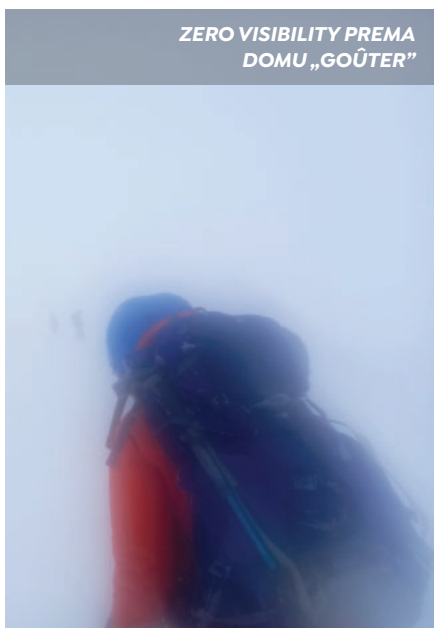
Prije skloništa „Vallo” susrećemo dvoje zaleglim u snijegu. Prepoznali smo ih. Jučer popodne došli su u dom s dupinima na ruksacima u

PAVE PIACUN, VLADO MAJETIĆ, IGOR PIACUN I DIJANA GRUBIĆ NA VRHU MONT BLANCA (4808 m)

USIDRENI NA ŽILETU

ZERO VISIBILITY PREMA
DOMU „GOÛTER”

kojima su bile vreće za spavanje. Ona zamotana u vuneni šal, on dugokos, bradat, šareni oboje. Nisu imali smještaj. Kunjali su neko vrijeme na stepenicama, a kasnije su se smjestili u hladnoj oružarnici. Zastajemo kraj njih, oni Vladi pokazuju palac gore. Dobro je, nastavljamo dalje.

Usporavamo korak, spuštamo se bočno na strmini niz urezane stope u ledu, uže mi se plete oko nogu. Napravim dva brža koraka da ga izravnam. Ali drugi je korak bio viška pa potegnem Diju, a ona pada na prsa. Okrećem se i vidim je kako leži na prsima ispod kojih je cepin zariven u led. Uf, dobro je prošlo, promrmljam sebi u bradu. Spuštamo se dalje prema zaravni kod skloništa.

Dok nas magla sve više obavija, nastavljamo dalje sad već opušteniji i smireniji. Tragove u snijegu zameo je vjetar, jedva se naziru tragovi dereza, a onda više ništa. Mlijeko. Tišina. Gdje god da pogledam, mašta mi crta svijetlosivu stazu. S vremena na vrijeme pogledavam na GPS, tu smo negdje na tragu. Dijana me doziva i pokazuje na žute mrlje u snijegu. Korigiramo kretanje prema njima. Iznenada ispred nas banu vodič i navezani klijent koji se žure u dom. Požurimo za njima da se ne moramo misliti gdje su pukotine u ledu.

Nešto nakon podne upadamo u toplu kapsulu doma „Goûter”. Ne žurimo, javljamo kući da smo dobro, ručamo, čeka nas zahtjevan spust po sajlama i klinovima do doma „Tête Rousse” i opasni Grand Couloir koji smo odlučili prijeći u sumrak kad padne temperatura. Na polasku nam voditeljica doma Ema reče kako je jutros dolje u kuloaru stradao Izraelac u lavini kamenja i da budemo oprezniji. Dok se oprezno spuštam po granitnim kockama, razmišljam kako bi bila šteta da mi se sad što dogodi kad sam popeo Mont Blanc.

Na Vladin znak „može” dok je stajao na uzvisini, jedan po jedan prolazimo kuloar i naposljetku projurimo i on. U Tete Roze napokon si čestitamo (Dija je zabranila čestitanje dok ne prođemo kuloar), te se umorni zavaljujemo u toplu zimsku sobu.

SPUST NA NID D'AIGLE (2372 m)

srijeda, 9. kolovoza 2023.

Digli smo se oko 5 i krenuli nizbrdo prema vlakiću. Napokon sam spavao mirno i spokojno jer me ovih dana mučila nesаница. Vlado je požurio da popije kavu u domu kod zadnje stanice. Putom smo u svitanje sreli obitelj divokoza. Sjedamo u vlakić i ćuf-ćuf nizbrdo. Zaklonjeni iza auta presvu-kli smo se na travi kod kolodvora u Saint Gervaisu i trk na pivu. Ne sjećam se da smo išta govorili o usponu. Nije nam još bilo jasno da je gotovo. Vlado mi je nakon par mjeseci rekao: „Igore moj, ja sam još tamo.” I ja sam još tamo, ukopan na onom žiletu.

piše: Igor Piacun

PREMA DOMU „TÊTE ROUSSE”, DIJANA I PAVE PROMATRAJU GRAND COULOIR

PONOVILLO SE ! - FOTO: KONOBAR IZ CHAMONIXA

VISINE I NIZINE ŠKOTSKE

EDINBURGH

LJETO U ŠKOTSKOJ

Đir po prohladnoj Škotskoj početkom kolovoza kad je Dalmacija puna ka šipak? Naravno da može! Lako je otići u Škotsku (ili bilo gdje drugdje) kad hoćeš, ali nemaš uvijek ekipu koja bi bila i za planinarski i za gradski dir, tako da se priključujem svojim Sinjanima, Anđeli, Ivani, Jeleni i Draganu na ovome putovanju. Od Zadra letimo do Newcastlea, grada na sjeveroistoku Engleske koji se razvio iz rimske naseobine, a za većinu je ljudi koje smo sreli po ulici uniforma dres s okomitim crno-bijelim prugama – ludnica po gradu na dan utakmice Newcastle Uniteda poprilično je podsjećala na našu torcidašku.

EDINBURGH

Stižemo u Edinburgh ([e'dinbərə], Edinbra, izgovorit će malo ljutnije u glas!), glavni grad Škotske (Alba je naziv za Škotsku na gaelškome jeziku). Prema broju stanovnika (oko 470 tisuća) drugi je po veličini (poslije Glasgowa), i sedmi u Ujedinjenom Kraljevstvu. Leži u brežuljkastu kraju, blizu rijeke Leith i zaljeva Firth of Forth. Ondje nam

se pridružuje prijatelj Andrew, ilitiga Andrija (odmah je ime podomaćeno), koji inače živi u Cambridgeu, a s nama će obilaziti Škotsku. Na turi u pratnji vodiča saznajemo sve o povijesti grada Seana Conneryja i Trainspottinga. U središtu je strma stijena s utvrđenim gradom i dvorcem (gaelski je naziv Duneideann, a znači utvrda Edin), nekadašnjim sjedištem škotskih kraljeva, koju duboka dolina s parkom veže s neoklasicističkim dijelom grada; oba su dijela od 1995. na UNESCO-ovu popisu svjetske kulturne baštine.

Danas je Edinburgh umjetničko središte („Sjeverna Atena”); upravo se za vrijeme našeg posjeta održavao najveći međunarodni ulični festival (The Fringe). Edinburgh je grad koji je inspirirao J. K. Rowling na pisanje knjiga o Harryju Potteru, najčešće u kafiću „Slonova kuća”. Blizu je ulica Victoria koja je bila uzor za Diagon Alley (Zakrivljenu ulicu), danas se u njoj nalaze trgovine posvećene Potteru. Bježimo iz prepunoga grada (naravno da čujemo gajde gdje god da dođemo) na brdo Arthur's seat (251 m). Šetnja je do

DIAGON ALLEY (HARRY POTTER)

PREMA BRDU ARTHUR'S SEAT
IZNAD EDINBURGHA

nje ga lagana, a odabrali smo stazu koja prolazi pored jezera i ostataka Saint Anthony's Chapel. Drugi dan u Edinburghu završavamo u pubu, uz glazbu uživo i pokoje pivo.

PREMA SJEVERU – HIGHLANDS

Odlazimo iz Edinburgha prema Glasgowu kako bismo preuzeli rent-a-car. Dolaskom u agenciju saznajemo da trenutno nemaju auto za nas i da moramo pričekati. Gubimo se po Glasgowu nekoliko sati, a na povratku u agenciju imamo novu informaciju – oni uopće nemaju

automobil za nas! Prava seinfeldovska scena koju smo na jutjubu privrtili 700 puta od tada (Seinfeld – car reservation, pogledajte). Nismo jedini koji smo ostali bez auta, svi ljudi koji dolaze imaju isti problem pa odlučimo biti glasniji i pobuniti se jer smo zbog njih izgubili cijeli dan. Dobijemo nekakav auto i hrabro nastavljamo putovanje vozeći, po prvi put u životu, lijevom stranom. Dragan preuzima volan i krećemo prema sjeveru kroz područje Nacionalnog parka „Loch Lomond i Trossachs“, prolazeći pokraj bezbrojnih zelenih površina i jezera („loch“) okruženih šumama kraj kojih stajemo kad nam padne na pamet. Vozeći dalje prema zapadnoj obali Škotske najljepše vizure planina nalazimo u dolini Glen Coe koja je nastajala milijunima godina ma djelovanjem ledenjaka i vulkanskih erupcija. U zemlji romantičnih priča i škotskih nacionalnih junaka, najpoznatiji je William Wallace uvijekovječen u filmu „Hrabro srce“ („Braveheart“), naravno da je soundtrack vožnje glazba iz istoimenog filma. Pješačimo stazom oko vijadukta Glenfinnan (najdužeg željezničkog mosta u Škotskoj) kojim parni vlak „Hogwarts Express“ putuje do škole za čarobnjake. Vlak je skoro stvaran jer mu je ime „Jacobite Steam Train“, ali ne prometuje od Londona do Hogwarta. Smješteni smo u Fort Williamu, lučkome gradu koji nam je baza za istraživanje Highlandsa, planinskog

DOLINA GLEN COE

područja sjeverozapadnog dijela Škotske s najljepšim prirodnim znamenitostima.

ISLE OF SKYE

U Škotskoj se nalazi gotovo 2000 dvoraca, a u prošlosti je taj broj bio skoro dvostruko veći. Eilean Donan jedan je od najprepoznatljivijih dvoraca, smješten na otočiću do kojeg vodi kameni most. Sam dvorac potječe iz 13. stoljeća i iznova je građen barem četiri puta. Okružen je zelenim brdima i jezerom koje tvori more prodirući u unutrašnjost kopna. Nastavljamo vožnju do otoka Skye poznatog po svojim vulkanskim i surovim obalnim krajolicima. Stajemo u mjestu Sligachan prošetati do mosta i Sligachan slapova koji nude prekrasan pogled na Cuillin Mountains (uz usputne komentare da ovi Škoti obilježavaju sve i svašta, a da kod nas te slapove ne bi nitko ni primijetio). Razmaženi smo malo, da, pogotovo dio ekipe koji gotovo svaki vikend negdje planinari. Nastavljamo vožnju uskim cestama, a ribarski gradić Portree idealan je za pauzu za ručak, fish & chips, naravno. Pojeli smo, ali, kao što je slučaj i s drugim tradicionalnim škotskim jelima – u najboljem su slučaju jestivi jer škotska kuhinja nije baš za svakoga; teška su se jela pripremala kako bi se nadoknadile kalorije izgubljene u radu na

VIJADUKT GLENFINNAN KOJIM IDE PARNI VLAK „HOGWARTS EXPRESS“

polju i lošem vremenu. Najpoznatije je „haggis”, jelo od ovčetine (ovčjih iznutrica) koje se samelju sa zobnim pahuljicama i tom se smjesom napuni ovčji trbuh. Kuha se oko tri sata i najčešće poslužuje s pire krumpirom (od njega rade i hamburgeri, pizze i pite). Kakva hrana, takav i naglasak! Škotski naglasak s oštrim samoglasnicima ponekad je bilo teško razumjeti, jednom čak i nemoguće kad nas je petero blenulo u gospođu na blagajni koja nam je pokušavala nešto reći. Pomogli su jedino moti rukama.

Naša je sljedeća točka pješanje do visoravni The Old Man of Storr, s koje strše tri oštre stijene, dominirajući sjeveroistočnom stranom otoka. Old man je 55 m visoka i našiljena bazaltna stijena, inače dio Trotternish grebena (719 m) nastalog prije 60 milijuna godina velikim klizanjem. Vruća vulkanska lava tekla je na slabije sedimentne jurske stijene ispod sebe uzrokujući da se one uruše i formiraju valovite litice istočne obale Trotternisha.

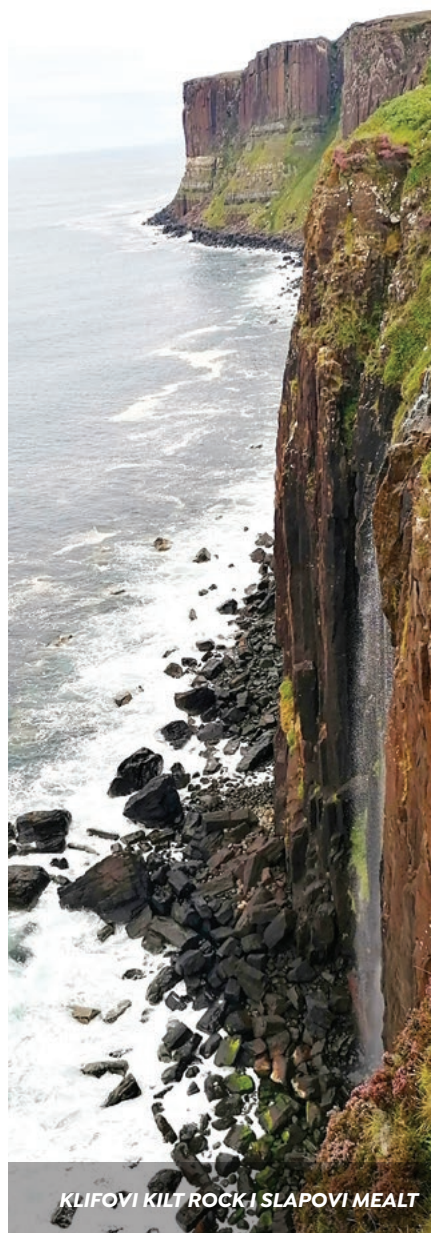
Usput prolazeći kraj divljih klisura, ruševina utvrda i dvoraca, stajemo prošetati do klifova Kilt (bazaltni stupovi koji tvore klifove podsjećaju na kiltove) i slapova Mealt. Kilt je nacionalni ponos Škotske, a prvi se put spominje u 16. st. kada su kiltove do poda nosili gorštaci u planinama. Kraći kiltovi dužine do koljena pojavili su se tek u 18. st., a uz njih se nosi i „sporran”, torbica koja se veže

SCOTTISH COO

oko pasa i nosi iznad kilta. Počeli su se nositi zbog praktičnosti jer su se u škotskim gorjima, gdje je vlažnost velika, a temperature visoke, muškarci u kiltovima jednostavnije kretali i lakše podnosili vrućine, hladnoću i kišu. Riječ kilt potječe od stare norđijske riječi „kjilt”, što znači nabran.

Na cesti nikoga, a uokolo prostranstvo i stada ovaca na ispaši. Očekivali smo vidjeti više primjeraka škotske krave, najstarije certificirane pasmine goveda na svijetu. Nazivaju se još i Scottish Highlands ili Scottish Coos, ali mi smo ih uglavnom zvali emo krave zbog razmaknutih rogova i franzeta. Na povratku posjećujemo jednu od destilerija škotskog viskija (Scotch whisky), obilazimo

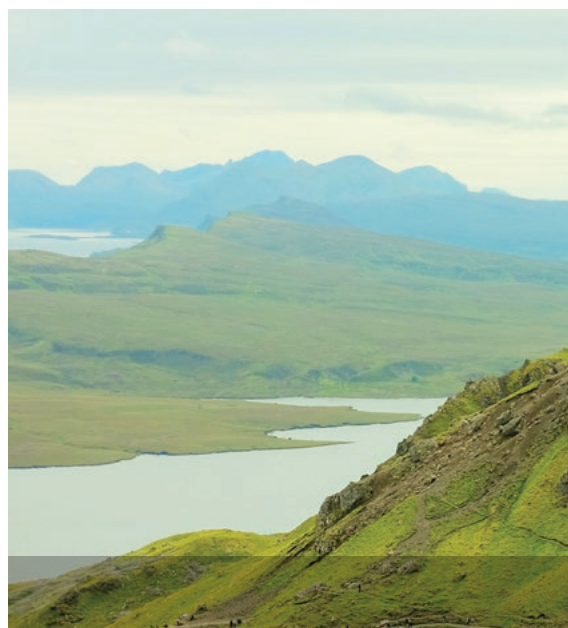
KLIFOVI KILT ROCK I SLAPOVI MEALT

SLAPOVI SLIGACHAN I PLANINA CUILLIN

GRAD PORTREE, KILTOVI I GAJDE

bačve od hrastova drva, pribavljamo poprilično bočica za suvenire ljubiteljima viskija, to jest, vode života na keltskome (usquebaugh). Dug dan, više od 16 sati na putu. Izvedivo, ali ipak bismo ga radije razlomili na dva dana da smo imali više vremena za lunjanje otokom.

BEN NEVIS

Prosječna je visina Highlandsa 900 metara, najviša planina Ben Nevis s istoimenim vrhom (1345 m) ujedno je i najviši vrh Ujedinjenog kraljevstva. Vulkanskog je podrijetla, građena od eruptivnih (granit, andezit) i metamorfnih stijena, oblikovana radom ledenjaka. Posjeti ju više od 100 000 planinara i izletnika na godinu. Iako je staza lagana i utabana, ipak do vrha treba otprilike četiri sata, a natrag tri, pa nije bezazlena (1300 m uspona, 17 km staze). Loch Meall an t-Suidhe jezero je na pola puta prema vrhu. Vršni dio planine čini ravnjak koji se blago spušta prema jugu, a strmo, 600 m visokom liticom (za penjače i alpiniste), prema sjeveru. Područje je oko vrha stjenovito, a nama je taj dan vidljivost bila nikakva. Cijeli smo dan posvetili usponu pa smo krenuli rano, tako da na usponu nismo vidjeli previše ljudi, ali na silasku smo se susretali s uzvodnom rijekom ljudi, često u neadekvatnoj obući, a na uspon su krenuli poprilično kasno

POGLED NA KATEDRALU I GLASGOW'S NEKROPOLE

pa nam nije bilo posve jasno dokud su uopće krenuli. Dok se mi penjemo po planinama, naš neplaninar (bezjak) Andrew posjećuje prijatelja u Invernessu i jezero Loch Ness želeći vidjeti čudovište Nessie, male glave i dugačkog tijela s grbama. Više sreće drugi put, Andrija! Osim Nessie, nacionalna je životinja jednorog, od 12. st. zaštitni znak škotske vojske, a simbolizira moć koja nadjačava britanskog lava.

STIRLING I GLASGOW

S Ben Nevisa idemo natrag do Glasgowa uz usputno stajanje u Stirlingu, gradiću koji nas je

oduševio. Nekada je bio kraljevski grad (sve do 16. st. s Edinburghom je dijelio privilegije škotske prijestolnice), najvažnija je znamenitost dvorac na vulkanskom brdu. Glasgow je najveći grad u Škotskoj, treći po broju stanovnika u Velikoj Britaniji (iza Londona i Birminghama). Ovaj lučki grad poznat je po svom sveučilištu. Od znamenitosti se ističu glavni trg George Square sa skulpturom pisca Waltera Scotta, katedrala i Nekropola na brdašcu sa skulpturama i grobnicama.

POVRATAK I DOJMOVI

Kolovoz je u Škotskoj svjež i vjetrovit, temperature (prosječno između 15 i 22 °C) usporedive s početkom listopada u Dalmaciji, pa je potrebno slojevito odijevanje. Od te slavne, svakodnevnog, dosadne škotske kiše mi smo dobili niti pola jednoga dana (od njih sedam!). Hm, možda Škoti (koje smo inače smo doživjeli kao otvorene i srdačne), lažu za tu kišu da im ne radimo gužvu tamo? Kada se ponovno budemo vratili, zasigurno će prvi izbor biti kamper koji može omogućiti slobodu kretanja cestama brojnih otoka, mjestasa, do dvoraca, staza, grebena, vrhova, i drugih čuda u koja smo ovim kratkim jednodnevnim posjetom samo zavirili.

THE OLD MAN OF STORR

piše: **Gabrijela Terze**

Ni ova godina nije mogla proći bez da guzica vidi puta. Od dana odluke do samog putovanja bilo je nešto više od tjedan dana, a destinacija nepoznata. Uvjeti su bili „samo” da nije na drugom kraju sveta, a da je opet dovoljno egzotična, ne previše kaotična, malena i sigurna za ženu koja luta sama. Da ima predivnu prirodu, a po mogućnosti da nije ledeno. I tako mi čačkajući po bespućima interneta zapne za oko Madeira. Odgovara kriterijima, sve su misli bile već tamo, ali slučajno pogledan prognozu i vidin samo kišu koja mi nekako nije bila u planu. Sva srića pa imamo tehnologiju koja nan čita misli i zna sve naše potrebe pa mi negdi izbac i predloži otok Tenerife. Naravno da je moja asocijacija uvijek bila masovni turizam, pješčane plaže, suncobrani i ležaljke, od kojih mi se kosa diže na glavi. Nisan imala pojma kakva se priroda krije tamo. Kliknem i karte su već spremne, a let za tri dana. Plan je ustvari bija samo hodati, lutati i uživati u prirodi.

Totalno neinformirana, vidin u ponudi neki vulkan, ne znajući da je to najviši vrh Španjolske. Naći nekog vodiča s kojim možeš popet El Teide po danu i spustit se na vlastitim nogama bilo je neočekivano teško. Ponude su uglavnom penjanje na izlazak sunca ili zalazak sunca i spuštanje žičarom ili penjanje žičarom. Nakon desetak e-mailova čak i nađen šta želin, no kako im nisan

taj dan javila svoje podatke, drugi im vodič otima dozvolu za taj datum. Naravno da usput saznajen da tri ba imati dozvolu za penjanje koja se inače tri mjeseca prije mora nabaviti ili se priključiti nekoj agenciji koja ju ima. Razočarana, uziman opciju penjanja po noći, uz izlazak sunca, uz nadu da žičara neće raditi zbog vitra pa ćemo se spuštati na nogama. Bukiran to i put pod noge.

Moj prvi bus ide do Zagreba gdje presjedan za Budimpeštu. Nakon neprospavane noći, ubijan oko u busu do nekog trenutka kad osjetin da nešto nije u redu. Vani lamataju maslinove grane, trese se bus, vozi se u koloni i spušta u Obrovac. Sve san predvidila, ali buru ne. Unatoč naporima, akcija spašavanja situacije ne uspijeva i stižemo četiri minute prekasno. Ne predajen se pa guglam vlak i ne virujen da stvarno postoji i da polazi za dva i po sata. Stariji gospodin na šalteru sažalijeva se pa mi prodaje studentsku kartu kako bi mi bar malo ulipša dan. Moja prva vožnja vlakom u odrasloj dobi započinje ulaskom u krivi vagon, ali ipak završava u Budimpešti.

U mislima mi samo da negdi ubijen oko, na nekoj klupici ili ležaljci do jutarnjeg leta. Očito nije moj dan. Prvi put da vidin da ne radi niti jedan šalter, ne radi kafić, ne može se proći dalje pa je moja sudbina ledeni pod uz štemanje, brušenje i popravljanje ograde. U sedan sati ujutro, nakon šta san zagrijala ledeni

sic Ryanaira, nakon šta je klikla ona kopča na pojasu i moj se kapak spustija, pilot javlja da nešto nije u redu i da mehaničar mora pregledati avion. Sad mi već počinje biti smišno. Pilot se opet javlja da avion ipak ne valja, ali da imamo sriće da imaju rezervni. Ma sve to uopće ne bi bilo zanimljivo da moj uspon na Teide ne počinje tu večer. Prestala sam brojati koliko ću sati odmarati, već koliko ću vrijeme imati da spremin ruksak. Slijećemo na sunčano kanarsko tlo i za kraj gradski bus kasni iz nepoznatih razloga. Nakupilo se dosta ljudi koje suptilno guran laktovima jer ja moran biti u tom busu, milom ili silom.

U glavi mi se vrte savjeti vodiča za uspon: „Jedi pet puta dnevno obilan obrok, pij puno vode ili čaj s medom i probaj odspavati tri sata popodne.” I samo se nasmijen. U potrazi za baren jednim obrokom tog dana, pokušavan pristupiti obali kroz gomile hotela i smještaja te izlazin na plažu privlačeći poglede gologuzih Britanaca. Žena u gozama i špalinama s pernatom jaknom oko struka, gomilon stvari koje vise refužo i podočnjacima do poda. Nakon lošeg ručka dokopala sam se hostela, opremila spizom, pa čak i uspila u horizontalu. I tako, umisto ovčica, brojala san sate koje san provela na putovanju i došla do broja 30.

Ponoć manje kvarat i Nele, Belgijanka koja penje sa mnom, me kupi auton i u čakuli po mrklom

mraku dolazimo do početne točke. Čeka nas naš vodič Peter, porijeklom iz Mađarske, s još četiri momka iz Michigana. Nakon pripreme i dogovora, oko 1 sat iza ponoći počinjemo hodati. Noć je mirna, čak i topla, iako je prema najavama jaki vitar. Kao i na usponu na Kilimanjaro, pun je misec i ne treba nam čeona lampa. Lipo nam osvjetljava put, za početak nekakav široki makadam. Koliko san shvatila, osim šta priko noći nema rendžera koji provjeravaju dozvole i šta je stvarno lipo dočekati sunce na vrhu, ovaj je noćni uspon poseban za ljubitelje zvizda, ali i za nas koji nemamo blage veze o tome.

Dok se laganim koracima zagrijavamo, Peter nan pokazuje nebo. Kad bih se baren sitila svega šta je priča. Svako malo nešto novo, ali svaki put kad podignem glavu gori, zamanta mi se, šta od miseca koji mi blišti u oči, šta od umora. Daleko od svjetlosnog i atmosferskog zagađenja, radiofrekvencijskih smetnji i putanja leta, Teide je jedno od najboljih mesta na svitu za promatranje zvizda pa je tako zračni prostor iznad Kanara zaštićen i zakonom o nebu. Budući da nisan neka poznavateljica zvjezdanih formacija, trudila san se nešto naučiti i zapamtiti. Moran priznati da je sve isparilo, ali onako laički rečeno, promatrali smo neku nakupinu zvizda i imali zadatak pobrojati koliko ih ima. Na taj se način nekoć dicit provjerava vid. Nastavljamo gaziti tim makadamom

u tišini, ka' da smo na nekoj drugoj planeti. I zapravo su neki uvjeti slični ka' na Marsu pa su se tu i testirali roboti prije slanja na Mars.

Zasad drugih ljudi nema na vidiku. Tempo je poprilično brz, a ja zaostajen malo za grupom budući da san skoro iz aviona krenila hodat, s tri sata sna u zadnjih 40 sati. Na sljedećoj kratkoj pauzi opet promatramo nebo kako bi zaželili želju dok zvijezda pada. Jedva san svoju pronašla jer se kiša meteora uglavnom događa ljeti. Nastavljamo dalje i uglavnom gledan u pod ili nebo jer okolo se i nema nešto za vidit, pogotovo u mraku. Naš nan vodič spominje grčku mitologiju, a naučili smo i razliku u izgledu planeta i zvizde na

nebu. I stvarno, divno je promatrati nebo, ali i dalje mi se zamanta kad god pogledam gori.

Poprilično je toplo, bez vitra oko 0 °C, no Peter upozorava na dio di će jako puhati i biti ledeno, a ja mu spominjen našu buru i kako mi se ne čini ovaj vitar tako leden. Kaže on da će me pitati kasnije, no i dalje mi nije jasna njihova definicija jakog ledenog vitra. Očito nas je naša bura dobro odgojila. Staza nan se malo minja, makadam i pijesak zamjenjuju stine. Tempo mi baš i ne paše, prebrzo hodamo i iman osjećaj da mi se grlo suzilo na točkicu i nikako ne vatan zrak pa i dalje zaostajen. Baca me livo-desno, vjerojatno kombinacija umora i visine. Iako su samo

10-ak metara ispred mene, jako mi je teško pratiti kojim su putem prošli zbog stjenovite staze pa svako malo moram podići pogled koji me iznova zamanta. U nekom trenutku ipak svi potvrđuju da nemaju ništa protiv koje pauze više i laganijeg tempa. Susrećemo na stazi još nešto ljudi i dolazimo do skloništa „Altavista” (3270 m), doduše zatvorenog iz političkih razloga, ali s nekim sitnim predvorjem di se stiskamo, grijemo i jedemo.

Neka dva sata dile nas do uspona na vrh, ali kako je još rano za dočekati izlazak sunca, sporin korakom stižemo do stanice za žičaru s kojom se može doći na 3555 m. Vitar se pojačava, ledeno je, ali Peter nas iznenadi otvorivši neka željezna vrata. Kaže da jako malo ljudi zna za to „sklonište”. Ustvari je to, kako bi mi rekli „ispod skala”, nekih par kvadrata. Naslagali smo se tu ka srdele bez mogućnosti pomicanja. Dok san ja skužila da ćemo tu provesti nekih sat vremena, dečki su već zahrkali, a meni je preostalo samo da se naslonim na neke ledene cijevi. Nije mi se sviđala ideja da ćemo tu provesti više od sata bez kretanja, s ledenim cijevima na mojim bubrezima i kao bonus s mokrim ruksakom na leđima jer sam pritiskom istisla svu vodu iz mijeha. Alarm se oglašava oko 6 sati, kuvamo kavu i čaj, dolazimo sebi i oko 6 i po krećemo do vrha.

Nije bilo lako opet izaći na minus i vitar nakon ovog „opuštanja”, ali šta je tu je. Vjerojatno nan je bilo bolje nego ovima koji ne znaju za ovu „špajzu”. Jako puno ljudi dolazi žičarom pa se onda 1 sat ili manje penju do vrha, stoga je staza od tog mista dijelom popločana vulkanskin kamenon da bi bila lakša i urednija, no za mene je to idealna staza za izvrnit' nogu. Nebo poprima plave, žute, narančaste tonove i baš uživamo. S obziron na to da se na Tenerifima priroda štiti, samo ga 200 ljudi raspoređenih kroz cili dan smije penjati s dozvolom, a 40 u istom trenutku smije biti na samom vrhu kratera jer ih puno više i ne stane. Žičara nije radila zbog vitra pa je tako, na moje veselje, na usponu (ali i nisponu), bilo malo ljudi. Sunce sramežljivo izvire dok se iz kratera lagano dimi i svako

SJENA VULKANA

malo zapahne nas miris sumpora i toplina. Teide je još uvijek aktivan vulkan, ali kažu da mu nije još vrijeme. Nebo obojano pastelnim bojama pruža nam spektakularan prizor. Sjena savršenog trokutastog oblika koju baca vulkan (koji uopće nije tog oblika) drugi je najlipši prizor koji san doživila u prirodi. Prvi je dolina Cocora u Kolumbiji sa svojim palmama. U tim trenucima stvarno se osjećam posebno, zahvalno i srce mi zatreperi jer san vidila neka čuda prirode. Kažu da je to najveća sjena na svijetu projicirana na more. Ne razumim se u to, samo znam da mi je divno. Kako bih dobila ovu sliku sa sjenom, bilo je potrebno preći preko nekoliko stina u skroz druge uvjete. Toliki udari vitra šibali su po mojim obrazima da su se nakon nekoliko minuta skroz zamrzli. Sve za sliku. Bižin opet priko stina, nazad, di nema daška vitra. El Pico del Teide (3718 m) najviša je točka atlantskih otoka, ali i španjolskog teritorija, šta ja, kao što reko, naknadno saznajem.

Spuštali smo se, po dogovoru, svak' o svom poslu, a zbog zatvorene žičare uspila san uživati u vulkanu po danjem svitlu. Promatran stazu kojom smo koračali noću i skakućem po stinama. Nakon marende nastavljamo prašnjavom stazon koja je ograđena suhozidom kao i većina staza na otoku, i nije dozvoljeno kratiti put i napuštati je. Zbog toga se zapravo teško izgubiti kojom se god stazon krene, ne samo u ovom

DIO STAZE OGRAĐENE SUHOZIDOM

parku, već na cilom otoku. Markacije su zapravo i rijetke, osim putokaza na raskrižju. Iako je park bogat endemskim vrstama, naša staza ne nudi nešto zanimljive biljčice, samo žuto i suho zeleno grmlje. Zaostajan jer moja bolna kolina vrište, ali ne dam im da mi pokvare dojam. Opet smo na makadamu koji je poprilično dug i vodi nas do auta. Tu i tamo se okrenen iza sebe da vidim ljepotana koju smo penjali. U narančasto-žutom okolišu jako se dobro vidi sav materijal tamne boje iz zadnje erupcije.

Divno nešto. A divno je i to šta je park isprepleten raznim stazama tako da se može svašta iskombinirati, popeti vrh na razne načine

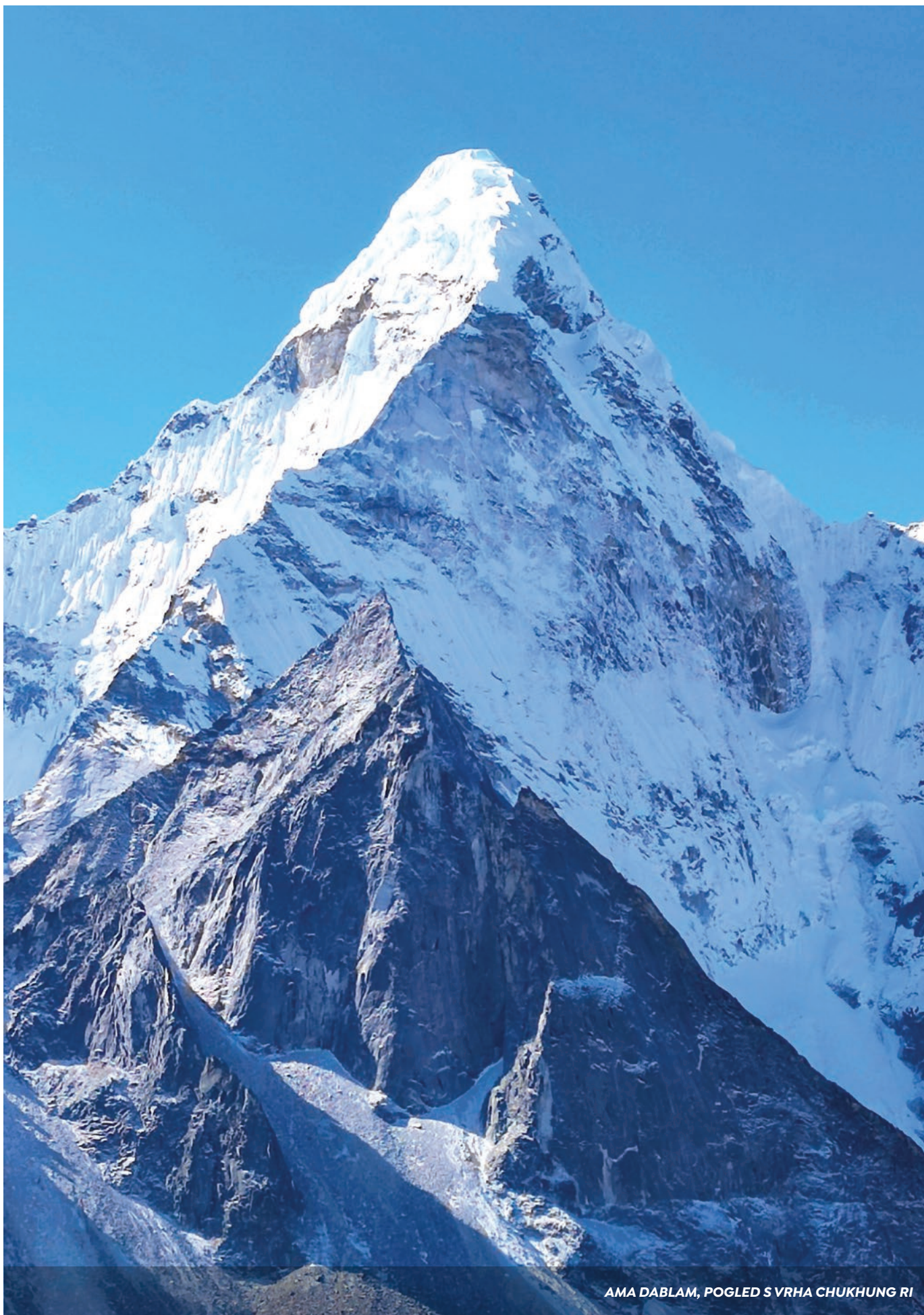

ili ga samo okružiti i uživati u pogledu. Nakon 30-ak sati putovanja, 3 sata sna, 20-ak kilometara i 10-ak sati gaženja, moran priznat, krevet je bija sve šta san želila u tom trenutku.

Da se razumimo, NP „El Teide” samo je jedna od prirodnih ljepota ovog otoka. Idućih dana lutala sam oko vulkana El Chinyero, po kanjonu Los Carrizales, po stazama oko planinskog sela Masca, a na sjeveru sam otoka otkrivala staze Ruralnog parka „Anaga”. Toliko raznolikosti na jednom malom otoku nisan očekivala, ali o tome nekom drugom prilikom.

piše: *Mia Ercegović*

AMA DABLAM, POGLED S VRHA CHUKHUNG RI

AMA DABLAM

— MAJČINA OGRLICA

„Kao djevica u bijeloj odjeći pred svadbenim oltarom kočila se Himalaja dok ju je sunce obasipalo konfetima tisuća boja. Dan je umirao, a u meni rastao je osjećaj zbog kojega živim.”

Željko Malnar i Borna Bebek,
„U potrazi za Staklenim Gradom”

KAMP C1 (5639 m);

1. studenog 2023., 7 sati

Bude nas strani glasovi... Šerpe zovu. Prevrćemo se u vreći, tijelo boli, nezagrijano je. Pridižemo se, grintamo, spominjemo Messnera i njegovu dosjetku o vječnoj simbiozi planinara i patnje. Radoznalo provirujemo kroz šator, vrijeme je dobro, vjetar slab. Sumaglica je u zraku, u daljini divovi Himalaje optočeni bjelinom. Uz tijelo im prolaze ledenjaci koji se u kaskadama gube u dolini među smečkastosivim stijenjem.

Vojnički krećemo s već ustaljenom praksom; ispuhivanje nosa, iskašljavanje, brontulavanje, oblačenje, priprema opreme. Doručkujemo jaje utvrdo, ono još jedino s tekom jedemo. Ostalu hranu pripremljenu za nas više ne možemo ni vidjeti, sva nam ima isti okus i miris po egzotičnoj kuhinji i specifičnim začini-ma koje samo istočnjaci poznaju. Do baznog smo kampa još nekako i jeli, ali sada nam je sve odbojno. I čaj

KAMP C2 (5944 m)

nam je gadljiv nakon proteklih petnaest dana nalijevanja njime; indijski, zeleni, limunski, đumbirov, ovi, oni... kunemo se da više nikada nećemo kušati taj odbojni napitak.

Oprezno izlazimo iz šatora, dereze škripe po kamenju. Kamp je živnuo. Dobro se osjećamo, spremni smo i vjerujemo u sebe. Pred nama je dug cjelodnevni grebenski uspon do kampa C2 na visini od 5944 metra. Krećemo smireno i koncentrirano. Treba paziti kako se staje, paziti na uže, hvatišta, a opet imati osjećaj za okolinu oko sebe i opasnosti koje vrebaju na ovim visinama. Lako se može dogoditi da netko pokrene odron kamenja. To uvijek treba imati na umu te, naravno, pratiti i čuvati jedan drugoga. Ne opterećujemo

se razmišljanjem o vrhu i budućim tegobama. Naše su misli strogo usmjerene na trenutak uspona, a prošlost i budućnost, te dvije imaginarnosti, sada nam nisu ono o čemu treba voditi brigu. Dišemo duboko i kontrolirano, nemamo većih problema s visinskom bolešću. Dobro smo se aklimatizirali na usponima na Chukhung Ri (5546 m) i Imja Tse (6165 m). Povremene glavobolje držimo za normalno stanje.

Zastoji su česti na mjestima gdje se koristi žimar kako bismo svladali vertikalne dionice. Takve situacije iskorištavamo za razmjenu mišljenja i divljenje krajoliku. Sunce se probija kroz sumaglicu i otkriva daleke vrhove u svoj svojoj velebnosti i nedostižnosti, snježne vrhove i litice svih

oblika i nagiba, od kojih su mnogi nedostupni i nikad ispenjani. Pod nama se doline polako otvaraju pogledu dok tusti, pahuljasti oblaci napuštaju pozornicu.

Usredotočeni smo na penjanje; sigurnosno uže – iskapčanje, ukapčanje, zatim žimar – iskapčanje, ukapčanje, povlačenje žimara uz užu, naprezanje tijela, škripa dereza dok stružu stijenu, ubrzano i duboko dišemo... Pred nama je Yellow Tower. Dvadesetmetarska litica ne impresionira nas s obzirom na sve što smo prošli do sada. Čekamo svoj red za uspon... Krećemo; odmjeravamo mogućnosti, prebacujemo se desno pa lijevo, povlačimo se uz užu, dereze grebu stijenu tražeći uporište. Pred vrh litice opuštamo

se na sigurnosnom užetu skupljajući snagu za završni skok... iz peta izvlačimo zadnje snage, upiremo se o male izbočine na litici, zatim smo na vrhu tornja... Iscrpljeni hvatamo dah oslonjeni na koljena...

Vrijeme se mijenja dok napredujemo kroz uske procijepe i police s pogledom u bezdan i ledenjačke doline duboko pod nama. Vjetar je pojačao, lagano sniježi, oblaci su sakrili nebo. Na vrhu litice pred nama se kao kugla na sladoledu ugnijezdio žuti šator. Naprežemo se još malo, povlačimo uz užu i gore smo.

Kamp C2 na visini od 5944 metra jedan je od najpoznatijih i najslikovitijih prizora u planinarskom svijetu.

Dvadesetak žutih šatora porazbacano je na oštrm istaku grebena gdje prkose silama prirode, a ponajviše gravitaciji te nam se čini da će ih svaki tren odvući u bezdan. Hladno je, sniježi, visoko gore u izmaglici snježne strmine i seraci prijete da će se obrušiti u ponor duboko dolje u bjelinu magle bez kraja. Umorni smo, hladno nam je, ali ne marimo, ne brinemo se. Uvlačimo se u šator i pripremamo za počinak na neravnom podestu, utiskujući karimate između kamenova koji pritišću podnicu šatora. Prilagođavamo kičmu reljefu podesta; ovo će biti težak san – Himalaja nam je pod leđima, a moramo iskoristiti i najdublju usjeklinu za koliko-toliko udobnosti te

MJA TSE, VRŠNI GREBEN

PRED KAMPOM C2

pokušati odspavati. Buđenje je u 22 sata i očekuje nas duga penjačka noć na vršnom grebenu Ama Dablama. Samo da nas vrijeme posluži, i sreća junačka...

VRŠNI GREBEN AMA DABLAMA

2. studenog 2023., 1 sat

Noć je, tmina, led škripi, dereze cvokoću, žimar klizi po osvjetljenom užetu. U koloni se na distanci penjemo kroz stijene, svatko u svojim mislima, pokušavajući se usredotočiti na trenutne pokrete, ne misliti na vrh i ono što je pred nama. Ne bojimo se, ali smo oprezni, često se osvrćemo i dozivamo da provjerimo je li sve u redu.

Naše se strepnje ostvaruju. Kamena gromada projuri pored nas, sablasno, bez nagovještaja, bez zvuka i nestane u ponoru pod nama, odjuri u tamu kao komet u dubinu svemira. Netko od gore više nerazgovijetne riječi, a mi se priljubljujemo uz zaleđenu stijenu uzdajući se u vlastitu sreću. Trenutno propitujemo vlastite razloge bivanja u ovom ledenom carstvu, ali takve misli odmah odbacujemo kao strašljive i nedostojne. Pogledavamo prema gore, svjesni iznenadnih opasnosti, dozivamo se i ohrabrujemo. Vraćamo se polaganoj, jednoličnoj kolotečini penjanja koja nas gotovo meditativno umiruje, uravnotežuje naše misli i drži nas zagrijanima.

Prolaze sati, visoko smo, a pokreti i misli postaju teži dok noć traje. Izbijamo na zasniježenu policu na kojoj se natiskalo nekoliko šatora; kamp C3 (6350 m). Šerpe vodiči odlučuju da čekamo svitanje; uvlačimo se u šatore i skrupčani hiberniramo. Na ovim visinama misli sporo teku u nedostatku kisika i čovjek često donosi iracionalne odluke. Hladno je, brojimo minute iščekujući pokret, ne shvaćajući čemu ova stanka kada je vrijeme mirno i pogodno za kretanje.

Konačno sviće, čuju se glasovi koji naviještaju pokret. Izlazimo iz šatora i očarani gledamo padinu pred

sobom; vršna padina Ama Dablama, ledena bijela jednolična ploča nagiba sedamdeset stupnjeva, visoka 500 metara. Vadimo cepine, provjeravamo opremu, odlučno se ukapčamo i nastojimo smiriti navalu adrenalina. Kolona pravocrtno i postojano klizi prema vrhu te stvar tvrd, ledenu stepenastu brazdu. Uljuljavamo se u naizmjenični rad žimara i cepina; desna ruka – povlačenje žimara uz užu, lijeva ruka – jači udar cepinom da probije snježnu koru i zabije se u led, snažno povlačenje tijela prema gore i tako opet...

Sunce je već visoko na plavom nebu, a padina pred nama bliješti tisućama kristalića. Dok prelazimo preko poprečne pukotine u ledu, misli su nam spore, mozak je prazan, osjećamo manjak kisika u tijelu, mehanički obavljamo radnje i sporo, ali ustrajno napredujemo uz padinu. U ovim završnim metrima to nam i odgovara, ovdje nema mjesta za malodušnost i filozofiranje. Robotski obavljamo radnje koje smo godinama usavršavali, radimo ono što smo mukotrpno uvježbavali, nagrada će doći, vrh će se već jednom otkriti...

Tu pred nama, najednom, molitvene zastavice, crvene, žute, plave, bijele, lepršaju na vjetru... Tu smo... Na vrhu smo Ama Dablama, 6814 metara iznad razine mora!

Umorno se tijelo budi iz transa, osjećamo navalu krvi u sebi, adrenalin podiže energiju i naš mozak konačno osjeća radost uspjeha, neizmjernu radost koju donosi uspon na ovu svetu planinu, uspon koji je kruna našeg dosadašnjeg planinarskog rada. U centru smo svog planinarskog svijeta i živimo punim plućima. Horizont okružuju vrhovi iz žurnala, vrhovi iz naših snova i priča: Cho Oyu, Everest, Lhotse, Makalu... Uviđamo svoju malenkost okruženi ovim grandioznim divovima zastrtima snijegom i ovim dubokim kanjonima, ali shvaćamo i veličinu ovog pothvata, pothvata koji je važan za naš osobni rast, a time i rast naše planinarske zajednice. Vjetar struji kroz naša tijela, raznosi naše atome, sreću i naše emocije da se stope, da se povežu s ovim planinama i da budemo jedno kao što je bilo na početku stvaranja.

IZLAZAK NA VRH; U POZADINI DOLINA I RIJEKA IMJA KHOLA 3000 METARA NIŽE

DAMIR NA VRHU AMA DABLAM

FRANKO NA VRHU AMA DABLAM

PREDAH U KAMPU C3 (6350 m) NAKON ABSEILA, POGLED NA VRŠNU PADINU AMA DABLAMA

Skoro je podne i dan se lomi, smirujemo se, pred nama je spust do C2, a naučili smo da je spust barem jednako zahtjevan kao i uspon. Moramo ostati maksimalno koncentrirani. Pod nama je gotovo 900 metara spusta, većinom abseila. Užeta kojima se spuštamo uglavnom ne zadovoljavaju standarde kvalitete, često su vidljivo istrošena i pohabana, ali to je rizik koji moramo prihvatiti uz najveći oprez. Ukapčamo se na užu i krećemo niz jednoličnu, ledenu, snijegom prekrivenu strminu do kampa C3 duboku 500 metara. Abseil za abseilom, ukapčamo se i iskapčamo pazeći da prvo prebacimo sigurnosno užu prije iskapčanja. U slučaju poskliznuća, a da nismo vezani, tražili bi nas negdje u dolini uz rijeku Imja Khola, tri tisuće metara niže. Prestajemo brojiti pojedinačne abseile, ovo je sigurno dan za rekorde. Mišići nas bole, u pokretu smo cijelu noć i jutro, ali to kao da se nas ne tiče, mi imamo svoju završnu misiju, a to je sigurno se spustiti u bazni kamp.

U kampu C3 kratki predah. Slažemo misli, ostaje nam još 400 metara visinske razlike do kampa C2,

i to izloženog grebenskog spusta po zaleđenim policama i stijenama s obostranim provalijama i dubinama koje nismo vidjeli tijekom jutrošnjeg noćnog uspona. Umorni smo, ali nema mjesta neoprezu i brzopleitosti, nadamo se kampu C2 prije noći. Abseilamo unedogled, iskapčamo se i ukapčamo, visimo na zaleđenim vertikalama nad ponorima odgurujući se o led i skliske stijene, nadajući se da se dereze neće olabaviti ili puknuti i dovesti nas u nepriliku. Ne mislimo na umor, na bol u mišićima, samo radimo ono što znamo stapajući se sa stijenama i ledom, klizeći, lebdeći, preskačući idemo prema dolje kroz kuloare, preko litića, uz strmine i bezdane.

Sunce u daljini polako gasne nad vatrenim horizontom obrubljenim oštrim bijelim vrhovima. Palimo naglavne lampe. Uže klizi kroz ruke, a pojas bolno žulja dok se spuštamo dalje u tamu. Valjda još malo, još ova litica, iza onog kuloara... Vide se razbacana svjetla dolje u mraku. Abseil, iskapčanje, oprezno desno između skliskih gromada, u svjetlu lampe naziremo žute kupole, naše loge za umorna tijela.

ABSEIL: U DALJINI KAMP C1

BAZNI KAMP

Doma smo, C2! Čestitaju nam kolege i Šerpe, a čestitamo i mi njima. Sati je 20, nije nam do jela, uvlačimo se u šatore, u svoje vreće, odmah tonemo u san...

BASE CAMP AMA DABLAM (4570 m)

3. studenog 2023., 20 sati

Žurno gazimo strmim puteljkom osvjetljenim našim lampama prema svjetlima u dolini koja se ocrta pred nama. Oprezno prelazimo potok preko uglavljenih kamenova i stupamo na prostranu livadu na kojoj je naš bazni kamp sa svim udobnostima koje može pružiti, a kojih smo tako željni. Na nogama

smo već 12 sati i puno je koraka prošlo od kampa C2 do baznog logora.

Ispred glavnog šatora dočekuju nas Šerpe i čestitaju. Čudesan je to narod čiju kulturu određuje naporan život u planinskim dolinama i vjerovanje u načela Siddharthe Gautame, poznatog kao Buda. Šerpe su radišni i mirni ljudi kojima smo zahvalni što su nam pomogli da ustrajemo u ostvarivanju svojih snova i stanemo na vrh ove čarobne planine, ljepotice koju mnogi zapadnjaci zovu „Matterhorn Himalaja”.

Častimo se u glavnom šatoru, na stolu je svečana torta, veseli smo i bezbrižni. Baš kao i Šerpe,

ne marimo mnogo za sutra, prepustamo se trenutnom smiraju i zadovoljstvu, guštamo u pričama s ovog neobičnog putovanja koje je zasigurno obilježilo naš život, otvorilo vidike na neke nove poglede i učvrstilo smjernice za budućnost.

Potajno u mislima, s ponosom čestitamo sami sebi na ustrajnom i požrtvovnom radu koji nas je doveo na ovu čudesnu planinu koja je ostvarila sve naše snove i otvorila vrata za nove...

*pišu: Franko Maravić i
Damir Katušić*

ZEMLJA TAROFA

Možda je sudbina htjela da moja mirnoća i nenametljivost budu lakmus za nenametljivost i mir u zemlji o kojoj sada tribam nešto napisati, a možda je to samo moja naknadna fikcija pa ću sad ispasti patetičan – koga briga – ovo je mojih nametljivih pet minuta. Razmišljajući o Iranu i Damavandu, ne mogu navesti da se nešto posebno isticalo i baš mi se zato čini da je ono šta se ističe u svemu sveprisutna nenametljivost. Takav je Iran, takvi su ljudi, takva je priroda, pejzaži i na kraju, planina Damavand. Radi li se samo o početnome osjećaju stranca ili je stvarno tako, teško je reći. Sve je teklo u opuštenom ritmu, koji ne očekujete u zemlji u kojoj postoje brojne restrikcije. Ta se nenametljivost ističe i u iranskom obliku uljudnosti zvanome tarof („Taarof“). U početku će većina pomisliti da je to igrokaz, ali ta se nenametljivost ogleda u njihovoj komunikaciji, zahvaljivanju, ophođenju s poštivanjem u svakodnevnom životu. Nerijetko ćemo doživjeti da se prilikom pozdravljanja ljudi blago

naklone i zažele nam mir (iranski „salam“). Rekao bih da je tarof dio iranskog genoma.

SAMO DA SE IDE

Sve je krenulo pukim slučajem kada sam načuo priču o nekoj ekspediciji. Ubrzo se bezbrižno prijavljujem na listu čekanja ako neko od prijavljenih odustane, ne razmišljajući da bi se to moglo i dogoditi. Zove me Mate, kaže da Kralj ne može ići, a da Lozići neće jedno bez drugoga. Ja sam sljedeći na redu i pita idem li. Ko da idemo na kavu, odgovaram da idem. Još uvijek nemam pojma ni di ni šta, skoro da ne znam ime planine, a kamoli di je, ko telac. Ubrzo se pojavljujem u WhatsApp grupi, Tucak me kao idejni tvorac počne zasipati informacijama, šalje planove, spominje vize... Kao planinar s iskustvom od godinu dana, postavljam se ko kufer u ruke iskusnijih kolega, spreman na sve i na ništa, kako bi rekli, šta Bog da. Prolazili su sastanci i dogovori. Priča se o kodeksu odijevanja, klimatizaciji, nekoj transportnoj torbi...

Postajem svjestan da sam se upustio u nešto na šta možda nisam spreman. Nema nazad, odakle krenuti? Za početak se sitim neke torbe koju sam nedavno kupija u Lidla, nije velika, ali će poslužiti. Nervozna raste, više zbog nizine negoli planine, pogotovo jer se radi o malo poznatoj zemlji koja često biva prikazana (od zapadnjačkih medija) u negativnom kontekstu. O načinu oblačenja sam nešto znao za žene, ali nisam imao pojma da muškarci ne mogu nositi kratke gaće i majice na špaline, još lako za gaće, ali za špalinice mi je baš teško palo.

AJMO!

Na dan polaska okupljamo se na Šubiju, punimo kombi torbetinama i ruksacima. Krećemo, naša epopeja počinje. Plan je doći do zagrebačkog aerodroma. Međutim, sudbina se odmah na početku s nama poigrala pa smo zapeli na benzinskoj s pokvarenim kombijem. Svi smo se bacili u rješavanje problema. Jedni su virili pod haubu, drugi ispod kombija, neki se bacili na mobitel

tražeći pomoć. Nas se nekoliko zaputilo tražiti vozače autobusa koji bi nas prevezli dalje. Imali smo sreće jer smo brzo bili u dvokatnom klimatiziranom autobusu na putu za Zagreb. Sidimo gori i promatramo Lipu Našu znajući da ćemo ujutro biti u totalno drugom krajoliku. Dok čekamo bus na kolodvoru, ispijamo alkoholne prerađevine jer znamo da nas čekaju dani apstinencije. Polijećemo.

Stižemo u Istanbul na ultra-mega šoping centar s parkiralištem za avione. Dolaskom na gejt uočavamo skupinu sličnih ljudi oko kojih zrači drugačija energija. Žene oko vrata imaju maramu, svi su obučeni od glave do pete, zanimljiva oskudica obilježja „zapadnjačke” (ne)kulture.

TEHERAN

Ujutro stajemo na iransko tlo. Naš je ljepši dio ekipe umotan od glave do pete. Svi se pogledavamo i promatramo di smo to došli. Oskudni interijer teheranske zgrade više podsjeća na aerodrom nego šljasteći interijer istanbulske. Tamošnje Bulgari i slične reklame ode zamjenjuju crni ili zeleni transparenti s njihovim pismom i slikama vođa, nešto šta smo nekoć mogli viditi u bivšoj Jugi, samo s crvenom pozadinom. Svjedočimo svečanom dočeku (u starinskoj maniri s puhačkim orkestrom) mladih iranskih astrofizičara, prvaka na Olimpijadi. Nas dočekuje

lokalni vodič koji nam preporučuje da prominimo eure. Ubrzo svaki od nas stoji s 1,5 kg iranske valute rial u rukama, po kila je otprilike 100 eura. Vani nas udara vrući zrak. Kombijima krećemo za hotel u Teheranu, gradu od 12 milijuna stanovnika. Tu se prvi put susrećem s takvim kaotičnim, prenapučenim prometom koji super funkcionira, gdje žmigavac zamjenjuje truba, a trotoar cestu za motoriste. Nema beštimanja i nervoze, svi klize u svom ritmu. Ostajemo toliko fascinirani da se tijekom boravka u Iranu rado vraćamo tom lunapark doživljaju vožnje taksijima. Na ručku naručujemo tradicionalna jela. Janjetina koju jedem topi se ustima, a ljepljivi slatko-kiselkasti toč prekrasno lipi rižu u ukusne zalogaje. Sve zalivamo bezalkoholnim pivama koje će biti najčešći napitak u budućim danima.

Popodne obilazimo znamenitosti Teherana, susrećemo ljude koji nas razoružavaju svojom srdačnošću i susretljivošću. Luka Modrić i Branko Ivanković prva su im asocijacija kad saznaju odakle dolazimo. Dva nas studenta medicine rado otprate do tornja Azadi, lipo pozdrave i vrate se svojim putem. Obilazimo trg ispred tornja i promatramo neobično događanje na njemu s karakterističnim molitvenim napjevima. Branko T. objašnjava da se radi o proslavi mučeništva, zbog čega se po Iranu viju crne zastave.

JEDNA PAPIRNATA CIGLA 200EUR

TORANJ AZADI – SLAVOLUK U IRANSKOJ VERZIJI (TEHERAN)

NA PUTU IZ TEHERANA ZA DAMAVAND

NA PUTU PREMA DAMAVANDU

Na putu prema Damavandu putujemo kroz pustinjske krajolike, pokraj ogromnih naselja-spavaonica, zgradurina bez vlata zelenila. U nekima od naselja stajemo, srdačni nas lokalci nude čajem, velikim tankim „tortiljama” koje smo zvali papirusi. Nakon par sati stižemo do upravne zgrade Nacionalnog parka „Damavand” gdje se registriramo i plaćamo ulaznicu. Vodič objašnjava rute do prvog i drugog logora te ubrzo krećemo prema bazi-kući organizatora IranExploration. Tamo nas dočekuju domaćini i vodiči. Pripremaju nam slasni ručak te održavaju kratko predavanje o svemu šta nas čeka.

PRVI DAN USPONA

Plan je za danas da nas dovedu do pristupnog parkinga (2499 m) odakle s ruksacima penjemo do prvog kampa, tzv. Džamije na 3000 m, a naše će transportne torbe dopremiti džipovima. Šofer nas vozi do polazišne točke. Sad već vidno opušten i razdragan, pristaje nam pustiti stvar iranskog pjevača u stilu našeg Mila Hrnčića na koju okidamo i kreće urnebes plesa, piva-nja, šoferova plesa i vožnje bez ruku, krivudanja po krivinama iznad litica. Napunjeni pozitivnom energijom, krećemo s našim glavnim planinarskim vodičem Aškanom uzbrdo. Travnato-kameniti krajolik blagih uzvisina gorja Albroz niže se isprid, a bijeli vrh Damavanda dominantno stoji u pozadini. Iza naših leđa rasprostire se duga dolina u smjeru istok-zapad, iznad nje na suprotnoj se strani također izdiže gorje na kojem se nalazi više od 70 četiritsučnjaka. Pridvečer dolazimo na zaravnati dio prvog kampa. Sve je neuredno i metežno, mnoštvo je ljudi vojske, tovarnih životinja. Iznad svega se uzdiže zlatna kupola građevine (džamije), koja svoju urednost koliko-toliko štiti ogradom. Pozvani smo da uđemo unutar ograde gdje nas čekaju ostali vodiči – Amir, Mahboubeh i Mejrem. Raspoređujemo se po šatorima i vraćamo na večeru. Noć je pala i postaje hladno. Odlazimo spavati.

TRANSPORT PRTLJAGE IZMEĐU DVAJU BAZNIH KAMPOVA

DRUGI DAN USPONA

Nakon doručka i sklapanja šatora, krećemo prema drugom kampu. Uspon postaje strmiji i kamenitiji, i ono malo vegetacije pomalo nestaje. Nakon 5 sati dolazimo do kampa na 4200 m. Dvjestotinjak se šatora svih boja natiskalo po kamenim kaskadama ispod planinarskog doma. Naš je dio kampa bio na najvišoj kaskadi sa šatorima za spavanje i velikim šatorom za boravak i jelo. Naši su vodiči ujedno i kuhari. Na planini nam ljudi pristojno prilaze, razgovaraju, pitaju mogu li se slikati s nama. Tu večer bivamo počašćeni, odnosno naš pricidnik, pismom i plesom jedne iranske lipotice. Ona

izreka kaže da je lipota u oku promatrača, ali ode do izražaja dolazi i ona druga da se o ukusima ne raspravlja. Iranske su žene generalno lipe kad nisu našminkane s dva kila šminke, a one koje jesu izgledaju ko iskarikirani Kardašijan klonovi. Mahom žene, ali i poneki muškarci, nose flastere na svojim konkavno podrizanim nosićima, svježe operiranim. Nakon večere se dogovaramo za sutrašnji aklimatizacijski uspon i pripremamo za krevet.

TREĆI DAN USPONA

Prohladno jutro nakon spavanja na 4200 m ispunjeno je žamorom ljudi koji migolje gori-doli po planini, ko da je na vrhu pekara Dan i noć.

PRVI BAZNI KAMP NA 3000 M

AKLIMATIZACIJSKI USPON NA 4700 M

Nakon doručka krećemo na uspon pod budnim Aškanovim okom, tempom pola koraka. Pridružuje nam se još jedan član vodičke ekipe koji neodoljivo podsjeća na našeg Joku. Veselo prihvaća da ga tako zovemo nakon šta mu kratko opisujemo legendu našeg Kluba. Jokina je uloga da nas slikaje i snima iz svih mogućih uglova, pa tako i iz zraka, šta nam nekad malo ide na živce kad nam njegov dron zubi blizu glava. Radimo češće pauze na kojima Aškan redovito zapali cigaretu, nikakvo čudo za nekog ko je 250 puta proša ovim usponom. Oko

podne stižemo na 4700 m te se tu zadržavamo po ure da aklimatizacija odradi svoje. Prema gori smo išli istočnom stranom uspona po grebenu, a spuštamo se zapadnom stranom preko ogromnog sipara ravno do kampa. Ostatak dana obavljaju se dogovori oko finalnog uspona. Do večeri nestaje većina šatora i ljudi iz kampa, povezujemo to s vikendom koji je u Iranu četvrtkom i petkom. Naša doktorica Matilda vridno oprema svakog potribitog člana ekipe. Neke je tokalo dobro, pa osim tableta primaju infuziju. Ja sam dobro proša pa mi

je glavobolja nestala nakon kafetina, valjda je planinarenje na tritisućnjake u zadnja dva mjeseca pomoglo.

DAN D

Ustajemo, opremamo se u mistično-užurbanoj tišini. Nažalost se još nekima od članova stanje pogoršalo. Krećemo Aškanovim tempom pola-pola. Idemo istim grebenom, a pod nama se svakom zrakom sunca otvaraju neviđene vizure. Koža mi se ježi jednako dok ovo pišem kao i onda na usponu. Gasimo naglavne svjetiljke, stajemo, upijamo kadrove koji će nas pratiti do kraja života. Korak po korak dolazimo do 4800 m, di se po dogovoru, ko osjeća da nije u stanju za dalje, može vratiti s dvoje od četvero vodiča. Neki se odlučuju na to pa se ekipa smanjuje na devet članova i dva vodiča. Zrak postaje rjeđi, teže se diše, a prema najavama vitar sve više pojačava iznad 5000 m. Pomalo se čuti miris sumpora, a tamne vulkanske stine ispod naših nogu sve više zabljeću od te svitložute prašine. Sada smo već umotani u sve jakete koje smo ponili i na rukama najdeblje rukavice. Temperatura je ispod nule, a stvaran je osjećaj još hladniji od vitra koji nas šiba zrcima pijeska i prašine. U jednom se trenu počinjem brinut za svoj zaleđeni, ne baš mali nosić, jer ne uspijevam riješiti adekvatno pokrivanje.

Prije zadnjeg uspona stajemo na 5300 m u zavjetrinu. Aškan nas ohrabruje, po ko zna koji put, istom bazom da nema još puno. Ulazimo u oblake pomiješane sa sumpornim parama koje izbijaju iz zemlje, ipak se nalazimo na aktivnom vulkanu. Miris i para postaju intenzivni dok idemo stranom zaklonjenom od vitra, pomišljam da to nije baš dobro udisati. Aškan mi odgovara da za jedan put nije problem. Vidljivost nikakva. Odjednom se sve raščičava, Aškan pokazuje krater iza naših leđa i govori da smo tu, još desetak metara do službene oznake. Uspili smo, na vrhu smo Damavanda (5610 m)! Čestitamo, grlimo se u nekom polutransu, čas u toj magli, čas se slikajemo pod plavim nebom. Stalno dolaze novi ljudi i pokušavaju se slikati ispod službene table. Samo je mjesto vrha atipično jer je gotovo u potpunosti okruženo stinama tako da se ne može doživjeti dojam panorame od 360°.

Ne zadržavamo se dugo zbog virova i para, već krećemo nazad do prvog platoa di se odmaramo i krijepimo. Još uvijek pod dojmom,

sjedimo zbijeni dok nas vitar neumoljivo šiba pijeskom. Ubrzo dolazimo do početka megasipara. U početku je zabavno skijati po dubokim nakupinama sitnog kamena. Nema mu kraja. Zastajemo više puta da se odmorimo. Konačno smo u kampu nakon dvi ure spuštanja. Tamo nas dočekuju naši članovi i vodiči koji su se vratili, grlimo se po redu kako ko dođe. Svi smo umorni. Navečer nakon obroka okupljamo se s vodičima i izražavamo im zahvalnost. Uručujemo im novčane nagrade, za sve šta su učinili za nas ovih intenzivnih dana.

SILAZAK

Jutro nakon velikog dana počinje priprema za silazak. Transportne torbe idu odvojeno na mulama, a mi za nekih 2 i po sata silazimo do donjeg kampa. Rasplesani nas šofer džipom prebacuje do baze odakle slijedi bazen s termalnim vodama Damavanda u nekom selu. Jedva čekamo konačno saprati prašinu i znoj sa svojih tijela. Osjećamo se preporođeno nakon točanja u vrućem bazenu. Nakon ručka imamo

dodjela certifikata za uspon. Bliži se trenutak povratka u Teheran, pozdravljamo se s domaćinima i vodičima koji su pazili na nas. Vozimo se u sumrak puni dojmova. U osvjetljeni glavni grad ulazimo dugo, dočekuje nas gužva, buka, sve ono šta smo rado zaboravili dok smo bili na planini. Umorni bižimo na spavanje. Sutra je dan odmora i bavuljanja po Teheranu. Tu sam, a misli su mi još uvijek tamo. Osjećam zagrljaj tamne planine i plavog neba. Neke od misli, naših vjernih suputnika, samo prođu, a neke ostaju uz nas čitav život.

ZNAMENITOSTI TEHERANA

Istraživali smo odaje ogromne Golestanske palače u kojoj je nekad živjela kadžarska kraljevska obitelj. Iznenađenje su mi bile velike prostorije u potpunosti prekrivene ogledalima. Izgladnjeli od šetanja, završavamo u podrumskom zdravljaku. Pojava zbunjuje gazdu koji se trudi da nam udovolji u svemu, pa tako i u sve većoj želji pojedinih članova da umjesto riže dobiju friganih kumpirića. I dobili su malo, uz isprike da u Iranu nije običaj jesti kumpiriće. Pri odlasku plaćamo i prvi put svjedočimo tarofu. Branko T. pri plaćanju ostavlja više novca gazdi, a ovaj na to kaže da ne može to uzeti, onda Branko ponovo nudi, a gazda opet da ne može dok na kraju Branko nije reka da inzistira, a gazda uz klanjanje i zahvalu uzima. Triput je triput. Hard Rock Cafe glavno je okupljalište u kojem završavamo dan uz bezalkoholno pivo s limetom i ledom, prepričavamo

PUSTINJSKI KRAJOLICI NA PUTU ZA ISFAHAN

MOSTOVI ISFAHANA

dogodovštine od proteklog dana. Veselje i opuštenost, divotica.

ISHAFAN

Ujutro nas šofer vozi u 400 km udaljeni Ishafan. Na putu nas prate pustinje i brda u neobičnim formacijama. Najzanimljivija su ona naborana, u crvenkastim tonovima sa svitlim prugama koja se presijavaju na suncu. Na benzinskoj nas šofer šokira cijenom goriva – 70 litara košta četiri dolara. Sve su ulice u drvoredima, ovdje je temperatura viša nego u Teheranu. Grad je drugačiji, smireniji, kao mediteranski grad bez mora. Jedan je od najvećih trgova na svitu Imamov trg po čijim se rubovima nalaze palače i džamije povezane natkrivenim prostorima, današnjim bazarom punim rukotvorina i malih obrta. Cjenkanje je obavezno. Namjerno se gubimo i uživamo. U armenskoj četvrti odabiremo restoran luksuznog izgleda pomišljajući da ćemo morat dobro zagrabit u kese. Privarili smo se, ručak nije skuplji, i dalje smo puni ko brod, a dana je za trošenje malo.

ZADNJI DAN U TEHERANU

Dan počinje doručkom u hotelu koji je neiranskim stilom sa zapadnjačkim obilježjima, pretpostavili smo, odraz davnog vremena kad su ode odsjedali zapadnjaci. Zanimljivo je promatrati crvene kineske lampione isprid slike Posljednje večere dok jedem frigana jaja. Pitam se jesu li od iranske kokoše ili... naravno da se ne pitam, samo blebećem da bude šta više teksta. Sutra letimo pa nam je zadatak riješiti se preostalog novca na prihvatljiv način. Želja mi se poklopila sa željom Branka T. da posjetimo barem jedan hram zoroastrizma, izvorne iranske religije u kojoj je glavni element vatra kao simbol čistoće i snage, pa se bacamo u potragu.

Dolazimo do lokacije di bi treba biti hram. Puštaju nas u unutrašnje dvorište s jednostavnim hramom koji podsjeća na antičke. Oprezno ga obilazimo i virimo kroz prozore, ugledamo svećenika u bijelom koji moli, a zatim i kalež u sredini hrama

JEDAN OD NAJVEĆIH TRGOVA NA SVIJETU (ISFAHAN)

DJELIĆ CARSKJE GOLESTANSKE PALAČE (TEHERAN)

PREDULAZ U ZOROASTRIJSKU CRKVI (TEHERAN)

s plamenom vječne vatre koja gori stotinama godina, koliko je sam hram star. Blizu su armenska crkva i muzej u kojemu je prikazana teška povijest naroda, a najšokantnije je vidjeti koliko je Armenaca istrijebljeno na granici s Turskom. Sljedeći nam je cilj posjet bivšoj američkoj ambasadi koja je pretvorena u muzej nakon zauzimanja 1979.. Nesvakidašnja je to kombinacija antiameričkih parola s jedne strane, i stare američke špijunske opreme s druge strane.

POVRATAK

Ujutro smo oko 9 sati u zraku iznad Teherana, presjedamo u Istanbulu, a u Zagreb sliječemo navečer. Slijedi još par sati do Šibenika i naša epopeja završava. Kako kažu planinari, uspon je gotov kad se dođe doma.

U ovom je slučaju naša ekspedicija sritno i uspješno završila. Dragi ljudi koji su bili dio ove priče u zemlji plemenitih ljudi su Mate, Anka, Marjan, Branko R., Danka, Mošo, Tina, Ana, Luca, Matilda, Bernarda i Slaven (HPD „Dinara”), posebni svaki na svoj način, moji cimeri Vedran i Branko T., posebni sa svojom posvećenošću vjeri i molitvi. Tu su i iranski organizatori, a pogotovo vodiči Aškan, Amir, Mahboubbeh, Mejrem i Joka koji su nas tijekom pet dana boravka na planini držali ko kap vode na dlanu, te polako i sigurno doveli do vrha Damavanda.

Završit ću u zoroastrijskom izričaju: dobre misli, dobre riječi, dobra djela.

piše: **Filip Medić**

KILIMANJARO

PIŠE: MATE BALIĆ

KAKO JE SVE POČELO

Nakon završetka opće planinarske škole, kao „iskusan planinar” očiju punih želja, vikende sam provodio u iščekivanju početka visokogorske škole i lutajući po planinama s Ivom i Tonćem, školskim drugarima od kojih se nisam ni milimetra odvojio otkako smo na prvoj pauzi prvog izleta sjeli skupa za stol. Jednu me večer zove Ivo i kaže u dahu: „Naletia san na Marina (Gabrića) i di, šta, kud, ispalo da je triba ić sad na Kilimanjaro, ali radi COVID-a mu je ekipa odustala i sad traži ko će ić s njim dogodine.

Reka san mu da idemo ja i ti sto posto!” Poklopio je nakon mog „OK”, a ja sam stao razmišljati što sam uopće dogovorio. Kilimanjaro je sa svojih 4600 m od podnožja do vrha najviša samostojeća planina u svijetu. Vrh Uhuru je s 5895 m najveći vrh Afrike. Afrike, ej, pa do sada se, izuzev jednog izleta na Treskavicu, nismo makli iz Hrvatske! Još jedna cigara, ozbiljan pogled prema Mosoru koji je bio osvijetljen mjesječinom, i kroz oblak dima zaključak – taman godina da se spremimo za to putovanje.

Već je ujutro i Tonći bio s nama, a nakon par dana i Mate Jukić. Trebalo nam je mjesec dana da pronađemo kako doći dole. Kontaktirali smo sve

osobe za koje smo imali informaciju da su popeli ili pokušali popeći Uhuru. Nakon petnaeste osobe koja je išla preko agencije Extreme Summit, kontaktirao sam ih i krenula je naša komunikacija s Draganom. Vrlo smo brzo dobili informacije o cijeni, opremi, osiguranjima, te je samo ostalo čekati i spremati se, bilo usponima po okolnim planinama, bilo gledanjem videa i istraživanjem što nas čeka kada krenemo.

U narednih je nekoliko mjeseci Mate (Jukić) morao odustati, ali vrlo su se brzo javili drugi prijatelji Mosoraši koji su odlučili ići s nama: Goran Majlat, Jelena Bobanac, Marija Blažević, Nataša Rumora i Vladimir Majetić. Kada smo se ekipirali, bilo

je vrijeme za kupiti sve što je nedostajalo od opreme. Na posljednjem dogovoru u sada već omiljenoj Taverni ekipiramo se u dva automobila kojima krećemo iz Splita za Beograd. S obzirom na to da je vrijeme post-COVID-a u Hrvatskoj, za ulazak u Tanzaniju treba nam test ne stariji od 72 sata. Kako krećemo dan prije leta iz Splita, jedino je rješenje obaviti testiranje na dan polaska, a rezultati će doći na e-mail. Nataša je posljednja dobila svoj e-mail, i to tek sutradan. Mislim da joj je to bio jedan od najdužih dana u životu. Naravno da nas na ulasku u Tanzaniju nitko nije ni pitao za test.

U večernjim smo satima stigli u Beograd, smjestili se, otišli na razgledavanje i večeru. Spavanje, doručak i trk na aerodrom! Puni uzbuđenja stižemo s(p)retno na aerodrom gdje upoznajemo domaćina Dragana koji nas je došao pozdraviti i zaželjeti uspješan uspon. Tu su bili i Nenad (naš vodič u narednim danima) Aleksandra, Vojo i Ivan. Ostatak društva, Anđelu, Branku, Josipa i Marina upoznat ćemo kada stignemo u grad Arushu.

Udobnim Qatar Airwaysom 15-ak sati letimo iz Beograda preko Dohe do Arushe. Postajemo svjesni gdje smo stigli. Gledajući prijatelje i sjaj u njihovim očima, postajemo još nestrpljiviji uploviti u avanturu i zaputiti se na vrh Afrike.

PIŠE: TONČI KOVAČEVIĆ

USPON DO VRHA UHURU (5895 m)

Kilimanjaro se nalazi u Sjeveroistočnoj Tanzaniji unutar granica Nacionalnog parka „Kilimanjaro“. Naš je uspon krenuo iz parka na kraju sela Marangu.

MARANGU RUTA

Uspón na Kilimanjaro moguće je izvesti preko osam staza koje se razlikuju po dužini, težini i krajoliku. Mi smo izabrali Marangu rutu koja je poznatija kao „Coca-Cola“ ruta. To je najstarija i najbolje uspostavljena

ruta, jedina koja nudi prenočište u kolibama. Sam uspon tom rutom nije tehnički zahtjevan, za njega nije potrebna posebna oprema, a staza je uređena i nema teških dijelova.

Ujutro iznosimo svoje torbe sa svime što je bilo na popisu (a spisak je bio poduži!). Ukcavamo se u bus koji je svoju mladost doživio prije dobrih 40-ak godina. Vozimo se prašnjavim cestama oko kojih su trošne kolibice s još trošnijim okolišem. Crvena zemlja u biti je prašina iz koje, nevjerojatno, ali ipak raste neko suhonjavo drvo. Kako napredujemo prema parku, malo po malo priroda prerasta u bujnu vegetaciju.

OD KOLIBE DO KOLIBE

Sretni i veseli stupamo na početak staze, nestrpljivi da krenemo. Zajednička fotka dok smo svježi i prolaskom kroz ulazna vrata parka uspon može krenuti. Na svakih 1000 m nalaze se hutovi (kolibe) u kojima noćimo. Hutovi na usponu po redu su „Mandara“ (2680 m), „Horombo“ (3720 m) i „Kibo“ (4750 m).

Prvi dio uspona vodi kroz tropsku šumu, očiju smo širom otvorenih da nam ne promakne neka životinja ili cvijet koji nismo vidjeli do tada, a zvukovi nas napadaju sa svih strana, zovući na koju stranu da usmjerimo pogled. Kako još uvijek nije postignuta neka visina, čini nam se da smo prespori, možemo mi pružiti korak. Ali naš vodič Rumi

NA POČETKU USPONA

ne dopušta ništa brže od polaganog tempa, zastajući svako malo da nam ispriča nešto o nekoj biljci, predjelu, životinji... Zna on svoj posao: ako želimo doći do vrha, moramo odraditi aklimatizaciju. Stižemo do kampa „Mandara hut”, pa sutradan do kampa „Horombo hut”. Na njemu smo ostali dvije noći jer smo napravili aklimatizaciju. Četvrti smo dan došli do zadnjega kampa („Kibo hut”), na kojemu smo spavali od 18 do 23 sata jer završni uspon kreće u 24 sata. Umorni smo, al’ hajde ti zaspiti...

DRŽANJE RITMA

Završni uspon započinjemo od zadnjega kampa smještena na

zaravni alpske pustinje. U planinarskoj kući nema struje ni vode, a WC-i su smješteni na platou iza kuće. Pripremamo opremu i bacamo se u krevete da uhvatimo bar malo sna. Ustajemo oko 22 sata, nakon vrućeg čaja, kokica i keksiju radimo pripreme za završni uspon koji započinje malo prije ponoći. Oblačimo na sebe sve slojeve odjeće koje imamo. Atmosfera je odlična, svi smo motivirani za završni uspon, još se ne vide znakovi umora i visinske bolesti.

Do vrha Uhuru (5895 m) ostalo nam je još 1195 m visinske razlike i 6 km staze. Krećemo u koloni s ostalim grupama od kojih svaka ima svoj ritam, a mi nastavljamo svojim

polaganim. Prvi dio dionice prati stjenoviti put sve do Hans Mayer pećine (5150 m) na kojoj počinju prvi problemi. Na putu prema pećini nailazimo na neke brže grupe koje su odustale od uspona. Ritam nam više nije konstantan. Naša se kolona razbija na tri grupe od kojih svaka svojim ritmom napreduje prema pećini. Vodiči su odradili lavovski posao u pružanju podrške i ohrabivanju. Napokon dolazimo do pećine. Nebo je bez oblaka i prošarano nepoznatim južnim zvijezdama. Vodiči nam ne dopuštaju veliku pauzu i nakon 10 minuta krećemo dalje.

GILMAN'S POINT

Put vijugavo nastavlja do Gilman's Pointa (5681 m), ujedno i najzahtjevnijeg dijela cijelog uspona. Ova se dionica nalazi na strmoj padini sa zastrašujućim zavojima. Srećom je još mrak i pomoću naglavnih lampi vidimo samo dio puta ispred sebe. Na svakome od nas učinci nadmorske visine postaju vidljiviji i testiraju našu snagu volje. U jednom trenu Mate podijeli zanimljivu činjenicu da je na ovom dijelu puta najveća šansa da se odustane od uspona. Zavladao je tišina u grupi. Agonija se povećava kako se približavamo rubu kratera.

U jednom trenu čujemo pjesmu „Jambo, jambo bwana”. Kako se približavamo rubu, pjesma je sve glasnija i djeluje ohrabrujuće na nas.

RUB KRATERA, GILMAN'S POINT (5681 m) | IZLAZAK SUNCA

Kako tko prekorači preko ruba, fanatično se priključuje zajedničkoj pjesmi. Prošlo je 5 sati od početka uspona i taman na Gilman's Pointu dočekujemo svitanje sunca uz pjesmu cijele grupe. Trenutak koji ćemo pamtit. Svi smo se složili da nam je ovo najteži uspon do sada. Ivo spominje da je uspon na Civettu u Dolomitima bio teži.

TU SMO!

Dalje staza ide zidom kratera prema Stella Pointu (5756 m). Tu radimo kratku pauzu i uživamo u pogledu na Mawenzi (drugi najveći vrh Kilimanjara) i nepreglednu afričku ravninu. Do vrha nastavljamo sporim i kratkim koracima. Svi se na

svoj način borimo s visinskom bolešću. Vodiči nas ohrabruju da smo bližu cilja. Oko 8 sati ujutro napokon dolazimo do vrha. Grlimo se i pjevamo. Čista ekstaza i pobjeda ljudskog duha u potrazi za snovima. Pogledi s vrha Kilimanjara oduzimaju dah. Dočekujemo zadnje članove grupe i s velikim se ponosom fotografiramo sa zastavom na najvišem vrhu Afrike.

Vraćamo se istim putem, a povratak u odnosu na uspon prolazi iznenađujuće brže – treba nam samo 6 sati. Od vrha Uhuru (5895 m) oko 6 km do kampa „Kibo hut“ (4750 m), a u silasku do kampa „Horombo hut“ (3720 m) oko 20 km.

PIŠE: MARIJA BLAŽEVIĆ

O HUTOVIMA I ONIMA KOJI SU SE BRINULI O NAMA

RITAM TAM-TAMA

Moram odmah reći da prije Afrike nikada nisam mrdnula izvan Evrope, a da sam i gdje god sam se ono malo mrdnula, uvijek bila fascinirana drugačijim vizurama krajolika. Moju očaranost Afrikom ne možete niti zamisliti. Tamo vam je, ljudi, sve drugačije. Drugačije su biljke, od bujne vegetacije s biljkama mesnatih listova,

ZAJEDNIČKA SLIKA NA VRHU

pa do onih trnovitih izraslih na škrtoj prašini. Ma vidjela sam ja na TV-u sve te životinje, ali uživo je to nešto sasvim drugo. Pa ti drugačiji intenzivni mirisi, okusi voća (ovo kod nas ne znam šta je, al' nije banana), pa zvukovi, sve nijanse crvene boje zemlje, pa ljudi, eeee, a tek ljudi...! Sigurno ste čuli da netko spominje ritam Afrike, stvarno Afrika ima drugačiji ritam, ritam tam-tama...

HUTOVI

Hutovi (kolibe) u kojima noćimo pružaju utočište planinarima na usponu. „Mandaru” i „Kibo” nude 60 kreveta, a na hutu „Horombo” ima mjesta za 120 planinara. Nas smo četiri bile u četverokrevetnim sobama s madracima i jastucima. Jednostavan, čist i udoban smještaj. Svaki je hut opremljen zajedničkim blagovaonicama i sanitarnim čvorovima. Na prva dva huta ima tekuće vode i zahoda s vodom, a na zadnjem je hutu poljski toalet. Sa stajališta jedne planinarke koja noći u šatorima i skloništima, više nego dovoljno.

VODIČI

Svoju prtljagu, koju će nositi nosač (prtljaga je težila do 15 kg), ostavili smo na početku staze, a na „Mandara” hutu ispred te je prtljage stajao nosač. Prišla sam momku, pružila ruku i predstavila se, upitala kako se zove, na što je

odgovorio: „Good luck!” Nije znao engleski pa sam ga zvala, kako drugačije nego „Good luck”. I od tad pa do kraja puta, ispred kolibe u kojoj sam bila smještena, „Good luck” bi navečer donio moju torbu, a ujutro je preuzeo. Za nas je bilo zaduženo 30 ljudi koji su se brinuli za nas 17-ero avanturista. Glavni vodič Boni i još pet vodiča (svaki je vodio rutu jedan dan): David, Simon, Giprom, Rumi i Joseph. Uz njih su nosači, kuhar, pomoćni kuhari i konobari bili dobro uigrana ekipa u kojoj je u svakome momentu svatko znao šta treba raditi. Njihova obuka za vodiče traje dvije godine, a kako ih ima mnogo (za dosta je ljudi posao vodiča, nosača ili kuhara izvor prihoda), nisu stalno na usponu, nego

se smjenjuju. Pripadnici su različitih plemena, međusobno se razlikuju po jeziku, crtama lica, karakteristikama tijela, ali i načinu odijevanja. Mi smo ulagali silne novce u svoju opremu, gledali da ima što bolje karakteristike, a rijetki od njih imaju gojze (nemaju dućan planinarske opreme, nego nose što dobiju od zahvalnih ljudi po usponu, a ono što dobiju vjerojatno prodaju ne bi li što zaradili). Čarape su im različitih boja, na -20 °C nemaju rukavice ni kape, jakne su im neadekvatne za hladnoću. A opet su ispeli Kilija. Jedan od vodiča, David, popeo ga je 92 puta. Dobrodošlicu su nam poželjeli pjesmom i plesom, što je bio jedan doista nezaboravan trenutak koji je nemoguće opisati, morate ga

doživjeti. Ponijela nas je ta pjesma pa smo pored visinske i teških nogu zaplesali na Kilimanjaro song:

JAMBO JAMBO BWANA

HABARI GANI NZURI SANA

WAGENI MWAKARI BISHWA

KILIMANJARO HAKUNA MATATA

Teško je bilo zahvaliti tim ljudima na njihovoj ljubaznosti, veselju, strpljenju i spremnosti da ti pomognu u svakom momentu (neki prizori i nisu bili lijepi). Zbog svega toga moram reći da sam se tijelom vratila iz Afrike, a moj je duh još dugo nastavio da njome luta. I sad često odlutam tamo, na neku uzvisinu, na granu nekoga stabla i od tamo promatram Afriku.

PIŠE: JELENA BALETA

FLORA I FAUNA KILIMANJARA

Gledajući sve filmove i dokumentarce o Africi, moram priznati da sam u najmanju ruku očekivala pogled iz aviona na horde gazela i zebra koje trče po užarenoj crvenoj zemlji. Od svega toga dočekala nas je pokoja šarena ptičica (vjerojatno njihov vrabac) i horde ljudi na aerodromu koje su pružale nekakvu uslugu ne bi li što zaradili za prehraniti svoju obitelj. Nije mi to pokvarilo doživljaj, znala sam da nas čeka puno toga. Napuštamo urbanu džunglu Arushe i krećemo prema Kilimanjaru.

CIVILIZACIJA

Prilijepljeni uz prozore, pratimo civilizaciju, prvu vegetacijsku zonu. Putujemo po jedinjoj asfaltiranoj cesti, sve su kuće na zemlji u oblaku crvene prašine, izgrađene od lima, plastike i svega što se dalo pronaći. Uočavamo pastire i pokoje stado koza, bodljikave grmove i niska zakržljala stabla koja odolijevaju temperaturi i suši. Od domaćih životinja vidjeli smo nekoliko izgladnelih žućkastih pasa koji izgledaju kao kombinacija lisice i dinga. Kilimanjaro je

jedinstven po tome što planina ima pet različitih vegetacijskih zona od početka uspona do najvišeg vrha od 5895 m. Kako se približavamo, tako se i vegetacija mijenja. Postupno dolaze stabla, bogatija zemlja, polja banana i žitarica.

Nezaobilazno je zaustavljanje u Moshi kako bismo kupili sitne banane. Nahrlili su ljudi sa svih strana. Cijena je nama bila smiješna, ali vjerojatno visoka za njihov standard – jedan euro za grozd od 20-ak banana. Napunili smo minibus

bananama misleći da je dosta, ali pojeli smo sve već na izlazu iz sela.

TROPSKA VEGETACIJA

Marangu vrata nalaze se na 1860 m i tu počinje tropska vegetacija, što me fasciniralo, jer na našim planinama na toj visini vegetacija skoro prestaje. To je ona prava šuma kojoj sam se nadala, kao iz Tarzana. Ogromna stabla, pjev ptica, lijane i majmuni. Na službenim vratima nacionalnog parka nalazi se detektor, navodno za plastiku. Nismo mi

BANANE

TROPSKA ŠUMA

PLAVI MAJMUN

to ozbiljno shvatili, ali nismo prošli niti deset metara, kad evo čuvara koji trči za nama jer je uočio plastičnu bocu na ruksaku. Uzima bocu i propušta nas dalje. Kasnije saznajem da su imali velikih problema s plastikom zbog velikog broja planinara i da su morali zabraniti unošenje plastike (jednokratne) u nacionalni park, što je teška misija, rekla bih. Pod dojmom tih ogromnih stabala, pratim svaki šum kako bih uočila majmune, a nakon nekog vremena zaista su bili posvuda po granama. Najbrojniji su plavi i kolobus majmuni.

Brzo dolazimo do prvog kampa („Mandara“, 2680m), savršeno uklopljenog u šumsku idilu stabala,

kupina i velikih paprati. Dočeka nas je majmun znatiželjno hodajući između nas, ali brzo je otišao dalje. Sutradan prolazimo šumskim putem uobličnim papratima i stablima koji stvaraju nevjerojatan kontrast boja. Kako odmičemo, stabla su sve manja, omotana paučinastom mahovinom. Susrećemo druželjive kameleone koji se skrivaju po okolnim travkama.

Fasciniralo me polje „smilja“, vrlo slično našem dalmatinskom smilju. Ubrala sam jedan cvijet i zatakla ga za ruksak, probila se do vodiča kako bih ga pitala zna li što je ta biljka i čemu služi. Naravno, nikad nije čuo da to nečemu služi, to je za njih samo planinski cvijet. Pokušala sam mu strastveno objasniti dobrobiti i primjenu smilja, ali nije me razumio. Dobila sam opasku od kolege da ne zapričavam vodiča. Bit će da sam obojici djelovala kao neka luda koja se 8000 km dalje od kuće divi cvijetu koji ima kod kuće.

PLANINSKA STEPA

Prolazimo visinu od 3000 m pa nam i zrak postaje svježiji, a okruženje nam je sada planinska stepa. Nisko raslinje i dalje je bogato, vidimo pokoji brijeg sa stablima. Ova vegetacijska zona malo je surovija, stoga i divlje cvijeće izgleda „opasno“. Trebalo bi staviti upozorenje „čuvaj se bodlji“, a ne „zabranjeno branje planinskog cvijeća“. Na pauzi

STABLA I MAHOVINA

za ručak hrabriji među nama odlučili su pojesti prepečeni pileći batak. U tome se trenutku pojavljuju nekakvi crni gavrani i traže kosti svojih rođaka. Dosta su veći od naših, jakog kljuna i poprilično hrabri. Uočavamo i prepoznatljive divovske biljke (vrsta *Lobelia deckeni* i *Dendrosenecio kilimanjari*). Prolazimo zemljanim putem dalje preskačući potoke te dolazimo do drugog kampa („Horombo“, 3750 m). Temperature su niže, kamp je izloženiji vremenskim prilikama, stoga je i okoliš siromašniji biljkama. Kamp okružuju kamenje, zemlja i niski grmovi, a naši pogledi od gore sežu sve do ravnica Tanzanije.

PLANINSKA PUSTINJA

Ubrzo dolazimo do sljedeće zone, planinske pustinje. Dnevne su oscilacije u temperaturi velike, a preživljavaju samo najizdržljiviji – trava, mahovina i lišajevi. Postupno i oni nestaju te smo prepušteni samo crvenom pijesku i kamenju pustinje. Očekivala sam životinje u divljini, ali osim majmuna, gavrana i kameleona, na samom usponu nismo susreli druge životinje. Kako se naš uspon bliži kraju, stižemo do zadnjeg kampa („Kibo“, 4750 m). Cijelo je okruženje kao vulkanski krater. Oko nas su sipar, crveno i crno kamenje.

ZONA VJEČNOG LEDA

Zadnji i najteži dan slijedi konačni uspon prema vrhu. To je ujedno

KAMELEON

OPASNI CVIJET

i zadnja vegetacijska zona, arktički led ili zona vječnog leda. Samo smo na nekim sjenovitim dijelovima imali snijega. Na vrhu dolazimo i do ostataka glečera, impresivne mase leda. Ovdje je 1926. u ledu otkriven smrznuti leopard, a prema nekim je zapisima uočen čopor divljih pasa 1962. Danas je čopor ljudi ovdje najprisutniji. Dočekala nas je gužva na vrhu, a meni su misli lutale prema onoj džungli i zelenilu u podnožju.

LOBELIA DECKENI

GAVRAN

PLANINSKA PUSTINJA

LED

PIŠE: NATAŠA RUMORA

AFRIČKI SAN O PROTEINIMA

Prvo što sam ugledala kad sam zakoračila na prašnjavu cestu Afrike bila su velika stabla rogača. Izgledalo je kao rogač, samo što je sam plod bio golem, barem sedam puta veći od našeg. Gledala sam u to čudo prirode i pitala se je li ovdje sve tako veliko i šareno. A onda smo u vožnji ugledali prekrasne žene u šarenim haljinama koje su na glavi nosile grozdove banana. Svaka od tih banana bila je toliko mala da je čitava mogla stati na dlan jedne ruke. Svi smo ih gledali u čudu, a onda smazali u trenu. Mislim da nikad nisam pojela šest banana odjednom!

NEMA ČEGA NEMA

Na čitavom smo putovanju imali obroke koje su nam kuhali i posluživali vodiči. S obzirom na to da smo penjali vrh koji se nalazi na 5895 m, prehrana je trebala biti lako probavljiva, ali hranjiva i bogata ugljikohidratima. Što manje mesa, a što više riže, tjestenine, voća i povrća. Nekima to nije smetalo, ali neki su nakon nekoliko dana osjetili krizu nedostatka mesa. Moram priznati da su mi hrana i način pripreme odgovarali. Stol u blagovaonici uvijek je bio prepun manga, papaje, gulaša s raznim povrćem (a ponekad bi se

BANANA FOR SCALE

našao i komad mesa), juha od krastavaca, kajgana, hrenovke, palačinke, riža, džem, med, čak i pržene kokice. Tu smo se gledali u čudu sam – čemu kokice? Dobro je jesti kokice svaki dan jer podižu broj leukocita i jačaju krv. I na kraju, uvijek je bilo čaja u neograničenim količinama. S druge strane, „lunch“ paketi koje smo nosili sobom na ture bili su drugačiji. Sendvič s uvelim listom zelene salate bio je otužan, a pileći batak u foliji prvo je bio slučaj za razmatranje jer nismo mogli odgonetnuti o čemu se radi. Bio je dobro pečen (zagorio), malen i štrkljav (kosti uglavnom, veličine golubljevog batka). Kasnije smo shvatili i zašto. Kad smo ugledali njihove krave kako pasu travu na suhoj zemlji, dok im je koža razapeta

preko kostiju, a rebra toliko vidljiva da ih možeš prebrojati, shvatili smo da te životinje nemaju puno toga za jesti. Razlog što je meso bilo izgoreno je to što su željeli biti sigurni da su obradom mesa ubili sve parazite na koje je njihov organizam navikao, ali naš nije. Tu se nalazio i sokić u tetrapaku sa slamčicom koji me vratio u djetinjstvo, jedan keksić i jabuka. Najzabavnije od svega bila je razmjena namirnica iz paketa, pa se svako malo moglo čuti „tko hoće jabuku“, „ima li sok viška“, „mijenjam ženu“ i slično.

A MESO?

Ne mogu se požaliti na hranu, priznajem i da doma sama nikad nisam napravila tako dobar gulaš od povrća. Međutim, nakon nekoliko dana osjetila sam da mi nedostaje sol. Samu sebe bih najradije bila nalupala jer sam pršut i pancetu ostavila kao višak u Beogradu zbog težine kufera!? Helou, Nataša, stvarno!!! Ali dobro, tu sam gdje sam, preživjet ću. Međutim, moja kriza nije bila ni približna onoj koju su imali kolege naviknuti jesti meso svaki dan, a ovdje je meso dolazilo nika-ko ili u tragovima. Tako se moram prisjetiti trenutka u hotelu u Arushi kad nam je konobarica na stol stavila dvije male zdjele mesnog gulaša koji je tako dobro mirisao. Čak su i meni oči zaiskrile. S obzirom na veličinu zdjele koja je izgledala kao naš tanjur, pretpostavili smo da će svatko dobiti po jednu. Logično je

RUČAK

VEČERA

samo da ništa nije logično. Ta su dva tanjura bila za nas 17-ero, u prosjeku bi svatko dobio žlicu i pol. Marin je inače staložen i pristojan momak. Osmijeh na njegovom licu bio je od uha do uha kad su mu nosnice osjetile miris gulaša. A onda je došla surova istina kad je shvatio da mesa ipak neće biti. Pozvao je konobara da mu donesu mesa. Konobar ga je blijedo gledao, pokazao na onu žlicu i pol njegovog dijela i upitno rekao: „Meat?” Ali već je bilo kasno, kriza je nadvladala i Marin je povikao: „Bring me meat! You know, meat! I need some proteins, something with legs that runs, chicken, zebra, anything!” Konobar je uljudno kimnuo glavom, otišao i više se nikad nije vratio, a naš je Marin dobio nadimak Protein.

OPASNOSTI NA SAFARIJU

A onda smo otišli na safari. Otvorena zemlja, divlje životinje svuda oko nas, lavovi, zebre, nosorozi, slonovi, majmuni, žirafe. A mi sretni, s ručkom u krilu sjedimo na stolicama, čudom se čudimo, gledamo u sve te životinje koje trčkaraју, i naravno, pazimo, jer su nam rekli da ne smijemo hraniti životinje. Pa dobro, i nećemo. Ali tu su i neke ptice, prozvali smo ih biserke jer su crne s prekrasnim bijelim točkama po sebi, kao biserima. Prekrasno izgledaju, ali divlje su i bezobrazne. Ako nisi oprezan, u trenu oka otmu hranu. Gleda jedna od njih u našeg Marina, a gleda i on u nju. Marin u ruci drži komad pilećeg

batka, sretan, napokon se dočepao proteina. Gleda njega biserka i vjerojatno kalkulira kako da mu to oduzme, a Marin čitajući njezine misli pruža ruku s batkom prema njoj i govori: „Gledaj, sad ću ti pojest rođaka!” Nije to ni izrekao, kad se s neba sruči ogromna ptičurina i otme Marinu ručak. Svi smo ostali smrznuti, a onda smo podigli pogled prema nebu. Možda dolje vrebaju biserke, ali nebom caruju drugi carevi. Moram priznati da ne znam kako se ova zvala, crna lunja, eja, marabu, ili neka četvrta, ali mi kolega iz Beograda kaže da je čuo da su protjerale Masaije odatle. Ako mene pitate, dobro smo i prošli. E, moj Marine, šta ti je karma!

LEDENJAK NA RUBU KRATERA

PIŠE: IVO JELIČIĆ

VISINSKA BOLEST NA PUTU PREMA VRHU

U spon na Kilimanjaro avantura je ispunjena izazovima, a jedan od većih s kojim se planinari suočavaju tijekom uspona jest visinska bolest, ozbiljno zdravstveno stanje uzrokovano manjkom kisika pri izloženosti visokim nadmorskim visinama. Unatoč tomu što sam stekao osnovno razumijevanje visinske bolesti tijekom fakultetskog obrazovanja, moj prvi dojam o ovoj pojavi bio je prilično iskrivljen. Vjerojatno pod utjecajem filмова koji često naglašavaju dramu,

zamišljao sam visinsku bolest kao ozbiljno medicinsko stanje koje se pojavljuje samo na iznimno visokim nadmorskim visinama, osobito iznad 7000 metara, gdje nedostatak kisika može uzrokovati plućni edem. Međutim, važno je naglasiti da se visinska bolest može javiti već pri nadmorskoj visini od približno 2500 metara. Ova početna percepcija naglašava potrebu za edukacijom o visinskoj bolesti i razumijevanjem njezinih stvarnih oblika.

Prvi sam put osjetio simptome visinske bolesti pri usponu na Gran Paradiso (4061 m) u vidu blažih poremećaja ravnoteže (osjećaj kao da vas netko povremeno pogurne s boka). Taj smo dan nakon

kraćeg odmora po dolasku iz Splita (0 m) popeli gotovo 2000 metara u jednom danu, dakle unutar 24 sata prešli smo 4000 metara visinske razlike. Kako smo već bili u zadnjem tjednu visokogorske škole s brojnim usponima preko 2000 m, bili smo relativno dobro aklimatizirani, te većina polaznika nije imala značajnije simptome.

Kada smo planirali uspon na Kilimanjaro (5895 m), osjećao sam odgovornost kao liječnik da budem spreman pružiti pomoć u svim mogućim situacijama koje nas mogu zadesiti na planini, uključujući i visinsku bolest. S obzirom na vrlo kratak uspon do vrha (5 dana), svi jest o opasnosti od visinske bolesti

bila je izuzetno visoka. Tada sam se ozbiljnije posvetio čitanju i učenju o visinskoj bolesti, istražujući prevenciju, simptome te kako ih ublažiti.

SIMPTOMI

Tlak kisika opada s porastom nadmorske visine što može dovesti do različitih simptoma hipoksije. Na primjer, na nadmorskoj visini od 3000 metara tlak kisika je približno 69 %, na 5000 metara približno 53 %, dok na 6000 metara nadmorske visine tlak kisika pada na 47 %. Simptomi uključuju glavobolju, mučninu, povraćanje, gubitak apetita, vrtoglavicu, probleme s ravnotežom, poremećaje spavanja, pospanost, konfuziju, nedostatak zraka, suhi kašalj, oticanje lica i udova. Najteži simptomi su edem pluća (u narodu poznato kao „voda na pluća“) ili edem mozga koji se manifestira težim neurološkim simptomima. Oboje zahtijevaju hitno zbrinjavanje. Ključno je prepoznati ove simptome na vrijeme kako bi se pravovremeno reagiralo i smanjio rizik od komplikacija. Organizam reagira na kratkotrajnu izloženost hipoksiji ubrzanjem pulsa i disanja, povećanjem moždanog protoka i koncentracije krvi. Nakon nekoliko dana dolazi do povećanja stvaranja eritrocita, najvažnijeg dijela aklimatizacije, dok dugotrajna izloženost hipoksiji može potaknuti i stvaranje novih kapilara.

AKLIMATIZACIJA

Preduvjet za izbjegavanje i ublažavanje simptoma je pravilna aklimatizacija sporim usponom. Boravak od najmanje 4 dana na visini od 3000 m mjesec dana prije planiranog uspona može biti jedna od boljih prevencija. Antioksidansi i preparati željeza mogu ublažiti simptome, dok alkohol i nikotin mogu pogoršati simptome visinske bolesti. Pripremajući se za uspon, osobno sam koristio preparate željeza, ginko te vitamine C i D mjesec dana prije, uz izbjegavanje alkohola. Pri samom usponu najvažnija je obilna hidracija, a od lijekova se u prevenciji učinkovitim pokazao samo acetazolamid (tvornički naziv Diamox). Treba ga početi uzimati 24 sata prije uspona, a djeluje zakiseljavajući krv.

NA PUTU PREMA HUTU „KIBO“

Različite su preporuke doziranja (od 250 do 750 mg), ali po istraživanjima je najmanja učinkovita doza 250 mg dnevno (2x1/2 tbl). Povećanjem doze povećava se učestalost nuspojava od kojih su najčešće trnci u prstima i usnama. Iako je fizička spremnost važna u planinarenju, za visinsku bolest ključna je sposobnost organizma na aklimatizaciju, što je individualno. Nerijetko se dogodi da osobe koje su fizički spremnije odustanu od uspona zbog simptoma visinske bolesti dok ostali bez problema nastavljaju uspon.

BORBA S VISINSKOM

Prvi dan uspona do huta „Mandara“ (2680 m) protekao je bez značajnijih simptoma visinske bolesti. Drugi dan pri usponu na hut „Horombo“ (3720 m) osjećali smo umor i kratkoću daha pri naporu.

Saturacija kisika koju smo mjerili pulsnim oksimetrom (hvala Aleksandri što se sjetila ponijeti!) bila je između 75 i 92 %. Nekoliko je sudionika imalo glavobolje koje su prošle uz analgetike. Jedna je osoba imala proljev za koji su lokalni vodiči rekli da je posljedica visinske, dok je moj dojam bio da se radi o infektivnom proljevu. SAVJET: ne jedite piletinu dok se ne vratite s uspona, a ni tada ako nije nužno. Od hrane je pri usponu najbolje koristiti lako probavljivu i visokokaloričnu hranu – ugljikohidrate. Zbog hipoksije je bolje izbjegavati teško probavljivu hranu (meso). Najzanimljiviji dio koji ću pamti s huta „Horombo“ je partija karata (trešeta i briškula) u parove. Tu se najbolje primijetio utjecaj hipoksije na mozak. Iako bez kapi alkohola, što u Dalmaciji nije tipično za ovu igru, brojanje punata bila je znanstvena fantastika. Po

ODMOR PRI USPONU

nekoliko smo puta pokušali zbrojiti punte, ali bezuspješno. U dva smo navrata na zadnju ruku svi zaboravili koja je bila briškula ili koga je igrati prvoga. Možete zamisliti koliko smo pamtili karte koje su izašle iz igre. Definitivno jedan od zabavnijih trenutaka pri usponu. Na hutu smo boravili dva dana, s tim da smo drugi dan imali aklimatizacijski uspon preko 4000 m. Tog je dana većini saturacija kisika u krvi bila značajno bolja (aklimatizacija!).

POLAKO, POLAKO!

Sljedeća dionica bio je uspon na hut „Kibo“ (4750 m). Kako smo se približavali cilju, noge su bile sve teže, a korak i dah sve kraći. Vodiči nam ponavljaju „pole, pole“ (polako, polako), iako je tempo kojim smo se kretali izgledao kao usporena snimka na -2x. Tu se jasno moglo vidjeti kako su pojedincima usne i prsti lagano plavkasti zbog nedostatka kisika. Po dolasku na hut „Kibo“ većina je imala glavobolju različitih intenziteta – od blagih pa sve do jakih migrenoznih koje smo liječili muskularnim injekcijama analgetika. Saturacija kisika kretala se od 75 do 80 % (moguće lažno niža zbog hladnoće koja uzrokuje suženje krvnih žila u prstima). Nekoliko nas je odlučilo napraviti aklimatizacijski uspon 200 m iznad kampa. Nakon povratka i ručka slijedio je kraći odmor jer se u ponoć kreće na završni uspon. Jedan od simptoma visinske bolesti je i poremećaj spavanja koji je bio jasno izražen. Unatoč hladnoći, uzbuđenju od završnog uspona

i svjetlu u popodnevnim satima, gotovo smo svi odmah zaspali. Nakon što smo odspavali nekoliko sati, hidrirali se i nešto pojeli, krećemo prema vrhu. Vodiči nas više nisu morali usporavati jer je tempo bio iznimno spor. Korak je bio tako kratak da je peta rijetko prelazila prste suprotne noge. Sjećam se kako je Vlado rekao da već neko vrijeme pokušava napraviti dva koraka u jednom dahu i ne uspijeva. Vodiči su nas pažljivo pratili i pružali podršku, ali nije bilo moguće izbjeći utjecaj visinske bolesti. Glavobolja, gubitak apetita i mučnina postali su prisutni, a disanje je postajalo sve teže. Znajući koliko je hidracija važna, pokušavao sam piti što više tekućine, ali kako je uspon napredovao, mučnina je postajala izraženija. Nakon svakog gutljaja vode slijedila je maksimalna koncentracija da ne povratim. Na kraćim pauzama koje smo radili pri usponu oči su se lagano sklappale kao da ćete svakog časa utonuti u san, a tada bi se čuo glas

vodiča: „Don't sleep!“ Osim fizičkih izazova, visinska bolest donosi i psihički pritisak jer se planinari suočavaju s dilemom hoće li nastaviti s usponom ili se povući zbog rizika po zdravlje. Osjećaj nemoći i frustracije može preplaviti pojedinca. U tim trenucima važna je potpora ostalih planinara i vodiča. Unatoč svim tegobama, na kraju ipak cijela grupa uspijeva izaći na vrh nakon čega slijedi oduševljenje i „nestanak“ većine simptoma. Fascinantno je kako se svakim sljedećim korakom pri spustu osjećate značajno bolje. U konačnici je to i najbolji lijek za visinsku bolest! Na mjestima gdje smo prije nekoliko sati jedva koračali, sada se spuštamo polutrčeći. Tada sam počeo osjećati nuspojave acetazolamida – trnci usana i dijela lica trajali su cijeli dan.

Uspon na Kilimanjaro nosi sa sobom zdravstvene rizike. To prvo iskustvo visinske bolesti pamtit ću kao jedan od značajnijih dijelova uspona, podsjećajući se na važnost planiranja, praćenja simptoma i podrške unutar tima. Svaka planina nosi sa sobom izazove, ali i priliku za otkrivanje vlastite snage i unutarnjeg bogatstva, obogaćuje ne samo tijelo već i duh, pružajući priliku za jačanje međuljudskih veza. Istinsko zadovoljstvo dolazi ne samo iz ispunjavanja vrhova, već iz samog puta i spoznaje o vlastitoj unutarnjoj snazi.

Za kraj bih zaključio citatom iz knjige „Veliki Panda i Sićušni Zmaj“:

„Što je važnije: cilj ili putovanje?“ upita Veliki Panda.

„Društvo“, odgovori Sićušni Zmaj.

RUČAK U SAVANI

PIŠE: DUJE BULAJA

Nakon Kilimanjara stvarno bi šteta bila ne otići na safari. Stupamo u kontakt s malom lokalnom agencijom i za cijenu dvodnevnog safarija kod europskih turoperatera dobivamo punih šest dana safarija skrojenog po našim željama.

Prvi je dan u planu posjet Nacionalnom parku „Manyara”, poznatome po velikim čoporima babuna, šumskim slonovima koji su nešto manji od svojih savanskih rođaka, te lavovima

koji jedino na ovom malom području žive na stablima. Nažalost, ovaj put nismo imali sreće s lavovima – kišna je sezona i jedan je dio parka poplavljen i nedostupan. Ali nema veze, noćimo u samoj blizini jezera, uživamo u hladnoj pivi, pjesmi milijuna žaba i zujanju bilijun komaraca.

Drugi dan odlazimo u Nacionalni park „Tarangire” koji je poznat po ogromnim baobabima. Poznat je i po populaciji velikih biljoždera (slonova, žirafa...) koji uz rijeku Tarangire nalaze obilje svježije hrane.

Treći dan krećemo na 300 kilometara dug put do Nacionalnog parka „Serengeti”. Putem se divimo krajo-liku koji kao da je iz nekih pradavnih

vremena te nakon skoro 6 sati vožnje po neasfaltiranoj cesti dolazimo do ruba Serengetija – beskrajne ravnice. Ono što smo tada ugledali nismo mogli ni zamisliti – velika livada koja se prostire dokle pogled seže, a na njoj milijuni crnih točkica – gnuova i zebra. Niti 100 metara od ulaza u park i već kreće akcija – majka gepardica munjevitom brzinom napada stado gnuova, ali ovaj put nema sreće. Od vodiča saznajemo da gepardica ima samo tri pokušaja – ako tri puta zaredom ne ostvari ulov, ugibaju i ona i mladunci jer nema snage za još jedan trk. Sljedeća tri dana noćimo u šatorima u samom srcu Serengetija, oko nas pasu stada antilopa i afričkih bivola,

ČOPORI BABUNA

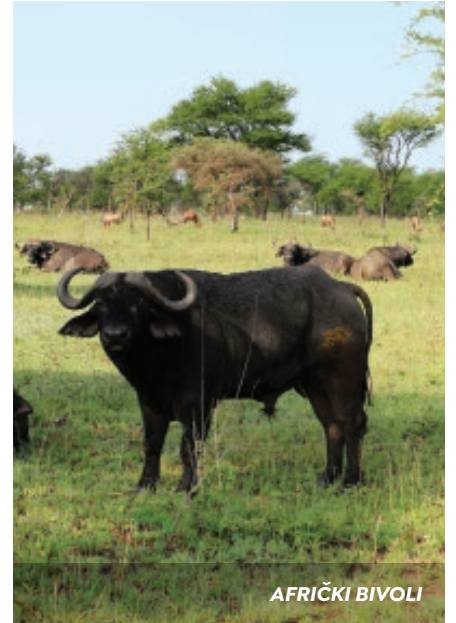
ŠUMSKI SLONOVI

AFRIČKI BAOBAB

ŽIRAFE

AFRIČKI BIVOLI

a po noći nam svadljivi nilski konji iz obližnje rječice ne daju mira.

Divlje su životinje svuda oko nas, nema nikakvih ograda ni zaštite i baš se zato osjećamo nekako mirno, kao da tu pripadamo. Čak i kad nam je jedno jutro odrasli mužjak lava njuškao šator, nismo osjećali strah. Jedino kuhar ima težak zadatak – mora i spavati s namirnicama da bi ih sačuvao od napasnih hijena i proždrljivih marabua koji bi nam sve zalihe hrane slistili u čas. Tijekom dana obilazimo kopjese koji su svojevrsni otoci u ovom golemom moru trave. U pravilu, svaki malo veći kopji ima svoga gospodara – ili leoparda ili lava. Za vrijeme ručka potražimo malo zaklona od vrelog

AFRIČKI MARABU

ekvatorskog sunca ispod bodljikavih akacija, a hauba nam posluži kao stol. Više se puta ispostavilo da nismo jedini koji su bacili oko baš na taj komadić dragocjenog hlada.

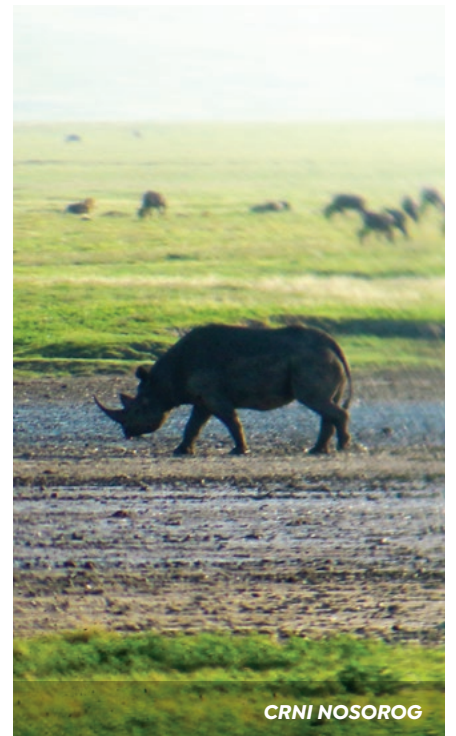
Za zadnji, šesti dan, ostao nam je pravi biser Tanzanije – Nacionalni park „Ngorongoro”. Radi se o velikom krateru ugaslog vulkana koji sada pruža stanište za veliki broj životinja, uključujući i skoro istrijebljenog crnog nosoroga. Za kraj, nailazimo na lava koji je upravo završio svoj ručak – svježeg gnu.

NILSKI KONJI

LAV U PARKU „NGORONGORO”

CRNI NOSOROG

PIŠE: GORAN MAJLAT

MASAI PLEME

P utovanje u Tanzaniju donijelo nam je nevjerovatno iskustvo koje se proširilo i na susret s fasciniranim Masai plemenom. Masai, pastoralno nomadsko pleme, ima bogatu povijest i intrigantan način života. Masai su etnička skupina koja potječe iz regije Afrike koja se proteže od Kenije do Tanzanije. Njihova povijest oblikovana je tradicionalnim načinom života, temeljenim na stočarstvu i nomadskom kretanju radi pronalaženja paše za svoju stoku. Unatoč promjenama u modernom društvu, Masai čuvaju

IMPROVIZIRANA OBUĆA

SJENA SPAŠAVA OD JAKOG SUNCA

svoju kulturnu baštinu i tradiciju s ponosom.

Žive u tradicionalnim kućama od blata koje su jednostavne, ali funkcionalne. Njihova prepoznatljiva odjeća, šarene tkanine i perlice, reflektiraju bogatstvo njihove kulture. Plemenski život temelji se na zajednici, a podjela uloga između muškaraca i žena jasno je definirana. Muškarci se obično bave stočarstvom, dok su žene zadužene za domaćinstvo i brigu o djeci. Naš dolazak u Masai selo bio je poput koraka unatrag u vrijeme, gdje su nas dočekali u tradicionalnim nošnjama, ističući svoje običaje i način života. Žene i muškarci bili su odvojeni, a vođa plemena odmah je bio

TRADICIONALNA NOŠNJA

prepoznatljiv po ukrašenom štapu. Imali smo privilegiju doživjeti tradicionalni ples dobrodošlice praćen vježbama skakanja koje pokazuju snagu i izdržljivost Masai plemena. Ponosno su nas proveli kroz svoje naselje od blata, dijeleći s nama svakodnevni život i običaje. Na stolovima su izložili nakit ručne izrade, a posjetili smo i malu školu gdje djeca uče osnovne vještine. Ovo iskustvo dalo nam je uvid u trud Masai zajednice da očuva svoju kulturu i osigura obrazovanje za buduće generacije.

Treba spomenuti da je turizam postao važan izvor prihoda, omogućujući im da podijele svoju kulturu s posjetiteljima. Ipak, promjene u načinu života, ekonomske teškoće i izazovi vezani uz očuvanje tradicije, predstavljaju izazov za ovo jedinstveno afričko pleme. Posjet Masai plemenu pružio nam je dublji uvid u kulturnu raznolikost Tanzanije. Susret s ovim ponosnim ljudima ostavit će neizbrisiv trag u sjećanjima s naše avanture na afričkom tlu.

MASAI PLEME

PIŠE: SANDA DOLJANIN

ZANZIBAR

Posjet Africi od šesnaest dana ostavlja upečatljiv trag. Planina Kilimanjaro, safari u Nacionalnom parku „Tarangire” i krater Ngorongoro najvažnije su zanimljivosti putovanja. Vrh Kilimanjara penjala sam dva dana nakon kolega iz HPD-a „Mosor”. Oni su imali uspon obasjan suncem, a nama je noć prije uspona na vrhu počeo padati snijeg. Temperature su bile niske, no bila sam spremna na sve uvjete jer vrijedi ona da nema lošeg vremena, samo treba imati dobru opremu. Na vrhu je toliko puhalo da sam se jedva slikala sa zastavom. Pauze nije bilo do vrha jer su temperature bile niske, toliko da vam dođe da utonete u san, a to znači bijelu smrt.

Tanzanija je država s 45 milijuna stanovnika i niskim standardom. Kada usporedim Arushu i Zanzibar, mogu reći da je Zanzibar siguran otok po kojemu se može slobodno šetati, dok to u ostalim dijelovima Tanzanije ne bih preporučila. Kada smo sletjeli na aerodrom „Abeid Amani Karume”, smjestili smo se u Stone Townu, glavnome gradu, stotinjak metara od kuće Freddieja Mercuryja u kojoj se danas nalazi muzej. Posjetili smo ribarnicu sa svježom morskom hranom uz pristojne cijene. Organizirane sam izlete imala preko agencije jer jedino tako možete kvalitetno obići otok.

Prison Island miran je otok gdje žive ogromne kornjače koje su dovedene sa Sejšela. Najstarija kornjača ove će godine imati 200 godina, koliko one i inače žive. Otočani spremaju veliku feštu njoj u čast. Jedan od dana bio je rezerviran za farmu začina. Mirisi po kojima je otok poznat su vanilija, šafran, klinčić i cimet. Svaki sam začim pomirisala i spremila u košaricu koju mi je domaćin ispleo na farmi. Dosta se začina koristi u medicini i kozmetici. Imali smo predstavu na kojoj lokalni berač kokosa pokaže umijeće branja kokosa i brzinu penjanja po kokosovoj palmi. Pila sam kokosovo mlijeko, jela kokos i ostalo voće među kojim je bilo najsmrdljivije voće na svijetu

PIJESAK I KRISTALNO MORE

– durijan. Njihovi ananasi, papaje, avokado, liči, mango, jack fruit, star fruit i banana imaju puno sočniji ukus nego to isto voće koje možemo kupiti kod kuće. Kad se lokalci ubodu na ježa, nakapaju nekoliko kapi papaje i bodlje same izađu.

Otočić Kwale obilazimo tradicionalnim jedrilicama koje dođu u plićak jer kod njih nema pristaništa zbog velikih plima i oseka. Potrebno je 10-ak minuta hoda u moru da bi se ukrcao u jedrilicu. Iskrcaju nas na dini koja je tu samo za vrijeme oseke. Kupamo se i jedemo voće, zatim brodom odlazimo na koraljni greben gdje s maskama i perajama ronimo u nadi da ćemo naletjeti na dupine. Nitko ne bude razočaran ako ih ne vidi jer u moru doživite šareni svijet koralja, ribica, čudnovatih ježinaca, zvijezda. Nakon plivanja idemo na otok Kwale gdje nas hrane morskim plodovima, rižom, salatim, piletinom i pomfritom.

Jozani šuma puna je mangrova (staništa raznih životinja) i crno-bijelih kolobus majmuna koji žive samo na tom području. Mangrova je šuma specifična zbog otpornosti na sol

morske vode jer raste u zaljevima gdje se miješaju slatka i slana voda. Možete cijeli dan provesti u šetnji po bijelom pijesku uz ocean, ili se naći u uskoj uličici kroz koju trče djeca, jure motori, a lokalni ljudi (koji se inače vole cjenkati) sjede na pragu i pozdravljaju vas s „Jumbo, jumbo”. Plaže su im živahne jer po njima šetaju Masaiji koji se mogu prepoznati po žarkoj crvenoj odjeći, maramama i nakitu. Nađu se tu i akrobatski plesači, a može se i jahati konje.

OTOČKA ATMOSFERA

TRŽNICA

JUG JUŽNE AMERIKE

BOLIVIJA, ČILE, ARGENTINA

LEDENJAK PERITO MORENO

PUSTINJE ATAKAMA I SALAR DE UYUNI (ČILE I BOLIVIJA)

Dugo mi je bila želja posjetiti Južnu Ameriku, a ove sam godine to uspjela i ostvariti. Plan je bio ambiciozan, ali kad se ima volje i strasti, ništa nije teško. Nakon više od 14 sati leta sletjeli smo u Čile, na aerodrom u gradu Santiago de Chile, a putovanje smo nastavili do gradića San Pedro de Atakama na samome sjeveru zemlje u pustinji Atakama. Čim smo sletjeli, odmah smo osjetili energiju drugačijeg krajolika. Pustinja Atakama nalazi se na visinama od 2500 pa sve do 5000 m. Jedna je od najsušnijih

pustinja na svijetu, u nekim dijelovima kiša nije pala više od 400 godina. Zbog svjetlosne nezagađenosti NASA je ovdje postavila najveći teleskop na svijetu za promatranje svemira. Iznad gradića San Pedro de Atakama uzdiže se predivni ugasli vulkan Licancabur na visini od 6000 m u planinskom lancu Ande.

Sutradan smo put nastavili prema bolivijskoj granici gdje nas je čekao bolivijski vodič za nastavak putovanja. Granični prijelaz između Čilea i Bolivije već je na preko 4000 m, a većim nas je dijelom puta pratio vrh Licancabura. Nailazili smo na lagune različitih boja; prva je bila Bijela laguna, nakon toga Zelena laguna u kojoj nema života zbog toga što sadrži arsen, pa Crvena laguna koja je doslovce crvena zbog fitoplanktona koje u njoj žive. Tu su krenuli i simptomi visinske bolesti jer smo u kratko vrijeme bili na 5000 m. Na tom smo se dijelu puta stigli okupati u prirodnim termalnim vodama na 4500 m i vidjeli gejzire. Osjetili smo kako ovdje zemlja diše i kuha, vidjeli kamene formacije u različitim oblicima. Prirodna iskonska ljepota oduzimala je dah bez obzira na surovost krajolika. Nakon dugog dana punog uzbuđenja i prirodnih atrakcija, stigli smo u gradić Salar de Uyuni nazvan po istoimenoj slanoj pustinji.

Nakon prespavane noći na 3600 m, smirili su se simptomi visinske bolesti i dan smo započeli veseli i nestrpljivi jer smo znali da uzbuđenja neće nedostajati. Prvo što nas

je ostavilo bez daha bilo je nepregledno ravno bjelilo koje se spajalo s plavetnilom neba. Salar de Uyuni najveća je slana pustinja na svijetu, površinom otprilike veličine Belgije. Debljina soli kreće se od 2 pa sve do preko 10 metara. Lokalni stanovnici koriste je i za izgradnju kuća, a u zadnje se vrijeme koristi za izdvajanje litija – elementa neophodnog za punjače mobitela i laptopa. Ovu smo pustinju posjetili u sušnom razdoblju, a njezina se površina u kišnome razdoblju pretvara u jedno veliko ogledalo. Preko dana je sunce jako, a po noći se temperatura spušta ispod nule. Usred pustinje uzdiže se otok kaktusa koji je obrastao raznoraznim oblicima i vrstama kaktusa, a zbog crne zemlje (jer

ALPAKA

PUSTINJA ATAKAMA

ZELENA LAGUNA

CRVENA LAGUNA

je vulkanskog porijekla), usred bijelog krajolika izgleda nestvarno. Bez obzira na surovost krajolika i ovdje ima života – dom je različitih vrsta ljama, alpake, andskih zečeva, i ptica od kojih je najistaknutiji flamingos ili plamenac s izrazito crvenim perjem čija boja dolazi od fitoplanktona kojim se oni hrane.

Kad smo se nakon tri dana boravka na velikim visinama spustili ponovno u San Pedro de Atakama na 2500 m, činilo nam se kao da smo kod kuće

USKRŠNJI OTOK ILI RAPA NUI (ČILE)

Gledajući dokumentarce o Uskršnjem otoku, ni u jednom trenutku nisam pomislila da ću ga jednog dana posjetiti i istražiti ga koliko je dug i širok. Kad sam pročitala plan i program za Južnu Ameriku i vidjela da je ovaj otok u planu, uopće se nisam mislila i rekla sam sebi da je to to, prava prilika za posjetiti jedan od najizoliranijih dijelova kopna na planeti. Najbolje je povezan s Čileom jer njemu i pripada, česti su letovi od grada Santiago de Chile do Uskršnjeg otoka.

Najveći razlog zašto je ovaj otok toliko posjećen jesu golemi kamene „moai” kipovi ljudskih figura. Visoki su od 5 do 20 metara. Težina nekih moaia doseže i do 100 tona, a same kamene kape na nekima od kipova

teže i do 10 tona. Zašto su ih izradili i raspoređivali po otoku, ne zna se sa sigurnošću. Zna se da su licima bili okrenuti prema naselju gdje su živjeli ljudi i na nekoj su duhovnoj razini štitili od lošeg. Kipovi su klesani u podnožju vulkana i danas se mogu vidjeti mjesta odakle su kipovi vađeni. Najveći je misterij kako su kipovi transportirani po otoku (bez ikakve mehanizacije) s obzirom na njihovu težinu i veličinu. Neki smatraju da su ih tri skupine ljudi konopima ih vukle po otoku, ali s obzirom na to da otok nije ravan i da ima nekoliko vulkanskih kratera, ta teorija nije sigurna. Kipovi su stari od 400 pa do 1000 godina i njihov se izgled kroz povijest mijenjao.

PLESAČICA

Najnoviji imaju čak i kamene kape crvenkaste boje zbog boje kame- na odakle su vađene. Bilo ih je preko 1000 po cijelome otoku, a danas se može vidjeti jedva oko 100 očuvanih moaia jer su ih u jednome trenutku stanovnici otoka počeli uništavati i bacati ih s licem prema dole. Bili su ljuti jer je nastupila glad i zbog toga su počeli vjerovati u drugo božan- stvo, u čovjeka-pticu.

Zbog velike su izoliranosti stvorili vlastitu kulturu, običaje i vjerovanja. Uskršnji je otok od prvih polinezij- skih otoka udaljen više od 2000 km, od Južne Amerike 3600 km, a od Tahitija skoro 5000 km. Malo kopno veličine Korčule usred Tihog ocea- na, a na vidiku nigdje nikoga! Pravo je umijeće preživjeti u takvoj izoli- ranosti. Stanovnici su polinezijskog porijekla, odlični su moreplovci pa su se u jednom trenutku kroz povi- jest iskricali na otok i stvorili život. Novac kao valutu nisu imali i nije im trebao do novijeg vremena, za razmjenu i nabavu svega potreb- nog koristili su hranu. Početkom 18. stoljeća jedan je nizozemski istra- živač ugledao otok po prvi put na Uskršnjem nedjelju i u karti ga upi- sao kao Uskršnji otok. Pravi mu je naziv „Rapa Nui”, a stari naziv oto- ka u prijevodu bi značio „pupak svi- jeta”. Današnji stanovnici uglavnom žive od turizma, gotovo je cijeli otok

MOAI ŠILJASTOG NOSA

U TIHOM OCEANU

proglašen nacionalnim parkom, a s obzirom na to da su tako mali i izo- lirani, svaki im je kamen svet, bilj- ke i životinje iznimno čuvane jer su većinom endemske, ništa se na otok ne smije donijeti ni s njega odnije- ti, sve mora ostati kako jest. Turisti se moraju strogo držati pravila i propi- sa, a najviše se može ostati 30 dana. Nitko ovdje kao stranac ne može kupiti zemlju i nekretninu ako nije pravi stanovnik otoka. Bila mi je čast boraviti na ovome tako malome, a tako posebnome otoku usred Tihog oceana.

PATAGONIJA I OGNJENA ZEMLJA (ČILE, ARGENTINA)

Patagonija je najjužniji dio Južne Amerike između Magellanova pro- laza i Rio Negra, između Anda i Atlantskog oceana. Pokriva povr- šinu od 800 000 km², a često se Patagoniji pribraja i Ognjena zemlja. Iz Santiaga smo letjeli za Punta Arenas, jedan od većih gradova na samom jugu Čilea, poznat i po tome što u njemu živi velik broj iseljenih Hrvata. Prvo što smo učinili bilo je rentanje automobila kojim smo u 9 dana uspjeli vidjeti puno prirodnih ljepota.

Ondje je nekoliko nacionalnih par- kova, ali najpoznatiji je „Torres Del Paine” za koji se smatra da je jedan od najljepših na svijetu. Uspjeli smo ostvariti i uspon do kamenih tor- njeva po kojima je park dobio ime. Patagonija je puna planina i jeze- ra, a na nekim se dijelovima ne zna je li more ili jezero jer se more kroz tjesnace i rukavce uvlači duboko u kopno.

U tih nekoliko dana boravka na tom području, u dva smo navra- ta prolazili granicu između Čilea i Argentine. Prvi put kad smo išli na jedan od najatraktivnijih svjetskih ledenjaka, ledenjaka Perito Moreno – ništa slično do tada nisam vidjela uživo. Jedini je to ledenjak koji i dalje raste, dostupan je s kopna, svatko

JEZERO U KRATERU VULKANA

PATAGONIJA

LOS GLACIARES

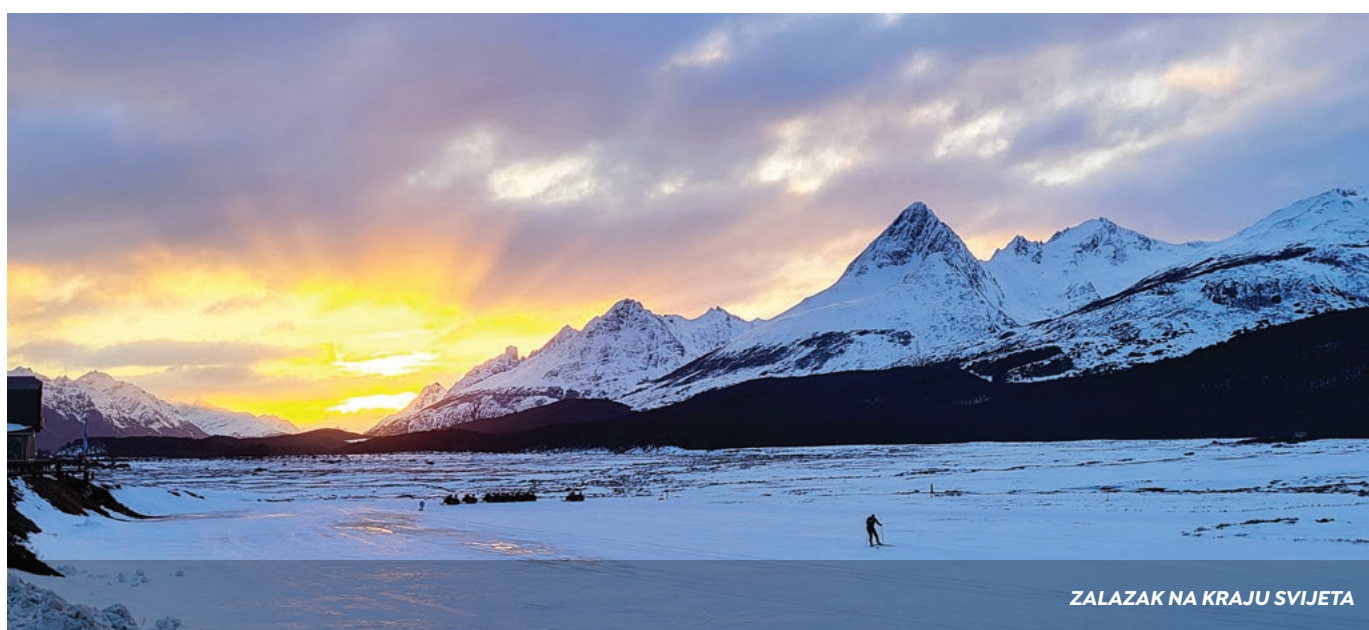
mu se može približiti i promatrati kako se ogromni komadi leda obrušavaju u vodu, a plava je boja ledenjaka nešto predivno. Nalazi se u Nacionalnom parku „Los Glaciares”, obuhvaća 250 km² leda na 30 km duljine. Jedan je od niza ledenjaka koji se spuštaju s Anda i veliki je rezervoar pitke vode.

Drugi smo put čileansko-argentsku granicu prešli kad smo išli u najjužniji grada na svijetu, Ushuai, grad najbliži Južnome polu, od kojega kreću ekspedicije za Antarktiku, a sve češće i kruzeri koji rade izlete do najbližeg poluotoka Antarktike. U Ushuaiu također živi velik broj Hrvata, čak imaju i trg koji se zove Hrvatski trg. U Pomorskom je muzeju prostorija posvećena Hrvatima koji su se ovdje doseljavali krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a čuva se i popis svih Hrvata iz tog razdoblja. Velika su to područja za sve istražiti, ali i ono što smo uspjeli vidjeti u tih nekoliko dana ogromno je iskustvo i uspomena koja ostaje za cijeli život.

piše: **Julijana Božinova Grubišić**

TORRES DEL PAINE

ZALAZAK NA KRAJU SVIJETA

PLAN AKTIVNOSTI HPD-a „MOSOR” ZA 2024. GOD.

Datum	PODRUČJE IZLETA – AKTIVNOSTI	Organizator/ vodič:
-------	------------------------------	------------------------

SIJEČANJ *		
06. subota	Mosor – tradicionalni uspon na Debelo brdo	SPV – Split
14. nedjelja	Zip Line Kozjak – Bobanova greda	Ante Milić
21. nedjelja	Pećinski park Grabovača i Cerovačke špilje	Vedrana Dobra
28. nedjelja	Sutvid – Velika Kapela 1.158 m/nv	Katarina Dobronić i Mirela Dvornik
	Omiška Dinara – izlet za djecu	Predrag Kurtović
	RADNA AKCIJA – nastavak uređenja skloništa	Gospodarska sekcija
	ROĐENDAN MOSORAŠKIH SIKIRA	Mosoraške sikire

VELJAČA *		
01. četvrtak	POČETAK VISOKOGORSKE ŠKOLE	Visokogorska sekcija
04. nedjelja	Kijeovski bat 1.206 m/nv	Predrag Kurtović
11. nedjelja	Putem bunkera – Baćinska jezera	Igor Piacun i Ana Oštro
17./18. sub/ned	Samoborsko gorje Tragom prvog organiziranog planinarskog izleta u Hrvatskoj	Marko Kovač
25. nedjelja	Veliki Šibenik 1.314 m/nv	Anđelko Kovačević i Tonči Kovačević
	ALPINISTIČKA ŠKOLA	Alpinistički odsjek
	RADNA AKCIJA – nastavak uređenja skloništa	Gospodarska sekcija

OŽUJAK *		
03. nedjelja	Zjatva i Šapašnik 769 m/nv	Merien Ilić i Mirela Dvornik
10. nedjelja	“100 žena na vrh Mosora”	Marija Blažević
17. nedjelja	Ferata – Ilirski put – Mostar	Ante Milić
24. nedjelja	Biokovo– Skywalk	Stipe Zrno
	OPĆA PLANINARSKA ŠKOLA – proljeće	Marijana Mišerda Bajić
	MALA PLANINARSKA ŠKOLA	
	Izložba povodom uspona “100 žena na vrh Mosora”	Foto sekcija
	RADNA AKCIJA – nadstrešnica i južna strana doma	Gospodarska sekcija

TRAVANJ *		
07. nedjelja	Hajdemo do Vrane	Alemko Treselj
13. subota	Uspon na Klek i otvorenje proslave 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj	Marko Kovač
14. nedjelja	Karišnica i kanjon Bijele	Marko Bilić
21. nedjelja	Sv. Jure 1.762 m/nv – Biokovo	Nataša Rumora
27./28. sub/ned	Jahorinski Klek 1.743 m/nv (BiH)	Husein Šabić

SVIBANJ		
01. srijeda	Planinica – Mostar – BiH	Goran Maleš
04./05. sub/ned	MPP – Mosorski planinarski put	Miro Kurtović
05. nedjelja	Biljni svijet Mosora – edukativna tura	Ivan Limić
10. – 12. pet – ned	Otok Korčula	D. Pačić i G. Đirlić
11./12. sub/ned	Radionica radne skupine OSI	
12. nedjelja	Velebit – vrh Petra Zoranića 1.712 m – Vaganski vrh 1.757 m	Merien Ilić
18./19. sub/ned	Poklonimo se grebenu Učke	Vladimir Majetić
25./26. sub/ned	Srednji Velebit – Šatorina 1.622 m/nv i Kozjak 1.629 m/nv	Merien Ilić i Goran Mrdaković
25./26. sub/ned	DANI HRVATSKIH PLANINARA- Bilogora	HPD Bilogora, Bjelovar
29.05. – 02.06. sri – ned	Pag (Life on Mars, vrh sv.Vid), Rab (vrh Kamenjak), Goli otok i uvala Zavrtnica	Vedrana Dobra
	Kozjak – izlet za djecu	Alemko Treselj

LIPANJ		
02. nedjelja	Mostarska Bijela – “Pećina života” Prenj (BiH)	Miro Kurtović
09. nedjelja	Velebitski pašnjaci	Merien Ilić
07. – 09. pet – ned	Otok Lastovo	Vanja Vuković
14. – 16. pet – ned	Dani Vranice (BiH)	Emanuela Jurić
21. – 23. pet – ned	Premužićeva staza	Diana Baričević
30. nedjelja	Hajdučka vrata 2.000 m/nv – Čvrstica (BiH)	Miro Kurtović
	Mali planinarski kamp – izlet za djecu (2 dana)	

SRPANJ **		
07. nedjelja	Prenjanje od Bijele do Bijele – Prenj (BiH)	Miro Kurtović
06./07. sub/ned	Noćenje šatorom u planini – Tulove grede	Marko Kovač
12. – 14. pet – ned	Memorijalni skup Ivica Plazonić – Čvrstica (BiH)	Emanuela Jurić

KOLOVOZ **		
30.07. – 05.08. uto – pon	CENTRALNI IZLET Dolomiti – Italija	Vedrana Dobra i Raif Parduzi
18. nedjelja	Kajakom po Cetini	Marija Blažević
18. nedjelja	Diva Grabovčeva, Žljeb – Čvrstica (BiH)	Miro Kurtović
23. – 25. pet – ned	Hajla 2.403 m/nv (Crna Gora)	Raif Parduzi

RUJAN *		
30.08./01.09. pet – ned	Stol 2.236 m/nv i Vrtača 2.181 m/nv – Karavanke Slovenija	Igor Piacun
06. – 08. pet – ned	MFF – Mosor Film Festival	
15. nedjelja	Sv. Ilija 960 m/nv – Pelješac	Mate Balić i Sven Kranic
22. nedjelja	Krupa – Kudin most	Diana Baričević
20.– 22. petak – nedjelja	Orjen – Veliki Kabao 1.894 m/nv i Subra 1.679 m/nv (Crna Gora)	Sonja Nikolin
28. subota	Otok Ugljan	Marko Bilić
29. nedjelja	Sinjal 1.831 m/nv – Visokogorska sekcija	N. Maričić i M. Balić
	Ušće Neretve – izlet za djecu	G. Baković, M. Prančić i M. Blažević

LISTOPAD *		
05./06. sub/ned	DANI MOSORAŠA – planinarski dom Umberto Girometta	UO HPD Mosor
11. – 13. pet – ned	Dani planinara Dalmacije – otok Hvar	Ivana Radonić i Emanuela Jurić
13. nedjelja	Staza br. 17 Borak (Široki brijeg) – Bogodol	Ante Milić
20. nedjelja	Koranski planinarski put	Alemko Treselj
19./20. sub/ned	Otok Mljet	Nikša Maričić
26./27. sub/ned	Zlatni Gorski kotar – čuvanje planinarske prirode	Ivo Jaić
	Prvi penjački smjerovi u Anića kuku	Alpinistički odsjek
	OPĆA PLANINARSKA ŠKOLA – jesen	Tonči Kovačević
	Potruga za blagom hajduka Andrijice Šimića – Žlabina – Kamešnica – izlet za djecu	Marija Blažević

STUDENI *		
03. subota	Badanj 1.281 m/nv	Stipe Zrno
02./03. sub/ned	Bjelašnica (BiH)	Anđelko Kovačević
10. nedjelja	Konj 1.856 m/nv (BiH)	Miro Kurtović i Ana Oštro
17. nedjelja	Omiška Dinara	Diana Baričević i Anja Radmilo
24. nedjelja	Lokvićička jezera	Diana Baričević
	Kolijevka Hrvatske državnosti	Mosoraške Sikire
	Ilirska staza – izlet za djecu	Diana Baričević

PROSINAC		
01. nedjelja	Uspón na Kozik 1.319 m/nv	Darko Hrga
08. nedjelja	Božično selo – Rašeljke – Mosor	Goran Škarić
15. nedjelja	Izlet iznenađenja	Marko Kovač
	IZLOŽBA NAJBOLJIH PLANINARSKIH FOTOGRAFIJA	Foto sekcija
	BOŽIČNO-NOVOGODIŠNJI DOMJENAK	UO HPD Mosor

NAPOMENE:

Svakog mjeseca jednom ćemo aktivnošću obilježiti
150. obljetnicu organiziranog planinarstva u Hrvatskoj

* SVAKOG MJESECA OSIM TIJEKOM LJETA (SRPANJ I KOLOVOZ)
ODRŽAVAT ĆE SE:

AKCIJE MARKACIJE u organizaciji Markacijske sekcije
TRENINZI u organizaciji Mosoraških sikira

** TRENING TURE u organizaciji Visokogorske sekcije
održavat će se i tijekom ljeta

**HRVATSKO PLANINARSKO
DRUŠTVO „MOSOR“**

Sinovčićeva 2, p.p. 233 – 21000 SPLIT
OIB: 40461293872,
IBAN HR4924070001100579795

www.hpd-mosor.hr
e-mail: hpd.mosor.split@gmail.com
tel. 021/394-365;
mob. 091/509-9545, 091/509-9541

ČLANARINA ZA 2024. GODINU:

DJECA, STUDENTI I UMIROVLJENICI	12 €
OSTALI	20 €
ČLANSKA ISKAZNICA	1 €

RADNO VRIJEME TAJNIŠTVA DRUŠTVA, INFORMACIJE I UPLATA ČLANARINE:
UTORAK I SRIJEDA OD 17:00 DO 21:00 h
ČETVRTAK OD 10:00 DO 14:00 h

UREDNIŠTVO:

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Marija Blažević

POMOĆNI UREDNICI:

Tomislav Bašić, Gabrijela Terze

UREDNIČKI ODBOR:

Mate Balić, Merien Ilić,
Ivo Jaić, Silvia Ursić

LEKTURA I KOREKTURA:

Merien Ilić, Gabrijela Terze

GRAFIČKI I TEHNIČKI UREDNIK

Tomislav Bašić

GODINA I MJESTO IZDANJA:

2024., Split

NAKLADNIK:

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO „MOSOR“
Sinovčićeva 2, p.p. 233 – 21000 SPLIT

TISAK:

Mediaprint Tiskara Hrastić
Poduzeće za grafičku djelatnost d.o.o
Murati 16, 10000 Zagreb, Hrvatska